

შუმერუდი
პოეზია

a

შუმერულიდან თარგმნა ნინო სამსონიამ

რედაქტორი აკად. თამაზ გამყრელიძე

Sumerian Poetry

translated by

Nino Samsonia

editor

Thomas V. Gamkrelidze

Department of Assyriology Tbilisi State University

a სარჩევი

წინათქმა	5
ენსელუნას პოეზია	17
წინასიტყვაობა	20
ინანა და ებიხი	40
ქალბატონი სამყაროს გული	51
ინანა მეცხრე ცაზე	67
მუმერული ეპოსები	77
წინასიტყვაობა	79
ენმერქარი და ენსუხვირანა	101
ენმერქარი და არათას ბატონი	119
ლუგალბანდა უდაბურ მთებში	156
ლუგალბანდა და ანზუდი	183
ლექსიკონი	205

a წინათქმა

მკითხველს, რომლისთვისაც უცნობია შუმერული პოეტური სიტყვა, ეს წიგნი გაუნევეს პირველ მეგზურობას შუმერული ლიტერატურის სამყაროში და აზიარებს მის მასშტაბს, სირთულესა და დახვეწილობას. რამდენადაც ჯერაც არ არის ბოლომდე ახსნილი და სრულყოფილად გამოკვლეული შუმერული ეპოსის საიდუმლო, ქართველი მკითხველი თავად გახდება მისი პირველი აღმქმელიც და შემფასებელიც. ჩვენი მიზანია ფართო სპექტრით წარმოგიდგინოთ შუმერული ლიტერატურის ფასდაუდებელი ძეგლები იმ ისტორიულ კონტექსტში, რომელშიც იგი ჩაისახა და განვითარდა.

შუმერული და აქადური ტექსტები ითარგმნება ლურსმული ტექსტის ტრანსლიტერაციიდან. ტრანსლიტერაცია (ლათინური შრიფტით ლურსმული ნიშნების გადმოტანა) სიტყვებისა და მარცვლების დეფიზით გაშორებულ ნყებას წარმოადგენს, რაც ქმნის სიტყვას ან გრამატიკულ კომპლექსს. ჰომოფონური ნიშნები გამოირჩევა მახვილით ან რიცხვითი ნუმერაციით, ხოლო დეტერმინატივები იწერება სიტყვის დასაწყისში, ზემოთ, პატარა შრიფტით. ასევე, შესაბამისი სიმბოლოებით, შეძლებისდაგვარად, აღდგენილია პრონონსი (შ=შ; ხ=ჩ; ნგ=ჭ და ა.შ.). ევროპელი მკვლევარები შუმერული ენის პრონონსს აღნიშნავენ ტრანსლიტერა-

ციის სულ რამდენიმე ნიშნით. შესაბამისად, ასეთი ტექსტის ჟღერადობაც ერთგვარია.

პირველი ქართველი ასირიოლოგი მიხაკო წერეთელი შუმერული ლექსიკის გაშიფვრისას აღადგენს ყველა ბგერას, რომელიც ფიქსირდება ქართველურ ენებში. წერეთლისეული მიდგომა შუმერული ტექსტებისადმი უცხოელ შუმეროლოგთათვის გადაულახავ სირთულედ რჩება. მიხაკო წერეთელი გახლავთ პირველი, რომელმაც წარმოგვიდგინა შუმერული და ქართველური ენების შედარებითი ანალიზი. იგი კვლავ რჩება ერთადერთ მკვლევარად, რომელიც ფლობდა ყველა ქართველურ ენას და ყველა ძველადმოსავლურ ლურსმულ დამწერლობას. მასვე ეკუთვნის „გილგამეშის ეპოსის“ 1924 წელს შესრულებული პირველი ქართული თარგმანი. მიხაკო წერეთელი შუმერულ ლურსმულ ტექსტებში ბგერებს აღადგენს შემდეგნაირად: შ=š; თ=θ; ც=č; ხ=ç (ხ=ღ); ფ=p; ლ=ğ; ყ=k; ქ=t;ჩ=č; ძ=d;ც=t ; ნ=t ;. იგი შუმერული ტექსტების ტრანსლიტერაციაში ისეთ ბგერებს აღადგენს, როგორებიცაა: ნ, ყ, ქ, ხ ქართველურ ენებში. შესაბამისად, წერეთელი გვთავაზობს ბგერათა შესატყვისობის მისეულ კანონს შუმერულსა და ქართველურ ენებს შორის.¹

ლიტერატურული კულტურა მსოფლიო ისტორიაში სათავეს იღებს შუმერში. იქ ლურსმულ დამწერლობას იგივე დანიშნულება ჰქონდა, რაც თანამედროვე დამწერლობებს დღევანდელ

---

¹ Samsonia N. Sumerian and Georgian Lexical Parallels, Bulletin of the AGIBAS, American-Georgian Institute of Biblical and Archaeological Studies #2-3, Cornell University 2004-5, p.44-49.

მსოფლიოში. ლუსრმული დამწერლობით შექმნილი ტექსტების ნიმუშები შემონახულია ძვ.წ. 3100 წლით დათარიღებულ დოკუმენტებში, ხოლო ფირფიტებზე დაწერილი პოეტური ტექსტები განეკუთვნება ძვ.წ. 2500 წლიდან ძვ.წ. 500 წლამდე პერიოდს. როგორც ვხედავთ, ეს პერიოდი ორ ათასწლეულს მოიცავს.

ბაბილონელები და ასურელები არიან მემკვიდრეები შუმერული ცივილიზაციისა, რომლის ფესვები, თუ უფრო ადრე არა, ძვ.წ. IV ათასწლეულში მაინც უნდა ვეძებოთ.

შუმერული ეპოსები გამოირჩევა უმდიდრესი მეტაფორული ენით. მისი შეცნობისა და თარგმნის გასაღები სწორედ ამ მეტაფორების ახსნაში უნდა ვეძებოთ. მეტაფორა კი, მოგეხსენებათ, ყველა ენისათვის ენდემურია.

მეტაფორული მეტყველების თვალსაზრისით, ჩვენს წიგნში უმდიდრესი მასალაა წარმოდგენილი ლუგალბანდას ორი პოემის სახით: „ლუგალბანდა უდაბურ მთებში“ და „ლუგალბანდა და ან-ზუდი“. ამ ეპოსების მთავარი გმირია ლუგალბანდა და გიგანტური ფრინველი ან-ზუდი, რომელიც მითიური ფრინველის წინაპრად არის მიჩნეული არაბული „ათას ერთი ღამის“ სინდბადის ამბავში.¹

მცირედი გამონაკლისის გარდა, შუმერული ლიტერატურა, ძირითადად, პოეტური ტექსტის ფორმით არის შექმნილი. ენაში დამკვიდრებული ეს ფორმა – სტრიქონებად დაწერილი ტექსტი, მათი აზროვნებისა და ცნობიერების გამოხატულებაა. სტრიქონები დაწყობილია ზუსტად ისე, როგორც თანამედროვე პოეზია-

---

¹ Black Jeremy, Reading Sumerian Poetry, The Athlone Press, London, 1998.

ში – ისინი მარცხენა მხრიდან ერთმანეთს უსწორდება. უფრო გრძელი სტრიქონის გაყოფისას მინიშნებულია, რომ მეორე ხაზზე გადატანილი ნაწილი არ არის ახალი სტრიქონის დასაწყისი და ის ბოლოში უსწორდება თავის სტრიქონს; ანუ ჩვენ წინაშეა პოეზიის უძველესი სტრუქტურირებული ფორმა. შუმერული პოემები, ძირითადად, არ აღემატებოდა 750 სტრიქონს. ბოლო 100 წლის განმავლობაში მეცნიერთა თავდაუზოგავი შრომის შედეგად, სხვადასხვა ფრაგმენტთა შეჯერების საფუძველზე, აღდგენილ იქნა ეს კომპოზიციები.

ძველ შუამდინარეთში დამწერლობა გამოიყენებოდა ზეპირსიტყვიერებაში შემონახული ლიტერატურული ტექსტების ჩასაწერად თიხის ფირფიტებზე. შესაბამისად, არსებობდა ამ ტექსტების მრავალი სხვადასხვა ვერსია.

შუმერული ლიტერატურის ისტორიის განვითარების სქემა 1951 წელს ჩამოაყალიბა დიდმა ასირიოლოგმა ა. ფალკენშტაინმა და სწორედ ამ დროიდან დაიწყო მისი დეტალური შესწავლა და დღემდე გრძელდება. შუმერული ლიტერატურის „კლასიკური კორპუსი“ თარიღდება ძვ.წ. 2150-1650 წ.წ.-ით, ანუ ურის III დინასტიის პერიოდიდან ძველბაბილონური პერიოდის ჩათვლით. ამ დროს იწერება შუმერული გრამატიკა, ხდება შუმერული ენის სისტემაში მოყვანა და, შესაბამისად, ხელახლა გადწერა ძველ-შუმერული ტექსტებისა, რომელთა თარგმნაც, მიუხედავად არსებული სირთულეებისა, მაინც შესაძლებელია. შუმერული პოეზიის ძველშუმერული ვერსიების (ძვ.წ. 25-24 ს.ს.) თარგმნა კი, ფაქტობრივად, შეუძლებელია მათი ფრაგმენტულობისა და ენის

კანონების დაუცველობის გამო. ურის III დინასტიის პერიოდიდანვე იწყება შუმერული პოტური ნიმუშების აქადურად თარგმნაც. შესაბამისად, შუმერული ლიტერატურის ნიმუშების შესწავლა შესაძლებელი გახდა აქადური ლიტერატურის პარალელურად, რაც შედარებით აიოლებს შუმერულ ენასთან დაკავშირებული სირთულეების დაძლევას.

შუმერული პოეზიის ნიმუშების თარგმნა-შესწავლა უპირველესად ეფუძნება ტექნიკური ხასიათის მიდგომას, რაც პირველ ეტაპზე გულისხმობს ტექსტის მკვირე ჩარჩოებით დამუშავებას. ვაკვირდებით სიტყვის ფორმირებას ეპოსის ერთ ან ორ სტრიქონში. შესაძლოა სტრიქონები დაწყვილდეს ან ტექსტი დაიყოს სამი-ოთხი სტრიქონისგან შემდგარ ნაწილებად, შინაარსობრივად დასრულებული მონაკვეთების, „ჟღერადობის“, სტრუქტურის, ასევე ასონანსის, ალიტერაციის ან რითმის შესაბამისად. მიუხედავად იმისა, რომ არც შუმერული და არც აქადური ეპოსი არ არის რითმაზე დაფუძნებული, მათში მაინც ვაწყვებით მსგავს ეფექტებს. ეს განსაკუთრებით იკვეთება სიუჟეტის კულმინაციურ ეპიზოდებში ან მაშინ, როცა ავტორს რაიმე გამორჩეულად მნიშვნელოვანის თქმა სურს.

შუმერული ეპოსების შესწავლისადმი მეორე და უმთავრესი მიდგომა გულისხმობს მთლიანად პოემის სტრუქტურის ანალიზს. სიუჟეტის აგების კანონზომიერება და თხრობის მანერა ცხადყოფს, რომ საქმე გვაქვს მკაცრად სტრუქტურირებულ ლიტერატურულ ჟანრთან. თუმცა, იმისათვის, რომ ღრმად ჩავწვდეთ შუმერული პოეზიას, უმთავრესი მაინც იმ მეტაფორული

ენის გაგება და ახსნა, რომლითაც უმდიდრესია ლუგალბანდას პოემები. ამ ფაქტორზე პირველად ყურადღება გაამახვილა გამოჩენილმა ასირიოლოგმა ს. კრამერმა, რომელმაც სათავე დაუდო ამ ეპოსების ქვეტექსტების ამოხსნას.

შუმერული პოეზიის მდიდარი მეტაფორული ენა გამოდახილს პოულობს აქადურ ლიტერატურაში, როგორც მკვლევარნი უწოდებენ – მის „ტყუპისცალს ლიტერატურაში“. ურის III დინასტიის პერიოდიდან ყალიბდება შუმერულ-აქადური ბილინგვური კულტურა, თუმცა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, შუმერული ლიტერატურა საუკუნეებით უფრო ძველია აქადურზე. შესაბამისად, შუმერული პოეზიის ლიტერატურული „კოდის“ გაშიფვრა შესაძლებელია აქადურ ლიტერატურაში. ასევე საყურადღებოა, რომ ხშირად ძალიან ბუნდოვანია განსხვავება ორ მხატვრულ ხერხს – შედარებასა და მეტაფორას შორის. შუმერული ლიტერატურის „სიმბოლოთა კოდის“ გაშიფვრაში მთავარი გასაღები მაინც მეტაფორაა. პოემებში პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული ლექსიკა თუ ფრაზეოლოგია ისე ერწყმის ერთმანეთს, როგორც თბილი და ცივი წყლის დინებები მდინარეში. მაგალითად, რა იგულისხმება ფრაზაში „ღმერთის ბოსელი“, ტაძრის კუთვნილი საქონელი თუ ვარსკვლავები ღამის ცაზე?¹

შუმერულ ტექსტებზე მუშაობისას მთავარ სირთულეს სამწერლობო ტრადიციის არარსებობა წარმოადგენს. არ გვაქვს ინფორმაცია, თუ ვისგან და საიდან გადაიწერა ავტორმა ტექსტი.

---

¹ Black Jeremy, Reading Sumerian Poetry, The Athlone Press, London, 1998, p.13.

შესაძლოა ფირფიტის კოლოფონებში დაცული ყოფილიყო რაიმე ინფორმაცია ტექსტის წარმომავლობის, ისტორიის, ასევე ხელნაწერის სხვასხვა ვარიანტების შესახებ, მაგრამ გადამწერისთვის, როგორც ჩანს, მხოლოდ ტექსტი იყო და არა მის შესახებ არსებული ინფორმაცია. გადამწერი თავად გვევლინება ავტორად, თუმცა ინტერპრეტაციისადმი ასეთი თვითნებური მიდგომის მიუხედევადაც, ის მაინც არასდროს წერს საკუთარ სახელს.

რაც შეეხება შუმერულ ლიტერატურულ ჟანრებს და სათაურებს, მათი დადგენა შესაძლებელია პოემების პირველი სტრიქონების მიხედვით. მაგალითად, დიდმა ასირიოლოგმა პ. მიხალოვსკიმ მოახერხა „წყევლების“ ტექსტების იდენტიფიცირება სანყისი სიტყვების მიხედვით. მაგალითად, ტექსტზე თანდართული ეტიკეტი *balbale* მიგვანიშნებს, რომ იგი არ არის მშობლიური ლიტერატურული ძეგლი. ამგვარად, პირველივე სტრიქონი არის ერთგვარი განაცხადი, შუმერულია პოემა თუ აქადური.

შუმერული ეპიკური ჟანრი და, საერთოდ, ლიტერატურა დაფუძნებულია ქ. ურუქის ლიტერატურულ ტრადიციაზე. შუმერული ტრადიციით ურუქი ლიტერატურის სამშობლოა. შუმერული მითოლოგიის თანახმად, სწორედ ამ ქალაქში შექმნილა დამწერლობა ურუქის მეფის, ენმერქარის მიერ. მასვე მიენერება უძველესი ეპოსები, რომელსაც ამ წიგნში წარმოგიდგენთ. ეპოსში „ენმერქარი და არათას ბატონი“ დაფიქსირებულია ენმერქარის მიერ დამწერლობის შექმნის ფაქტი. ენმერქარის შვილი (მემკვიდრე) ყოფილა ლუგალბანდა, რომელიც ამავე დროს ლუგალბანდას პოემებისა და გილგამეშის ეპოსის ეპიკური გმირია, თან

გილგამეშის ეპოსის მთავარი გმირის, თავად გილგამეშის მამაა. ასე რომ, ურუქის ოთხი თაობა – ენმერქარი, ლუგალბანდა, გილგამეში და მათი პირველი წინაპარი მესქიაგაშერი, რომელიც ასევე დაკარგული ეპოსის გმირი ყოფილა, – გვინახავს ქ. ურუქის ლიტერატურულ ტრადიციას, რასაც მომდევნო საუკუნეების განმავლობაში სრულად დაეფუძნა შუმერული და აქადური ლიტერატურა.

ურუქის ლიტერატურული ძეგლები შეიძლება გაიყოს ორ ციკლად: **არათას ციკლი**, სადაც ურუქისა და შორეული არათას ქვეყნის დაპირისპირებაა წარმოდგენილი (ანუ ჩვენ მიერ წარმოდგენილი „შუმერ მეფეთა ეპოსები“) და **გილგამეშის ციკლი**: 5 შუმერული სიმღერა გილგამეშზე (რომელთაც მკითხველი გაეცნობა ზურაბ კიკნაძის თარგმანებში). ამ ორ ციკლს ეფუძნება გილგამეშის ეპოსი, რომელსაც ეპოსის სახე მიეცა მომდევნო, აქადურ პერიოდში და აქადურად ჩაიწერა დაახლოებით ძვ.წ. XXIII საუკუნეში.

1972 წლის 3 დეკემბერს მოხდა უმნიშვნელოვანესი ფაქტი მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში – გამოჩნდა ათასწლეულების მანძილზე დაკარგული **„გილგამეშის ეპოსი“**. ამ დღეს ჯორჯ სმიტმა განაცხადი გააკეთა ლონდონში ბიბლიური არქეოლოგიის საზოგადოების შეხვედრაზე და წარადგინა ბრიტანეთის მუზეუმში აღმოჩენილი ეპოსის ნაწილი. სწორედ მაშინ დაედო სათავე გილგამეშის ეპოსის კვლევას, ეპოსისა, რომელიც კაცობრიობის პირველ ეპიკურ ნაწარმოებად არის მიჩნეული. თუმცა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, „გილგამეშის ეპოსს“ ქრონოლოგი-

ურად ნინ უსწრებს შუმერული ეპოსები, რომლებიც დღესდღეობით მსოფლიო ლიტერატურის ყველაზე ძველ, პირველ ლიტერატურულ ძეგლებად ითვლება.

აღმოჩენისთანავე მთელი მსოფლიოს ასირიოლოგები შეუდგნენ „გილგამეშის ეპოსის“ შესწავლას. 1902 წელს ეპოსი პირველად ითარგმნა გერმანულ ენაზე, შემდეგ, 1907 წელს – ფრანგულად, 1917 წელს – ინგლისურად, ხოლო **1924 წელს**¹ კონსტანტინეპოლში გამოიცა „გილგამეშის ეპოსის“ მიხაკო წერეთლისეული ქართული თარგმანი.² ამგვარად, ამ წიგნში შეტანილი ქართული „გილგამეშიანი“ წარმოადგენს „გილგამეშის ეპოსის“ ერთ-ერთ უპირველეს თარგმანს მსოფლიოში. ქართული ენა არის მეოთხე ენა, რომელზეც მ. წერეთელმა ჯერ კიდევ 1924 წელს თარგმნა ეს უძველესი ბაბილონური ეპოსი. ავტორი ამ თარგმანზე მუშაობდა ბრიტანეთის მუზეუმში (ლონდონში) და ეყრდნობოდა აშურბანიპალის ბიბლიოთეკის ასურულ ვერსიას. თარგმანი უნიკალურია იმ თვალსაზრისით, რომ შესრულებულია ავტოგრაფებიდან (ანუ ლურსმული ფირფიტებიდან). საყურადღებოა ისიც, რომ

---

¹ **გილგამეშიანი**, ბაბილონური ეპოსი მესამე ათასეულისა ქრ.წ. ბაბილონურ ტექსტიდან თარგმნილი მ. წერეთლის მიერ მთარგმნელის შენიშვნებითურთ, გამოცემა კონსტანტინეპოლის ქ-კ სავანისა, კონსტანტინეპოლი, საბეჭდავი ქართველთა კათოლიკე სავანისა, 1924.

² თარგმანი რამდენიმე წლით ადრე იყო შესრულებული, კერძოდ ავტორის ლონდონში ყოფნისას მე-20 საუკუნის 20-იან წლებში. მ. წერეთელს სავარაუდოდ, „გილგამეშიანი“ კონსტანტინეპოლში უნდა დაეტოვებინა 1921 წელს, როდესაც მან სამუდამოდ დატოვა სამშობლო.

მეცნიერი ამ ეპოსში ქართულ ფესვებს ეძებს, რაც ცხადად ჩანს როგორც თავად თარგმანში, ასევე მის დანართში. წერეთელი იმიტომაც არის ერთეულთა შორის, რომ იგი თავად არის ამ ეპოსის ერთ-ერთი პირველი გამშიფრელიც. აღსანიშნავია, რომ ერთი საუკუნის შემდეგ, 2010 წელს დიდ ბრიტანეთში, კემბრიჯში გამართულ გილგამეშის ეპოსისადმი მიძღვნილ მსოფლიო კონგრესზე მიხაკო წერეთელი „გილგამეშის ეპოსის“ პირველ მთარგმნელთა სამეულში დასახელდა.¹ ბრიტანეთში გაკეთებული ამ განცხადების² შემდეგ თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობამ გამოსცა საუკუნის მანძილზე აკრძალული, მთელი მსოფლიოსთვის ცნობილი და სამშობლოსთვის დაკარგული „გილგამეშინი“. ამგვარად, ჩვენი სამასტომეულის ამ უნიკალური თარგმანით დაწყება სიმბოლურიცაა და დიდი საჩუქარიც ქართველი მკითხველისათვის, რომელიც პირველად გაეცნობა მ. წერეთლის ამ ბრწყინვალე თარგმანს.

„გილგამეშის ეპოსი“ ასევე თარგმნა ზურაბ კიკნაძემ 1961 წელს, მაშინ, როცა მიხაკო წერეთლის ხსენებაც კი აკრძალული იყო. ამ დროისათვის „გილგამეშის ეპოსის“ კვლევას უკვე საკმაოდ დიდი ტრადიცია ჰქონდა და ზურაბ კიკნაძე ამ ეპოსს თარგმნის ყველა ახალი ვერსიის საფუძველზე. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ძველ ლურსმულ დამწერლობების ცოდნასთან ერთად თარგმანის დროს გადამწყვეტი როლი მეტაფორულ და მითო-

---

¹ Decoding *Gilgamesh*: Interdisciplinary Perspectives on the Babylonian Epic, St. John's College, Cambridge, 12-14 April 2010.

² <http://www.britac.ac.uk/institutes/iraq/downloads/NL26.pdf>

ლოგიურ ენას ენიჭება. ამ მხრივ ძალიან მნიშვნელოვანია ზურაბ კიკნაძის, მითოლოგიისა და ბიბლიის ენის შესანიშნავი მცოდნის, მიერ შესრულებული „გილგამეშის ეპოსისა“ და შუამდინარული პოეზიის თარგმანები.

ძველ შუამდინარულ ეპოსებთან ერთად ჩვენ ასევე წარმოგიდგენთ შუმერული და, საერთოდ, კაცობრიობის პირველი პოეზიის, „ენხედუანას პოეზიის“ ერთ ნაწილს.

დაბოლოს, მკითხველის საყურადღებოდ ვიტყვით, რომ დღემდე მთავარ პრობლემად რჩება შუმერული ენის, მისი გამომსახველობითი საშუალებების არასრულყოფილი ცოდნა. ამიტომ, იმედი გვაქვს მკითხველის ლიტერატურული გამოცდილებისა და ენობრივი ალღოსი, რაც მას უძველესი შუმერული ტექსტები ბუნდოვანი ადგილების აღქმასა და შეფასებაში დაეხმარება.

ენხედუანას
პოეზიას

a

ენხედუანას პოეზია წარმოადგენს კაცობრიობის პირველ პოეზიას ქრონოლოგიურად (ძვ.წ. XXIV-XXIII ს.ს.) და ასევე პირველი მხატვრული სიტყვის ნიმუშს, რომელსაც ავტორი ჰყავს. ენხედუანას პოეზია დანერვილია შუმერულ ენაზე. ენხედუანა გახლდათ სარგონ აქადელის ასული, რომელიც მამამ მთვარის (ნანნას) ტაძრის უზენაეს ქურუმად დანიშნა ქ. ურში. ური სამხრეთ შუამდინარული ცივილიზაციის ცენტრს წარმოადგენდა. თუმცა ენხედუანა მხოლოდ ქურუმობით არ შემოსაზღვრულა. მას ეკუთვნის სამი პოემა ინანასადმი, სამი პოემა ნანნასადმი და ტაძრის 42 ჰიმნი. დღესდღეობით მსოფლიოს მეცნიერები ენხედუანას უწოდებენ ძველი აღმოსავლეთის **შექსპირს**, რადგან ენხედუანას პოეზიას იწერდნენ, ზეპირად იცოდნენ და თაობიდან თაობას გადასცემდნენ ათასწლეულის მანძილზე მისი სიკვდილის შემდეგაც. გადარჩენილია მრავალი შუმერულენოვანი ფირფიტა, რომელიც ენხედუანას პოეზიის სხვადასხვა ნიმუშს გვინახავს.

ჩვენ წარმოგიდგენთ ენხედუანას პოეზიის მხოლოდ ერთ ნაწილს – ინანას სამ პოემას.

a ნინასიტყვაობა

1922 წელს ბრიტანეთის მუზეუმისა და პენსილვანიის უნივერსიტეტის არქეოლოგიურმა ექსპედიციამ დაიწყო გათხრები ქ. ურში ინგლისელი ლეონარდ ვულის ხელმძღვანელობით. ური წარმოადგენდა შუმერული ცივილიზაციის ცენტრს ძვ.წ. III ათასწლეულში, მდებარეობდა ბაღდადსა და სპარსეთის ყურეს შორის, ევფრატისა და ტიგრისის ხეობის დაშორებით. პირველი არქეოლოგიური ექსპედიცია გათხრებს აწარმოებდა 12 წლის მანძილზე. მესამე წელს, ურის ნანნას ტაძრის გათხრებისას, ნანნას ტაძართან ახლოს აღმოჩნდა ალუბასტრის დისკო. მასზე გამოსახულნი იყვნენ ქურუმები, რომლებიც ატარებდნენ ღვინით მსხვერპლშენირვის რიტუალს. როდესაც დისკოს დამტვრეული ნაწილები შეაერთეს, მეორე მხარეს გამოჩნდა წარწერა: „ენხედუანა, ნანნას ქეშმარიტი მასახური, ნანნას ცოლი/სარგონის ასული, სამყაროს მეფის, [საკურთხეველი ზეცის ტაბლა] ქალღმერთ ინანასი“.¹ ექსპედიციამ ასევე აღმოაჩინა **ენხედუანას – მთვარის ტაძრის უზენაესი ქურუმისა და პირველი პოეტის პორტრეტი**. ენხედუ-

---

¹ Irene J. Winter, “Women in Public: the Disc of Enheduanna, the Beginning of the Office of En-Priestess, and the Weight of Visual Evidence,” *Pares: Editions Recherche sur les Civilisations*, 1987, p. 192.

ანას პოეზია წარმოადგენს ყველაზე ადრინდელ პოეზიას, რომელსაც ავტორი ყავს. კაცობრიობის პირველი პოეზიის ავტორი, ენხედუანა, ისტორიული ფიგურაა. იგი სარგონ დიდი აქადელის ასულია, რომელიც ქ. ურში მთვარის (ნანნას) ტაძრის უზენაესი ქურუმი იყო. ენხედუანა ახდენს თავისი სახელის იდენტიფიცირებას თავის პოემებში.

ზემოთ ხსენებულ დისკოზე ენხედუანა მოიხსენიებს თავის მამას, სარგონ აქადელს, რომელიც ატარებდა ტიტულს „სამყაროს მეფე“. დისკოს აღმოჩენამდე მეცნიერებმა არ იცოდნენ, სარგონ აქადელი მითიური პერსონაჟი იყო თუ ისტორიული პირი, ასევე უცნობი იყო ენხედუანას სახელიც. ქ. ურის მომდევნო ხანგრძლივი გათხრებისას იპოვეს 5 ათასამდე თიხის ფირფიტა, რომელთა შორის აღმოჩნდა ენხედუანას მთელი შემოქმედება: სამი გრძელი პოემა მიძღვნილი ქალღმერთ ინანასადმი, სამი პოემა მთვარის ღმერთ ნანნასადმი და 42 ტაძრის ჰიმნი.¹

შუმერულ ხელოვნებაში მრგვალი ფორმა ძალიან იშვიათი მოვლენაა. ამ შემთხვევაში, ენხედუანას დისკო მთვარის ფორმას უნდა უკავშირდებოდეს. ინანა და ენხედუანა, ორივე მთვარის ღმერთს უკავშირდება: ენხედუანა – ნანნას, რომელიც მთვარის მთავარი ღვთაების უზენაესი ქურუმი, ხოლო ინანა² – ნანნას და

---

¹ Joan Goodnick Westenholz, *Enheduanna, En-Priestess, Hen of Nanna, Spouse of Nanna, Philadelphia, University Pennsylvania Museum, 1989, 540.*

² **ინანა** – ყველაზე ცნობილი შუმერული ქალღმერთი, რომელიც უამრავ მითოლოგიურ ტექსტში გვხვდება. იკვეთება მისი ორი ასპექტი, სიყვარულისა და ბრძოლის. სიყვარულის ქალ-

ნინგალის.¹ ის შუმერული მთვარის წყვილის პირველი ასულია. ამ დისკოზე ენხედუანას მარჯვენა ხელი აწეული აქვს სახის (ცხვირის) გასწვრივ. „ცხვირთან ხელის მიტანა“ გვხვდება წარმოდგენილ პოემებში („ქალბატონი-სამყაროს გული“). შუმერული ზმნა „მისალმება“ ნიშნავს „ხელის ცხვირთან მიტანას“ (kiri₄ su-gal₂). ეს ჟესტი შემდგომ პერიოდშიც ცნობილია დაწყებული ურის III დინასტიის (ძვ.წ. XXI ს.) ცილინდრული საბეჭდავების წარდგენის სცენებიდან² ხამურაბის კანონების სტელის იკონოგრაფიამდე, ანუ ძველბაბილონურ პერიოდშიც (ძვ.წ. XX-XVI ს.ს.). დისკოზე ენხედუანა იხსენიება „ნანნას ქალბატონად, ნანნას ცოლად“. ამ პოზიციებზე იგი დანიშნა სარგონ აქადელმა, მისმა ღვიძლმა მამამ. ენხედუანას უზენაეს ქურუმად დანიშვნა მრავალმხრივია ნიშანდობლივი. მანამდე სარგონმა სამხრეთ შუამდინარეთი, იგივე შუმერული ქალაქ-სახელმწიფოები, გააერთიანა ჩრდილოეთით მის მიერ დაარსებული სემიტური ქალაქის – აქადის მმართვე-

---

ლმერთის ინანას ასტრალური გამოსახულებაა მწუხრის ვარსკვლავი, ხოლო ბრძოლის ასპექტს ცისკრის ვარსკვლავი გამოხატავს. ინანას ეპითეტებია: ბრწყინვალე, ერთადერთი ვარსკვლავი, დიდი დედოფალი, ბრწყინვალე ქალბატონი. ინანას საკულტო ქალაქი იყო ქ. ურუქი, სადაც ე-ანას სახელწოდებით ცნობილ ტაძარში მას საღვთო როსკიპები ემსახურებოდნენ. სრულდებოდა საკულტო ქორწინების წესი, სადაც განასახიერებდნენ მითოსურ წყვილს, ინანას და დუმუზის.

¹ **ნანნა და ნინგალი** – ნანნა მთვარის ღმერთის სინის შუმერული სახელია, ნინგალი მისი ცოლია. **ნანნა და ნინგალი** განასახიერებდნენ მთვარის წყვილს შუმერულ მითოლოგიაში.

² სამსონია ნ. „შუამდინარული გლიპტიკა“, თსუ, 2008, 94-106.

ლობის ქვეშ ძვ.წ. 24-ე საუკუნეში. ეს გახლდათ მსოფლიოს პირველი წარმატებული იმპერია. სემიტური ენა, რომელსაც აქადურს ვუნოდებთ, მესოპოტამიაში სარგონ აქადელის დროიდან ვრცელდება (ძვ.წ. XXIV ს.). მათ აქადური ენისთვის გადმოიღეს შუმერული ლურსმული დამწერლობა. ქ. ურში, რომელიც სამხრეთ შუამდინარეთისა და შუმერული კულტურის ცენტრს წარმოადგენდა, სარგონმა ქურუმად დანიშნა თავისი ქალიშვილი. ქ. აქადი (ჩრდ. შუამდინარეთი) საკმაოდ მოშორებით მდებარეობდა. ამიტომ სარგონი მიზნად ისახავდა კონტროლი გაეუმჯობესებინა იმპერიის სამხრეთ რეგიონზე და გაემყარებინა თავისი პირველი იმპერია.

ალეხატრის დისკოზე ენხედუანა მოიხსენიება, როგორც „ნანნას ქალბატონი, ნანნას ცოლი“. ღვთაება ნანნას ცოლი შუმერულ მითოლოგიაში ქალღმერთი ნინგალია. უზენაესი ქურუმი ენხედუანა ხიდია მოკვდავთა და ღმერთებს შორის. საკრალური ქორწინების რიტუალში ქურუმი გარდაიქმნება „ნინგალად“ და ემზადება ნანნასთან შესახვედრად ტაძრის სარეცელზე, სადაც მას თავს მიუძღვნის. ამიტომაც იგი იწოდებოდა „ნინ-დინგირ“ – „ქალბატონი ღმერთი“. ენხედუანა „ნანნას ცოლია“. ის მოკვდავია, „სარგონის, სამყაროს მეფის ასულია“ და, კიდევ, როგორც დისკოს წარწერა გვამცნობს, ენხედუანა თავს უძღვნის ქალღმერთ ინანას.

ჩვენ მიერ წარმოდგენილი სამი პოემა ეძღვნება ქალღმერთ ინანას. ენხედუანას, როგორც ქურუმის, მოვალეობაა ემსახუროს მთვარის წყვილს – ნანნას და ნინგალს, ხოლო მისი პირადი

მსახურება ეძღვნება ინანას – მარადიული სიყვარულის საბედის-
ნერო ქალღმერთს შუმერულ მითოლოგიაში.

ენხედუანა დაიბადა და გაიზარდა ამბიციური, ქარიზმატუ-
ლი მეფის სარგონის სახლში. ის ერთადერთი ქალიშვილი იყო
სარგონის ხუთ შვილს შორის. აქადური პერიოდის სამეფო და დი-
ნასტიური საბეჭდავებიდან ენხედუანას სახელით მრავალი სა-
ბეჭდავია ცნობილი.¹ სარგონის ცოლად მოიხსენიება სემიტი,
აქადურენოვანი დედოფალი თაშლუთუმი. სავარაუდოდ, ის ენხე-
დუანას დედა არ ყოფილა. ზოგიერთი მკვლევრის აზრით, ენხე-
დუანას დედა შუმერი დედოფალი უნდა ყოფილიყო, რასაც ადას-
ტურებს ენხედუანას შუმერული ენის ბრწყინვალე ცოდნა.²

სანამ სარგონ აქადელი შუამდინარული იმპერიის სათავეში
მოვიდოდა, შუმერები საუკუნეებით ადრე სამხრეთ შუამდინარე-
თის ძირითად მოსახლეობას წარმოადგენდნენ, ხოლო 4 საუკუ-
ნით ადრე – ძვ.წ. XXVIII საუკუნიდან მათ შექმნეს ქალაქ-სახელ-
მწიფოთა სისტემა, სადაც სახელმწიფო ენა შუმერული იყო. შუ-
მერებმა შექმნეს პირველი დამწერლობა კაცობრიობის ისტორი-
აში, რაც ლურსმული, სილაბური დამწერლობით იყო წარმოდე-
ნილი. სარგონამდე საუკუნეებით ადრე შუმერებმა ასევე შექმნეს
ფუნდამენტური რელიგიური სისტემა და პანთეონი, ლურსმურ
ფირფიტებზე ჩანერეს ლიტერატურული და რელიგიური ტექ-
სტები. სარგონის დროს ძირითად ენად იქცა სემიტური ენა, ძვე-

---

¹ სამსონია ნ., „შუამდინარული გლიპტიკა“, თსუ 2008, 152.

² William W. Hallo and William Kelly Simpson, *The Ancient Near East*,
New York, 1971, 55.

ლი აქადური, თუმცა შუმერული კვლავ ვრცელდებოდა სამხრეთ შუამდინარეთის ქალაქებში. სარგონ აქადელის ეპოქის შესახებ პროფ. ნიკოლას პოსტგეიტი აღნიშნავს: „ეს იყო დიდი სისტემა და ფორმალობა“.¹

ენხედუანას ცხოვრება იწყება სამეფო ოჯახში – პრივილეგიებსა და სიმდიდრეში. მისი ხანგრძლივი სიცოცხლის მანძილზე ყოველთვის მისი ოჯახის წევრი მართავდა სრულიად შუამდინარეთს. ენხედუანას ძმა რიმუში გამეფდა სარგონ აქადელის შემდეგ, რომელიც მოკლა მისმა უფროსმა ძმამ მანიშთუშუმ. შემდეგ მანიშთუშუც შეთქმულების მსხვერპლი გახდა. შემდეგი მეფე, მანიშთუშუს ვაჟი ნარამსინი, წარმოადგენს სარგონ აქადელის ნამდვილ შთამომავალს – აძლიერებს იმპერიას და თავს „აქადის ღმერთად“ აცხადებს. რეალურად ქ. აქადის „ღმერთი“ უზენაესი ღვთაება იშთარი იყო, იგივე შუმერული ინანა. შესაძლოა ამ ფაქტითაც იყოს გამოწვეული ენხედუანას, მთვარის ქურუმის, განსაკუთრებული დამოკიდებულება ინანასადმი. ენხედუანას პირველად შემოაქვს ინდივიდუალიზმი. ის წერს თავის პოემებში: „მე ვარ ენხედუანა“. მისი პოეზია ინდივიდუალობის, გრძნობათა ყველაზე ინტიმური ნიუანსების და პოეზიის სიღრმისეული განცდის უპირველესი ნიმუშია.

როგორც ვნახეთ, სარგონ აქადელმა ქ. ურში თავისი ქალიშვილი დანიშნა მთვარის ტაძრის უზენაეს ქურუმად. სარგონი მეფობდა 55 წელიწადი, შემდეგ მისი ორი შვილი და ძლევაგამოსილი

---

¹ J.N. Postgate, *Early Mesopotamia – Society and Economy at the Dawn of History*, London and New York, 1992, p.41

შვილიშვილი ნარამსინი, ხოლო ენხედუანა ქ. ურის უზენაესი ქურუმი იყო ნარამსინის მეფობის დროსაც.

შუმერული რელიგიური ტრადიციით, მამრი ქურუმი ემსახურებოდა ქალღმერთს, ხოლო ქალი ქურუმი – ღმერთს. ამის მაგალითები გვაქვს ქ. ურუქში ინანას და ან-ის ტაძრის მსახურების ამსახველი ტექსტებიდან. შუმერული ტრადიციით, ნანა მთვარის ღმერთის სახელია, ხოლო სემიტი აქადურენოვანი მოსახლეობა მთვარის ღმერთს – სინ-ს (სუ-ენს) უწოდებს. მთვარის ღმერთის მესამე სახელია აშიმბაბარი. ეს გახლავთ მთვარის ღმერთის უფრო ძველი, შუმერული სახელი. თუმცა მკვლევართათვის არ არის ცნობილი ნანას და სინის სახელთა წარმომავლობა, ხოლო აშიმბაბრი შუმერულად ნიშნავს „ვინც (წინ) გზას უნათებს“.

ადრეულ შუმერულ ტექსტებში ვხვდებით ტიტულებს, რომლებიც მთვარის ღმერთს ეკუთვნის. მათ შორისაა ფრაზა, რომელიც ძალიან ჰგავს ზემოთ ხსენებულ დისკოზე აღმოჩენილ ფრაზას „მუნუს-ნუნუზ-ზი-დნანა“, რაც ნიშნავს „ღვთაება ნანას ქეშმარიტი ქალი“ ან, როგორც ზოგიერთი მკვლევარი თარგმნის, „ნანას ქათამი“ – რაც აღნიშნავს მის როლს როგორც ნანას სექსუალური პარტნიორისას.¹ შუმერში მთვარისადმი მიძღვნილ რიტუალს ღამით ატარებდნენ და ასევე ღამით აკვირდებოდნენ დროის გამოსათვლელადაც. „ახალი მთვარის დღე“, u₄-Šakar, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო. ამ დღეს ყოველთვე აღნიშნავ-

---

¹ William W. Hallo and William Kelly Simpson, *The Ancient Near East*, New York, 1971, 55.

დნენ დღესასწაულით, რომელსაც ერქვა eწ-eწ. ამ დღესასწაულის რიტუალი გრძელდებოდა მომდევნო დღეებშიც, მთვარის ფაზების მიხედვით მეშვიდე და მეთხუთმეტე დღეს. მსახურების შესანიშნავი შედიოდა ხარები, ცხვრები, კრავები და ჩვილები, ფინიკით და ლელვით სავსე კალათები. ყველაზე მეტად მნიშვნელოვანი ქ. ურის მთვარის დღესასწაულები იყო – მასში მთავარ როლს მეფე ასრულებდა, მონაწილეობდნენ ცალკეულ ქალაქთა მმართველები, რომელთაც ენსი ეწოდებოდათ.¹

სავსე მთვარის შემდეგ მთვარის ფაზებს აღარ ზეიმობდნენ. ჩამქრალი და დაკლებული მთვარე ითვლებოდა მთვარის ღმერთის ქვესკნელში მოგზაურობად. ამ დროს ნანა ჩადიოდა ქვესკნელის ღმერთ ნერგალთან.

ერაყის ცაზე მთვარე ჩვეულებრივ ჰორიზონტალურ პოზიციას იკავებს, რასაც შუმერები მთვარის გვირგვინს ან რქებს უწოდებდნენ. ამასვე უკავშირდებოდა ნავების ფორმა, რომელსაც შუმერულ ენაში ma-gur ეწოდება, რაც მათი უპირველესი ტრანსპორტი იყო დელტების ჭაობებში.

ინანა ქალღმერთია პლანეტა ვენერასი, ასევე მთვარის ღვთაებათა პირველი შვილი. ენხედუანას სიტყვით, ინანა არის მიქცევა და მოქცევა კოსმოსის გულში და მსგავსად მთვარისა სამყაროს ცვლილების სიმბოლოა. ამიტომაც ინანას ხელთ უპყ-

---

¹ Betty De Shong Meador, Inana Lady of largest heart, Four spiritual paths, 151-2.

რია სამყაროს საპირისპირო ციკლები: ნათელი და ბნელი, სიკვდილი და სიცოცხლე, ნაყოფიერება და სიმწირე.¹

ინანასგან განსხვავებით, ენხედუანა არ არის მთვარის შვილი, თუმცა ის მთვარის პატარძალია, რომელიც საკრალურ ქორწინებაში ნინგალის როლს ასრულებს. საკრალური ქორწინების რიტუალში ენხედუანა მდებარე მთვარედ იქცევა. ის მონაწილეობს ღმერთის და ქალღმერთის, ქალის და კაცის, ცის და მიწის დაკავშირებაში, რასაც შუამდინარეთში აღნიშნავდნენ ახალი წლის დადგომასთან ერთად.²

ქ. ურში მთვარის ღმერთის რიტუალებში ქალღმერთი ნინგალი მთავარ როლს თამაშობდა. ური იყო ერთადერთი ქალაქი, რომელთანაც ნინგალი ასოცირდებოდა. ნინგალი იხსენიება ქ.ფარას არქაულ ტექსტებში (ძვ.წ. XXV ს.), ხოლო უფრო გვიანდელ (ძვ.წ. II ათასწ. I ნახ.) ლურსმულ ტექსტებში ქალღმერთი ნინგალი იწოდება „ურის დედად“. ნინგალს აპურებდნენ რეგულარული მსახურებით: „ლუდით, ფქვილით, პურიტ და ხორციტ“. შემოსილი იყო სამოსით და სამკაულებით, რომელიც ტაძრის სამქროებში მზადდებოდა. ნინგალს ეთაყვანებოდა ყველა, რადგან მხოლოდ მას შეეძლო შერწყმოდა ნანნას საკრალური ქორწინების რიტუალში.

---

¹ Hallo, William W. *Women of Sumer; In the Legacy of Sumer*, edited by Denise Schmandt-Besserat. Malibu: Undena Publications, 1976.

² ახალ წელი წარმოადგენდა 12 თვის პირველი თვის დასაწყისს, რომელსაც შუმერები აღნიშნავდნენ გაზაფხულის დადგომასთან ერთად. Jeremy Black, Anthony Green, *Gods, Symbols and Demons* (illustrated dictionary), British Museum, 1995.

ნინგალის დედათა წესი გამოთვლილი და აღრიცხული იყო, ისევე როგორც ინანასი. შუმერულში არსებობს ზმნა, რომელიც აღნიშნავს „ქალს დედათა წესით“. ზმნის ძირი აღმოჩნდა ქალღმერთ იშხარას სახელში¹ – r̄š, šr „დედათა წესი (ზმ.)“. ქალღმერთი იშხარა ქალის პროტოტიპია, რომელიც სხეულით ატარებს მთვარის ციკლს.²

ქალღმერთ იშხარას ფაქტორს პირველად ყურადღება მიხაკო წერეთელმა მიაქცია. იგი წერს: „ხეთელთა ქალღმერთი იშხარა=მინის დედოფალი, რომელსაც თაყვანს სცემდნენ ბაბილონ-ასურეთშიც და, აგრეთვე „ადგილთა დედოფალსაც“ უწოდებდნენ, ცნობილია საქართველოშიც. აფხაზეთში – აჟაჰარა ანუ აშახარა.... აფხაზეთი ქალღმერთი აჟაჰარა იგივე ხეთური იშხარა არის, რომლის კულტი ძლიერ იყო გავრცელებული მცირე აზიასა და შუამდინარეთში.“³ იშხარას შესახებ აკად. გრიგოლ გიორგაძე აღნიშნავს: „იშხარა ქალღვთაება იშთარის ერთ-ერთი გამოვლინება იყო და ითვლებოდა ხორციელი სიყვარულის ქალღმერთად, უკავშირებდნენ რა მას ნეფე-დედოფლის საქორწინო ღამეს, საერთოდ სასიყვარულო სარეცელს.. აუხსნელია რა გზით უნდა მოხვედრილიყო ეს შუამდინარელი ქალღმერთი აფხაზეთში? ხომ არ გულისხმობდა ბატონი მიხეილი, რომ აფხაზეთი წარმომავ-

---

¹ **იშხარა** – ინანა/იშთარი დედის ასპექტში. არსებოვდა, როგორც დამოუკიდებელი ქალღმერთი შუმ. მითოლოგიაში.

² Claus Wilke, “Familiengrundung in alten Babilonian”, 1985, 298.

³ წერეთელი მ. ხეთის ქვეყანა, მისი ხალხები, ენები, ისტორია და კულტურა, კონსტანტინოპოლი, 1924, გვ. 70-77.

ლობის ტომები უფრო სამხრეთით ბინადრობდნენ? ამის შესახებ ნაშრომში არაფერია აღნიშნული“.¹

სავარაუდოდ, იშხარა მიეკუთვნება წინაშუმერულ ენობრივ სუბსტრატს, რომელიც შემდეგ გავრცელდა მთელ წინა აზიაში (ელამში – „აშხარა“, ბაბილონში „ეშხარა“, უგარიტში „უჟხარა“, ხურიტებთან „იშხარა“, ისე როგორც ბაბილონში). „გილგამეშის ეპოსში“ ენაცვლება ქალღმერთ იშთარს. იშხარას იშთართან იდენტიფიცირება ხდება მოგვიანებით.²

ქალს, დედათა წესით, არ უნდა ენახა დღის შუქი, არ უნდა შეხებოდა წყალს, არ უნდა შეხებოდა მიწას. ეს აკრძალვები აუცილებელი იყო უწმინდური ძალის წინააღმდეგ, რომელიც სინქრონულად ჩნდებოდა მთვარის ფაზებთან ერთად.

მთვარის ტაძრის საკრალური ქორწინების რიტუალს წინგაღლი ასახიერებდა. რომელიც სავარაუდოდ მოსავლის აღების შემდეგ, ახალი წლის დადგომასთან ერთად სრულდებოდა. რიტუალის კულმინაცია იყო ქალღმერთის შეერთება მთვარის ღმერთთან, რომელსაც დიდი ქურუმი და მეფე განასახიერებდნენ სექსუალური აქტით, რომელიც ნაყოფიერების და დედამიწის კვლავ გაცოცხლების მთავარ იმპულსად მიიჩნეოდა.

---

¹ გიორგაძე გრ. მ. წერეთლის – „ხეთის ქვეყანა, მისი ხალხები, ენები, ისტორია და კულტურა“ – შესახებ. იხ. ნ. სამსონია, მიხაკო წერეთელი და ასირიოლოგია, გვ. 88-89.

² სამსონია ნ. მიხეილ (მიხაკო) წერეთელი და ასირიოლოგია, თსუ 2005, გვ. 88.

საკრალური ქორწინების დღესასწაული ნანნასა და ნინგალს შორის იყო ნინგალის ტაძრის უმთავრესი ფუნქცია ქ. ურში. შუამდინარეთის სხვა ქალაქთა ტაძრებში მთავარის ღმერთი მოიხსენიება სხვადასხვა სახელებით, მხოლოდ ნანნა ქ. ურში ერწყმოდა ნინგალს ეროტიკული ფორმით. რიტუალი სათავეს ქ. ურუქში უნდა იღებდეს, სადაც გაღმერთებული მეფე დუმუზი ქორწინდებოდა ქალღმერთ ნინანაზე, რის შემდეგაც ადგილს იკავებდა შუმერულ პანთეონში, როგორც ბუნების კვლავგანახლების და ნაყოფიერების ღმერთი. ურის III დინასტიის დროიდან (ძვ.წ. XXI ს.) საკრალური ქორწინების წყვილს, ინანას და დუმუზის, წარმოადგენდა მეფე და უზენაესი ქურუმი ქალი. მათი კავშირი ბუნების და ქვეყნის განახლებას უკავშირდებოდა. რიტუალი ტარდებოდა ახალი წლის დადგომასთან ერთად, რაც ახალი ნაყოფიერი წლის გარანტი იყო შუმერებისთვის.¹ არსებობს მოსაზრება, რომ ინანასა და მეფის ქორწინების მთავარი მიზანი იყო ურთიერთობების გამყარება ხალხსა და ღმერთებს შორის.²

ქ. ურის უზენაესი ქურუმის ვალდებულება იყო პრაქტიკულად განეხორციელებინა ქორწინების აქტი ღმერთთან, რომელსაც რეალურად მოკვდავი მეფე განასახიერებდა. ენხედუანას შემთხვევაში, როდესაც ის იყო ან მეფის შვილი, ან და, ან მა-

---

¹ Jakob Klein, "Shulgi of Ur: King of a Neo-Sumerian Empire," in *Civilizations of the Ancient Near East*, vol. 2, 1995, 847.

² Cooper, "Sacred Marriage and Popular Cult in Early Mesopotamia". In *Official Cult and Popular Religion in the Ancient Near East*. Heidelberg:Universitätsverlag. 1993, 90

მიდა, გიპარის¹ კართან მას ოჯახის წევრთან უხდებოდა შეხვედრა. ამ შემთხვევაში, შესაძლოა, ისინი გარკვეული პრივილეგიებით სარგებლობდნენ და რაიმე სხვა ფორმას პოულობდნენ რიტუალის განსახორციელებლად, რადგან ინცესტი არც ერთ შუმერულ ტექსტში არ ფიქსირდება. რიტუალი იწყებოდა ქურუმის განბანვით, შემდეგ მორთვა-მოკაზმვით, რომელიც შემდეგ გიპარში შედიოდა, სადაც მეფეს ელოდებოდა სარეცელზე. მეფე ნინ უძღვებოდა პროცესიას და შემდეგ შედიოდა საიდუმლო ოთახში, სადაც უკვე ქურუმი ელოდა. მათი შეხვედრის შემდეგ რიტუალი ნადიმით მთავრდებოდა.

უზენაესი ქურუმის მეორე უმთავრესი ფუნქცია იყო სიზმრების ახსნა, ღმერთის სიტყვის მიწვდენა ხალხისთვის. ენხედუანა ღამით, ძილში იღებდა „სიზმრად ნინგალის საჩუქარს“. შუმერში ორაკულის სიზმრები ღმერთების მთავარი გზავნილი იყო ამქვეყნად. ენხედუანა გვევლინება ვირტუალურ თეოლოგად, რაც ასევე ასახულია მის პოემებში. ის და სხვა ქალი-ქურუმებიც იკრძალებოდნენ სპეციალურ სამარხში გიპარის გვერდით. მათ მსხვერპლს წირავდნენ სიკვდილის შემდეგაც. მიჰქონდათ ყველი, კარაქი, ფინიკი, ზეთი.

ენხედუანას პოეზია და ჰიმნები პირველ ადგილს იკავებს შუმერულ ლიტერატურაში, რომელიც გადაინერა ტაძრების დამწერლობის სკოლებში ნეო-შუმერულ პერიოდში (ძვ.წ. 2200-1900 წ.წ.). ნეო-შუმერული და ბაბილონელი გადამწერების, მათი მოს-

---

¹ **გიპარი** – ოთახი ტაძარში, სადაც სრულდებოდა საკულტო ქორწინების რიტუალი (ჰიეროგამია) ქალაქის თუ ქალაქ-სახელმწიფოს ღვთაებასა და ქურუმს შორის.

ნავლევების წყალობით კაცობრიობას შემორჩა პირველი პოეზიის ნიმუშების მრავალი ასლი. თანამედროვე ასირიოლოგები ანხედუანას უწოდებენ შუმერ შექსპირს, რადგან მის შემოქმედებას ინერდნენ, სწავლობდნენ და ზეპირად იცოდნენ ნახევარი ათასწლეულის მანძილზე ენხედუანას სიკვდილის შემდეგაც. ენხედუანას პოეზია მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში ადგილს იკავებს, როგორც კაცობრიობის უძველესი პოეზიის ნიმუში. ენხედუანა გასცდა თავისი მოვალეობის საზღვრებს. იგი არ შემოსაზღვრულა მხოლოდ თავისი ფუნქციით – ურის უზენაესი ქურუმობით. იგი გვაზიარებს შუმერული თეოლოგიის მთელ სიღრმეს, უკვდავყოფს მისი ეპოქის ცნობიერებას.

ჩვენ მიერ წარმოდენილი ენხედუანას სამი პოემა ქალღმერთ ინანას ეძღვნება, რაც შუმერული მითოლოგიის მთავარი თემა იყო საუკუნეთა მანძილზე. ენხედუანამ ის სხვა კუთხით, ყველა ღმერთზე ამაღლებულად დაგვანახა. ენხედუანას პოემები გვახედებს არაორდინალური ქალის ცხოვრების ძალიან ინტიმურ, ფაქიზ ნიუანსებში.

ინანა და ებიხი – ეს არის ამბავი ქალღმერთ ინანას და დაუმორჩილებელი მთის, ებიხის კონფლიქტის შესახებ, რაც ინანას გამარჯვებით და ტრიუმფით მთავრდება. მთა-ებიხს პროფ. ნ. პოსტგეიტი განსაზღვრავს, როგორც ზაგროსის მთიანეთის „აღმართულ კლდის კედელს“, რომელიც რამდენიმე ასეულ კილომეტრზეა გაჭიმული.¹ ზაგროსის მთიანეთის ეს ნაწილი ებიხის

---

¹ Postgate, Early Mesopotamia., Society and Economy at the Dawn of History, London and New York, 1992, 8.

სახელწოდებითაა ცნობილი. წერილობითი წყაროების მიხედვით, სარგონ აქადელი და ნარამ-სინი შეჭრილან ამ ტერიტორიაზე ტყეთა გასაჩეხად. როგორც ჩანს ებიხის ტერიტორია ნარამსინს აჯანყებია, რაც მარამსინის გამარჯვებით დასრულებულა და ღვთაება ინანა/იშთარის დამსახურებად მიიჩნეოდა. „ინანა და ებიხი“ არის ენხედუანას პირველი პოემა, რადგან მომდევნო ორ პოემაში კვლავ ნახსენებია ებიხის ამბები. ეს პოემა, ისევე როგორც შუმერული წარღვნის მითი, გადადის ბიბლიაში. ებიხის აღწერილობა და ბედიც ბიბლიური სამოთხის წინაპარია.

ქალბატონი სამყაროს გული წარმოდგენილ სამ პოემას შორის ენხედუანას თეოლოგიის ყველაზე სრულყოფილი გამოვლინებაა. სულიერ ასპექტში ენხედუანას ბევრად შორს მივყავართ ქრისტიანული ქალის იდეალებისგან, მაგალითად, როგორცაა ევა ან ღვთისმშობელი. ენხედუანას პოეზია წარმოგვიდგენს ქალის ოთხ ასპექტს: მებრძოლი, ქურუმი, საყვარელი და, ზოგიერთი მკვლევრის ვარაუდით, ანდროგენიც, როდესაც რიტუალური გარდაქმნებია აღწერილი.¹

შუმერულ პანთეონს ჰყავდა დედა-ქალღმერთი, რომელსაც ნინხურსაგს² უწოდებდნენ. ასევე ცნობილი იყო ნინთურის სახე-

---

¹ Betty De Shong Meador, Inana Lady of largest heart, Four spiritual paths, 151-2.

² **ნინხურსაგ-ი**, დედა-ქალღმერთის შუმერული სახელწოდება, რომელიც ცნობილი იყო, როგორც ღვთაებათა დედა, მრავალ ქალღმერთთა და ღმერთთა მშობელი. Jeremy Black, Anthony Green. Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia, British Museum Press, 1992, 140.

ლით ანუ „ქალბატონი-მშობელი ბოსელი“; *არურუ* – „თესლის მიმნიჭებელი“,¹ რომელმაც თიხისგან მოზილა პირველი კაცი; *ნინ-სიგ-სიგ* „დუმილის ქალბატონი“, რომელიც იცავს მშობიარეს, სამშობიარო ტკივილების დროს უხამსი სიტყვებისგან; მუდკემდა „სისხლის იმედი“, ვინც აჩერებს სისხლდენას მშობიარობის შემდეგ. ჩამოთვლილ არც ერთ ქალურ სანცისს არ ჰგავს ინანა. ის არ არის ცოლი და დედა ბავშვით ხელში. ინანა სხვა ენერგიის ქალური სანცისია. ენხედუანას ინანასადმი მიძღვნილი პოემები შუამდინარეთის ყველა ქალაქში იყო გავრცელებული. ენხედუანა იყო ურის ქურუმი, რაც სრულიად შუმერის ქურუმს ნიშნავდა. მისი 42 ჰიმნი შესრულებულია სხვადასხვა ქალაქების: ერიდუს, ნიფურის, ურუქის, ლაგაშის, სიფარის და აქადის ტაძრებში. ამ ჰიმნებში ის ადიდებს ღვთაებას, როგორც გარკვეული ქალაქის მფარველს, ხოლო ინანას სამი პოემით აცხადებს ინანას უზანაესობას სრულიად გაერთიანებულ სამეფოზე.

პოემაში „ქალბატონი სამყაროს გული“ აღწერილია ურის ნანანას ტაძრის საკმაოდ რთული რიტუალი. ენხედუანა წერს ახალგაზრდა ქალზე, რომელიც ამბობს სიტყვას: *la-la*, რაც შუმერულად მიშნავს მზეჭაბუკს. მითში „ინანას ჩასვლა ქვესკნელად“,

---

¹ *არურუ* – (შუმ. თესლის მიმნიჭებელი რუ-რუ თესლი). ქალღმერთი, რომელმაც შექმნა პირველი კაცი. მოზილა თიხა, დანერწყვა და ამბობებული ღმერთის, ქინგუს სისხლი ჩაუსხა. მოიხსენიება „გილგამეშის ეპოსში“, როგორც ენქიდუს შემქმნელი.

სიბრძნის ღმერთი ენქი,¹ ქმნის ორ *უსქესო* არსებას ფრჩხილის ქვეშ დაგროვილი ჭუჭყისგან. მათი სახელებია: *გალათურა* და *ქურღარა*. ეს ორივე სახელი გვხვდება ტაძრის მსახურების ტექსტებში და ასევე ენხედუანას პოემაში "ქალბატონი სამყაროს გული". პოემაში მოხსენიებული *პილი-პილი* და *ქურღარა* განეკუთვნებიან ნანნას ტაძრის მომსახურე პერსონალს, რომლებიც კულტის დრამაში მონაწილეობენ. ამ სახელების ეტიმოლოგია უცნობია. მკვლევართა აზრით პილი-პილი დეგრადაციის, დაკნინების, დასახიჩრების გამომხატველი უნდა იყოს. პოემაში *ქურღარა* მომღერალია, რომელიც ასევე დოღზეც უკრავს. იგი ატარებს სხვადასხვა იარაღს: მეთაურის დანას, ხმალს, სატევარს. ზოგჯერ იარაღი სისხლში აქვს გასვრილი ინანას გულის გასახარებლად. როგორც უდიდესი შუმეროლოგი ო. ედცარტი აღნიშნავს, ეს ორი სახელი წარმოქმნილია ბავშვური ენისგან: *ქურღარა* – შუმ. ქურ-მთა ანუ ქურ-ღარა ენის მოჩლექით, მეტაფორულად ნიშნავს ფეკალურ გროვას, ნაყარს მთის ფორმით. *პილი-პილი* უკავშირდება მოშარდვის არალიტერატურულ სიტყვას, ამ შემთხვევაში, ვინც შარდავს. თუ ო. ედცარტს დავეყრდნობით,

---

¹ **ენქი** – (შუმ. „ბატონი-მინა“). შუმ. ღმერთი, რომელმაც შემდეგ მესამე ადგილი დაიჭირა ბაბილონის პანთეონის ტრიადაში ეა-ს სახელით. მისი სამყოფელი მტკნარი წყლების ოკეანეა. მისი ძალით მოედინება ყველა მდინარე მინაზე. ენქი სიბრძნის და ხელოვნების, ასევე მაგიის ღმერთია, რადგან ის დასაბამს წყლის სიღრმიდან იღებს. მონაწილეობს პირველკაცის გაჩენაში, ამიტომაც კაცობრიობის მფარველია. ენქიმ გადაარჩინა წარღვნას ერთადერთი ადამიანი ზიუსუდრა, იგივე უთვაფიშთი.

ტაძრის გარკვეული პერსონალისადმი ნეგატიური მიდგომაა,¹ ან თავად მონაწილეობენ რიტუალის ნეგატიურ ეპიზოდში. ეს გახლავთ ამ პოემის ურთულესი ნაწილი, რაც თარგმანშიც ნაწილობრივ ბუნდოვანი რჩება.

ამავე რიტუალში ინანა სახელს უცვლის ორივეს – „ჭაობის-ლერნამი ქალი, ჭაობის ლერნამი-კაცი“. ლერნამს, რომელიც მდინარის დაჭაობებულ ნაპირებზე ხარობდა, შუმერები აღიქვამდნენ სივრცედ მინასა და მდინარის წყალს შორის.. რიტუალის ეს ნაწილი იდენტიფიცირდება ისეთ პერსონასთან, ვინც შეძლებს ჩანვდეს ცნობიერსაც და არაცნობიერსაც. ტექსტში რიტუალი აღწერილია პილი-პილისა და *ქურლარას* ერთობლივი ექსტაზით, რაც საბოლოოდ ტრანსში გადადის.

ინანა მეცხრე ცაზე, მიუხედავად სათაურისა, ეს პოემა ეხება კონკრეტულ ფაქტს, რომელიც ენხედუანას გადახდა. პოემაში „ინანა და ებიხი“ ენხედუანა არ ახსენებს თავის სახელს, ადიდება ინანას, როგორც მომღერალი. ფინალში ენხედუანა თავს აიგივებს ნისაბასთან, როგორც მწერალი, რადგან ნისაბას² შუმერულ მითოლოგიაში დამწერლობის შექმნა და მფარველობა მიენერებოდა. პოემაში „ქალბატონი-სამყაროს გული“ ენხედუანა თავს წარადგენს სახელით. თუმცა ხსენებულ ორ პოემაში მთავარი გმირი ქალღმერთი ინანაა. ხოლო „ინანა მეცხრე ცაზე“, მიუხედავად სათაურისა, მოგვითხრობს ენხედუანას ცხოვრების კონ-

---

¹ Deitz Otto Edzard, Zur Ritualfel Der Son. Love Lyrics, Journal of the American Oriental Society (AOS) 67; 1987,58.

² **ნისაბა** – მოსავლიანობის და მარცვლეულის ქალღმერთი, ასევე დამწერლობის მფარველი ქალღმერთია.

კრეტულ ფაქტზე: თუ როგორ შეიქრა ტაძარში ვინმე ლუგალანე, როგორ გააძევა ენხედუანა ტაძრიდან. აქ ასახული უნდა იყოს ისტორიული ფაქტი: აქადის მეფე ნარამსინის წინააღმდეგ ქ. ურუქის აჯანყება ლუგალანეს მეთაურობით. ეჭვგარეშეა, რომ ეს ისტორიული ფაქტი უნდა გავაიგივოთ პოემის ლუგალანესთან, რომელმაც ენხედუანა მთვარის ტაძრიდან გააძევა. პოემაში ენხედუანა შველას თხოვს ინანას. სიტყვასიტყვით „მე ვშვი შენი აღზევება, ჩემო დედოფალო“. ის ხმარობს მეტაფორას, რომელიც იხმარება სამყაროს შექმნის სხვა ტექსტებში. ენხედუანა ამბობს, რომ ის ესაუბრება თავის ქალღმერთს ღამით, იმ დროს სამყარო რომ ჩაისახა. აქ გვხვდება შესაქმის მითის უნიკალური აღწერა, როცა პოეტი თვითონვე მონაწილეობს შესაქმის აქტში, რასაც პარალელი არ მოეპოვება შუამდინარულ ლიტერატურაში. პოემის ტექსტში ნათქვამია, რომ ლუგალანე ენხედუანას აძლევს სატევარს, რაც მსახურ ქურღარას ეჭირა, ანუ ამცირებს მის უზენაესობას და საბოლოოდ გააძევებს ტაძრიდან. ენხედუანას აღარ შეესვლება თავის გიპარში. ლუგალანეს სურდა ქ. ურუქი გამოეხსნა სარგონის იმპერიიდან. ენხედუანა, რომელიც ქურუმი იყო ურში და, შესაბამისად, მსახურებას აღავლენდა ქ. ურუქის ტაძარშიც, ორივე ტაძრიდან გაძევებულ იქნა მეამბოხის დამარცხებამდე.

ენხედუანას ცხოვრების აზრი ინანას სიყვარული და თაყვანისცემა იყო. ის თავიდანვე ინანას ბავშვი იყო. ასურულ პერიოდიდან (ძვ.წ. II ათასწ. II ნახევარი) სამეფო ოჯახში დაბადებული ბავშვების აღზრდა ხდებოდა ინანას ტაძარში.

ჩვენ მიერ წარმოდგენილ პოემებში ჩანს ინანას ორი ასპექტი – უზენაესი ქალღმერთის და ენხედუანას სულიერი ცხოვრების

მთავარი ნაწილის, რისთვისაც ენხედუანა მთელ ცხოვრებას უძღვნის და მადლიერია.

და კაცობრიობაც მადლობას უძღვნის ენხედუანას, ინანას სულის ნაწილს, რომ მან, ურის დიდმა ქურუმმა, დაგვიტოვა ასეთი საჩუქარი, რასაც ენხედუანას პოეზია ქვია.

თარგმანი შესრულებულია ოქსფორდის უნივერსიტეტის პროფესორის ჯერემი ბლექის ტრანსლიტერაციით, ასევე გამოყენებულია ტექსტების კომენტარებიანი ვარიანტი კემბრიჯის უნივერსიტეტის პროფესორის ნიკოლას პოსტგეიტის უშუალო დახმარებით და მისივე ფასდაუდებელი რჩევებით.

ლექსიკონის შედგენაზე ასევე მუშაობდა თსუ ასირიოლოგიის მიმართულების დოქტორანტი ნინო არსანისი, რისთვისაც მადლობას ვუხდით.

[ ] – აღნიშნავს ტექსტის აღდგენას

italics – ტექსტის პირობითი თარგმანი

( ) – დამატებითი განმარტება თარგმანში

sagkal – როდესაც არ არსებობს თარგმანი

ჭ – შ;

ჭ – ნგ

ქ – ხ, (ქa šur – ხაშური)

a ინანა და მთა ებიხი¹

1. ქალბატონია ცისა და მიწის წითელი ცეცხლით, შიში მოსავს მას;
2. იგი ვინც შემართავს a-ankara-ს,² ომს ცლის სისხლისგან;
3. ბრძოლის ველზე მოთარეშეა, მისი მახვილით მიწა იპოზა;
4. რომელსაც მოაქვს წარღვნა და ქარიშხალი.
5. ბრძოლა, რომელიც ინანას³ თამაშია,
6. უცხო დიდ ქვეყნებს ისარს აწვიმებს;
7. რომლის ხმა აღწევს ქვეყნის საზღვრამდე, დარად ლომისა;

---

¹ IN-NIN-ME-HUŠ-A – პოემის პირველი სიტყვებია. შუმერული ტრადიციით პირველი სიტყვები ითვლებოდა სათაურად ანუ „ბრწყინვალე, უძლეველი ქალბატონი“. „ინანა და ებიხი“ თანამედროვე სახელწოდებაა.

² a-ankara (ა-ანკარა) – იარაღი – ა შუმერულად წყალს ნიშნავს. ანკარა- წყლის იარაღი, ეპითეტია და ზუსტად არ არის ცნობილი. ა-ანკარა იარაღით ინანა ატარებს მაგიურ რიტუალს ენგურის წყლებიდან, რაც ურუქის მეფის გამარჯვების გარანტი იყო (იხ. ეპოსი „ლუგალბანდა და ანზუდი“, ფინალი). მდრ. ქართული სიტყვები: „ანკარა“ და „ენგური“.

³ ინანა – შუმ. საბედისწერო სიყვარულის ქალღმერთი. ქ. ურუქის უზენაესი ღვთაება, მთვარის ღმერთის ნანნას (სინის) ასული.

8. ოდეს მთის ბილიკს მიუყვება, ველურ კუროს ჰგავს, მტერს ქვეყნიერების;
9. ყოველს ამარცხებს, ვინც აღუდგება – ფაფარაშლილ ლომს ემსგავსება.
10. ჩემი ქალბატონი – ზეცაში გაფურჩქნული ღვთიური ბავშვი;
11. „ინანა, ზეცის ქალწულო! მინასავით მიმზიდველო!
12. „ინანა! შენს გამოჩენას მეფე ეგებება, როგორც მზისას;
13. „ვარსკვლავო ქალბატონო! ოდეს სეირნობ ცის ბილიკზე,
14. „შენი ფერით მინა ნათდება;
15. „ოდეს მთათა რიგს შეუდგები, იგი ბრწყინდება შენი თვალივით.
16. „დედოფლის განბანვას მთის hirin-მცენარეში,
17. „სიცოცხლის მინიჭებას მაღალი მთისთვის –
18. „ლილაქვასავით ბრწყინვალე მთისთვის,
19. „მრისხანებას უძლეველი ბატონის კვერთხივით,
20. „მონყალებას ხის იარაღივით,
21. „შავთავიანები სიმღერით ადიდებენ, შუმერები გიმღერიან ხმაშენყობილი;
22. „ყველა მინა ტკბილად გიმღერის:
23. „ინანა, ნანნას ასული, ბრძოლის დედოფალი!
24. „ქალწულ ინანას ვადიდებთ და ვემსახურებით;“
25. **ინანას სიმღერა:** „მე ვარ ცისა და მიწის ქალბატონი,
26. „გარს ვუვლი ცასა და მიწას,

27. „ოდეს, ელამისა და შუბურის მიწებს¹ გარს ვუვლიდი,
28. „ოდეს, ლულუბის მთას² გარს ვუვლიდი,
29. „ოდეს მოვბრუნდი, თავს წავადექი, როგორც ვარსკვლავი,
30. „მთა არ მეთაყვანა,
31. „ოდეს მთის შუაგულს მივუახლოვდი, არ მეთაყვანა!
32. „ოდეს ებიხის მთათა რიგს³ მივუახლოვდი, არ მეთაყვანა!
33. „მთა არ მეთაყვანა!
34. „არ შემხვდა შეძახილებით!
35. „არ მეთაყვანა – ცხვირი მიწას არ შეახო, ბავით მტკვერი არ გახეხა!
36. „ხელთ ვიგდებ მთათა რიგს, შევაზანზარებ, ჩემს შიშს ვასწავლი!!
37. „პიტალო მხრიდან დიდი ნაჯახით მივუდგები,
38. „დაბალი მხრიდან პატარა ნაჯახით,
39. „დავსეტყვავ! დავიწყებ ჩემ ღვთიურ თამამს! თოკით ვაცეკვებ!
40. „ბრძოლას დავიწყებ მთათა რიგში, ჩემი [თოკით ვახტუნებ], გავრეკავ!
41. „ისრები მასრებშია!

---

¹ ელამი და შუბური – ძველი ირანის ოლქები.

² ლულუბის მთა მდებარეობდა ზაგროსის მთიანეთში, რომლის მკვიდრთ ლულუბელები ეწოდებოდათ. აქადის გაღმერთებული მეფის ნარამსინის ცნობილი გამარჯვების სტელა ეძღვნება ლულუბელებზე გამარჯვებას (ძვ.წ. 2300 წ.).

³ ებიხი – მთის სახელწოდება, რომელიც მდებარეობდა ზაგროსის მთიანეთში (იხ. შესავალი).

42. „თოკს მოვისვრი!
43. „მახვილს გავაპრიალე!
44. „ხის შუბს და ფარს ვცემ!
45. „ეპიხის უდაბურ ტყეს ცეცხლში გავახვევ!
46. „ცუღს მის ბოროტ საქმეთ დავანყებინებ!
47. „დავაშრობ ეპიხის წყაროებს, ცისკენ გავუშვებ, გიბილ-ის,¹
ცეცხლის ღმერთის, მსახურებას აღვასრულებ!
48. „შიშს გავავრცელებ შორეულ არათამდე!²
49. „ველარასოდეს აღსდგება, მსგავსად ან-ის³ დანყევლილი
ქალაქის;
50. „ველარასოდეს ასწევს კისერს, მსგავსად ენლილის⁴
შერისხული ქალაქის,

---

¹გიბილ (გირრა) – გაღმერთებული ცეცხლი, ითვლებოდა ცეცხლის ღმერთად და ცის ღმერთ ან-ის შვილად. გამოხატავდა ცეცხლს ყველა ასპექტში: დამანგრეველ ძალას, ზაფხულის მწველ სიცხეს, შემქმნელ ძალას – ცეცხლით გამოწვავდნენ აგურს და, შესაბამისად, ქალაქების დამფუძნებელი იყო. Jeremy Black, 1993, Gibil.

²არათა – ლეგენდარული ქალაქი შუმერულ ლიტერატურაში, რომლის შესახებაც ზუსტი ცნობები არ მოგვეპოვება. მკვლევართა ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ცენტრალური ირანის ტერიტორიაზე მდებარეობდა და ლილაქვით ვაჭრობაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა. ზოგიერთი მკვლევარი მიიჩნევს, რომ შესაძლოა არათა წარმოსახვითი გეოგრაფიის საკუთრება იყოს და „რეალურ“ რუკაზე არც არასოდეს არსებულიყო (იხ. ნ. სამსონია, შუმერული ეპოსები).

³ან, ანუ – (შუმ. ცა) ციხ უზენაესი ღმერთი.

⁴ენლილ-1 – (შუმ. „ჰაერის უფალი, სივრცე“). უზენაესი ტრიადის წევრი (ანი, ენლილი, ენქი). ითვლებოდა დემიურგად.

51. „და თუ მთას შეძრავს ჩემი ბრძანება,
52. „მაშინ მადიდებს, მეთაყვანება!“
53. ინანა, ნანნას¹ პირველი ასული,
54. სამეფო სამოსით შეიმოსა, გამხიარულდა;
55. შუბლი მელამით² დაიმშვენა,
56. ღვთებრივი თავ-ყელი სარდიონის ვარდებით შეიმკო,
57. მარჯვენა ხელით შვიდკაპა Šita-იარაღს მოხდენილად იქნევს.
58. ლილაქვის თასმები ტერფზე შემოიკრა,
59. მწუხრისას მისი წასვლა გამოაცხადა!
60. ვარსკვლავმა საოცრების ჭიშკარში გაიარა,
61. ან-ს წარუდგა. დილის ხილი საიდუმლო ლოცვით მიართვა.
62. ან-ი ინანას მიეგება გახარებული, ხილი მიიღო თავაზიანად
63. და ისევ მისი ადგილი დაიკავა.
64. ინანას ანიშნა მარჯვენა მხართან მიჯდომოდა.
65. ინანამ უთხრა: „გიძღვნი სალამს, ჩემო მშობელო,
66. „ყური დაუგდე ჩემს სიტყვას:
67. „ან-ი არის ცის კაბადონი,
68. „რომლის წყალობით, ჩემი სიტყვა უბადლოა ცა და მიწაზე,
69. „ცის კიდეზე silig-იარაღია საიდუმლო ნიშნით.

---

¹ნანა – მთვარის ღმერთი, ინანას მამა.

² მელამი – ღვთებრიობის ნიშანი, რომელიც რქის, ანუ განივ-თებული სხივის სახით გამოისახებოდა. მელამი მოსავდა ღმერთებს და გაღმერთებულ მეფეებს, ასვე ტაძრებს და ღვთაებრივ საგნებს. მელამის დაკარგვით კარგავდნენ ღვთიურობას. მელამს ჰქონდა შემზარავი, თვალისმომჭრელი ნათება.

70. „ვისაც კვარცხლბეკზე ადგილი მომანიჭე, კვერთხი გამიმყარე –
71. „რომ მეპყრას Šita -ხის იარაღი, სადაც მინა ეკლიანი მინდორია;
72. „ცის ბილიკიდან მინა მეჭიროს ექვსი ლაგამით,
73. „ცის კიდიდან ოთხი ლაგამით ქვეყნის ოთხივ კუთხით ვიბრძოლო;
74. „რომ დავლაშქრო და ბრძოლით დავიპყრო,
75. „რომ მთვარესავით ვანათებდე მეფეთ წინაშე,
76. „ჩემი ისარი მინდვრებს, ტყეებს და ბაღჩა-ბაღებს კალიის კბილივით რომ ეცემოდეს;
77. „რომ მოვფარცხო აჯანყებული მიწები,
78. „ქალაქის ჭიშკრებს ურდული მოვგლიჯო, ღია დავტოვო [კარი].
79. „დიდო ან! მიბოძე ყოველი, მე შენს სახელს თან ვატარებ ქვეყნის საზღვრამდე;
80. „ჩემი თვალი ქვესკნელს აღწევს ვიცი სიგრძე მისი, ვმოგზაურობ ცის ბილიკით, ვიცი სიღრმე მისი;
81. „ამ მარჯვენით თავებს სხარტად ვკვეთ, ვუშვებ მთის ბილიკზე, შევარდენს¹ ვამსგავსებ!
82. „მთაზე ვმაღლდები,
83. „თავებს სხარტად ვკვეთ, ისე როგორც

---

¹ შევარდენი შუმერულად არის „შურდუ“, ანუ შესაძლებელი იყო გვეთარგმნა „ეშვებოდა შურდულივით“.

84. „sag-kal-გველი მიძვრება კლდის ნაპრაღში;
85. „ან მეფეო! სელის თოკით თან ვატარებ მე შენს სახელს ქვეყნის საზღვრამდე;
86. „ჩემი თვალი ქვესკნელს აღწევს, ვიცი სიგრძე მისი;
87. „ვმოგზაურობ ცის ბილიკით, ვიცი სიღრმე მისი;
88. „ანუნა¹ – დიდი ღმერთები შიშით ძრწიან ჩემს წინაშე,
89. „მე, ვარსკვლავმა, მთას ჩავუარე, ებიხი არ შედრკა!
90. „ინანამ ჩავუარე, მთამ კი თავი არ დახარა!
91. „ამაყად აღმართულ ებიხს ჩავუარე, არ შედრკა;
92. „არ ისურვა ჩემთან თანხმობა, არც შერხეულა;
93. „ცხვირით მიწას არ შეეხო,
94. „ბაგით მტვერი არ გახეხა;
95. „მაღალ მთას ხელში ჩავიგდე, ჩემს შიშს ვასწავლი;
96. „პიტალო მხრიდან დიდი ნაჯახით მივუდგები,
97. „დაბალი მხრიდან პატარა ნაჯახით,
98. „დავსეტყვავ და ჩემი [თოკით ვახტუნებ], გავერთობი..
99. „ბრძოლას ავტეხ მთათა რიგში, ჩემს ცეკვას ვაცეკვებ!
100. „ისრები მასრებშია,
101. „თოკს მოვისვრი,
102. „მახვილს გავაპრიალე,
103. „ხის შუბს და ფარს ვცემ,
104. „ებიხის გაუვალ ტყეს ცეცხლში გავახვევ!

---

¹ ანუნა – შუმერულ ტექსტებში ნახმარია ღმერთების სამყაროს აღმნიშვნელად. იგულისხმება პირველშობილი ღმერთები, ღმერთთა სიმრავლე.

105. „ცულს თავის ბოროტ საქმეს დავანყებინებ!
106. „დავაშრობ ებიხის წყაროებს, ცისკენ გავუშვებ, გიბილის მსახურებას აღვასრულებ!
107. „შიშს გავავრცელებ შორეულ არათამდე,
108. „ველარასდროს აღსდგება მსგავსად ქალაქის, ან-მა რომ დანყევლა;
109. „ველარასოდეს ასწევს შუბლს, მსგავსად ენლილის შერისხული ქალაქის.
110. „და თუ მთას შეძრავს ჩემი ბრძანება,
111. „მაშინ მადიდებს, მეთაყვანება!“
112. ანმა მიუგო: „ჩემო ბავშვო, უთხარი ებიხს,
113. „რომ მისი გული გასურს,
114. „ინანამ ბრძანა ებიხის დაქცევა,
115. „ბავშვი ქვეყნად სურვილს აისრულებს.“
116. ღმერთები განითლდნენ, შიშმა მოიცვა:
117. შიშმა მოიცვა ანუნა თავის სამყოფელში,
118. ინანას რისხვამ მიწას ჩააღწია,
119. წითელი ცეცხლი ფარავს ქვეყანას;
120. ებიხის [თავ-ხედობამ] ცის გულს ააღწია:
121. დახუნძლულია მწიფე ხილით, აყვავებული ბაღნარი ცას უტოლდება,
122. რომლის ხეები მიმზიდველია, ისინი ცის ჩრდილები არიან –
123. ცას თვალწინ უდგანან, როგორც სასწაული.
124. ...ბუჩქნარის ჩრდილში ლომები წვანან;
125. ვერძი და ირემი მრავლადაა, ქურციკნი ძოვენ მწვანე მდელოზე –

126. „ხაშურის“ ტყეში¹ ფურ-ირმები დასეირნობენ.
127. „ქალწულო ინანა! შემზარავია ებიხის ნათება,
128. „შიგ ვერ შეაღწევ
129. „უძღვევლია ებიხის მელამი, შემზარავია მისი ნათება!“–
130. ეს უთხრა ან-მა.
131. მძვინვარებს ბრწყინვალე ქალბატონი, შიგანი უდუღს –
132. განრისხებულმა შემართა ყოველი იარაღი;
133. ლილაქვის კარი გამოგლიჯა;
134. უხმო ქალიშხალს, ბრძოლა დაიწყო;
135. გრგვინით მიიწევს,
136. დაქრის ბრძოლაში, გრიგალს ემსგავსება,
137. რომლის ელვარე ნაპერწკლები
138. მინაზე [ფეხს დგამს] (ეცემა)
139. დამანგრეველი ქარიშხალივით.
140. ორ მთას შორის გრგვინავს ინანა;
141. ცისკრის ვარსკვლავი გამარჯვებას უახლოვდება,
142. ორლესული სატევარი უპყრია,
143. დრეკს მთის კისერს ალფა-ბალახივით², ოდეს ლამობს თავის აწევას;
144. შუაგულში არჭობს ორლესულ სატევარს,
145. გრგვინავს იშქურით..
146. კლდოვანია ებიხის ტანი, ცვივა ნამსხვრევები,
147. მთის ფერდობზე სოროებს [დიდი] ქვენარმავლები

---

¹ Hašur – შუმერულად ხაშური ნიშნავს კვიპაროსს.

² ბოტ. ესპარტო.

148. ტოვებენ, შხამს ანთხევენ ებიხის მუხის ტყეს;
149. წყევლის ინანა – ბედს განუსაზღვრავს.
150. მთის მუხებს მეხს სცემს; ცეცხლი ედება ფერდობებს, სქელი კვამლი ზეცას აღწევს;
151. ქალღმერთი ებიხს ეუფლება – ვარსკვლავი-ქალბატონი სურვილს ისრულებს!
152. ინანას ხმა ეღვრება მთათა რიგს:
153. „მთაო, ებიხ!!
154. „და იმისთვის, რომ თავანუელი მწვანედ ბიბინებ,
155. „და იმისთვის, რომ ამაღლებულს მშვენება გმოსავს,
156. „და იმისთვის, რომ ღვთაებრივს გავს შენი სამოსი,
157. „და იმისთვის, რომ ცასშენვდომიხარ,
158. „და იმისთვის, რომ არ მეთაყვანე;
159. „სულს დაღევ, გულს დადებ!!
160. „ხელთ მომქცევიხარ, ვით ეშვები ძლიერ სპილოსი,
161. „მინას დაგანარცხე დიდი რქებით გარეულ ხარივით,
162. „გძლიე და განგდევენე, როგორც უცხო, ცეცხლი ჩაგიქრე მკლავით.
163. „თვალთაგან ცრემლს გადენ,
164. „შენს გულში გლოვას დავასადგურებ;
165. „შენს ფერდობებზე დარდის ჩიტები¹ დაიბუდებენ!
166. გაბრწყინებულმა ინანამ თქვა ისევ:
167. „ენლილმა, ჩემმა მშობელმა, გადანყვიტა მთის რისხვა -
168. „მარჯვენა მხარზე მახვილი შემაბა,

---

¹ ყვავს უნდა ნიშნავდეს.

169. „მარცხენა მხარზე თავად შევიბი ფარი,
 170. „ჩემი რისხვა ფარცხია დიდი კბილებით – მთას გლეჯს
 ნაკუნებად.
 171. „სასახლეს აღვმართავ, კიდევ მრავალს ვიქმ;
 172. „ჩემს სასახლეში ტახტს გავამყარებ;
 173. „სატევარს და გალესილ მახვილს ჩემს მსახურს – ქურღარას
 მივცემ;
 174. „ვინც თაყვანს მცემს (ტირის), დოღს მივცემ – ავამღერებ;
 175. „შევცვლი pili-pili-ს მსახურებას¹;
 176. „მე გამარჯვებული ვარ, მთაში დავქროდი მსგავსად ქარისა;
 177. „ებიხს შევები და გავიმარჯვე!
 178. „წინ მივიწვევი მოვარდნილ წარღვნასავით!
 179. „არხები დავტბორე, წვეთავდა, მდედრს დავამსგავსე
 დედათა წესით;
 180. „მთაზე ჩემი გამარჯვება გამოვაცხადე!
 181. „ებიხზე ჩემი გამარჯვება გამოვაცხადე!“
 182. რომელმან ებიხი დაამარცხა, ნანნას პირველი ასული,
 183. ქალწული ინანა, ვადიდოთ!
 ვადიდებ ნისაბას!²

---

¹ **Pili-pili** – ნანნას ტაძრის რიტუალის სახელწოდება, საკმაოდ ქარიზმატული წარმოდგენით, რომელიც აღწერილია ენხედუანას პოემაში „ქალბატონი სამყაროს გული“ (იხ. შესავალი).

² **ნისაბა** – მოსავლიანობის და დამწერლობის მფარველი ქალღმერთი. ამ შემთხვევაში ენხედუანა ადიდება, როგორც დამწერლობის ქალღმერთს, რადგან ნისაბას წყალობით დაწერა და უკვდავყო ინანას პირველი პოემა.

a ინანა სამყაროს გული¹

1. ვარსკვლავი სამყაროს გულით ატარებს, [ვარსკვლავი] ბრწყინავს ანუნა-ღმერთებში;
2. ინანა! ნანნას პირმშო ასული, მათათა მწვრვალი, მაღალია ნუნ-გალანეზე²;
3. ყოველი ღმერთი შემოუკრიბავს, დედოფალი *მინასავით* მიმზიდველია, ან-ს ეჯიბრება;
4. ზის კვარცხლბეკზე (და) აღასრულებს ღმერთთა განაჩენს, ყოველ ღმერთზე უდრეკი ქალი;
5. ინანას სიტყვა იღუმალია – არც ან-მა უწყის, მის ფერხთ ცოცავენ ანუნა-ღმერთები.
6. ცა მის სიტყვას ვერ აღუდგება;
7. იღუმალია ინანას გული, არავინ უწყის მისი ნადილი,
8. მე-თა³ სრულმყოფი ქალბატონია, ყოველი მე ხელში უჭირავს, როგორც კომბალი;

---

¹ IN-NIN ŠA-GUR₄-RA – პოემის პირველი სტრიქონი ანუ სათაური: შუმ. „ქალბატონი ყველაზე დიდი გულით“.

² ნუნ-გალანე, ნუნგალი – შუმერული ქალღმერთი, ქვესკნელის დედოფლის – *ერეშტიგალის* შვილი. ითვლებოდა მინის-ქვეშეთის ქალღმერთად.

³ ME – „მე“ შუმერული ტერმინი, რომელიც შეესატყვისება ქართულ „მე“-ს, მეობას და ითარმნება მხოლოდ ქართულად.

9. ინანა ღმერთთა ბორკილია ქვეყნის საზღვრამდე,
10. რომლის ნათელი მთებს ეფინება, გზასთან *ასწორებს*,
11. ოდეს გაჰკვივის, ვით მშობიარე, დიდი ღმერთები ცახცახს ინყებენ.
12. მინა მძიმდება, თრთის ანუნა – ეულ ლერწამს დამსგავსებია,
13. მის dam-dam ხმაზე¹ იმალება, ვით ცის ქუხილში;
14. ინანას გარეშე ან-ი და ენლილი ბედს ვერ გადანყვეტენ;
15. *ზეცის ზეცაა*, ვერვინ ბედავს გაუტოლდეს ამაყ ქალბატონს..
16. რომლის სიტყვით მინა იქცევა, ქალაქი ინგრევა, ტაძარი უდაბნოდ გადაიქცევა;
17. ოდეს მრისხანებს ძრნის ქვეყანა, კაცს ემსგავსება *slu-დემონს*² რომ გაუკოჭავს;
18. ურჩს სდევს ფეხდაფეხ, ქაოსში ახვევს;
19. ხელჩართულ ბრძოლაში მელამი³ შვენის, წითელი და თვალისმომიჭრელი;

ძველ შუანდინარეთში „მე“ აქვს ყოველ არსს: დამწერლობას, ლიტერატურას, ხელოვნებას, მუსიკას და ა.შ. მე-თა მფლობელია სიყვარულის ქალღმერთი ინანა, რომელსაც ის ციდან მინაზე უშვებს შუმერის სხვადასხვა ქალაქში.

¹ ტექსტში გახმოვანებულია ინანას ყვირილი, როგორც „დამ-დამ“.

² დემონის, ავი სულის ერთერთი სახელი.

³ მელამი – ღვთებრიობის ნიშანი, რომელიც რქის, ანუ განივთებული სხივის სახით გამოისახებოდა. მელამი მოსავდა ღმერთებს და გაღმერთებულ მეფეებს, ასვე ტაძრებს და ღვთაებრივ საგნებს. მელამის დაკარგვით კარგავდნენ ღვთი-

20. ცეკვავს ინანა, არ დაიღლება. ბრძოლა, რომელიც ინანას თამაშია, თასმასავით ეკვრის მის სანდლებს;
21. ქარს მხრით მიაპობს – ქარბორბალა შვენის ინანას;
22. ვისაც ეწევა განწირულია, სამხრეთის ქარს მიაქვს;
23. შეკაზმულ ლომებზე მოჯირითე, ურჩებს აკუნავს.
24. მთის დიდი შაქანი¹ გზად შემოხვდება,
25. ქალბატონი კუნთმაგარია ველურ ხარივით, ვინ დაეხსნება..
26. ძლევამოსილი, პირისპირ შემხვედრს ორმოში აგდებს –
27. ხაფანგია უბედურების,
28. დღე ბნელდება, როდესაც იბრძვის;
29. [მხოლოდ იგია] ქარიშხლის უკუმქცეველი,
30. ვინც არხებს ტბორავს, ურჩებს აჩოქებს ...
31. არწივია, რომლის ფრთები მიწის ჩრდილია, ვინ დაეხსნება..
32. შევარდენია, ღმერთებში მოლულუნე, ვინც ბოსელს მწყემსავს;
33. ქალაქის მინდვრებს გადმოსცქერის შუბლშეჭმუხნული;
34. მინდვრის ხნულებში ცეკვავს ინანა, მის ნაკვალევზე ნაკადული მოედინება.
35. ან-ს რომც უნდოდეს, ვერ დააოკებს;
36. ველს ცეცხლის ნავლად აქცევს ინანა,
37. ინანა ...

ურობას. მელამს ჰქონდა შემზარავი, თვალისმომჭრელი ნათება.

¹ შაქანი – მთის ნადირთა შუმერული ღვთაება.

38. ...ჯარს თავის ცეკვას აცეკვებს¹,
39. ...ინანა *სიმღერას* დაამღერებს,
40. მისი სიმღერა ტირილია, რძე და საზრდოა სიკვდილისა,
41. უშრეტია ინანას საზრდო სიკვდილისა..
42. მასვე დასცინებს, ვისაც აპურებს – ნალველი პირს სწვავს მას.
43. ინანა სიმღერას აღასრულებს, ბედნიერია..
44. გულის სიმღერას ველზე დაამღერებს,
45. ფარს სისხლში სვრის ის, ჭრილობას აწყლულებს,
46. ნაჯახით თავს კვეთს, შუბით განგმირავს..
47. ბასრი მახვილით გმირ მეომართა სისხლი იღვრება –
48. სიკვდილის თვალში აყურებინებს.
49. დღეს აბნელებს უკიდევანო, ჩუმ უდაბნოში – შუადღეს ღამედყოფს;
50. ხალხს აბრმავებს და უკუნეთში ჰკიდებს ერთმანეთს;
51. რომლის კვილიც უდაბნოს ძრავს, მდელი უდაბნოდ გადაიქცევა;
52. ძრწის კაცთა მოდგმა, როგორც იშქურის² ქუხილის ხმაზე;
53. მინა იძვრება, ვინ აღუდგება?
54. ბრძოლას თვალს ვერვინ ვერ მიადევნებს,
55. წყალი დაფარავს მინას, ყოველი აღიგვება;
56. *მაშინ* ინანა ხნულში ფეხს დგამს, გუთნით მინას ხნავს;

---

¹ „ინანას ცეკვა“ ბრძოლის მეტაფორაა შუმერულ ლიტერატურაში.

² **იშქური** – შუმერული ტაროსის ღვთაება, აქადურად **ადადი**.

57. [მინა პირს ხსნის, ტრაბახებს] თავი ჩაუქინდრავთ,
58. ვარსკვლავი ისრულებს გულის წადილს, გული უღბება,
59. ზის კვარცხლბეკზე ღვთაებანი გვერდს *უმშვენებენ*;
60. მაღალი მთები ქედს იხრიან, *თორემ* მტვრის [გროვად] აქცევს ინანა –
61. და ქარს მისცემს აღმოსავლეთით დასავლეთამდე;
62. იგი, *გul-gul* ქვის კედელზე გამარჯვებული,¹
63. გობში ქვას ადნობს, ქვას ცხვრის ქონს ამსგავსებს,
64. სატევარს აელვებს, რომლის ბრწყინვალეობა მინას ეფინება;
65. **ენგურის**² თევზი ინანას ბადეშია, *a-ḥa-an* თევზიც³ არ რჩება წყალში,
66. ჩიტი ინანას კაკანათიდან ვერ გაფრინდება,
67. ინანა – წალკოტი ცისა და მიწის..
68. ვინც უსმენს, უწყის მისი განზრახვა
69. ან-ს არ მიჰყვება!
70. დიდ ღმერთთა კრება ბჭობს და არ იცის,
71. რა სურს ინანას.
72. ზეცის ცხოვრება [ცალ] ხელში უპყრია..
73. სიამაყით სავსეა ვარსკვლავი-ქალბატონი - [ავაზა] ღმერთებში,

---

¹ არ არის ცნობილი რა იგულისხმება.

² **ენგური** – მინისქვეშა მდინარე, ასოცირებულია აბზუსთან - ოკეანეთის პირველარსებულ წყლებთან (მდრ. ქართული ენგური).

³ თევზის უცნობი სახეობა.

74. ინანა კაცს ბრძოლაში ინვევს ან სატრფოდ იხდის,
75. ქალწულს მოსავს ქალის საკნამდე, გულით ეხვევა.
ქალწულთა თანმხლები Ia-Ia – ჭაბუკია.¹
76. უცებ განაგდებს ქალს ვერაგულად, პირში შესვცინებს;
77. ...განაგდებს ყველგან, ყოველთვის...
78. მარტო ახეტილებს ქუჩებში და ქალაქის მოედანზე, გზას
უტოვებს მხოლოდ ერთადერთს;
79. [ბოლოს] სარკმელში შეახედებს – იქ დედას ჩვილით
დაანახებს.
80. ათავისუფლებს, ტანჯვას განაგდებს მისი სხეული, ხელს
ცხვირს შეახებს – ესალმება.² სახელით მიმართავს, ნათლავს
როგორც *pilipili*,³ შუბს გადაამტვრევს.

---

¹ შესაძლოა ითარგმნოს, როგორც მზეჭაბუკი.

² „ხელის ცხვირთან მიტანა“ ნიშნავს სალამს.

³ ძალიან რთული, სადაო ეპიზოდია. ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, საქმე გვაქვს ტაძრის როსკიპად გახდომის რიტუალთან, რადგან სიტყვა **pili-pili** უკავშირდება დაკნინებას (ო. ედცარტის აზრით, შარდვას. იხ. შესავალი). ჩემი აზრით რიტუალის ეს ნაწილი უნდა ასახავდეს ინანას, როგორც სიყვარულის ქალღმერთის ვერაგობას მისი მსხვერპლის მიმართ, ის აჩვენებს სიყვარულის „ხრიკებს“ და შემდეგ მიჰყავს ოჯახის კარამდე. ინანას სიყვარული შუმერულ მითოლოგიაში საბედისწერო ხდება. ინანა თავად არის სიყვარულის „მე“ და თავისი განწყობის შესაბამისად მართავს სიყვარულის მსხვერპლს. ამასვე უნდა გულისხმობდეს ტექსტის 118-ე სტრიქონი „კაცთან ქალია და ქალთან კაცი“. გავიხსენოთ გილგამეშის მიმართვა იშთარისადმი, როდესაც გამირმა უარყო ქალღმერთის

81. ჭაბუკი რომ ყოფილიყო, შუბს მას უბოძებდა;
82. ოდეს.. სასჯელი [თავის ქალა არ იყო];
83. იგი კარია სიბრძნის სახლისა,
84. იცის ბადე ცხოვრებისა, ვინც არ იფრთხილებს, ცხოვრების ბადეში გაებმება;
85. ჭაბუკთან, ვინც უარყო, ქალს შეარიგებს – სახელით მიმართავს, შუბს გადაამტვრევს, უბოძებს მას
86. ქალის საკინძედ;
87. ქალია კაცი ჭაობის-ლერნამი, ქალია ქალი ჭაობის - ლერნამი, ორნივე ქალები სახელშეცვლილი – მსახურებას აღავლენენ [ექსტაზით ტრანსში]. pilipili სახეს შეიცვლის. ქურღარა იქნება მთავარი გმირი.¹
88. გარეთ მღერინან ilu-სიმღერას,² გულის სიმღერას ...
89. ცრემლად იღვრებიან, ცრემლი უშრებათ;
90. გულს არ ძალუძს მთელი დღე ტირილი,
91. ტირილი გულს არ ათავისუფლებს.
92. „ქალბატონო! რომელიც წმინდა ან-მა შეგიყვარა, ტირი!
93. „ზეცაში მე-თა დედოფალი ხარ,
94. „ცნობილი ხარ ცა და მიწაზე,
95. „ზეცა შენი სამყოფელია, შენი სწორი არავინაა ქვეყნის საზღვრამდე.

სიყვარული. იხ. მიხაკო წერეთელი, „გილგამეშინი“, თსუ, 2010, კარი მეექვსე, გვ. 38-40.

¹ იხ. შესავალი.

² ilu – სევდიანი სიმღერა.

96. „ანსა და ენლილს ეპაექრები, მათ დიდებულ ადგილს იკავებ,
97. „გაბრწყინებულა შენი ტაძარი, შენს გიპარში¹
ამაღლებულხარ.
98. „ეზინა,² ხორბლის დედოფალი, [ბრწყინვალე] ტახტზე
დაგისვამს;
„როდესაც ცაზე იშქური ქუხს, შენთვის აწვიმებს სქელ
ლრუბელს;
99. „მაშინ ზეცას წვდება შენი ხელი, შენს დიდ მე-ს,
100. „ინანა! გული ენთება შენი გამარჯვებით,
101. „დიდი ანუნა დაიხრება, მიწას ემთხვევა, გეთაყვანება;
102. „შვიდ დიდ ლომზე ამხედრებული დაჯირითობ ცის
კაბადონზე³;
103. „დიდი ან-ი შენს სამყოფელში ვერ დამშვიდდება;
104. „როდესაც ან-ი გითმობს კვარცხლბეკს, მაშინ მშვიდდება;
105. „ან-ი იტყვის: „მე გადმოგილოცე ტახტი
106. მეფეთა და დიდ ღმერთთა;“
107. „დიდი ღმერთები თაყვანს გცემენ შენ;
108. „მაღალი მთები, სავსე ლილაქვით და სარდიონით,
გეთაყვანება;

---

¹ გიპარი – ინანას განმარტოების ოთახი ტაძარში, სადაც სრულდებოდა საკრალური ქორწინების რიტუალი.

² ე-ზინა – ხორბლის დედოფალი, ნაკლებად ცნობილი, მეორე-ხარისხოვანი ღვთაება

³ რიცხვი 7 აღნიშნავს დასრულებულ ციკლს, ანუ სრულიად ყოველი ინანას ხელთაა.

109. „ხოლოდ ებიხი [ცხვირს არ წევს მალა], არ გესალმება!
ხელს მიაწვდენ მას,
110. „ქარიშხლის მგავსად, იქუხებ და მიწას უსწორებ!
111. „რაინდო- ქალბატონო! ან-მა და ენლილმა ტახტი
გიკურთხეს!
112. „უშენოდ ბედი არ გადაწყდება! სიტყვა არ ითქმის!
113. „თავის დაღწევა, გადარჩენა, შიშის დაძლევა, შენია ინანა!
114. „აამაღლებ და დასცემ, ინანა!
115. „გზას უმაღ უხსნი, [ადგილს] მიაღწევინებ! ძლიერ
თანამგზავრს ჩამოიტოვებ, ნუგეშსაც ართმევ, ინანა!
116. „რქით ბილიკს კვლავ, მიწას ხეთქავ და ისევ ამყარებ, ინანა!
117. „აღგვი და კვლავ ქმნი; დევნი-დაასახლებ, ინანა!
118. „კაცთან ქალი ხარ და ქალთან კაცი, ინანა!¹
119. „საქონელს ამრავლებ, სიკეთით მოსავ, ინანა!
120. „ხვავსა და ბარაქას, ქონებას აბრწყინებ, სიმდიდრის
მოხვეჭა, ყოველის დაკარგვა, შენია ინანა!
121. „რჩევა, არჩევანი, მფარველი სულები, ყოველის დაკარგვა
შენია ინანა!

---

¹ ამ სტრიქონს ზოგიერთი მკვლევარი მიანერს ინანას ანდრო-გენულ ასპექტს, რაც ძალიან შორს დგას შუმერული მითო-ლოგიიდან. ჩემი აზრით აქ სქესის შეცვლაზე არ უნდა იყოს საუბარი, არამედ უნდა იგლუსხმებოდეს ინანას საბედისწერო სიყვარულის ასპექტი. ანუ, თუ ქალს აძლევს სიყვარულს, სანინააღმდეგო სქესის მხრით ეცხადება და პირიქით. ინანა თავადაც ხდება საკუთარი „მე-ს“ მსხვერპლი მითში: „ინანა და დუმუზი“.

122. „მხნეობა, ღირსება, კარიბჭის მცველები, მფარველი სულები, საიდუმლოებანი მსახურებისა, შენია ინანა!
123. „სიტყვა უარყოფის
124. „სიტყვა წასვლის
125. „შენია ინანა!
126. ...
127. „ინანა,
- 128.
129. „... ბედი ... ინანა,
130. „მადლიერება, გულის ტკენა, ავადმყოფობა, შენია ინანა!
131. „საყვარელი ქმარი გყავდეს, საყვარელი ცოლი გყავდეს, სიყვარულის ხრიკები, შენია ინანა!
132. „მხიარულება, მძიმე სენი, შენია ინანა!
133. „სატრფოზე ზრუნვა და მიტოვება, თავის დახრა და თავის აწევა, შენია ინანა!
134. „სახლის აშენება, ქალთა საკნების შემკობა, უმწეო ჩვილის ბაგის დაკოცნა, შენია ინანა!
135. „გაქუსლვა, ჯირითი, მიზნის მიღწევა, შენია ინანა!
136. „სუსტს აძლიერებ, თავდახრილს აღზევებ, ინანა!
137. „მალლობს ველად ქმნი, აამაღლებ და მიწას უსწორებ, *ერთობი* ინანა!
138. „გვირგვინს
139. „სკიპტრას და ტახტს უბოძებ, ინანა!
140. ---
141. ---

142. ---

143. ---

144. ---

145. ---

146. ---

147. ---

148. ---

149. ---

150. ---

151. „მუხლის მოდრეკა, დანაყრება, ქედის მოხრა და განდიდება
შენია ინანა!

152. „მეფედ კურთხევა, ტაძრის მსახურება,

153. „ტყუილი და მართალი,

154. „ცილისნამება, გაფეტიშება, შენია ინანა!

155. „ბოროტი სიტყვა გჩვევია, ინანა!

156. „მზაკვრობა, ტყუილი, აბუჩად აგდება,

157. „უიღბლობა და ბედნიერება, ავადმყოფობა, ძილის
დაკარგვა;

158. „შიში, სიბნელე, საზარელი ნათება,

159. „უთანხმოება, თვალის დაბინდვა,

160. „აღზევება და იძულება,

161. „ქაოსში დაბრუნება, უნაყოფო მინა, მტრის შიში,

162. „ცოდნა ომის, მომავლის განჭვრეტა,

163. „ჩიტის ბუდის აშენება, ბუჩქის ჩურჩულის მფარველობა–

164. „მუდამ რომ იყოს, შენია ინანა!

165. „უდაბნო მსგავსი შხამიანი გველის, მტრის დაჯაბნა,
 166. „ბორკილის დადება, შენია ინანა!
 167. „ხვედრი არგუნო, შენია ინანა!
 168. „გაფანტული ხალხის შეკრება,
 169. „თავიან საცხოვრისში კვლავ დაფუძნება, შენია ინანა!
 170. „ოდეს ბაგეს ხსნი, ბრუნდება გაქცეული,
 171. „შენი მრისხანე შემოხედვით ყური იხშობა, მიწა ყრუვდება,
 172. „მზესაც აბნელებს შენი რისხვა, მაშინ შუადღე ღამედ
 იქცევა;
 173. „მინას არყევ, როდესაც დაპყრობა განგიზრახავს;
 174. „გზა ხსნილი გაქვს, ყოვლისშემძლე ხარ, ცისა და მიწის
 ქალბატონო!
 175. „სახლი ხარ სამართლის [სამართლის ყური], ვისი სიტყვაც
 აბრწყინებს კაცთა მოდგმას!
 176. „მწვერვალთა სწორს, ან-ი ვერ გწვდება!
 177. „ღმერთნი თვალს ხრიან შენს წინაშე: ცა და ქვეყანა
 178. „ურიცხვ ფურს გიძღვნის საღმისას!
 179. „ოდეს თვალს ალაპრობ, ღმერთნი შენს სიტყვას ელიან,
 ინანა!
 180. „შენს სამყოფელში შეკრებილან დიდი ღმერთები – ტკბილად
 მღერიან, ლოცვას ალავლენენ;
 181. „თვალისმომჭრელი ბრწყინვალეობა!
 182. „უსასრულოა დუმილი...არასდროს დასრულდება, [.]
 183. ---
 184. ---

185. ---

186. ---

187. ---

188. ---

189. ---

190. ---

191. ---

192. „სევედიანია შენი სიმღერა, ilu – სიმღერა, გულის სიმღერა..

193. „არ შეიცვლება, რისხვა გიცხრება

194. „რასაც ეხები, მუდამ იქნება

195. „[ან-იც] ვერ აღგვის

196. „ან-ი და ენლილი კაცთა მოდგმას ქალს მიუძღვნიან, ან-სა და ენლილს ერთხმად აღმოხდათ:

197. „მინა და ხალხი შენი იქნება!

198. „ან-ს შენი სიტყვის შეცვლა არ ძალუძს,

199. „ან-ი შენს გვერდით ვერ [დადებს გავას]

200. „და შენ იტყვი: „დე იყოს ასე!“

201. „რაც ან-ს არ ძალუძს;

202. „შენი სიტყვა: „დე იყოს ასე“ – დაქცევისაა,

203. „ოდეს იტყვი, მინა დაიქცევა – შენი სიტყვა უცვლელია ცა და მიწაზე;

204. „(ცაზე კიაფობ მსგავსად მზისა და მსგავსად მთვარისა,

205. „ვარსკვლავო, რომელსაც დღე [აგყავს ზეცაში], ბნელი ნათდება;

206. „სარეცელია შენი – მდინარე, ქალი და კაცი მიუყვებიან, შენს
წინ ჰკიდია მათი ღლეც;
207. „შენი ერი შენს თვალწინაა, როგორც მზისა მისი მფარველის,
208. „მარადიული შენი მე-ები,
209. „ცალ ხელში გიჭირავს ჩირაღდანით,
210. „ცისა და მიწის დიასახლისო, ვინ შეგედრება!
211. „ცაზე ბინადრობ მზესთან ერთად,
212. „ღმერთთა შორის შენ გიპყრია ყოველი არსი¹;
213. „შენ დიად სახელს ადიდებენ ცა და მიწაზე!
214. „მე ვარ ენხედუანა,
215. „ნანნას მაჲ- ქურუმი²;
216. „წმინდა, მარტოსული გულით
217. ---
218. ---
219. ---
220. ---
221. ---
222. ---
223. ---
224. ---
225. ---
226. ---
227. ---

---

¹ იგულისხმება მე-ები.

² МАҲ – ნიშნავს დიდს, ანუ უზენაესი ქურუმი.

228. ---
229. ---
230. ---
231. ---
232. ---
233. ---
234. ---
235. ---
236. ---
237. ---
238. „გონება,
239. „გულის ცემა, ტკივილი, დარდი, სიძულვილი,
240. „ჩემო ქალბატონი როდის გადმომხედავ, თანამიგრძნობ და
მიპასუხებ,
241. „შენი ვარ და შენი ვიქნები!
242. „წრფელი გულით და გონებით შენს წინაშე
243. „ცრემლს ვღვრი ..შენი ვარ,
244. „შენი სიტყვა ქვევით ეშვება,
245. „ჩემმა ხორცმა აღასრულა შენთვის წამება,
246. „ჩემი თვალი არ დაიღლება, ვცახცახებ, ვღელავ;
247. „*მიიღე ჩემი ცრემლი..*
248. „მინაზე წარღვნის, ქარიშხლის მომვლენო!
249. „მინის გამხეთქო, გამთენებელო!
250. „ჩემო ქალბატონო! მაზიარე შენს ბრწყინვალებას!
251. „შენს სადიდებელს განვაცხადებ ქვეყნის საზღვრამდე!

252. „დიდი ღმერთები ვერ გწვდებიან!
253. „ან-ი კვარცხლბეკზე, რომელიც გიყვარს, კმაყოფილია..
254. „დაე დაგიცხრონ ვნება ღმერთებმა,
255. „ლილაქვის ტახტზე დაგაბრძანონ, რომელიც გშვენის,
256. გითხრან: „დაბრძანდი“,
257. „მორთულ სარეცელზე გითხრან: „დაისვენე“!
258. „შენი მეფობა გაცხადებულა ქვეყნის საზღვრამდე,
259. „დიდება გმოსავს ცისკრის ვარსკვლავო,
260. „ან-მა და ენლილმა ბედი გადიდგინეს;
261. „ მზესთან ერთად ქვეყნიერების ქალბატონად გამოგაცხადეს!
262. „თქვი ქალბატონო!
263. „შენ ღვთაებრივ დებს აქვთ პატივი ხოტბას გასახამდნენ,
264. „შენი დიდება იქადაგონ ქვეყნის საზღვრამდე!
265. „დიდო ქალღმერთო! შენ ხარ მწვერვალი,
266. „გადმომხედე, მახილვინე ციური სხივი,
267. „შენ დიად ძალას არა აქვს ზღვარი,
268. „დიდება ვარსკვლავო, შენ სიმალლეს!
269. „ქალწულო ინანა! ტკბილია შენი ლოცვა!“

a ინანა მეცხრე ცაზე¹

1. დედოფალი, [მფლობელი] ყოველ მე-თა მეცხრე ცაზეა
2. ქალბატონი, რომელიც ან-მა და ურაშ-მა² შეიყვარა,
3. გვირგვინოსანი ცის დედოფალი,
4. გაბრწყინებული...
5. რომელსაც შვენის თავის გვირგვინი, შვიდი ძალით გარშემორტყმულა³.
6. „ჩემო ქალბატონო, მე-თა მფარველო –
7. „ყოველი მე ხელთგიპყრია და გულში იტევ!
8. „ვინც ჭეშმარიტი ცის მსაჯული ხარ!
9. „რომელმაც განდევნე უშუმგალ-ურჩხული⁴, შხამით ჩრდილი [მოახაზინე] უცხო მინაზე;

---

¹ NIN-ME-ŠAR-RA – პოემის პირველი სტრიქონია შუმ. „ქალბატონი ყველა მე-თა ღვთაება“. „ინანა მეცხრე ცაზე“ ვთარგმნით ქართული ენის შესაბამისად.. პოემის თანამედროვე სახელია “ინანას ეგზალტაცია“

² ურაშ-ი – ღვთაება ურაში ითვლებოდა ან-ის წინაპრად. მოიხსენიება ხამურაბის კანონებში.

³ ყველა ღვთიური ძალა ინანას ხელთაა, ამიტომაც არის მეცხრე ცაზე. 7 ნიშნავს დასრულებულ ციკლს.

⁴ უშუმგალი – ურჩხულის შუმერული ტერმინი, რომელსაც არ გააჩნია ზუსტი თარგმანი. მითიური ცხოველი, დრაკონი, რომელიც გამოსახული იყო ბაბილონში, იშთარის კარიბჭეზე.

10. „ოდეს ქუხხხარ იშქურის დარად, მარცვალი აღარ ხარობს მინაზე,
11. „ოდეს წარღვნა უმისამართოდ მთიდან მინაზე მოექანება,
12. „შენ ხარ *იმედი* ცისა და მიწის!
13. „ქვეყნად ცეცხლს აწვიმებ!
14. „მხეცზე დაჯირითობ, ან-მა გიბოძა ციური ძალა;
15. „ვისი სიტყვაც ან-ის ბრძანებაა!
16. „ვინ უარყოფს შენს მსახურებას?
17. „უცხო მიწების დამანგრეველო! ქუხილის ძალავ!
18. „ვარსკვლავო, რომელიც ენლილმა შეგიყვარა..
19. „შემზარავ რისხვას მოაწევ მიწას, ან-ის ბრძანების აღმსრულებლო!
20. „დიდო ქალღმერთო, შენს კივილზე ქედს იდრეკენ უცხო მიწები,
21. „შენს წინაშე ძრწის კაცთა მოდგმა,
22. „შენ ფერხთ გარინდულა.
23. „*ცისკრის ვარსკვლავო! ნუხრის ვარსკვლავო!*¹ ვინც მე-თ აბრწყინებ,
24. „შენთვის ღიაა ცრემლის ზღურბლი, ხალხი გეგებება
25. „სახლიდან ლოცვით მიმავალი, გზაჯვარედინზე გხვდება ინანა!
26. „ბრძოლის ველზე (შენს) წინ [ეცემიან].

---

¹ თარგმანი პირობითია. ინანას, როგორც სიყვარულის ქალღმერთის გამოვლინებაა მწუხრის ვარსკვლავი, ხოლო ცისკრის ვარსკვლავი გამოხატავს ინანას ბრძოლის ასპექტს.

27. „დიდო ქალბატონო! ოდეს ნაყრდები, შენი კბილნი ნაპერნკლებს ყრის, კაჟს ემსგავსება;
28. „უშრეტი ძალით წინ მიინევ ძალით ქარიშხალივით,
29. „ქუხხარ მეხივით,
30. „იშქურის ხმით მიაპობ მიწას,
31. „ქანცს აცლი ქალიშხალს¹,
32. „შენი ფეხი დაუღლეღია,
33. „შენი სიმღერა სევდიანია – ის-სიმღერას, გულის სიმღერას დაამღერებენ.
34. „ინანა, დიდი ანუნა-ღმერთები
35. „ნანგრევის ყრილზე მიფრინავენ დამურებივით –
36. „არ ძალუძთ შენი მზერის გაძლება,
37. „ვისი სახეც უდრტვინვეღია, ვინ აღუდგება..
38. „ვინ დაამშვიდებს შენს მძვინვარე გულს.
39. „ის, ვისი ღვარძლიც უშრეტია, რა დაამშვიდებს?
40. „დიდო ქალბატონო.. დამშვიდდები და გაიხარებ?
41. „ინანა ნანას პირველო ასულო, შენი ცეცხლი სულ იგიზგიზებს!
42. „უცხო მინების მბრძანებელი ხარ! ვის ძალუძს შენი მიწის ხელყოფა!
43. „თვალს თუ დაარჭობ, მთა აღარ ყვავის;
44. „ქალაქის ჭიმკარი აღში ეხვევა;
45. „მდინარის წყალი აღარ ისმევა, კალაპოტი სისხლით ივსება;

---

¹ ტექსტში გაურკვეველია ინანას ქარი აცლის ძალას თუ პირიქით.

46. „რჩეული ჯარი ტყვედ ჩაგვარდნია;
47. „შეგიმუსრავს რჩეულთა ჯარი;
48. „გმირი რაინდები შენთვის გაიწრთვნება;
49. „ქალაქის საცეკვაო მოედნებს ქარი აავსებს;
50. „განრთვნილი მეომრები შენს წინაშე ტყვეებად მოყავთ,
51. „შენი ბატონობა ქალაქში ცხადდება!
52. „შენ გეკუთვნის უცხო ქვეყანა“ – გიცხადებენ და არ არიან
შენი წინაპრები,
53. „ფერხთ მოგიქცევია;
54. „ბოსლიდან ცრემლი იღვრება გულით,
55. „ცოლი ქმარს ყურს აღარ უგდებს,
56. „ლამის წყვდიადში აღარ ეჩურჩულება,
57. „გულის ნადებს აღარ უზიარებს,
58. „ნანნას პირველო ასულო, ვნებიანო გარეულო ძროხავ,
ინანა!
59. „ან-ის სწორო დიდო ქალბატონი, არავის ძალუძს შენი მიწა
შეავიწროვოს!
60. „მე-თა ქალღმერთო, სამართლიანო, რომელიც გშობა
ციურმა საშომ!
61. „დიდებულო დედასავით, რომელმან გშობა!
62. „ყოვლისმცოდნე ხარ! ბრძენი და ქველი!
63. „ქვეყნიერების დედოფალი ხარ, სიცოცხლის მიმნიჭებელი!
64. „სამართლიანო ქალღმერთო, მე-ები გამკობს, ვუმღერ შენ
ძალას!
65. „შენი ღრმა გული ბრწყინავს, ინანა!

66. „შენს წმინდა გიპარში შევდივარ, ინანა!
67. „დიდი ქურუმი ენხედუანა,
68. „კალათით მომაქვს მწუხრის შესანირი,
69. „გიმღერ მხიარულ სიმღერას!
70. „მივუახლოვდი ნათელს, მაგრამ მწვავედა,
71. „მივუახლოვდი ჩრდილს, მაგრამ დამფარა სამხრეთის ქარმა,
72. „ჩემი ტკბილი ენა ქაფმა დაფარა,
73. „ჩვეული სიმშვიდე დავკარგე
74. „ნანნა! უამბე ან-ს ლუგალანეზე¹, ჩემს განსაცდელზე!
75. „ან-ს თხოვე მიხსნას!
76. „ან-ი მიხსნის..
77. „ქალი² ლუგალანეს ბედს გამოსტაცებს,
78. „წარღვნა და უცხო მიწები მის ფერხთ გართხმულა!
79. „დიდია ქალი, ის ქალაქს არხევს;
80. „სცადე და გული დაუცხრე ჩემთვის.
81. „მე, ენხედუანა, კვლავ ვილოცებ შენთვის, ინანა!
82. „გიძღვნი ცრემლებს, როგორც ტკბილ ლუდს!
83. „შენი ჩრდილი ვარ, ინანა!

---

¹ ვინმე ლუგალანე შეიჭრა ნანნას ტაძარში და ენხედუანა გააძევა. პოემის ტექსტში ასახულია ისტორიული ფაქტი, როცა აქადის მეფე ნარამსინს აუჯანყდა ქ. ურუქი. ამ აჯანყების გამო ენხედუანას დროებით დაატოვებინეს ქურუმობა ურუქის და ურის ტაძრებში, სანამ ნარამსინი აჯანყებულებს საბოლოოდ გაუსწორდებოდა (იხ. შესავალი).

² იგულისხმება ინანა.

84. „ნუ განურისხდები აშიმბაბარს!¹
85. „[წმინდა ან-ის განბანვის წესით,
86. „დიდი ან-ი ტოვებს ე-ანას,]²
87. „კაცი ვერ შესწვდება მაღალ ღმერთს,
88. „ტაძარი, გაბრწყინებული ტაძართა შორის, დაანგრია!
89. „იდგა ჩემს წინაშე
90. „შურით აღვსილი, ბოროტი ზრახვით;
91. „ჩემო ზეციურო ფურო, დაედევნე და დაიჭირე კაცი!
92. „ვინ ვარ მე ცხოვრების მიმნიჭებლის ადგილას მარტო?
93. „ან-ი დააბრუნებს ნანნას წინააღმდეგ აჯანყებულ მიწებს!
94. „ან-ი მოსპობს ქალაქს!
95. „ენლილი დაწყევლის მას!
96. „დედისგან მიტოვებული ჩვილივით აქცევს!
97. „ძველი მწუხარება..
98. „მწუხარების ნავით მტერს დაუტოვე, ინანა!
99. „მსურს აღვესრულო წმინდა სიმღერით, არ გამამართლა ნანნამ!
100. „გამანადგურა უსამართლობის კერაზე!
101. „აშიმბაბარმა, არ განმსაჯა!
102. „რა იყო სათქმელი..

---

¹ **აშიმბაბარი** – შუმერულად ნიშნავს „ვინც წინ გზას ანათებს“. მთვარის ღმერთის ნანნა (სინი) უძველესი სახელი. **Jeremy Black**, 1995.

² **ე-ანა** – შუმ. „სახლი ციური“. ურუქის მთავარი ტაძარი, რომელიც ინანას ადგილსამყოფელი იყო.

103. „ოდეს გაბრწყინებული იდგა ტაძარში, მაშინ გამაძევეს,
 104. „სარკმლიდან მერცხალივით გამაფრინეს, სიცოცხლის ძალა
 წამართვეს;
 105. „მთის აკაციებში მახეტიალეს,
 106. „გვირგვინი და ქურუმობა შემომაცალეს,
 107. „დანა და სატევარი მიბოძეს, დამცინეს: იყოსო შენი
 სამკაული!
 108. „ბრწყინვალე ქალბატონო, ან-მა შეგიყვარა!
 109. „კვლავ აინთე გულის ცეცხლი ჩემთვის,
 110. „უშუმგალანას¹ საყვარელო ცოლო,
 111. „დიდო ვარსკვლავო, ცის კიდიდან ქვეყნის საზღვრამდე!
 112. „ვისაც გამორჩილებს დიდი ანუნა,
 113. „დედის საშოდან დედოფალი ხარ,
 114. „ანუნაში ამალღებული!
 115. „ვის წინაშეც მინას *კოცნის* დიდი ანუნა.
 116. „დარდმა მომიცვა, ვისაც მერგო მტრული განაჩენი;
 117. „არასოდეს წამცდენია ხელი აყვავებული სანოლისკენ,
 118. „ნინგალის სიტყვა² არასოდეს გამიმხელია გულის
 დასაცლელად;
 119. „ბრწყინვალე დედოფალო, რომელიც ან-მა შეგიყვარა!
 120. „ნანნას ქურუმზე გაციებული გული მოილბე!
 121. „გაცხადდეს! რაც ნანნას არ განუცხადებია!
 122. „მან თქვა, რომ შენია!

---

¹ უშუმგალანა – ინანას ქმრის, დუმუზის სხვა სახელი.

² იგულისხმება წინასწარმეტყველება.

123. „გაცხადდეს! რომ უსაზღვრო ხარ, როგორც ცა და ფართე, როგორც მინა!
124. „გაცხადდეს, რომ აჯანყებული მიწების დამაქცევარი ხარ!
125. „გაცხადდეს, რომ უცხო მიწებს ანადგურებ!
126. „გაცხადდეს, რომ თავებს კვეთ!
127. „გაცხადდეს, რომ გვამებს ენაფები ძალლივით!
128. „გაცხადდეს, რომ შენი გამოხედვა შემზარავია!
129. „გაცხადდეს, რომ შენს შემზარავ თვალს, შენვე ხსნი!
130. „გაცხადდეს, რომ თვალებს აელვებ მრავალფრად!
131. „გაცხადდეს, რომ ურყევი და შეუპოვარი ხარ!
132. „გაცხადდეს, რომ მუდამ გამარჯვებული ხარ!
133. „გაცხადდეს, რაც ნანნას ჯერ არ განუცხადებია,
134. „რომელიც ამბობს რომ შენ გეკუთვნის.
135. „ჩემო ქალბატონო! ან-მა შეგიყვარა..მე განვაცხადებ შენს დიდებას მთელ ქვეყანაზე!
136. „ნაკვერჩხალი მოვაქუჩე, განწმენდის მსახურება მოვამზადე
137. „საკურთხეველი გელის, იქნებ გული იბრუნო ჩემკენ!
138. „სანამ ივსებოდა, გული სიმღერით მევსებოდა, გიმღერ ინანა: მეცხრე ცაზე ხარ, ჩემო ქალბატონო!
139. „რაც მიმღერია უკუნ ღამეში,
140. „ამიერიდან მომღერალი დაგიმღერებს დღის სინათლეზე.
141. „შენი შვილები – დატყვევებული ვართ! შენი ქმრები- დატყვევებული ვართ!
142. „არ ცხრება შენი მძვინვარება!

143. „სრულყოფილო ქალბატონო, რომლის წინაშე ქედს იხრიან დიდი მეფენი!
144. „ვისაც ლოცვა -მსახურებას აღგივლენენ უხუცესები!“
145. ინანას ბრწყინვალე გული დაუმშვიდდა!
146. ნათელმა მოიცვა! ნათელს დაჰბერა! მშვენებით იყო სავსე!
147. ასხივებდა ამომავალი მთვარის შუქივით!
148. ნანამ აამალლა და დაგვანახა!
149. დედა ნინგალმა დალოცა!
150. კარიბჭის მცველებმა გზა მისცეს,
151. ყოველს დიდების სიტყვა აღმოხდა.
152. უცხო მინების დამპყრობელი, ან-მა აკურთხა!
153. ჩემს ქალბატონს მშვენება მოსავს, ქება ინანას!

შუმერული
ეპოსები

a

a წინასიტყვაობა

ამ წიგნში წარმოდგენილი ოთხი შუმერული პოემა მოგვითხრობს ქ. ურუქის (ბიბლ. ერეხი, თან. ვარქა) ლეგენდარული მეფის, ენმერქარის გამარჯვების შესახებ მდიდარ მითიურ ქალაქ არათაზე. ურუქის მეფე ენმერქარი შუმერული დამწერლობის გამომგონებლად ითვლება. მის სახელს უკავშირდება ასევე ქ. ურუქის ლიტერატურული ტრადიციის გაჩენა და ჩამოყალიბება. ამ პოემებში წარმოდგენილი ურუქის მეფეები მეფე გილგამეშის – გილგამეშის ეპოსის მთავარი გმირის – წინაპრები არიან. ეს მეფეები, რომლებიც წარმოადგენენ ორ ან სამ თაობას, შუმერულ მეფეთა სიებში მოიხსენიებიან და წარღვნის შემდგომ მეორე დინასტიად იწოდებიან.

ჩვენ მიერ წარმოდგენილი ოთხი პოემა ერთმანეთთან მრავალმხრივაა დაკავშირებული: გააჩნია საერთო თემა (ურუქის უზენაესობის აღიარება არათაზე); ერთსა და იმავე პერიოდს განეკუთვნება (შუმერული ცივილიზაციის მწვერვალი, რაც გამოიხატება ქ. ურუქის თაყვანისცემაში); ერთ სივრცეში მოქმედებს (ურუქი, არათა და მათ შორის არსებული უდაბური ადგილები)

და მასში ერთი და იგივე გმირები მონაწილეობენ (ენმერქარი,¹ ლუგალბანდა,² არათას ბატონი და ქალღმერთი ინანა³);

---

¹ ენმერქარი – შუმერული ეპიკური თქმულებების გმირი. მეფეთა სიაში ნათქვამია: „ენმერქარ მეშქიაგაშერის ძე, ურუქის მეფე, იმეფა 420 წელი“. ამავე სიის მიხედვით, მამამისი მეშქიაგაშერი, უთუს, მზის ღმერთის ძე, როგორც ჩანს, რომელიც დაკარგული მითოსის პერსონაჟი იყო. მასზე ნათქვამია: „ზღვაში შევიდა და მთიდან გამოვიდა“, რაც ასახავს მზის დღელდამურ გზას. წარმოდგენილ ეპოსში ენმერქარი მზის ძედ არის შერაცხილი. მასვე მიეწერება ლურსმული დამწერლობის გამოგონება.

² ლუგალბანდა – (შუმ. „მეფე-ყრმა“) ურუქის ლეგენდარული მეფე, რამდენიმე შუმერული ეპოსის პერსონაჟი. ის ურუქის დინასტიის მესამე მეფეა, მოსდევს ენმერქარს. აქ იწოდება „მწყემსად“: ლუგალბანდა, მწყემსი, მეფობდა 1200 წელი. ისევე, როგორც მის მემკვიდრეებს ურუქის ტახტზე, მის სახელს წინ უძღვის ღვთაების დეტერმინატივი. ურის III დინასტიის მეფეები მამად, წინაპრად თვლიდნენ, რაკი ურუქიდან გამოჰყავდათ თავიანთი მოდგმა.

³ ინანა – განთქმული შუმერული ქალღმერთი, რომელიც ყველაზე მეტ მითოლოგიურ ტექსტში მონაწილეობს. ტექსტების ერთ ნაწილში გულუბრყვილო, შეყვარებული გოგონაა, რომელიც მთვარიან ღამეებს თავის სატრფოსთან, დუმუზისთან ერთად ატარებს. იკვეთება მისი ორი ასპექტი – სიყვარულისა და ბრძოლის. როგორც სიყვარულის ქალღმერთის, ინანას ასტრალური გამოსახულებაა მწუხრის ვარსკვლავი, ხოლო ბრძოლის ასპექტს ცისკრის ვარსკვლავი გამოხატავს. ინანას ეპითეტებია: „ბრწყინვალე“, „უძვირფასესი დედოფალი“, „ერთადერთი ვარსკვლავი“. მისი მთავარი საკულტო ქალაქი იყო ურუქი, სადაც ეანას სახელწოდებით ცნობილ ტაძარში მას საღვთო როსკიპები ემსახურებოდნენ. აქ სრულდებოდა სა-

დაბოლოს, აქვს მსგავსი სიუჟეტი – არათას დამორჩილება უბრძოლველად.

არსებობს მოსაზრება, რომ ეს ციკლი ურის III დინასტიის პერიოდში (ძვ.წ. 2112-2004 წ.წ.) შეიქმნა, თუმცა ტექსტების და, შესაბამისად, ფირფიტების ძირითადი ნაწილი ისინ-ლარსას პერიოდით (ძვ.წ. 2017-1763წ.წ.) თარიღდება,¹ ფირფიტები შექმნილია ქ. ურისა და ქ. ნიფურის დამწერლობის სკოლებში. ისინი ძალიან კარგადაა შემონახული,² განსაკუთრებით კი ზოგიერთი ტექსტი, მაგალითად, ქალაქის ელეგიები ან გაბაასებები.

ავოსაჰში მოთხრობილი ამბავი

ყველა მონათხრობის თემას წარმოადგენს დაპირისპირება ქ. ურუქსა და არათას ქვეყანას შორის იმის შესახებ, თუ რომელია ინანას რჩეული. პირველ პოემაში – „ენმერქარი და ენსუხგირანა“ – მოიხსენიება ინანას რჩეული ენმერქარი ინტიმური სიტყ-

---

კულტო ქორწინების წესი ურუქის ქურუმსა და საღვთო როს-კიპს შორის, რომლებიც განასახიერებდნენ მითოსურ წყვილს, ინანას და დუმეზის.

¹ მნიშვნელოვანი გამონაკლისია „ლუგალბანდას დაბრუნება“. ძალიან გვიანდელი ბილინგვური ვერსიაა.

² გამონაკლისს წარმოადგენს „ლუგალბანდა უდაბურ მთებში“, განსაკუთრებით მისი ბოლო, მე-3 ნაწილი. ეს ნაწილი კვლავ ბუნდოვანი რჩება, რადგან ტექსტი, ძირითადად, ფრაგმენტულადაა შემონახული.

ვებითა და ფრაზებით, რაც საკრალური ქორწინების აქტში¹ მეფის ექსკლუზიურ უფლებაზე მიანიშნებს.

ინანას მთავარი სამყოფელი ხან ერთი ქალაქია, ხან – მეორე. ყველა შემთხვევაში დაპირისპირება გვარდება არა ძალადობით, არამედ სხვადასხვა გზებით, რომლებზეც ეს ოთხი ეპოსი მოგვითხრობს. მაშასადამე, თითოეული სიუჟეტის გადმოცემისას მნიშვნელოვანია ძირითადი სტრუქტურის იდენტიურობა.

სტრუქტურა საკმაოდ მარტივია: ერთი მმართველი ინვესს მეორეს და ატყობინებს, რომ მას უნდა დამორჩილდეს. ის ხაზს უსვამს საკუთარ უპირატესობას, შემდეგ კი – მისი ქალაქის დიდებულებას. გამონკვევა ან სიტყვიერად ხდება („ენმერქარი და არათას ბატონი“, „ენმერქარი და ენსუხგირანა“), ან სამხედრო მოქმედების ფორმას იღებს („ლუგალბანდა უდაბურ მთებში“ და „ლუგალბანდას დაბრუნება“). მმართველი შედეგს სხვადასხვა გზით აღწევს. სწორედ ეს არის პოემის ძირითადი ნაწილი. ფინალში დაპირისპირება გვარდება ან არათას ქვეყნის დამორჩილებით („ენმერქარი და ენსუხგირანა“ და „ლუგალბანდა უდაბურ მთებში“, „ლუგალბანდას დაბრუნება“), ან დაზავებით („ენმერქა-

---

¹ „საკრალური ქორწინების უფლება“ მიანიშნებს იმაზე, რომ ქალაქის მმართველმა ყოველწლიურად ხელახლა უნდა დაადასტუროს კავშირი ზეცასა და თავის ქალაქს შორის ახალი წლის დღესასწაულზე ქალაქის ქალღმერთთან შეერთების (სექსუალური კავშირის) საშუალებით. ამ ლიტერატურული ძეგლის გარდა ეს პრაქტიკა არსად არ დასტურდება (იხ. Kramer, 1969).

რი და არათას ბატონი“). რამდენადაც ამ ამბებს ერთნაირი სტრუქტურა აქვთ, იმდენად განსხვავებულია მათი სიუჟეტები.

„ენმერქარი და ენსუხგირანა“. აქ მოთხრობილი ამბავი განსხვავებულია. ამ შემთხვევაში, არათას ბატონი თავის უპირატესობას აცხადებს იმ მოტივით, რომ ის ქალღმერთ ინანას რჩეულია (მისი სექსუალური პარტნიორი). ენმერქარი პასუხობს, რომ ის ცდება. დავა ვერ წყდება. მაშინ პოემაში შემოდის ახალი პერსონაჟი – გრძნეული, რომელიც მშობლიური ქალაქიდან გამოქცეული ლტოლვილია არათაში. ის თავისი ჯადოქრობით იწყებს ურუქის დამორჩილებას: შეულოცავს მსხვილფეხა და წვრილფეხა საქონელს, რათა შუმერში პირუტყვი გაწყდეს. შუმერები საპირისპირო ზომებს იღებენ და ბრძენი ქალი პაექრობაში იწვევს გრძნეულს. ბრძენის თეთრი მაგია, რომელიც სიცოცხლის გადარჩენაზეა დამყარებული, იმარჯვებს, ხოლო გრძნეული თავის უნარს კარგავს. ამის შემდეგ შუმერში სიცოცხლე კვლავ აღდგება.

„ენმერქარი და არათას ბატონი“. ამ ძეგლში დაპირისპირება გამონვევების და კონტრგამონვევების სერიულ ფორმას იღებს. არათას ბატონი სამჯერ ადასტურებს, რომ ურუქს მხოლოდ იმ შემთხვევაში დამორჩილდება, თუ მისი მმართველი ენმერქარი იმ შეუძლებელ ამოცანას გადაწყვეტს, რომელსაც თვითონ სთავაზობს.

შუმეროლოგების უმრავლესობა დაგვეთანხმება, რომ ეს, დაახლოებით 640 სტრიქონისაგან შემდგარი ტექსტი, სინამდვილეში ისტორიის პოეტურად გადმოცემის უმშვენიერესი ნიმუშია, რომელიც ძველბაბილონელმა ავტორებმა დაგვიტოვეს. რო-

გორც აღვნიშნეთ, არათას ციკლის საერთო თემაა მეტოქეობა ურუქსა და არათას შორის, რაც ამ პოემაში წარმოდგენილია, როგორც უბრალოდ გონების შეჯიბრი.

„ლუგალბანდა უდაბურ მთებში“ და „ლუგალბანდას დაბრუნება“. ეს ორი პოემა ერთად უნდა იქნეს განხილული. აქ ენმერქარი არათას დასამორჩილებლად სამხედრო მოქმედებას იწყებს. მას სურს, რომ ამ ქვეყნის სიმდიდრით შეამკოს თავისი მშობლიური ქალაქი – ურუქი და, რაც მთავარია, ქალღმერთ ინანას ტაძარი. უკაცრიელ მთებში მწყობრად მიაბიჯებს ურუქის დიდძალი ლაშქარი, რომელსაც წინ მიუძღვის ლუგალბანდა, რვა ძმას შორის ყველაზე უმცროსი. ის გზაში ძლიერ ავად ხდება. მომაკვდავს მაღალი მთის გამოქვაბულში ტოვებენ, თუმცა დიადი მნათობები მის სიცოცხლეს იხსნიან, რის შესახებაც ლუგალბანდას სიზმრის საშუალებით ამცნობენ. ღმერთები, რომელთათვისაც ლუგალბანდამ ჩინებული ნადიმი მოაწყო, მას ადამიანთა შორის გამორჩეულ ადგილს უმკვიდრებენ. სანამ ლუგალბანდა უკაცრიელ მთებში მარტო იყო, მას უზარმაზარი ფრინველი – ანზუდი იცავდა.¹ ის ფრინველს ყველაფერს შეჰპირდა, სანაცვლოდ კი

---

¹ ანზუდი – (ძველი წაკითხვით: იმდუგუდ), მითოსური ფრთოსანი, ლომისსახიანი არწივი, რომელიც თავისი გარეგნული სახით და ფუნქციით ქართული ზღაპრების ფასკუნჯს მოგვაგონებს. ანზუდი პერსონაჟია შუმერული და აქადური მითოლოგიური თქმულებებისა. შუმერულ მითოლოგიაში კეთილ არსებადაა წარმოდგენილი, მთავარი გმირის დამხმარე პერსონაჟია. აქადური მითოსის მიხედვით, ბოროტ, კოსმოსის მოწინააღმდეგე არსებადაა წარმოდგენილი. ის ბედისწერათა და-

ჯადოსნური სიჩქარე მოსთხოვა. ანზუდისგან მიღებული ჯილდოს მეშვეობით ლუგალბანდა მყისვე დაბრუნდა თანამებრძოლებთან, რომელთაც არათაზე ალყა ჰქონდათ შემორტყმული, მაგრამ წარმატებას ვერ აღწევდნენ. მეფე ენმერქარს შიკრიკი სჭირდებოდა, რათა უკან გაეგზავნა ურუქში და რაც შეიძლება სწრაფად მოეხმო ქალღმერთი ინანა დასახმარებლად. ლუგალბანდამ გზა ერთ დღეში განვლო. ინანამ მას მაგიური რიტუალი გაუმხილა, რისი საშუალებითაც ისინი შეძლებდნენ არათას ქვეყნის დამარცხებას. ურუქი ინანას დახმარებით იმარჯვებს.

შუმერული ტექსტების ყველა ვერსია ერთსა და იმავე პერიოდს განეკუთვნება. ისიც ნათელია, რომ მთავარი პრობლემა მოქცეულია ერთ ჩარჩოში, გადანყვეტილია იდენტური გამოსავლით და სამი სხვადასხვა საშუალებით. შეიძლება ითქვას, რომ სქემა სამივე ამბისთვის საერთოა, თუმცა რალაც ნაწილი მაინც ბუნდოვანი რჩება. მეორე მხრივ, სამივე სიუჟეტი გარკვეულწილად აბსტრაქტულია. პოემა „ენმერქარი და არათას ბატონი“ გადაუჭრელ გამოცანებსა და რებუსებს გვთავაზობს. სქემა თითქოს ხალხური ზღაპრების იდენტურია. პოემა „ენმერქარი და ენსუხგირანას“ სიუჟეტი, ძირითადად, მაგიურ პაექრობებს შეიცავს. ლუგალბანდას ორივე პოემის სიუჟეტის განვითარებასთან ერთად უმნიშვნელო პერსონაჟი თანდათან ყველაზე მნიშვნელოვანი ფიგურა ხდება. თუ დავაკვირდებით ტექსტის სტრუქტურას, დავინახავთ, რომ სიუჟეტი დიდი ოსტატობითაა ხორცშესხმული. ტექსტისა და სიუჟე-

---

ფებს გაიტაცებს, რის გარეშეც სამყარო სიბნელეში და ქაოსში ბრუნდება. სამყაროს იხსნის ღმერთი ნინურთა.

ტის სტრუქტურის შერწყმა სამივე შემთხვევაში შეუმჩნეველი რჩება. კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ის, რომ სიუჟეტები, მიუხედავად მათი ბუნდოვანი სტრუქტურისა, შერწყმულია თავიანთ დედააზრთან. „ენმერქარი და არათას ბატონის“ ამოცანები შემთხვევითია. მათი გადმოცემის ზეპირ, მაგრამ ძალიან ექსპრესიულ ფორმას ამკვიდრებს პოემა „ენმერქარი და ენსუხგირანა“. პოემის – „ლუგალბანდა უდაბურ მთებში“ – ტექსტის სტრუქტურა გაურკვეველია. მასში ნაჩვენებია, თუ როგორ გარდაიქმნება ყველაზე ახალგაზრდა და სუსტი ზეადამიანად, თავისი ხალხის გმირად. ეჭვს არ იწვევს, რომ ეს პოემები საქმის ცოდნითა და დიდი მონდომებითაა შექმნილი. ცხადია, რომ საქმე გვაქვს სიტყვის უნიჭიერეს ოსტატებთან.

დრო და სივრცე

მეფეთა ეპოსები სათავეს იღებს ქ. ურუქში მეფე ენმერქარის ბრწყინვალე მეფობის პერიოდიდან. შუმერ მეფეთა სიების მიხედვით,¹ დინასტია, რომელსაც ის განეკუთვნებოდა, წარღვნის შემდეგ მეორე იყო. ამავე დოკუმენტის მიხედვით, ენმერქარი არის

---

¹ მეფეთა სიები არის ე.წ. ისტორიოგრაფიული დოკუმენტი ისინ-ლარსას პერიოდიდან (ძვ.წ. 2017-1760 წ.წ.), ან ურის III დინასტიის პერიოდიდან (ძვ.წ. 2112-2004 წ.წ.). ამ დოკუმენტში ჩამოთვლილია მმართველი დინასტიები და მათი ქალაქები, მოცემულია მმართველთა მეფობის წლებიც „ციდან მეფობის ჩამოსვლის შემდეგ“; დიდი მნიშვნელობა ენიჭება წარღვნას, როგორც გარდამტეხ ზღვარს.

მეფე, რომელმაც ქ. ურუქი ააშენა.¹ ამის შესახებ ნათქვამია პოემების შესავალშიც (მაგ., „ენმერქარი და არათას ბატონი“), ან რომელიმე პასაჟში (მაგ., „ლუგალბანდას დაბრუნება“, ენმერქარის ვედრება ინანასადმი). ასე რომ, აქ მოთხრობილი ამბები სწორედ იმ დროს ემთხვევა, როდესაც თავდაპირველად აშენდა ქ. ურუქი, ანუ, როცა ისტორია დაიწყო.² მეორე მხრივ, ამ პოემებში საერთოდ არ არის დროის შეგრძნება. დრო, რომელშიც სამ პოემაში მოთხრობილი ამბები ვითარდება, რეალურისგან შორსაა. მაგალითად, დიდი სხვაობაა „ენმერქარი და არათას ბატონის“, ასევე „ენმერქარი და ენსუხგირანას“ სხვადასხვა ეპიზოდებში აღწერილსა და რეალურ დროს შორის. დროის ფენომენი ყველაზე საინტერესოდ ლუგალბანდას პოემებშია გამოყენებული. აქ საბრძოლო მოქმედების დაწყების დრო მკაცრად არის განსაზღვრული; ლუგალბანდას ავადმყოფობა მხოლოდ სამ დღეს გრძელდება. ლიტერატურის ისტორიაში ეს არის პირველი შემთხვევა, როდესაც ხდება დროის დაფიქსირება. ის, ვინც განწირულია სასიკვდილოდ, მესამე დღეს თავისი ხალხის მხსნელად გვევლინება. ამასთან, ლუგალბანდა ერთ დღეში გაივლის გზას არათადან ურუქამდე მაშინ,

---

¹ უნდა აღინიშნოს, რომ გილგამეშის ტრადიციით მას მიენერება სამშენებლო საქმიანობა ურუქში. სხვა, მაგ., სხენებული ტრადიციით არსად არის ნათქვამი, რომ გილგამეშმა ააშენა ქ. ურუქი. გილგამეშმა ააშენა საოცარი გალავანი, ხოლო ენმერქარმა – ქალაქი ურუქი.

² *ab urbe condita* – „მას შემდეგ, რაც ქალაქი დაარსდა“. რომაელი ისტორიკოსები ასე აღნიშნავენ დროს, საიდანაც მათი ისტორია იწყება.

როდესაც ჯერს ამავე მანძილის გასავლელად გაცილებით მეტი დრო სჭირდება. ეს თხრობის ხარვეზადაც შეგვიძლია მივიჩნიოთ, თუმცა შესაძლებელია სხვაგვარი ინტერპრეტაციაც, მაგალითად, როგორც განსხვავება „ნამდვილ“ და „ზებუნებრივ“ დროებს შორის, როცა დრო სივრცეს ენათესავება.

ამ პოემებში სივრცეს ძალიან მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. წარმოდგენილია ორი ადგილი, ანუ ორი პოლუსი. ერთია ურუქი – საქვეყნოდ ცნობილი შუმერული ქალაქი, მეორე კი – ლეგენდარული სიმდიდრის მქონე არათა, რომლის შესახებაც ცნობები არ გვაქვს. როგორც მონათხრობიდან ჩანს, ურუქი ერთი ათასწლეულის განმავლობაში მდიდარი და დიდი მეტროპოლისის უნდა ყოფილიყო, სავარაუდოდ, მანამდეც, სანამ პოემები შემოინახავდნენ ფაქტებს მის შესახებ. თანამედროვე მკვლევართა ნაშრომები არათას სავარაუდო ადგილზე მიგვანიშნებს. მკვლევართა უმეტესობა მიიჩნევს, რომ არათა ცენტრალური ირანის ტერიტორიაზე მდებარეობდა და ლილაქვით ვაჭრობაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა. როგორც ცნობილი ასირიოლოგი მიხალოვსკი მიიჩნევს, შესაძლოა, არათა წარმოსახვითი გეოგრაფიის საკუთრება იყოს და „რეალურ“ რუკაზე არც არასოდეს არსებულებული.¹ ასევე გაურკვეველი რჩება უდაბნოსთან გაიგივებული უკაცრიელი მთების ადგილები, რომლებიც ლუგალბანდას ეპოსებში გვხვდება. მდიდარი და უცნობი არათას მსგავსად, აქ საშიში, იდუმალი ადგილები იგულისხმება.

---

¹ Michalowski, “Poetical and Mythical”, 1988.

პოემებიდან აშკარად ჩანს, რომ მოქმედების სივრცე ასევე ლიტერატურის საკუთრებაა. პოემებში „ენმერქარი და არათას ბატონი“, „ენმერქარი და ენსუხგირანა“ სამოქმედო სივრცე ურუქს და არათას შორისაა მოქცეული, სადაც აღწერილია ბრძოლის სცენები. ლუგალბანდას ორ პოემაში მკაცრადაა განსაზღვრული მარშრუტი ურუქიდან არათასკენ და უკან. ამ თვალსაზრისით უფრო მნიშვნელოვანია ლუგალბანდას თავგადასავალი უკაცრიელ მთებში. ეს ისევ და ისევ ზებუნებრივი განზომილებება და არა წარმავალი. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ლუგალბანდამ სამ „არაამქვეყნიურ“ დღეში უმნიშვნელოვანესი გზა განვლო და რეალურ სამყაროს გასცდა.

მოქმედი გმირები

ეპოსების მთავარი მოქმედი გმირები ენ-მერქარი, ლუგალბანდა და არათას ბატონი არიან. პირველი ორი, როგორც ურუქის მმართველები, შუმერ მეფეთა სიებში გვხვდება. ლუგალბანდა, ამ ციკლის გარდა, მოიხსენიება რამდენიმე სამეფო ჰიმნში და „გილგამეშის ეპოსში“.¹

ენმერქარმა, როგორც ლიტერატურულმა გმირმა, ძალიან დიდხანს იცოცხლა. იგი გვხვდება აქადის მეფის ლეგენდაში,²

---

¹ გილგამეშის ციკლის შუმერულ სიმღერებში ლუგალბანდა მოიხსენიება, როგორც გილგამეშის მამა. გილგამეშის აქადურ ეპოსში ლუგალბანდა გილგამეშის პირადი ღვთაებაა.

² Westenholz, 1997:294-5.

„ადა-პას მითში“¹ და ე.წ. „უძველეს დროთა ქრონიკებში“.² უფრო მეტიც, იგი ჩნდება ჯერ კიდევ ნაკლებად შესწავლილ კომპოზიციისაში, რომელიც ეხება ენმერქარის მიერ ინანას ტაძრის მშენებლობას.³

არათას ბატონის შესახებ ჩვენთვის არაფერია ცნობილი. მისი სახელი მხოლოდ „ენმერქარი და ენსუხგირანას“ პოემაშია შემონახული.

მოქმედი პირების მეორე ჯგუფი მეორეხარისხოვანი გმირებია. ისინი არიან შუამავლები, რომლებიც ყველა პოემაში გვხვდებიან და ეპოსების „ენმერქარი და ენსუხგირანა“ და „ენმერქარი და არათას ბატონი“ ტექსტების დასაწყისშივე ჩნდებიან. მათი როლი იზრდება ლუგალბანდას პოემებში, თუმცა ისინი მაინც მეორეხარისხოვან გმირებად რჩებიან, თავად ლუგალბანდას გარდა, რომელიც ასევე გვევლინება, როგორც შიკრიკი. პოემაში „ენმერქარი და ენსუხგირანა“ მრავალი მეორეხარისხოვანი მოქმედი გმირია. ესენია: გრძნეული და ბრძენი ქალი საგბურუ. ამ პოემაში ღმერთებიც მოკრძალებულად ჩანან. მათ გარკვეული ფუნქცია აკისრიათ, თუმცა მათზე არ მოგვითხრობენ. მაგალითად, პოემაში „ენმერქარი და არათას ბატონი“ ენქი⁴ ენმერქარს

---

¹ Foster, 1993:435.

² Grayson, 1970:147.

³ Kramer, 1990.

⁴ ენქი – (შუმ. „ბატონი-მინა“), შუმერული წარმოშობის ღმერთი, რომელმაც მოგვიანებით მესამე ადგილი დაიჭირა ბაბილონის პანთეონის ტრიადაში ეას სახელით. მისი სამყოფელი მტკნარი წყლების ოკეანეა. მისი ძალით მოედინება ყველა

დიდ მხარდაჭერას უცხადებს. მისი ძალისხმევით ენმერქარი შეძლებს მის წინაშე მდგარი ამოცანების გადაწყვეტას.

თუმცა არის გამონაკლისებიც. ლუგალბან-დას პოემებში გმირი თითქმის ყოველ წამს მჭიდრო კავშირშია ღმერთებთან და ისეთ ზებუნებრივ არსებასთან, როგორცაა ანზუდი.¹ ამ შემთხვევაში, წინა პლანზეა ანზუდი.

ეპოსებში ასევე გვხვდება სინათლისა და სიბნელის სულები. თითოეულ პერსონაჟს განსაზღვრული როლი გააჩნია. დიდმა მნათობებმა ლუგალბანდას სიცოცხლე იხსნეს. მას ღმერთებმა სიზმარი მოუვლინეს. ღმერთები ლუგალბანდას გამართულ წვეულებაზე ნადიმობენ. ანზუდი ლუგალბანდასთან მჭიდრო კავშირშია და მას ზეციური სისწრაფით აჯილდოებს. პოემა ლუგალბანდას ეძღვნება, მაგრამ თხრობის ხაზი შეცვლილია, რადგან

მდინარე მინაზე. ენქი სიბრძნისა და ხელოვნების, ასევე მაგიის ღმერთია, რადგან ის დასაბამს წყლის სიღრმეებიდან იღებს. მონაწილეობს პირველკაცის გაჩენაში და ამიტომაც ითვლება კაცობრიობის მფარველად. მისი წყალობით გადაურჩა წარღვნას ერთადერთი ადამიანი – ზიუსუდრა, იგივე უთნაფიშთი, რომელსაც წარღვნის შედეგად დაღუპული ცივილიზაცია უნდა აღედგინა.

¹ ამ ზებუნებრივი ფრინველის სახელის წაკითხვა დღემდე საკამათოა სპეციალისტებს შორის. ამ პოემებში ის იწერება, როგორც IM.DUG.UD – „ავდრის მძიმე ღრუბელი“, ასე რომ ჭექა-ქუხილის ჩიტი წარმოადგენს ადეკვატურ თარგმანს. მისი წაკითხვა, როგორც ანზუდი, უნდა შეიცავდეს სიბრძნისა და უპირატესობის არგუმენტებს, თუმცა ზუსტი ეტიმოლოგია არ არის ცნობილი.

მთელი აქცენტი შუამავალზე გადადის, თუმცა პოემის ბოლოს ჩანს, რომ მთავარი გმირი ის არის და არა ენმერქარი.

ინანა ყველა პოემაში გვერდიდან უყურებს მოვლენებს. საკამათოა, არის თუ არა ინანა პოემის მთავარი გმირი? პოემების – „ენმერქარი და ენსუხგირანა“ და „ენმერქარი და არათას ბატონი“ – დასაწყისში იგი წამქეზებლად გვევლინება. დასაწყისშივე დაუფარავად ჩანს მისი მხარდაჭერა ერთ-ერთი მოპაექრის მიმართ, რაც ჩანს როგორც ენმერქარის განაცხადში (სტრ. 78-113), ისე მის პირად რჩევაში ენმერქარის მიმართ (სტრ. 69-104). თუმცა აქ ამოსავალი ის არის, რომ ინანა ყოველთვის მხარს უჭერს ურუქის გამარჯვებას ენმერქარის მეთაურობით. პოემაში „ლუგალბანდას დაბრუნება“ ინანა გვევლინება, როგორც კონფლიქტის წამომწყები. ენმერქარი ინანას ემხრობა (სტრ. 294-321, 360-387). ყველაფერი იმაზე მიანიშნებს, რომ ინანა თავად არის ჯილდო გამარჯვებულისთვის. იგი ინანას სატროფო ხდება. აქედან გამომდინარე, ინანა ბრძოლის აქტიური მონაწილეა. პოემაში „ენმერქარი და არათას ბატონი“ ის აქეზებს ენმერქარს, ხოლო „ლუგალბანდას დაბრუნებაში“ – შედეგს განსაზღვრავს. ლუგალბანდას პირველ პოემაში ის სამ მნათობთა შორისაა: მზე, მთვარე და ინანა. ეს მნათობები გმირის სიცოცხლის მხსნელია. როგორც ყოველთვის, ინანას სრულყოფილად ამოცნობა შეუძლებელია. ინანას არაერთგვაროვანი ქცევა მის გუნება-განწყობაზეა დამოკიდებული, რასაც სხვა მრავალი წყაროც ადასტურებს.¹ აღსა-

---

¹ Bahrani 2001: 148-50, 155-60.

ნიშნავია, რომ ურუქის მთავარი ტაძარი ე-ანა¹ ინანას მთავარი ადგილსამყოფელია. ურუქის ბრწყინვალეობას გამოხატავს ეანას ტაძარი. ამიტომაც, ურუქის გამარჯვება არათაზე სამართლიანია, რასაც ინანას მხარდაჭერა განაპირობებს. არათა უნდა დამორჩილდეს ურუქს, როგორც ინანას სამფლობელოს, რაც ყველა ეპოსის საერთო მოტივია.

ეპოსების ჩანაწიქრი და დედააზრი

პოემების ძირითადი მიზანი ურუქის დინასტიის და, ზოგადად, შუმერის ქება-დიდებაა. ამ მიზნის მისაღწევად თითოეული ნაწყვეტი ეფუძნება ფაქტს, რომლის შედეგიც ენმერქარისა და ურუქის მიმართ ინანას სიყვარულია. ამიტომაც, გადამწყვეტია ე-ანას, ინანას სამყოფელის შენება და შემკობა. ამასთან, პოემების ტექსტები „იხსენებს“ ურის III დინასტიის დიდებას, რაც ყველაზე მკაფიოდ ჩანს ტექსტში, რომელსაც „ნუდიმუდის ლოცვა“² ეწოდება. ურის III დინასტიის მმართველები თავიანთ წარმომავლობას ურუქში ეძებდნენ და საკუთარ თავს უკავშირებდნენ ურუქის მეფე უთუ-ხენგალს, რომლის ძმამ, ურ-ნამუმ ძვ.წ. 2112 წელს ურის ქალაქ-სახელმწიფო და ურის დინასტია დააარსა. იდეოლოგიური დასაბუთება ასეთია: შორეულ წარსულში ურუქის ბრწყინვალე მმართველებმა ჩაუყარეს საფუძველი შუმერის

---

¹ ე-ანა – შუმ. „სახლი ციური“.

² იხ. „ენმერქარი და არათას ბატონი“, 135-155.

დიდებას მთელ ქვეყანაზე და ამის გამოხატულება იყო სწორედ ურის III დინასტიის დროინდელი ქალაქ-სახელმწიფო.

ეს გამორჩეულობა სამხედრო ძლიერებაში და სამეფო ხელი-სუფლებაში არ გამოიხატებოდა. ის დამყარებული იყო შუმერთა კულტურულ ღირებულებებზე. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ურუქ-შუმერის უპირატესობა ეფუძნებოდა რამდენიმე მნიშვნელოვან ასპექტს, რაც ამ პოემების მთავარი სათქმელია. იგულისხმება ყოფით, სოციალურ, კულტურულ და ეკონომიკის სფეროებში სხვადასხვა სიახლეების დანერგვა, მაგალითად, „ვაჭრობის“ გამოგონება, რის შესახებაც გვაუწყებს „ენმერქარი და არათას ბატონის“ ტექსტი. იგივე ტექსტი მოგვითხრობს შუმერთა უხეხორბალზე და მის დამუშავებაზე (პირველი შეუძლებელი ამოცანა), მაღალი ტექნოლოგიით ხელოვნური მასალის მიღებაზე (სკიპტრის შექმნა უჩვეულო მასალით – მეორე შეუძლებელი ამოცანა), ასევე ქსოვილების წარმოების მაღალ სტანდარტზე (ბოლო შეუძლებელი ამოცანა). ეს სამი ტექნოლოგიური მიღწევა, ასევე მისი უპირატესობა ვაჭრობაში ურუქის პრიორიტეტს განაპირობებს. აქედან გამომდინარე, მათთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სხვადასხვა წიაღისეული (არათას ძვირფასი ქვები და ლითონები). უფრო მეტიც, ამ პოემებში საუბარია შუმერული ენის გლობალიზაციაზე (ნუდიმუდის ლოცვა) და დამწერლობის გამოგონებაზე, რაც შუმერების მთავარი პრიორიტეტია და, შესაბამისად, საერთაშორისო ვაჭრობაც¹ მათ უნდა აკონტროლონ.

---

¹ როგორც ცნობილია, დამწერლობა შეიქმნა კომერციული და ადმინისტრაციული მიზნით. ეს მოხდა ქ. ურუქში. იხ. „ენმერ-

პოემაში „ენმერქარი და ენსუხგირანა“, ერთი შეხედვით, მარტივად აღიქმება ის, რომ ინანა უპირატესობას ანიჭებს ენმერქარს, რაც თითქოს მისი ახირებული არჩევანია, როგორც სექსუალური პარტნიორისა. ამი შემდეგ ტექსტი მოგვითხრობს ბნელ ძალებზე, რომლებიც ემუქრებიან შუმერთა საზრდოს.¹ სავარაუდოა, რომ ბრძენი ქალი საგბურუ, რომელიც შუმერის ქვეყანას სასიცოცხლო ძალებს უბრუნებს, არის ინანა.

ლუგალბანდას პოემებში ასევე ვხვდებით ეთიკურ ელემენტებს. ლუგალბანდას გადაქცევა თავისი ხალხის მხსნელად, რამაც ის მჭიდროდ დააკავშირა ღმერთებთან, ქ. ურუქის დამსახურებაა. უფრო მეტიც, დარდმა და ვარამმა ლუგალბანდა აამაღლა სამყაროს ურიცხვ ვარსკვლავებამდე. ყოველივე ამან ის მოამზადა შუამავლის მისიისთვის ურუქსა (მინიერ სამყაროს) და ინანას (ზეციურ სამყაროს) შორის, რის შედეგადაც ურუქმა უცხო ძალის დამარცხება შეძლო. მოხდა ისე, რომ ყველაზე საშიშ და უცხო ადგილებში მან საკუთარი თავი ხელახლა შეიცნო და ღმერთების მფარველობით მხსნელად მოევლინა თავის ხალხს.² კიდევ ერთხელ აშკარა გახდა, რომ ქ. ურუქი დიდი უპირატესობით სარგებლობდა „არაცივილიზებულ“ ქვეყნებს შორის. მაშა-

---

ქარი და არათას ბატონი“, სადაც საუბარია დამნერლობის შექმნაზე.

¹ გრძნეული შეუწყვეტს რძის მიცემას, რაც შუმერთა ორი საკვებიდან ერთ-ერთია. გრძნეულის სიცოცხლე საჭირო ხდება შუმერთა სასიცოცხლო ძალების აღსადგენად.

² შეიძლება პარალელის გავლება გილგამეშთან, მის ზნეობრივ ეპოლეუციასთან.

სადამე, ამ პოემათა ჩანაფიქრი და მთავარი სათქმელი უცხო ქვეყნებზე შუმერთა უზენაესობისა და ჰეგემონიის გაცხადებაა.

ლიტერატურული კონტექსტი

თუ მეფეთა ეპოსებს შუმერულ-აქადურ „სამეფო“ და „რელიგიურ“ ოდებსა და ჰიმნებს შევადარებთ, ისინი გაცილებით უბრალოდ და მარტივად გამოიყურება.

გილგამეშის შუმერული პოემებიც ურუქის ციკლის ნაწილია, თუმცა არათას ციკლისაგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება. ჩვენ მიერ წარმოდგენილ პოემებს ძალიან უმნიშვნელო კავშირი აქვს მითებთან, ანუ ღმერთების ამბებთან.

მეფეთა ეპოსები იკვეთება, როგორც ცალკე თემა, რომელიც მსოფლიოს მართვას უკავშირდება. გილგამეშის ციკლი სერიულია მაშინ, როცა არათას ამბები მხოლოდ ერთ თემას შეიცავს. აქ გმირები ერთი დინასტიით არის დაკავშირებული, თუმცა სხვა მხრივ ერთმანეთისგან ძლიერ განსხვავდებიან. ენმერქარი იდეალური მმართველია, რომელიც ურუქის დაარსებიდან მისი უზენაესობის გამოხატულებაა. ლუ-გალბანდა ხდება მხსნელი, რომელიც ენმერქარს თავისი როლის შესრულებას შეაძლებინებს.

მეორე მხრივ, თუ გილგამეშის სიმღერებს მთლიან კონტექსტში განვიხილავთ, დავინახავთ, რომ იგი ისწრაფვის გახდეს იდეალური მმართველი. სხვადასხვა ნაწყვეტი, მათ შორის, დღესასწაულისა და დაკრძალვის რიტუალები, მნიშვნელოვანი მოვლენების თანამიმდევრულ გადმოცემაზე მიაწინებს. ყოველივე

ეს გმირი მეფის მნიშვნელოვანებას უსვამს ხაზს, ასევე ემსახურება მის უზენაეს პოზიციას მინისქვეშეთში.¹

შუმერ მეფეთა ეპოსები გარკვეული თვალსაზრისით შეიძლება სამეფო ოდებს დავუკავშიროთ, თუმცა ოდებისა და ჰიმნების მსგავსი პასაჟები, გარდა შესავალი ნაწილისა, ისეა შედუღებული სიუჟეტთან, რომ მათი ცალკე აღქმა შეუძლებელია.

მეფეთა ეპოსები შემდეგი ნაწილებისაგან შედგება: საკითხის დასმა და მონინალმდების გამოწვევა. დავა-კამათი სერიულადაა წარმოდგენილი და ორივე მოასპარეზის ზეპირ არგუმენტებს შეიცავს. პაექრობის შედეგი საბოლოოდ ღმერთების სიტყვასა და გადანყვეტილებაზეა დამოკიდებული. მიუხედავად იმისა, რომ შედეგი დამოკიდებულია ღმერთებზე, ურუქის გამარჯვება არათავ მანც ქმედებებს ემყარება და არა ღმერთების სიტყვას.

* * *

ყოველივე ზემოთქმულის გაცნობის შემდეგ, ბუნებრივია, იბადება კითხვა: ვინ შექმნა ეს თხზულებები? რა მიზნით და ვისთვის შეიქმნა ისინი? ეჭვგარეშეა, რომ ეს პოემები ისევე, როგორც შუმერული ლიტერატურის დიდი ნაწილი, შუმერელთა დამწერლობის სკოლების პროდუქტს წარმოადგენს. ზუსტად არ

---

¹ აშკარაა, რომ გილგამეშის სიკვდილი გახდა ენქიდუს სიკვდილის მოდელი. დაკრძალვის უფრო გვიანი ტრადიციით, სავარაუდოა კავშირი გილგამეშის სიკვდილსა და ურ-ნამუს სიკვდილს შორის. იხ. Veldhuis 2001; Fluckiger-Hawker 1999, p.93-182.

არის ცნობილი, მწერლებმა შექმნეს თუ არა ეს პოემები. მაგრამ ისინი ხალხმა შეითვისა და ტრადიციად აქცია, რაც გვაფიქრებინებს, რომ ამ ეპოსების შესწავლა სკოლების ძირითად საქმიანობას წარმოადგენდა და ქ. ნიფურის სკოლის ლიტერატურის სწავლების ძირითადი ბაზა იყო. ჩვენი პოემები ცნობილია სხვადასხვა ფირფიტებიდან, რომელთა უმეტესობა ქ. ნიფურის ე-დუბადანაა.¹ მეორე ნაწილი ქ. ურშია ნაპოვნი. ჩვენ ხელთაა რამდენიმე სრული ვერსია. არის შეცდომებიც. სავარჯიშო ფირფიტები სწავლების საწყის ფაზას განეკუთვნება. არსებობს ფირფიტები, რომლებიც დამწერლობის შესწავლის უმაღლესი საფეხურისთვისაა განკუთვნილი. უფრო მეტიც, ოთხივე პოემა, როგორც ცალკე ჯგუფი,² სკოლის სასწავლო პროგრამათა კატალოგშია შეტანილი.

რასაკვირველია, ეს არ არის სრულყოფილი პასუხი დასმულ კითხვაზე. მეფეთა ეპოსების შექმნის საკითხი კვლავ მეცნიერული კვლევის საგანია.

პოემათა დედააზრი იდეოლოგიურად დამუხტულია, სავსეა ნაციონალური და ისტორიული სიამაყის გრძნობით. ურუქის ლე-

---

¹ eduba – e – ახალი; dub – ფირფიტა, „ფირფიტის სახლი“. ყველაზე ცნობილი დამწერლობის შესწავლის ცენტრები იყო ბაბილონისა და ქ. ნიფურის ედუბა – „უნივერსიტეტი“. ძველბაბილონური პერიოდის შემდეგ (ძვ. წ. XVIII ს.) eduba გაქრა როგორც ინსტიტუტი. კასიტურ პერიოდში (ძვ. წ. XIV ს.) განათლება გადავიდა რამდენიმე ფეოდალური სახლის ხელში. Joan Oates, *Babylon*, London 1991, p.167.

² *Philadelphia catalog*, ib. Kramer, 1942.

გენდარული მმართველები სხვა ეთნოსებს შორის უპირველესნი არიან როგორც მატერიალური, ისე ეთიკური თვალსაზრისით და, შესაბამისად, თავიანთ უზენაესობას ამტკიცებენ. ყოველივე ეს აშკარად აისახა ურის III დინასტიის პერიოდში, რომელიც შუმერის რენესანსის ხანად არის აღიარებული. ქ. ურის მეფეები და მათი შთამომავლები თავიანთ დიდებას ურუქიდან გადმოსულად მიიჩნევენ.

ერთი შეხედვით, ქ. ურის მეფე შულგის (ძვ.წ. 2094-2047 წ.წ.) დიდი ინტერესი დამწერლობის შესწავლის მიმართ და ამით გამონვეული სიამაყე, შედარებით განუვლებული აქვთ გვიანდელ მმართველებს. ამ დროს ბაბილონი ჯერ კიდევ არ მოიცავდა იმხელა ტერიტორიას, როგორსაც ურის III დინასტიის სახელმწიფო, რომელიც ძვ.წ. III-II ათასწლეულების მიჯნაზე სხვა ქალაქ-სახელმწიფოებსაც აერთიანებდა. ნიშანდობლივია, რომ ისინი ურუქის ლეგენდარული გმირი-მეფეების (ძვ. წ. III ათასწ. I ნახ.) ბრწყინვალე მოდელს უბრუნდებიან.

როგორც ვნახეთ, შუმერებმა კაცობრიობას დაუტოვეს ყველაზე ძვირფასი შემეცნებითი იარაღი, რაც კი ოდესმე ადამიანს შეუქმნია. ესაა დამწერლობა, რისი საშუალებითაც მათ მოგვცეს პირველი ოსტატურად შეკრული ლიტერატურული სისტემა. ჩვენ მიერ წარმოდგენილი პოემები დაახლოებით ოთხი ათასი წლის წინათაა ჩანერილი და ისინი ჩვენს დროშიც ახდენენ ზემოქმედებას თავიანთი გამართული და ცოცხალი სტრუქტურით, კომპოზიციით, დახვეწილი სტილითა და პოეტური ენით, ასევე მდიდარი რიტორიკული ხერხებით. უფრო მეტიც, მათში დასმული

პრობლემები შესაძლოა ოთხი ათასი წლის შემდეგ ჩვენთვისაც ისევე მნიშვნელოვანი იყოს, როგორც ამ ეპოსების თანამედროვეთათვის. სამყაროსა და საზოგადოების მოდელი, რომელიც ხორცშესხმულია ამ პოემებში, აშკარად იდეალურია.

შუმერულენოვანი ტექსტები თარგმნილია ქართულად პროფ. ჯეროლდ კუპერის მიერ გამოცემული ტრანსლიტერაციის მიხედვით.¹ აგრეთვე გამოყენებულია შუმერული ტექსტების ელექტრონული კატალოგი.²

---

¹Society of Biblical Literature, Atlanta, edited by Jerrold S. Cooper.

²www.etcsl.orinst.ox.ac.uk

a ენმეჩქარი ღა ენსუხბირანა

შესავალი

1. აგურთა წყობა წმინდა მთიდან ამობრწყინებული,
2. ქალაქი ქულაბა,¹ ცას წვდება მიწიდან,
3. რომლის სახელიც თვალწარმტაცია ცისარტყელასავით – ურუქი,²
4. ცას წვდება სინათლით თვალისმომჭრელით,
5. ცის წინაშე დგას, დარად ახალი მთვარისა.
6. ბრწყინვალედ ნაშენი, დაჯილდოებული ძალთა სიდიადით;
7. დაარსებული ბრწყინვალე დღეს, წმინდა მთის დარად,
8. მთვარის შუქივით მოჰფენია შუმერის მიწას,
9. მიწაზე ბრწყინავს, მზის სხივის დარად;

---

¹ ქულაბა – იხ. ურუქი.

² ურუქი – (შუმ. უნუგ „სადგომი“, „ბინა“), უძველესი შუმერული ქალაქი, ასპარეზი ეპიური და მითოლოგიური თქმულე-ბეებისა. ურუქის მკვიდრნი იყვნენ ენმერქარი, ლუგალბანდა და გილგამეში. იქვე ჩაისახა ლეგენდები მათ შესახებ. შუმ. ეპოსის თანახმად, ურუქის მეფემ გამოიგონა ლურსმული დამწერლობა. იყო ინანას საკულტო ქალაქი, სადაც იდგა მისი მთავარი ტაძარი ე-ანა. ქულაბა ეწოდებოდა ურუქის ერთ ნაწილს, სავარაუდოდ, მის შემოგარენს. ურუქის ქებით იწყება გილგამეშის ეპოსი. იხ. ზ. კიკნაძე, 1984.

10. მაკე ფურივით უხვია ხბოსთან,
11. ქვეყნის საზღვრამდე აღწევს ურუქის დიდება,
12. მისი მელამი¹ პრიალა ვერცხლს ჰგავს,
13. სამოსივით ჰფარავდა არათას, ზენარივით გადაჰფარვოდა.
14. ოდეს დღე იყო ბატონი, ღამე უფლისწული და მზე მეფე,
15. არათას სუქალმახი² იყო ანსიგარია,
16. ენმერქარის, ქულაბას ბატონის, სუქალმახი იყო ნამენათუმა,
17. იგი იყო ბატონი და იყო უფლისწული,
18. იმ ერთი ღამის ბატონი, იმ ერთი ღამის უფლისწული,
19. მაგრამ მეორე, ანსიგარია იყო მრავალი ღამის ბატონი და მრავალი ღამის უფლისწული.
20. ღმერთად შობილი კაცი იყო
21. და ღმერთის მსგავსი...
22. ეს დავა იყო ურუქ-ქულაბას ბატონსა და ენსუხგირანას შორის.

---

¹ მელამი – შემზარავი და მომაკვდინებელი შუქი (ნათება), რითაც შემოსილი იყვნენ მხოლოდ ღმერთები, ღვთაებრივი საგნები და მოვლენები, ღმერთებთან წილნაყარი ადამიანები. მელამის გამოხატულებაა რქიანი ტიარა, რომელიც შუამდინარელ ღმერთებს ახურავთ. მელამის წართმევით ღვთაება კარგავს ღვთიურობას.

² სუქალმახი – ეს ტერმინი ჩნდება შუმერის სახელმწიფოს არსებობის მეორე ეტაპზე (ძვ.წ. XXV-XXVI ს.ს), განსაკუთრებით ურის III დინასტიის პერიოდში ჩანან პიროვნებები ამ ტიტულით. ტერმინი ორი ნაწილისგან შედგება: *sukkal* – ვეზირი და *maḫ* – დიდი, ანუ დიდი ვეზირი, კურიერი. იხ. ჯემალ შარაშენიძე, სუქალმახის ინსტიტუტი შუმერში, თბილისი, 2008.

23. ენსუხგირანა, არათას ბატონი
24. იყო პირველი, რომელმაც შიკრიკს ურუქზე უთხრა:
25. „ის უნდა დამმორჩილდეს, უნდა დაიდგას ჩემი უღელი!
26. „თუ კარგად მემსახურა, მაშინ მე და ის,
27. „მაშინ ის შეძლებს ინანასთან შესვლას ეგარაში,¹
28. „თუმც მე შევალ ინანასთან არათას ეზაგინაში,²
29. „ის ინანასთან დანვება აყვავებულ სანოლში,
30. „მე კი ინანასთან ტკბილ ძილს მივეცემი ღვთაებათა მორთულ სარეცელზე;
31. „იგი შეძლებს შეხვდეს ინანას ღამით სიზმრებში;
32. „მე კი ინანას ფეხებს შორის ღვთიურ წიაღს ვესაუბრები;
33. „ის დააპურებს ბატებს ქერით;“
34. „მე, რა თქმა უნდა, ბატებს ქერით არ დავასუქებ.
35. „მე შევავროვებ მათ კვერცხებს და ჭუკებს კალათში,
36. „მომცროებს – ჩემი ქოთნისთვის, მოზრდილებს – ჩემი თასისთვის,
37. „ყოველი რაც ბატებისგან დარჩება,
38. „ჩემს მორჩილ ქვეყნის ბატონთ გავუნაწილებ.“
39. ეს დააბარა მან ენმერქართან.
40. გარეული ტახივით გარბოდა შიკრიკი, მიფრინავდა შევარდენივით.

---

¹ ეგარა – ინანას ტაძარი არათაში.

² ეზაგინა – (შუმ. „მაღალი, ამაღლებული სახლი“) იგულისხმება ინანას ტაძარი.

42. დაჰფარფატებდა ირიბად ქალაქს ალიონზე ჩიტის გუნდით;
43. ქვეყნის გულს ღამით შეაღწია ჩიტის გუნდით;
44. ჩაუქროლა გატყორცნილი ისარივით,
45. მთის შაქანივით,
46. ნავარდობდა ძლიერი სახედარივით,
47. მიერეკებოდა სირბილს მოწყურებული მოხდენილი სახედარივით;
48. ღრიალებდა, როგორც ლომი მინდორში განთიადისას;
49. ჩქარობდა, მგელს გავდა კვიცდაჭერილს;
50. თაყვანს სცემდა [.....] ადგილებს ჩავლისას,
51. სიტყვით ადიდებდა დიდებულ ადგილებს ჩავლისას.
- 51a. ოდეს ენმერქარი წმინდა გიპარში¹ იყო, ის იქ შევიდა –
52. ყველაზე წმინდა ადგილას შევიდა, ოდეს იქ იყო ენმერქარი და წარმოთქვა:
53. „შენთან გამომგზავნა ჩემმა მეფემ;
54. „არათას ბატონმა, ენსუხგირანამ გამომგზავნა შენთან.

ენმერქარი:

- 54a. „რა არის შენი ბატონის სიტყვა, რა დაგაბარა ჩემთან?
- 54b. „რა არის ენსუხგირანას სიტყვა, რა დაგაბარა ჩემთან?

---

¹ გიპარი – შუმ. სახლი, სადაც სრულდებოდა საკულტო ქორწინების რიტუალი (ჰიეროგამია) ქალაქის თუ ქალაქ-სახელმწიფოს ღვთაებასა და ქურუმს შორის. იხ. ზ. კიკნაძე, 1984.

შიკრიკი:

- 54c. „ეს არის ჩემი ბატონის სიტყვა, ეს დამაბარა შენთან,
- 54d. „ეს არის ენსუხგირანას სიტყვა, ეს დამაბარა შენთან,
- 55. „ეს ბრძანა ჩემმა მეფემ:
- 56. „უნდა დამმორჩილდეს, უნდა დაიდგას ჩემი უღელი!“
- 57. „თუ კარგად მემსახურა, მაშინ მე და ის,
- 58. „მაშინ შეძლებს ინანასთან შესვლას ეგარაში,
- 59. „თუმც მე შევალ ინანასთან არათას ეზაგინაში;
- 60. „იგი დაწვება ინანასთან აყვავებულ სანოლში;
- 61. „მე კი ტკბილ ძილს მივეცემი ინანასთან ღვთებათა მორთულ სარეცელზე;
- 62. „იგი შეხვდება ინანას ღამით სიზმრებში,“
- 63. „მე კი ინანას ფეხებს შორის ღვთიურ წიაღს ვესაუბრები;
- 64. „ის დააპურებს ბატებს ქერით;
- 65. „მე, რა თქმა უნდა, ბატებს ქერით არ დავასუქებ.
- 66. „მე შევავროვებ მათ კვერცხებს და ჭუკებს კალათში,
- 67. „მომცროებს – ჩემი ქოთნისთვის, მოზრდილებს – ჩემი თასისთვის
- 68. „ყოველივე, რაც ბატებისგან დარჩება,
- 69. „ჩემს მორჩილ ქვეყნის ბატონთ გაუუნაწილებ.“

ენმერქარის პასუხი:

- 70. ურუქის ბატონი... მწყემსი, რომელიც ხალხს მიმართავს,
- 71. არის კისერი, რომელიც მართავს და ლაგამს დებს მათ;
- 72. იქ, სადაც სიმშვიდეს ჰპოვებს,

73. იგი ზეცის შურდულია – შევარდენია, იგი ასევე მათი ბუდეა.
74. არათას დიდი ტაძრის აგურთა ნყოფა,
75. ...არათაში....დიდი
76. ...მოტანილი...
77. იგი ვინც თიხას აქცევს ფირფიტად, იგი ვინც გამოცდის თიხის ფირფიტას;¹
78. „იგი ვინც ინანასთან იცხოვრებს არათას ეზაგინაში,
79. „მაგრამ მე ვიცხოვრებ მასთან, როდესაც ვარსკვლავი ციდან მინაზე დაეშვება!
80. „იგი შეძლებს ტკბილ ძილს მიეცეს ინანასთან, მორთულ სარეცელზე,
81. „მე კი დავწვები ინანას აყვავებულ სანოლში.
82. „მის უკან აგ-ლომია და მის წინ pirig-ლომი,
83. „უკანა ლომი განდევნის წინა ლომს,
84. „და წინა ლომი განდევნის უკანა ლომს,
85. „უკანა ლომი ყოველთვის განდევნის წინა ლომს,
86. „და წინა ლომი ყოველთვის განდევნის უკანა ლომს,
87. „და ასე დღე არ დაღამდება და ღამე არ გათენდება,
88. „მთელი გზა დავეხეტები ინანასთან ერთად, უსასრულოა სიყვარულის ღამე.

---

¹ გაურკვეველი ადგილია, ამოვარდნილი კონტექსტიდან. დამწერლობის გამოგონებაზე საუბარი პოემაში „ენმერქარი და არათას ბატონი“. შესაძლოა გადმოტანილი იყოს.

89. „უთუ¹ არ [აჩერებს] მზერას ჩემს ღვთაებრივ გვირგვინზე.
90. „ერთხელ ინანა შემოვიდა ჩემს წმინდა გიპარში;²
91. „ენლილმა³ ჭეშმარიტი კვერთხი და გვირგვინი მიბოძა;
92. „ნინურთამ,⁴ ენლილის ვაჟმა,
93. „კალთაში ჩამისვა, როგორც წყალი კალაპოტში.
94. „არურუმ,⁵ ენლილის დამ,
95. „მარჯვენა მკერდზე მიმიწვინა, მარცხენა მკერდზე მიმიწვინა,
96. „ოდეს შევედი დიდ ტაძარში,
97. „იგი კიოდა, მსგავსად ანზუდისა ბარტყს რომ უკივის;⁶
98. „და როდესაც ახლოს მივედი,
99. „ბარტყივით ღუღუნებდა, მაგრამ ის ბარტყი არ არის.
100. „არ განშორდება მშობლიურ ქალაქს, სადაც შობილა;

¹ უთუ – შუმ. მზის ღმერთი. ინანას რანგის ღვთაებაა. ინანას ძმა ზრუნავს მასზე. უთუ ითვლება ურუქის ლეგენდარული მეფეების მამად.

² იგულისხმება სიყვარულის დაუსრულებელი ღამე.

³ ენლილი – (შუმ. „ჰაერის უფალი, სივრცე“) უზენაესი ტრიადის წევრი (ანუ, ენლილი, ენქი). ითვლებოდა დემიურგად და შუმერელი ხალხის ეროვნული ერთიანობის ღმერთად.

⁴ ნინურთა – შუმ. ომისა და ნადირობის ღმერთი, ენლილის ძე.

⁵ არურუ – (შუმ. „თესლისმიმნიჭებელი“) ქალღმერთი, რომელიც ადამიანის შექმნაში იღებს მონაწილეობას. მისი შექმნილია პირველი კაცი და და შემდგომაც ხელს უწყობს კაცთა მოდგმის გამრავლებას.

⁶ იგულისხმება ინანას სიხარულის კივილი, როდესაც ენმერქარი შედის მასთან ტაძარში, როგორც სატრფო.

101. „არასდროს ყოფილა სხვა ქალაქი, ურუქის მსგავსად ნაშენი;
102. „ინანა ცხოვრობს ურუქში. რა არის არათა მისთვის?
103. „აგურით ნაშენ ქულაბაში ბინადრობს, რომელიც მთაა ბრწყინვალე ძალით ამაღლებული. რა ძალუძს?
104. „ხუთი, ათი წელი არ წავა არათაში;
105. „ინანას წასვლაზე არათაში,
106. „ეანას ქურუმი ქალი
107. „მესაუბრა; გამანდო ვარსკვლავის გადანყვეტილება: ინანა არ წავა არათაში.
108. „ვისაც არაფერი აბადია, ვერ დააპურებს ბატებს;
109. „მე დავაპურებ ბატებს ქერით.
110. „კვლავ შევაგროვებ ბატის ჭუკებს და კვერცხებს კალათში,
111. „მომცროებს – ჩემი ქოთნისთვის, მოზრდილებს – ჩემი სპილენძის თასისთვის;
112. „ყოველი, რაც დარჩება,
113. „ჩემს მორჩილ შუმერის მმართველთ გავუნანილებ!”
114. ენმერქარის შიკრიკი ენსუხგირანას მიუახლოვდა;
115. მის წმინდა გიპარში, მის ყველაზე წმინდა ადგილას,
116. ყველაზე წმინდა ადგილას, სადაც მეფე კვარცხლბეკზე ზის,
117. ენსუხგირანამ რჩევა ჰკითხა, პასუხს ელოდა;
118. Išib, lumah, გუდუ და გირსიგა ცხოვრობენ გიპარში.¹
119. მან მოიხმოი და რჩევა კითხა:
120. „რას ვუთხრა მას? რა მოვახსენო?

---

¹ išib, lumah, gudu – ქურუშთა კატეგორიები. girsiga – ტაძრის მსახური.

121. „რა ვუთხრა ურუქისა და ქულაბას ბატონს?
 122. „რომლის ხარი ჩემსას შეერკინა,
 123. „ურუქის ხარმა გაიმარჯვა;
 124. „მისი ფალავანი ჩემსას შეეჭიდა,
 125. „ურუქის ფალავანმა აჯობა;
 126. „რომლის ძალლი ჩემს ძალლს შეებრძოლა,
 127. „ურუქის ძალლმა გაიმარჯვა.“
 128. უხუცესებმა უპასუხეს გულახდილად:
 129. „პირველი იქნები, ურუქში გაგზავნილი,
 130. „ენმერქარისთვის შეთვლილი დიადი სიტყვა;
 131. „ვერასდროს აჯობებ ენმერქარს, თავს მოიტყუებ;
 132. „დანებდი! შენი სწრაფვა ფუჭია, დამანგრეველი, როდის
 ჩანვდები ამას?“

ენსუხგირანა:

133. „ ჩემი ქალაქი ნანგრევებად რომც იქცეს, რომც შიგ
 მოვექცე,
 134. „არასოდეს დავმორჩილდები ურუქისა და ქულაბას ბატონს.“

გრძნეული:

135. იყო გრძნეული ერთი, მისი გრძნეულება იყო ჰამაზუში,¹
 136. სახელად ურგირუნა, გრძნეული ჰამაზისა,
 137. როდესაც ჰამაზუ ნანგრევებად იქცა, არათა გადმოლახა,

---

¹ Hamazi/u – ქალაქი ბაბილონის ჩრდ-აღმოსავლეთით, კირკუ-
 კის აღმოსავლეთით.

138. სადაც გრძნეულება გააგრძელა ე-გიპარის შიდა დარბაზებში.
139. მან მიუგო ანსიგარიას:
140. „ბატონო ჩემო, რატომ არის, რომ უხუცესები ქალაქისა,
141. „წარღვნის დროიდან არსებული მამები,
142. „ალარ სწყალობენ ქვეშევრდომთ, ალარ აძლევენ რჩევებს?
143. „მე ურუქში არხებს გავიყვან
144. „და მას არათას ბრწყინვალეობას დაეუმორჩილებ.
145. „ურუქის ბედი ოდითგანვე დადგენილია.
146. „ყოველს ჩემს ურიცხვ ლაშქარს დაეუმორჩილებ: სამხრეთიდან ჩრდილოეთამდე, თიამათიდან კედარის ტყემდე;¹
147. „ჩრდილოეთიდან სურნელოვან კედარის ტყემდე.“
148. „ურუქი (თავის) დოვლათს ნავებით გადაზიდავს,
149. „ნავები არათას ეზაგინაში თავს მოიყრიან.“
150. ქვეშევრდომი ანსიგარია ქალაქის თავზე ავიდა, ის....
151. ...ანსიაგარია....
152. ...ვერ... შეძლო
153. „ბატონო ჩემო, რატომ არის, რომ უხუცესები ქალაქისა,
154. „წარღვნის... დროიდან არსებული მამები,
155. „ალარ სწყალობენ ქვეშევრდომთ, ალარ აძლევენ რჩევებს?

---

¹ თიამათი, კედარი; თიამათი – (აქად. ზღვა). მდებარეული სან-ყისი ბაბილონურ კოსმოგონიაში, მლაშე წყლების პერსონიფიკაცია. კედარი – ძვირფასი ხე, რომელიც შუამდინარეთში ლიბანიდან შემოჰქონდათ.

156. „მე ურუქში არხებს გავიყვან!
157. „და მას არათას ბრწყინვალეობას დავუმორჩილებ.
158. „ურუქის ბედი ოდითგანვე დადგენილია.
159. „სამხრეთიდან ჩრდილოეთამდე, თიამათიდან კედარის ტყემდე ჩემი ლაშქრით დავიმორჩილებ,
160. „ჩრდილოეთიდან სურნელოვან კედარის ტყემდე,
161. „ურუქი დოვლათს ნავებით გადაზიდავს,
162. „ნავები არათას ეზაგინაში თავს მოიყრიან.“
163. ეამა ბატონს.
164. ხუთი მინა ოქრო მისცა
165. და ხუთი მინა ვერცხლი.
166. უთხრა, ულუფად საუკეთესო კერძი ექნებოდა;
167. საუკეთესო სასმელი ექნებოდა;
168. „როდესაც (ჩემი) ხალხი ომის ნადავლს მოიხვეჭს,
169. „ცხოვრებას ქონებით და სიხარულით აგვისებ, შენს ხელს შეახებ ნეტარებას!“ – ასე დაჰპირდა.
170. გრძნეულმა ჩააგდო პირველი თესლი.
171. (მისი) გზა ნისაბას¹ ქალაქ ერეშზე დააყენა.
172. ბოსელში შევიდა, იქ ფურები ცხოვრობენ.
173. ფური მის წინ ცახცახებდა, გულს ბაგა-ბუგი გაჰქონდა;
174. ფური ააღაპარაკა, თითქოს ადამიანი ყოფილიყო;
175. „ფურო, ვინ შეჭამს შენს ნალებს? შენს რძეს ვინ დალევს?“

---

¹ ნისაბა – (შუმ. შეიძლება ნიშნავდეს „პურის მომნიჭებელს“, რასაც მოწმობს მისი ვარიანტი ნიდა-ბა, ნინდა-„პური“) მოსავ-ლიანობის და მარცვლეულის ქალღმერთი.

ფური:

- 176. „ნისაბა შეჭამს ჩემს ნალებს;“
- 177. „ნისაბა დალევს ჩემს რძეს;
- 178. „ჩემს ყველს, ბრწყინვალე გვირგვინივით ამოყვანილს,
- 179. „დიდ სანადიმო დარბაზში მიიტანენ, ნისაბას სანადიმო დარბაზში;
- 180. „თუ ჩემს ნალებს ამ ბრწყინვალე ბოსლიდან არ წაიღებენ,
- 181. „თუ ჩემს რძეს ამ ბრწყინვალე ბოსლიდან არ წაიღებენ,
- 182. „ნისაბას ერთგული ფური, ენლილის უფროსი ქალიშვილი, ვერ მიიღებს შე-სანირს.“¹

გრძნეული:

- 183. „ფურო, შენს ბრწყინვალე რქებს შენი ნალები, შენს ზურგს შენი რძე!
- 184. „ფურის ნალები (მის) რქებში გროვდება, ზურგზემიჯონავს.“
- 185. იგი ჩავიდა ბრწყინვალე სადგომში, ნისაბას ბოსელში.
- 186. ბოსელში თხა მის წინ ცახცახებდა, გულს ბაგა-ბუგი გაჰქონდა;
- 187. მან თხა ისე აალაპარაკა, თითქოს ადამიანი ყოფილიყოს:
- 188. „თხოო, ვინ შეჭამს შენს ნალებს? შენს რძეს ვინ დალევს?“

---

¹ ნისაბა აგრეთვე, დამწერლობისა და, აქედან გამონდინარე, სახელმწიფო ადმინისტრაციულ-ბიუროკრატიული საქმეების ქალღმერთიც არის. პოემაში იგულისხმება, რომ თუ ნისაბა იმიმშილებს, ცივილიზაციაც შიმშილობს.

თხა:

189. „ნისაბა შეჭამს ჩემს ნალებს,
190. „ნისაბა დალევს ჩემს რძეს,
191. „და ჩემს ყველს, ბრწყინვალე გვირგვინივით ამოყვანილს,
192. „დიდ სანადიმო დარბაზში მიიტანენ, ნისაბას სანადიმო დარბაზში;
193. „თუ ჩემს ნალებს ამ ბრწყინვალე ბოსლიდან არ წაიღებენ,
194. „თუ ჩემს რძეს ამ ბრწყინვალე ბოსლიდან არ წაიღებენ,
195. „ნისაბას ერთგული ფური, ენლილის უფროსი ქალიშვილი, ვერ მიიღებს შესაწირს.“

გრძნეული:

196. „თხაო, შენს ბრწყინვალე რქებს შენი ნალები, შენს ზურგს შენი რძე!
197. „თხის ნალები მის ბრწყინვალე რქებში გროვდება, ზურგზე მიჟონავს.“
198. შემდეგ ბოსელში ყოველი ჩაჩუმდა, ის დაინგრა;
199. რძე აღარ იყო ფურის ჯიქანში, დღე დაუბნელდათ ხბოებს;
200. პატარა ხბო მშიერი იყო, ბლაოდა გულსაკლავად;
201. რძე აღარ იყო თხის ჯიქანში, დღე დაუბნელდათ თიკნებს;
202. შიმშილისგან დაეცნენ თხაც და თიკანიც, მიიღია მათი დღე....
203. ფურმა ხბოს სიმწრით შებლავლა,
204. თხამ თიკანი გულში ჩაიკრა,

205. წმინდა სადღვებელი დაცარიელდა: დადგა შიმშილი, დაეცა შიმშილისგან;
206. იმ დღეს ბოსელი მართლაც ჩაჩუმდა, ის დაინგრა;
207. მენახირემ ჯოხი დადო, თვალებს ახამხამებდა;
208. მეცხვარემ, მწარედ გიროდა, კომბალი გვერდით დადო;
209. მეცხვარე ბიჭმა ბოსელი აღარ მოინახულა, სხვაგან წავიდა;
210. მერძევე აღარ გაჰყვიროდა, სხვაგან წავიდა;
211. იქ მხოლოდ ნისაბას მწყემსი და მეჯოგე დარჩნენ,
212. ერთი დედის შვილები,
213. ბოსელში გაიზარდნენ და იქ დარჩნენ;
214. ერთის სახელი იყო მაშგულა,
215. მეორესი – ურედინა.
216. დიდ ჭიშკართან მზე ამოვიდა, ქვეყნიერების სასწაული
217. ავარდნილ მტვერში (ორივენი) გაუჩინარდნენ, ვედრება გაისმა უთუსადმი:
218. „გრძნეულმა არათადან ბოსელი დაანგრია,
219. „ბოსელში რძემ იკლო, გრძნეულმა შეულოცა რძე არ ჰქონოდათ ხბოებს,
220. „ბოსელში სილატაკემ დაისადგურა, რძე და ნალები მწირი გახადა,
221. „გრძნეულმა მათი ბედ-იღბალი შორს გადატყორცნა, დაწყევლა დასალუჰად.“

ბრძენი ქალი:

222. ...მიუახლოვდა....
223. ... აკვირდებოდა, რა იდო მის წინ..

224. ერეშისკენ გაემართა,
225. რომელიც ბურანუნას¹ ნაპირებზე განოლილა, ღმერთთა მდინარეზე;
226. წავიდა ქალაქს, რომლის სიმდიდრე ანსა და ენლილს დაუდგენია;
227. საგბურუ, ბრძენი ქალი, რომლის ხელი გადაეფარა...
228. ორივემ ქვირითი გადააპნია მდინარეში.²
229. გრძნეულმა დიდი კობრა ამოიყვანა;
230. ბრძენმა ქალმა საგბურუმ არწივი ამოიყვანა;
231. არწივმა კობრა დაიჭირა და მთებში გაფრინდა.
232. კვლავ გადააპნიეს ქვირითი მდინარეში.
233. გრძნეულმა ცხვარი კრავით ამოიყვანა;
234. საგბურუმ მგელი ამოიყვანა;
235. მგელმა დაიჭირა ცხვარი კრავით და დაბლობზე გაიტაცა.
236. მესამედ გადააპნიეს ქვირითი მდინარეში.
237. გრძნეულმა ფური ხბოთი ამოიყვანა;
238. საგბურუმ ლომი ამოიყვანა;
239. ლომმა დაიჭირა ფური ხბოთი და ქაობის ლერწამში გაიტაცა.
240. მეოთხედ გადააპნიეს ქვირითი მდინარეში.
241. გრძნეულმა ავაზა და გარეული ცხვარი ამოიყვანა;
242. საგბურუმ მთის ლომი ამოიყვანა;
243. ლომმა შეიპყრო ავაზა და გარეული ცხვარი და მთებში გაიტაცა;

---

¹ ბურანუნა – მდ. ევფრატის შუმერული სახელწოდება.

² ანკესის ფუნქციით.

244. მეხუთედ გადააპნიეს ქვირითი მდინარეში.
245. გრძნეულმა ქურციკი ამოიყვანა;
246. საგბურუმ ვეფხვი და nim-ლომი ამოიყვანა;
247. ვეფხვმა და nim-ლომმა დაიჭირეს ქურციკი და ტყეში გაიტაცეს.
248. გრძნეულს სახე დაუბნელდა, გონება აემღვრა.
249. მაშინ ბრძენმა ქალმა, საგბურუმ მიუგო მას:
250. „გრძნეულო! შენი ჯადოქრობის არაფერი გესმის!
251. „როგორ შეძლებდი ერეშში წასვლას, ნისაბას ქალაქში,
252. „ქალაქში, რომლის სიმდიდრე ანსა¹ და ენლილს დაუმტკიცებია,
253. „პირველარსებულ ქალაქში, ნინლილის² საყვარელ ქალაქში,
254. „ბოროტი ჯადოქრობისთვის?“
255. გრძნეულმა უპასუხა:
256. „წავედი ისე, რომ არ ვიცოდი რას ვიქმოდი;
257. „ვირწმუნე შენი ძალა, ნუ განრისხდები!“
258. .. გახდა მორჩილი, თავს იმართლებდა..
259. „გამიშვი, დაო! ნება მომეცი, წავიდე!
260. „ნება მიბოძე, უვნებელი დავუბრუნდე ჩემს ქალაქს,
261. „მომეცი ნება, უვნებელი დავუბრუნდე არათას, ურყევი ძალის მთაზე.
262. „მე ვიქადაგებ შენს ძლიერებას ქვეყნის საზღვრამდე,

¹ ან, ანუ – შუმ. „ცა“. ცის უზენაესი ღმერთი. შუამდინარული პანთეონის ტრიადის პირველი წევრი (ანუ-ენლილი-ენქი).

² ნინლილი – შუმ. „ჰაერის დედოფალი“, ენლილის მეუღლე.

263. „მე აღვაკლენ შენდამი ლოცვებს არათაში, ურყევი ძალის მთაზე,“
264. ბრძენმა ქალმა საგბურუმ მიუგო:
265. „ბოსელში სილატაკე დაასადგურე, რძე და ნაღები მწირი გახადე,
266. „მოსპე საუზმე, სადილი, ვახშამი,
267. „დიდი დარბაზის ვახშმისთვის მოსპე რძე და მოსპე ნაღები.. უბედურებანი...
268. „არ მიგეტევება რძის და ნაღების განადგურებისთვის!
269. „მეფე ნანნას¹ მარადიული რძე ჰქონდა... ბოსელში...
270. „მიუტევებელია შენი ცოდვა. არ ძალმიძს გიბოძო სიცოცხლე...“
271. ბრძენმა ქალმა საგბურუმ გრძნეულს განაჩენი გამოუტანა:
272. მსხვერპლი ევფრატის ნაპირზე გადაჩეხა,
273. სიცოცხლის ძალა ნაართვა, მშობლიურ ქალაქ ერემს დაუბრუნა.

ეპილოგი

274. როდესაც ენსუხგირანამ მოისმინა ყოველი,
274. ეახლა ენმერქარს.
276. „შენ მართლაც ინანამ შეგიყვარა, მხოლოდ შენ ხარ დიდებული;

---

¹ ნანნა, ნანარი – შუმ. მთვარის ღმერთის სინის სხვა სახელი.

277. „ინანამ ჭეშმარიტად თავის ღვთაებრივი წილის ღირსად აგირჩია, სატრფოდ გაგიხადა;
278. „ძღვევამოსილი მბრძანებელი ხარ აღმოსავლეთით დასავლეთამდე! შენს კვალს გამოვყვები!
279. „ვერასოდეს გაგიტოლდები, შენ ხარ მბრძანებელი.
280. „ვერასოდეს გაგიტოლდები!“

ლოცვა ნისაბასადმი:

281. ენსუხგირანასა და ენმერქარის (შორის) დავა-კამათში,
282. ენმერქარი, რომელიც ენსუხგირანაზე ძლიერი იყო,
283. ადიდებდა ნისაბას.

a ანმეიქარი და არათას ბატონი

შესავალი

1. ქალაქო! მძვინვარე ხარო, რომელიც ძალას და შიშს აფრქვევ,
2. ქულაბავ! მინის საყრდენო,
3. მკერდით ქარიშხლის უკუმქცეველო, სადაც დასაბამიდან ბედისწერა დანერილა;
4. ურუქო! ცადაზიდულო მთაო ქვეყნიერების შუაგულში,
5. სადაც მწუხრის შესანიერი მუდამ არის ან-ის ტაძარში.
6. ოდეს ბედისწერათა დაფები ინერებოდა,
7. დიდ მეფეთ ჯილდო ურუქ-ქულაბას ეანა¹ იყო;
8. თავანუელი სიამაყე,
9. ბრწყინვალეა ქორჭილას წარღვნა,²
10. წვიმების შემდეგ დანიწკლული ხორბალი მოდის,
11. რომელიც უხვადა აქვს ურუქს და ქულაბას.

---

¹ მეფეთა და ღვთაებათა ეპითეტი.

² „ქორჭილას წარღვნა“ – სასოფლო-სამეურნეო დოვლათის აღმნიშვნელი პოეტური ტერმინი.

12. ოდეს დიღმუნის¹ მინა არ არსებობდა,
13. ურუქისა და ქულაბას ე-ანა ამ ადგილას აღმართულიყო.
14. ინანას გიპარი დიდებული
15. და ქულაბა აგურით ნაშენი ციმციმებდა, ვერცხლს გავდა საბადოში;
16. [...] ჯერ არაფერი შემოეტანათ, ვაჭრობა არ იყო;
17. [...] ჯერ არაფერი გაეტანათ, ვაჭრობა არ იყო.
18. [ოქრო], ვერცხლი, სპილენძი, კალა, ლილაქვის ზოდები,
19. [მთის მადანი], ჯერ არ მოჰქონდათ მთიანი მხარიდან.
20. [...] არ იყო განზანვა დღესასწაულისთვის,
21. [...] არ იყო ნადიმი,
22. [...] დრო გადიოდა.
23. [...]
24. [...]
25. [...] მრავალფრად ბრწყინავდა,
26. [...] პრიალა ლილაქვით სავსე ღვთაებათა თავშესაყარი
27. მშვენიერი იყო, მსგავსად ხილით დახუნძლული ვერცხლისფერი ხის.
28. რომელიც არათას ბატონმა შექმნა ინანასთვის,
29. ოქროს გვირგვინი და ჯილა დაიდგა,
30. ვისაც ქულაბას ბატონის მსგავსად ვერ ეთაყვანა.

---

¹ დიღმუნი – მითოსური კუნძული, რომელიც მდებარეობდა ქვეყნის აღმოსავლეთით, „სადაც მზე ამოდის“. დიღმუნი გაიგვივებული იყო ამქვეყნიურ სამოთხესთან. აქ გამოიყენება, როგორც სავაჭრო გზის სიმბოლო, რაც ეპოსის ძირითადი თემაა.

31. არაფერია ქვეყნად მსგავსი ეანას ტაძრის, წმინდა გიპარის,¹
32. არათას ტაძრები ნაგები ინანასთვის, ვერ წვდება ქულაბას, აგურით ნაშენს!

ენმერქარის თხოვნა და ინანას პასუხი

33. ბატონმა, რომელიც გარდასულ დროში ინანამ შეიყვარა,
34. ნათელი მთიდან ამოარჩია და შეიყვარა,
35. ენმერქარმა, მზის ვაჟმა,
36. თხოვნით მიმართა თავის დას, ქალბატონს, რომელიც სურვილებს ასრულებს;
37. ლოცვით მიმართა დიდებულ ინანას:
38. „დაო, დამითმე არათა ურუქისთვის,
39. „მსგავსად ოსტატთა მიერ დახვეწილი ოქრო-ვერცხლისა!
40. „[დაე], [ჩემთვის] გამოკვეთონ [არათას] ლილაქვის ზოდებიდან;
41. „[დაე, გამოკვეთონ ჩემთვის] გამჭვირვალე, გლუვი ლილაქვა;
42. „[დაე], [ჩემთვის] ააგონ წმინდა მთა ურუქში!
43. „ტაძარი, რომელიც ციდან მიწაზე [დაეშვა] – ადგილი შენი თაყვანისცემის,
44. „საკურთხეველი ეანასი – დაე, [ჩემთვის] ააგოს [არათამ]!
45. „წმინდა გიპარი, შენი განსასვენებელი,

---

¹ გიპარი მოიაზრება, როგორც ინანას განმარტოების და მისადმი თაყვანისცემის ოთახი ეანაში.

46. „დაე, არათამ მომირთოს ხელოვანივით შიდა საკნები.“
47. „და მე, მზეჭაბუკი იქ გადაგეხვიო;
48. „დაე, არათა ურუქს დამორჩილდეს!
49. „დაე, არათას ხალხმა
50. „ჩემთვის ჩამოიტანოს თავის მთების ძვირფასი ქვები!
51. „დაე, ჩემთვის აღმართონ ტაძარი, შენი დიდებული სამყოფელი!
52. „დაე, ჩემთვის ააგონ [...] ღვთაებათა განსასვენებელი!
53. „მაშინ ჩემი ძალაუფლება ქულაბაში ცხადი იქნება;¹
54. „დაე, აყვავდეს აბზუ² წმინდა მთის მსგავსად!
55. „დაე, იბრწყინოს ერიდუმ³, მწვერვალთა მსგავსად!
56. „დაე, ააგონ ჩემთვის აბზუს ტაძარი, თვალწარმტაცი ვერცხლის საბადოსავით!
57. „მაშინ, მე ვიმღერებ აბზუს სადიდებელს.

---

¹ „ძალაუფლება“ – ამ შემთხვევაში ასე ვთარგმნეთ ტერმინი, რომელიც ზუსტად არ ითარგმნება. ახლოს არის ქართულ „მე“-სთან, მეობასთან. შუმერულ მითოლოგიაში ყველაფერს, რასაც ღმერთები ადამიანს აძლევენ აქვს – „მე“. მაგ., დამწერლობას, ხელოვნებას, მუსიკას და ა.შ.

² აბზუ – პირველარსებული მტკნარი წყლების სტიქია. ბაბილონური კოსმოგონიით უპირისპირდება თიამათს, მლაშე წყლების განსახიერებას.

³ ერიდუ – სამხ. შუამდინარეთის უძველესი ქალაქი, რომელიც ხუთ წარღვნამდელ ქალაქს შორის მოიხსენიება. მისი სახელწოდება „ერიდუგ“ ეტიმოლოგიურად „კარგ ქალაქს“ ნიშნავს. მდებარეობდა ბაჰრეინის ლაგუნასთან, სადაც ევგ-რატი უერთდებოდა ყურეს. იხ. ზ. კიკნაძე, 1984.

58. „ოდეს დავიბრუნებ ძალაუფლებას ერიდუდან?
59. „მაშ, რისთვის მადგას მეფობის გვირგვინი, შეურყვნელი მსგავსად ტაძრისა?
60. „როდესაც ვიდგამ ურუქისა და ქულაბას გვირგვინს,
61. „დიდი ტაძრის კვერთხოსნები გიპარისკენ მიმაცილებენ,
62. „მაშინ გიპარის კვერთხოსნები¹ დიად ტაძართან მიმაცილებენ.
63. „თაყვანს მცემს ხალხი, შემეგებება შეძახილებით,
64. „მაშინ მე და მზე თვალს გავუსწორებთ!“
65. ბრწყინვალე ქალბატონი, რომელიც მინას გადმოსცქერის,
66. ქალღმერთი, რომელიც ამა-უშუმგალა-ნასთვის ირთვება.²
67. ინანამ, ქვეყნიერების ქალბატონმა,
68. ეს უთხრა ენმერქარს, მზის ვაჟს:
69. „ენმერქარ მოდი, რჩევას მოგცემ და შენ ისმინე!
70. „მე ვიტყვი სიტყვას – შენ გაიგონე!
71. „მეომრებს შორის, მჭერმეტყველი და გულადი შიკრიკი ამოარჩიე,
72. „რომელიც ატარებს ბრძენ ინანას დაფარულ სიტყვას;
73. „ვინც სიტყვას ატარებს ზემოთ, ზუზბის მთათა რიგში;
74. „ვინც სიტყვას ჩაიტანს ქვემოთ, ზუზბის მთათა რიგიდან.
75. „შუშინისა და ანშანის მიწაზე,

---

¹ გაურკვეველი ტერმინია – „კვერთხი“, კონტექსტიდან გამომდინარე შესაძლოა ნიშნავდეს ტახტრევანს.

² ამა-უშუმგალანა – ინანას სატრფოს, დუმუზის სხვა სახელი.

76. „მას¹ ცუდად შეხვდებიან, მსგავსად პატარა თაგვისა,
77. „დიდ მათა რიგში რომ ფუთფუთებენ.
78. „მის წინ მტვერში დაიჩოქებენ;
79. „არათა დამორჩილება ურუქს!
80. „როდესაც არათას ხალხი
81. „ჩამოიტანს ძვირფას ქვებს მისი მთებიდან,
82. „შენთვის დიდებულ ტაძარს აღმართავენ, დიად სამყოფელს!
83. „დაე, შენთვის ააგონ დიდი, თვალწარმტაცი ღვთაებათა სამყოფელი!
84. „დაე, შენი ძალაუფლება ქულაბაში ცხადი გახდეს!
85. „დაე, აყვავდეს აბზუ წმინდა მთის მსგავსად,
86. „დაე, ერიდუმ შენთვის იბრწყინოს, მწვერვალთა მსგავსად!
87. „დაე, აგიგონ აბზუს ტაძარი, ცნობილი როგორც ვერცხლის საბადო;
88. „მაშინ იმღერებ სადიდებელს [შენ] აბზუსათვის,
89. „მაშინ დაიბრუნებ ერიდუდან ძალაუფლებას,
90. „მაშინ დაიდგამ მეფობის გვირგვინს, მსგავს შეურყვნელი ტაძრისა,
91. „ოდეს დაიდგამ ურუქისა და ქულაბას გვირგვინს,
92. „დიადი ტაძრის კვერთხოსნები გიპარისკენ გაგაცილებენ,
93. „მაშინ გიპარის კვერთხოსნები დიად ტაძართან მიგაცილებენ.
94. „ხალხი შეგხვდება შეძახილებით, გეთაყვანება
95. „მაშინ მზე შენს თვალს გაუსწორდება!

---

¹ ინანას, ვის სიტყვასაც შიკრიკი ატარებს.

96. „არათას ხალხი
97. „[თავის ტვირთს] მთელი დღე ზიდავს,
98. „[...] როცა სალამოს სიგრილე დგება,
99. „დუმუზის მიწაზე, სადაც მრავლადაა ცხვარი და ბატკანი,
100. „აქალაგის მდელოებში, დუმუზის რჩეულ ადგილებში,
101. „შენთან ჯოგებად მოვლენ, მთის ცხვრების მსგავსად!
102. „ახლა, მზესავით ამობრწყინდი ჩემი ღვთაებრივი წიალიდან,
103. „ჩემს სკივრში განძია შენთვის!
104. „დიდება შენ, ენმერქარ, მზის ვაჟო!“

ენმერქარის პირველი გამონათქვამი

105. ბატონმა გულისყურით მოისმინა ინანას სიტყვა,
106. [მეომართა შორის] გულადი და მჭერმეტყველი შიკრიკი შეარჩია
- 106a. და [დააბარა] თავის შიკრიკს [...],
107. სად მიეტანა, ვისთვის მიეტანა, ბრძენი ინანას დაფარული სიტყვა.
108. „სიტყვა უნდა ატარო ზემოთ, ზუბის მთათა რიგში;
109. „სიტყვა უნდა ჩაიტანო ქვემოთ, ზუბის მთათა რიგიდან.
110. „შუშინისა და ანშანის მიწაზე
111. „ცუდად შეხვდებიან, ვითარცა პატარა თავგვს,
112. „რომელიც მრავლადაა მთათა რიგში;
113. „მის წინ მტვერში დაიჩოქებენ.
114. „შიკრიკო, ამცნე არათას ბატონს, უთხარი მას:

115. „გაფრთხილებ! ანვდევენი, არათას ხალხს თავიანთი ქალაქებიდან, როგორც მტრედებს ბუდეებიდან!
116. „მათ შორს გავაფრენ, როგორც ჩიტს ბუდიდან!
117. „დავადებ ფასს უბრალო საქონლისას,
118. „არათას მტვერს შევკრებ, მსგავსად გაჩანაგებული ქალაქისა!
119. „მსგავსად ენქისა, როცა დაწყევლა არათას საცხოვრისი
120. „და გაანადგურა, მეც გავანადგურებ.
121. „ავაოხრებ, წარსულს გავახსენებ! ოდეს მაღლა ინანა გააღვიძა
122. [არათას] მოთქმის და გოდების ხმამ;
123. „აღვგვი პირისგან მიწისა!
124. „მაშინ¹ ოქრო თვითნაბადი, რომელიც არათას შეუფუთავს ტყავის ტომრებში,
125. „შეკრული ოქროს მტვერი,
126. „ძვირფას ლითონთა აბგა
127. „და სახედრები ტომრებით დატვირთული,
128. „ჩემთვის, შუმერის ახალგაზრდა ენლი-ლისთვის,
129. „ნუდიმუდის² გულის რჩეულისთვის,
130. „ბრწყინვალე ძალის მთას ააგებენ!
131. „დაე, ააგონ საუცხოო ბზით!
132. „დაე, ამომავალ მზესავით იბრწყინონ [მათმა] რქებმა საბრძანებლიდან;

---

¹ ე.ი. რისი გაკეთება შეუძლია არათას თავის დასაღწევად.

² ნუდიმუდი – (შუმ. „შემქმნელი“), ენქის ერთერთი სახელი.

133. „დაე, კარიბჭის მცველთა ჩირაღდანი აანთონ და გაასხივოსნონ!
134. „არათას საკნებში შენ მისთვის უნდა იგალობო საგალობელი, ეს წმინდა ლოცვა:
135. „ეს არის ნუდიმუდის ლოცვა:¹
136. „ერთ დღესაც აქ აღარ იქნება არც გველი, არც მორიელი;
137. „აღარ იქნება არც აფთარი და აღარც ლომი;
138. „აღარ იქნება გარეული ძაღლი და მგელი;
139. „მაშინ ქვეყნად აღარ იქნება შიში და ძრწოლა;
140. „მაშინ კაცს მტერი აღარ ეყოლება.
141. „იმ ბედნიერ დღეს შუბურისა და ჰამაზუს მიწები,
142. „ორენოვანი ხმაშენყობილი შუმერის მსგავსად, ამ დიდებული ქვეყანის მსგავსად,
143. „ერთად აქადის სამეფოსთან, რომელსაც ყველაფერი აქვს, რაც შეშვენის,
144. „და მართუს მიწაც, მწვანე ველებზე გადაშლილი;
145. „და ყველა ხალხის გამგებელი, ქვეყნიერების ყველა მმართველი,²
146. „შეძლებს, რომ ენლილს ერთ ენაზე ელაპარაკოს!

---

¹ ნუდიმუდის ლოცვა ბუნდოვანი რჩება მკვლევართათვის.

² „სამყაროს მმართველი ქვეყანა“ მიუთითებს წარმოდგენაზე, რომლის იდეოლოგია გავრცელებული იყო ურის III დინასტიის შუმერში. აღწერს თავის სხვადასხვა ოლქებს, მაგ. შუბური და ჰამაზუ (ჩრდ. და აღმ.), შუმერი და აქადი (ცენტრი) და მართუ (დასავლეთი).

147. „იმ დღეს, როდესაც ბატონები, უფლისწულები და მეფეები შეეცილებიან,
148. „ენქი ბატონებს, უფლისწულებსა და მეფეებს მათი შუღლისთვის,
149. „ბატონებს, უფლისწულებსა და მეფეებს, მათი შუღლისთვის,
150. „ენქი, ბატონი სიბრძნისა, ჭეშმარიტი სამართლის ბატონი,
151. „სიბრძნისა და ცოდნის ბატონი მიწაზე,
152. „არსთა გამრიგე,
153. „სიბრძნით რჩეული, ერიდუს ბატონი,
154. „შეუცვლის ენას [პირში] იმდენჯერ, რამდენჯერაც იქ მოთავსდება;
155. „კაცობრიობის ენა ჭეშმარიტად ერთი იქნება!“

პირველი გზა: ურუქიდან არათაში

156. და კიდევ უთხრა ბატონმა შიკრიკი წასვლისას,
157. ვინც უნდა წასულიყო მთიან მხარეს, არათასკენ:
158. „ლამით იარე სწრაფად, მსგავსად სამხრეთის ქარისა,
159. „განთიადზე ადრე წამოდექი, მსგავსად ცვარისა!“
160. შიკრიკმა მეფის სიტყვა ყურად იღო.
161. ლამით ვარსკვლავთა შუქზე მგზავრობდა,
162. დღისით მზესთან ერთად მოგზაურობდა.
163. სად და ვის უნდა მიუტანოს გრძნეული ინანას დაფარული სიტყვა;
164. ზემოთ ატარა, ზუბის მთათა რიგში;

165. ქვემოთ ატარა, ზუბის მათა რიგიდან.
166. შუშინისა და ანშანის მინა
167. მას ისე შეხვდა, ვითარცა პატარა თავგეს,
168. რომელიც მრავლადაა დიდ მათა რიგში,
169. ინანას წინაშე მტვერში დაიჩოქეს.
170. გადალახა ხუთი, ექვსი, შვიდი მთის რიგი,¹
171. როდესაც თვალი გაახილა, ზემოთ აღაპყრო არათაში ჩასულიყო.
172. სიხარულით აღვსილმა შეაბიჯა არათას გალავანში,
173. თავისი მეფის ბრწყინვალეობა გამოაცხადა;
174. გულში დამარხული სიტყვა გააცხადა.²
175. შიკრიკმა უთხრა არათას ბატონს:
176. „მამაშენმა, ჩემმა მეფემ, გამომგზავნა შენთან;
177. „ურუქისა და ქულაბას ბატონმა გამომგზავნა შენთან!“

არათას ბატონი:

178. „რა დაგაბარა შენმა მეფემ ჩემთან, რა თქვა მან?“

შიკრიკი:

179. „ეს არის, რაც ჩემმა მეფემ თქვა:

---

¹ შიკრიკი ასრულებს შვიდ გზას ურუქიდან არათამდე, ასევე შვიდ მთას გადაივლის, რაც ფოლკლორში ფართოდაა გავრცელებული.

² შიკრიკს სიტყვები დაზეპირებული ჰქონდა, რასაც შესაძლოა მისთვის პრობლემა შეექმნა, ამისათვის მოგვიანებით ენმერქარი გამონახავს სხვა გამოსავალს – გამოიგონებს დამწერლობას.

180. „ოდეს ჩემი მეფე დაიბადა, ღმერთებმა ბედი დაუნესეს, რომ ყველას ბატონი ყოფილიყო;
181. „იგი ურუქის ბატონია, შუმერის ქვეყნის sag-kal-გველი, რომელიც მიწას ხრავს ფქვილივით;“
182. „ვინც ქვეყნიერების მწვერვალთა ირემია ძლიერი რქებით;
183. „ვინც კამეჩია, მონავარდუ ირემია ღვთაებრივი ჩლიქებით;
184. „ვინც ჭეშმარიტი ფურია, ვინც ქვეყანას გულში ატარებს;
185. „ის არის ენმერქარი, მზის ვაჟი! მან გამომგზავნა შენთან.
186. „აი, რა თქვა ჩემმა მეფემ:
187. „ვაფრთხილებ! განვდეგნი, არათას ხალხს თავიანთი ქალაქებიდან, როგორც მტრედებს ბუდეებიდან!
188. „გავაფრენ შორს, როგორც ჩიტს ბუდიდან!
189. „დავადებ ფასს უბრალო საქონლისას!
190. „ არათას მტვერს შევკრებ, მსგავსად გაჩანაგებული ქალაქისა!
191. „მსგავსად ენქისა, როცა დაწყევლა არათას საცხოვრისი,
192. „და გაანადგურა, მეც ასე გავანადგურებ [არათას]!
193. „ავაოხრებ უწინდელივით, ოდეს მალლა ინანა გააღვიძა
194. „მისი მოთქმის და გოდების ხმამ,
195. „აღვგვი პირისგან მიწისა!
196. „რომ¹ ოქრო ჭეშმარიტი, რომელიც არათას შეუფუთავს ტყავის ტომრებში,
197. „შეკრული ოქროს მტვერი,
198. „ძვირფას ლითონთა აბგა,

---

¹ ე.ი. რისი გაკეთება შეუძლია არათას თავის დასაღწევად.

199. „სახედრები ტომრებით დატვირთული,
 200. „ააგებენ ჩემთვის, შუმერის ახალგაზრდა ენლილისთვის,
 201. „ნუდიმუდის გულის რჩეულისთვის,
 202. „ბრწყინვალე ძალის მთას ააგებენ!
 203. „დაე, ააგონ საუცხოო ბზით!
 204. „დაე, იბრწყინონ მაშინ რქებით საბრძანებლიდან ამომავალ მზესავით!
 205. „დაე, ანთონ და გაასხივოსნონ კარიბჭის მცველთა ჩირალდანი!
 206. „არათას საკნებში შენ მისთვის იგალობებ საგალობელს, ამ წმინდა ლოცვას:
 207. „ეს არის ნუდიმუდის ლოცვა!
 208. „ახლა მიპასუხე რაც გსურს;
 209. „ლერწმის მოკიაფე თავთავის ყლორტთან,
 210. „მისთვის, ვისაც დიდი ფური ბრწყინვალე ძალაუფლების მთაზე ატარებდა,
 211. „მისთვის, ვინც არათას მინაზე გაიზარდა,¹
 212. „მისთვის, ვინც ჭემმარიტი ფურის ძუძუს წოვდა,
 213. „მისთვის, ვინც ქულაბას, დიადი ძალების მწვერვალის, მსახურების ღირსია;
 214. „ენმერქარისთვის, მზის ვაჟისთვის,
 215. „ნარმოვთქვამ ამ სიტყვებს ეანას ტაძარში, როგორც კარგ ამბავს;

---

¹ გაუგებარია, რატომ მოიხსენიება ენმერქარი არათას მინაზე გაზრდილად.

216. „და მის გიპარში, ნორჩი MEŠ-ხის ხილით,
217. „გაფუმეორებ ყოველივეს ჩემს მეფეს – ქულაბას ბატონს.“

არათას პასუხი, პირველი გამონაკვა

218. როდესაც შიკრიკმა ასეთი ხმით ილაპარაკა, [არათას ბატონმა უპასუხა]:
219. „შენს მეფეს უთხარი ქულაბას ბატონს, უთხარი მას:
220. „ეს მე ვარ, ბატონი, ვინც უნდა იხსნას,
221. „ვისაც ცა ქედით მიჭირავს, რომელსაც ცისა და მიწის ქალბატონი,
222. „მრავალ ძალათა მპყრობელი ქალღმერთი, დიდებული ინანა,
223. „არათაშია გადმოყვანილი, უძლეველ მთაში;
224. „ვინც გამილო ქვეყნიერების კარიბჭე, მსგავსად კარისა!
225. „რად უნდა დამორჩილდეს არათა ურუქს?
226. „არათა ურუქს არ დამორჩილდება! უთხარი მას ეს!“
227. როდესაც ეს ასეთი [ხმით] თქვა,
228. შიკრიკმა გაუმეორა არათას ბატონს:
229. „იგია ზეცის დიდი დედოფალი, ვინც გვრის შიშის ზარს,
230. „ვინც გაბრწყინებულ მწვერვალზე ბინადრობს,
231. „და ვინც მუდამ რთავს ბრწყინვალე მთის კვარცხლბეკს,¹
232. „ჩემმა ბატონმა, მეფემ ჩემმა, მისმა მსახურმა,
233. „ის ეანაში დააბინავა!
234. „ბატონო, არათა იხსენიება, როგორც მორჩილი!

---

¹ იგულისხმება მთები, როდესაც ინანა მალღდება მათზე.

235. „ეს ის დაჰპირდა ქულაბაში, აგურით ნაშენში!“
236. შემდეგ ბატონი მოიღუშა, გუნება გაუფუჭდა;
237. არ უპასუხა, პასუხს ეძებდა;
238. ნაღვლიანი თვალებით [თავის] ფეხებს დაშტერებოდა, პასუხს ეძებდა;
239. ბოლოს პასუხი იპოვა და წამოიყვირა,
240. პასუხი დანაბარებზე....
241. შებღავლა შიკრიკს ისე ხმამაღლა, როგორც ხარმა:
242. „შიკრიკო! შენს მეფეს, ქულაბას ბატონს უთხარი:
243. „ეს დიდებული მთის რიგი MEŠ-ხეა, ზეცას შეზრდილი;
244. „მისი ფესვები ბაღეა, მისი ტოტები ხაფანგი;
245. „ჩიტია, რომლის ბრჭყალებიც ანზუდის მსგავსია!
246. „ინანას უძლეველი ზღუდეა;
247. „რომლის ბრჭყალები, არნივის დარი, ბრწყინვალე მთებს მტრის სისხლით რწყავენ;
248. „არათაში თუნდ ტირიან და [შიმშილობენ...],
249. „წყალი იღვრება და ფქვილი იფრქვევა;¹
250. „მთიან მხარეში ლოცვა სრულდება, მსხვერპლის შეწირვა საპატიო მსახურებაა,
251. „მხოლოდ ხუთი ან ათი კაცი²

¹ ტრადიციულად მსხვერპლს თან ახლავს თხოვნა ან მიმართვა ღმერთებისადმი.

² ამ ხერხით, პატარა რიცხვების ჩამოთვლით, გადმოსცემენ მცირე რაოდენობას. აქ ამ ხერხის გამოყენება მოულოდნელია.

252. „როგორ შეძლებს ურუქის ჯარი ახალწვეულთა, ზუბის მთებისკენ გამო-ლაშქრებას?
253. „თუ შენს მეფეს სურს, რომ პირისპირ [ფართა და ხმლით] შემებას,
254. „თუმც მე მისკენ მივისწრაფი სხვა პაექრობით;
255. „ვისაც არ ესმის ეს *შეჯიბრი*, ერ გაიმარჯვებს,¹
256. „მსგავსად ხარისა, რომ არ იცის სხვა ხარის ძალა;
257. „მაგრამ ვინც შეძლებს ამ პაექრობას, ის გაიმარჯვებს;
258. „მსგავსად ხარისა, რომელმაც იცის სხვა ხარის ძალა;
259. „და გაბედავს ის ამ პაექრობას?
260. „ვინც არ არის მისი ტოლი და სწორი,
261. „დათანხმდება [...] ამგვარ შეჯიბრზე?
262. „[და ერთსაც] გეტყვი შიკრიკო,
263. „ფრთხილად, წარმოვთქვამ ქარაგმებით... ისე, რომ შეძლო არსის გაგება,
264. „ეანაში, თათებზე შემართულ ლომთან,
265. „იქ მოღრიალე ხართან,
266. „მის გიპარში, მსგავსად ახალგაზრდა MEÑ-ხის დახუნძლული ნაყოფისა,
267. „შენს მეფეს, ქულაბას ბატონს, ეს გაუმეორეთ:
268. „ეს მათა რიგი მეზრძოლია, მაღალი, მრისხანე,
269. „მსგავსად უთუსი, სალამოს შინ რომ მიემართება;“
270. „ეს მათა რიგი მის სახეს მოწყდა სისხლის წვეთივით,

---

¹ არათას ბატონი სხვაგვარ შეჯიბრში იწვევს ენმერქარს: გონების შეჯიბრში. ასე სურს მისი დამარცხება.

271. „როგორც დიდი ნანა ზეცაში,
272. „მისი მწვერვალის მელამია, შემზარავი სინათლის მქონე!
273. „მსგავსია მთების გაუვალი ტყის.
274. „მას შემდეგ, რაც არათას გვირგვინმა,¹
275. „ქალღმერთმა ლამამ,² მათა ძალების გულუხვმა მცველმა,
276. „არათა ზეცის წმინდა გვირგვინად დაადგინა,
277. „ჩემს სათქმელს ვიტყვი, განვაცხადებ რომ ვარ რჩეული!
278. „თუ შენი მეფე ახლა არ ყრის ხორბალს ტომრებში, არც
საზიდავში,
279. „თუ არ აქვს მთებზე მარცვლეული გადაზიდული;
280. „მას [შრომით ის] ვერ შეაგროვებდა.
281. „თუ ის შეძლებს მის ბადეებში ხორბალის ჩაყრას,
282. „რომ დატვირთოს ამ ბადეებით სახედრები,“
283. „მათი მარქაფა ცხენები,
284. „და თუ ის შეძლებს მოგროვებას არათას შიგნით, მის
გალავანში;
285. „ჭეშმარიტად, თუ მათ ამგვარ ხერხით შეკრებდა, მაშინ
გამხიარულდება მარცვლის გროვა;
286. „მათა ჩირალდანი, სიმბოლო დაფუძნებისა;
287. „ამ შვიდი კედლის მორთულობა;
288. „გმირი ქალბატონი ბრძოლას შეშვენის;

---

¹ ე.ი. ინანა.

² ლამა – (აქად. ლამასუ), მფარველი ქალღმერთი. ის, როგორც ქალღმერთი, ნაკლებად ცნობილია. J. Black, ..

289. „ინანა, ბრძოლის ველის გმირი, ჯარს თავის ცეკვას აცეკვებს;¹
290. „მაშინ არათა ამოარწყევს ლემისმჭამელი ძაღლივით!
291. „მხოლოდ მაშინ დავიჩოქებ მის წინაშე;
292. „მხოლოდ მას შემდეგ დაამტკიცებს თავის მეფობას;
293. „ქალაქის მსგავსად, მხოლოდ მაშინ დავცაბულდები მის ჩრდილში დგომას, უთხარით ეს მას!“

მეორე გზა: არათადან ურუქში

294. ოდეს სათქმელი ამ ხმით თქვა,
295. არათას ბატონმა შიკრიკს
296. დანაბარები მეორედ ათქმევინა,
297. შიკრიკი უკანა ფეხზე შემოტრიალდა გარეულ ძროხასავით;
298. გაფრინდა დილის სიგრილეში წინ კოლოსავით.
299. კმაყოფილმა შეაბიჯა ქულაბაში, აგურით ნაშენში;
300. დიდებული შიდა ეზოსკენ გაეშურა, მეფის დარბაზის შიდა ეზოსკენ.
301. თავის მეფესთან, ქულაბას ბატონთან,
302. სიტყვა-სიტყვით გაიმეორა დანაბარები.
303. ხარივით დაიბღავლა;
304. ენმერქარი უსმენდა ხარზე მოჯირითესავით,
305. მეფემ უბრძანა მარჯვენა მხარეს დაჯდომოდა,
306. მისკენ მარცხენა მხარი მიაბრუნა:

---

¹ შეტაკებას ჰქვია „ინანას ცეკვა“.

307. „ესმის არათას, რა მოჰყვება მის ასეთ სიტყვას?“ - უთხრა.
308. როდესაც დღე ამომავალმა მზემ გატეხა,
309. ქვეყნიერების მზემ თავი ასწია;¹
310. მეფემ შეუერთა ტიგროსი ევფრატს,
311. ევფრატს ტიგროსი.²
312. დიდი თასები ამოლაგებული და თავმოხდილია,
313. საპირისპიროდ მომცრო ჭურჭელი დალაგდა, ბალახში განოლილი ბატკნებივით;
314. თავმოხდილი მოლაპლაპე თასები მათ გვერდით იდგა;
315. მეფემ თავად მოათავსა ოქროს თასი ეჭ-და – წმინდა ჭურჭელი;
316. ენმერქარმა ჭურჭელი შორი-შორ განალაგა, თვალ უწვდენელად;
317. შემდეგ თიხის ფირფიტა, უხუცესთა კრების წვეტიანი ლერწამი,³
318. ოქროს ქანდაკება, ბედნიერ დღეს გამოკვეთილი,
319. სამართლიანი ნანიბგალი, სიუხვით გაბრწყინებული,
320. ნისაბამ, ყველას მონყალე ქალბატონმა,⁴
321. ენმერქარისთვის გაალო სიბრძნის წმინდა სახლი.

¹ იგულისხმება ენმერქარი, რომელიც სხვაგან მოიხსენიება, როგორც მზის ვაჟი.

² ფაქტია, ერმერქარი ძალიან სერიოზულ ოპერაციას ატარებს, რაც ფიზიკურად შეუძლებელი. ამდენად, პასაჯი ბუნდოვანია.

³ აქ ფირფიტა ნისაბას ეპითეტია, როგორც მოსავლიანობის, ასევე დამწერლობის ქალღმერთის.

⁴ ნისაბა ნანიბგალთანაა გაიგივებული.

322. ზეციურ სასახლეში შესვლისას გულისყურით იყო;
323. ბატონმა გახსნა დიადი საუნჯე,
324. რომლის საზომი ლიდგა – მინაზე დაამაგრა;
325. ძველი ხორბალი სხვა ხორბლისგან გამოარჩია;
326. ალაო დანამა, გაიჟღინთა ყოველი;
327. რომლის ღივი ... დიდხანს იზრდებოდა ღირინ-ის ტოტივით;
328. ასე ივსებოდა ბადეთა თვლები;
329. მარცვალი შეაგროვა, ბადენი ამოავსო, ცოტაც კალიის
კბილებისთვის გადააყოლა;
330. ტომრებით დატვირთა სახედრები;
331. მარქაფა ცხენები მიადგა,
332. ყველას მონყალე მეფემ,
333. ურუქის ბატონმა, ქულაბას ბატონმა,
334. რომელნიც არათასკენ მიმავალ გზას გაუყენა.
335. ხალხი წყებად ხვრელიდან დაძრულ ჭიანჭველებს
დაამსგავსა,
336. მეფემ არათას გზას გაუყენა.
337. მთიან მხარეში, არათასკენ მიმავალ შიკრიკს,
338. მეფემ სათქმელი დაუმატა:
339. „შიკრიკო, უთხარი არათას ბატონს:
340. „ჩემი სკიპტრა ქვეყნიერების ბატონობაზე დაფუძნებული,
341. „რომლის ჩრდილქვეშ ქულაბა დაცულია,
342. „რომლის (სკიპტრის) ვარსკვლავთა დარი ტოტების
ჩრდილში, ეანას ტაძარში,
343. „დიდებული ინანა ხელახლა ცოცხლდება;

344. „და თუ ძალუძს მისგან სკიპტრა შექმნას, დაე ხელთეპყრას ის;¹
345. „დაე, ხელთეპყრას ის, როგორც სიმი ლილაქვის და სარდიონის მძივისა;
346. „დაე, არათას ბატონმა მიბოძოს მე ის! უთხარით ეს მას!“

მესამე გზა: ურუქიდან არათაში

347. ენმერქარმა თქვა ასე და
348. შიკრიკი დაადგა არათას გზას.
349. ფეხები მტვერში ეფლობოდა;
350. კენჭებს დაბლა მოახრიალებდა მთიდან;
351. მსგავსად sšumgal-ურჩხულისა, უდაბურ ადგილებში რომ დახეტილობს.
352. ოდეს შიკრიკმა არათას მიაღწია,
353. არათას ხალხი
354. სახედრებზე დატვირთულ ტომრებთან სირბილით მიდიოდა, როგორც სასწაულთან.
355. არათას გალავანში, შიდა ეზოში,

---

¹ მნიშვნელობა ბუნდოვანია, შეუძლია თუ არა მას მსგავსი სკიპტრის გაკეთება? შესაძლოა ენმერქარის სკიპტრა ურუქის MEŠ – ხე იყოს. მაშინ ენმერქარი არათას ბატონს სთავაზობს ხის მცირე ნაწილს, რომ მან ხელისუფლება გაუყოს ურუქის უზენაესი წესის თანახმად. არათას ბატონი ეწინააღმდეგება. დათანხმდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სკიპტრა გადაეცემა.

356. შიკრიკმა ბადეები ამოავსო, მარცვლის გორები აღიმართა, ცოტაც კალიის კბილებისთვის გადააყოლა;
357. რომლის მიზეზი თითქოს მზე და წვიმა ყოფილიყოს ციდან,
358. ახლა არათა სიმდიდრით აივსო.
359. როგორც ღვთაებათა დაბრუნება მათ სამყოფელში,
360. ისე დაოკდა არათას შიმშილი.
361. არათას ხალხი...
362. მინდვრები ახალმა, [წყლით გაჟღენთილი მწვანე] ქერის ალაომ დაფარა.
363. შემდეგ ვაჭრები და მალემსრბოლელნი [...]
364. [...] ... [...]
365. ... [...]
366. არათას მკვიდრნი [ყურს უგდებდნენ] შიკრიკს,
367. რომელმაც არათას ამბავი გაუმჟღავნა.
368. ამგვარად, არათაში მისი ხელით [...]
369. ...
370. ურუქის ბატონს ის [...] მისი ხელით.

არათას მკვიდრნი:

371. „ხოლო ჩვენ სასტიკ შიმშილობაში,
372. „ჩვენ საშინელ შიმშილობაში, ნება გვიბოძეთ დავმორჩილდეთ ქულაბას ბატონს!
373. ბრძენი უხუცესები
374. მათ ხელებს უჭერდნენ, კედელს ეყრდნობოდნენ;

375. ბატონს შესთავაზეს თავისი [საგანძური].¹
376. [...] ... მისი სკიპტრა ... სასახლის შუაგულში
377. შიკრიკი [ხმამალლა] წარმოთქვამდა [სიტყვებს, რომელიც ზეპირად ესწავლა]:
378. „[თქვენმა მამამ, ჩემმა მეფემ] გამომგზავნა თქვენთან;
379. „ენმერქარმა, მზის ვაჟმა, მე გამომგზავნა თქვენთან!

არათას ბატონი:

380. „რა არის, რაც შენმა მეფემ თქვა, რა თქვა მან?“

შიკრიკი:

381. „ეს არის, რაც ჩემმა მეფემ თქვა. აი, რა თქვა მან:
382. „ჩემი სკიპტრა, რომელიც ქვეყნიერების ბატონობაზე დაფუძნებულია;
383. „რომლის ჩრდილქვეშ ქულაბა დაცულია,
384. „რომლის სკიპტრის ვარსკვლავთა დარი ტოტებქვეშ, ეანას ტაძარში,
385. „დიდებული ინანა ხელახლა ცოცხლდება.
386. „და თუ შეძლებს გამოთალოს ასეთი სკიპტრა, დაე, ხელთეპყრას!
387. „დაე, ხელთეპყრას ის, როგორც სიმი ლილაქვის და სარდიონის მძივისა.

---

¹ შესაძლოა, ამ ნაწყვეტში ცხადდება ეპოსის დედააზრი – ვაჭრობის დამყარება, თუ უხუცესები საგანძურს სთავაზობენ ენმერქარს ხორბლის სანაცვლოდ.

388. „დაე, არათას ბატონმა მიბოძოს მე ის! უთხარით ეს მას!“

არათას პასუხი:

389. ოდეს სიტყვა ისმინა,

390. არათას ბატონი ცელაში შევიდა, სადაც დამშვიდდა,
შიმშილით და მარხვით განმტკიცდა.

391. დღე რომ მიიღია, იგი ბოდავდა,

392. არავის ესმოდა მისი ნათქვამი, ვერვინ იგებდა;

393. ხორბლით მაძლარი სახედარივით ენა ებმოდა.¹

394. ააღარა ჰქონდა სათქმელი..

395. რაღა ჰქონდა სათქმელი

396. რაც ჰქონდა სათქმელი, ეს იყო:

397. „შიკრიკო, უთხარი შენს მეფეს, ქულაბას ბატონს, უთხარი
მას:

398. „სკიპტრა, რომელიც არც ხის არის, არც ხის სახელით,²

399. „როდესაც ... ხელში აიღებენ და გასინჯავენ,

400. „არ იქნება არც ალვის ხე, არც šimgig-ხე,

401. „არც კედარი, არც კვიპაროსი,

402. „არც hašur-ი³, არც პალმა,

---

¹ ძალიან კარგი შედარებაა. ხაზგასმულია, რომ არათაში ხორბალი ახალი შესულია.

² GIŠ – დეტერმინატივით, რაც ხეს, ხისას აღნიშნავს. არსებობს მრავალი სახელი. ამ შემთხვევაში ოსტატურადაა გამოყენებული; ტექსტის მიხედვით აშკარაა, რომ ამ ამოცანის გადაწყვეტა შეუძლებელია.

³ ხაშური-ი – კვიპაროსის სახეობა (მდრ. ქართ. „ხაშური“).

- 403. „არც ხე მაგარმერქნიანი, არც ზაბალუმ-ი,
- 404. „და არც ალვის ხე, ეტლივით აყვავებული
- 405. „არც თლილი ლერწამი, მსგავსი მეეტლის სადავისა,
- 406. „არც ოქრო, არც სპილენძი,
- 407. „არც პრიალა ვერცხლი, არც მხოლოდ ვერცხლი,
- 408. „არც სარდიონი და არც ლილაქვა,
- 409. „და თუ ის შეძლებს შექმნას სკიპტრა ასეთი *მასალით*, დაე, გვაჩვენოს;
- 410. „დაე, ხელთ ეპყრას, როგორც სიმი ლილაქვის და სარდიონის მძივისა;
- 411. „დაე ქულაბას ბატონმა მიბოძოს მე ის! ასე უთხარით მას!“

მეოთხე ბზა: არათადან ურუქში

- 412. როდესაც [ბატონმა] ასეთი ხმით თქვა,
- 413. შიკრიკი გაქროლდა, კვიცს დაემსგავსა მოჭიხინეს, ეტლის ღვედისგან რომ გათავისუფლდა;
- 414. მიქროდა, როგორც სახედარი ფხვიერ მიწაზე;
- 415. ქარი პირს უვსებდა;
- 416. სწორ კვალს ტოვებდა ნვერცანცარა ვერძივით, (სხვა) ცხვარს რომ რქენს ბრაზით.
- 417. კმაყოფილმა შეაბიჯა ქულაბაში, აგურით ნაშენში;
- 418. თავის მეფესთან, ქულაბას ბატონთან,
- 419. გაიმეორა სიტყვა-სიტყვით დანაბარები...

420. ენქიმ ენმერქარს შეაძლებინა, არსს ჩანვდომოდა.¹
421. ენმერქარმა ბრძანება გასცა, [პირველ] ქვეშევრდომს უბრძანა;
422. მეფემ სასახლეში [...]
423. მეფემ აიღო თმით დაფარული [...],
424. თითქოს მასში რალაც გაეხვია, გადაახვია და ზედ დახედა.
425. ფილთაქვით დანაყა ბალახივით,
426. *შემდეგ ჩაასხა ბრწყინვალე ლერწამში.*
427. მზის სინათლიდან მზის ჩრდილში გაიტანა;
428. მზის ჩრდილიდან მზის სინათლეში გაიტანა;
429. ხუთი, ალბათ ათი წელი გავიდა;²
430. შემდეგ ნაჯახით გააპო ბრწყინვალე ლერწამი;
431. სიამოვნებით დაჰყურებდა;
432. ჭავლით დაასხა ძვირფასი ზეთი, ბრწყინვალე მთის ზეთი;
433. შიკრიკს, რომელიც ნამყოფი იყო მთებში,
434. ბატონმა სკიპტრა ჩაუდო ხელში.

მეხუთე გზა: ურუქიდან არათაში

435. შიკრიკის გაქროლება არათასკენ

---

¹ ენქი გვევლინება ჩვეულ როლში, როგორც გამირების დამხმარე. ასევე გამოგონების და შექმნის ღვთაება.

² საეჭვოა, მაგრამ არ არის წარმოუდგენელი. შუმერული სიტყვა *mu* ზოგ შემთხვევაში „დროის“ აღმნიშვნელიცაა.

436. ჰგავდა ო-ჩიტის მთებზე გადაფრენას, ბუზივით გაბზუილდა მტვერში.
437. მალალ მთაზე გადაეშვა, როგორც კობრა ეშვება ნყალში, არათასაც მიაღწია.
438. კმაყოფილმა შეაბიჯა არათას გალავანში;
439. დადო სკიპტრა [...]
440. სკიპტრა გარეცხა, გააპრიალა.
441. არათას ბატონი სკიპტრამ დააბრმავა;
442. თავის ცელაში, წმინდა ოთახში, შიშით შეალო კარი.
443. ბატონმა šatam – მსახურს დაუყვირა:
444. „ჭეშმარიტად, არათა გაფანტულ ცხვარს დამსგავსებია, რომლის გზა მხოლოდ აჯანყებული მინებია!“¹
445. „ქალღმერთმა ინანამ
446. „ძლიერი არათა ქულაბას ბატონს გადასცა;
447. „რომელმაც შიკრიკი გამოგზავნა, კაცმა
448. „რომელმაც განგვიცხადა სიბრძნე დაფარული, მზესავით ნათელი,
449. „დიდებული ინანა მონყალედ უყურებს!
450. „საით მიყვავართ არათას გასაჭირს?
451. „როდემდე იყოს ჩვენი ხვედრი უღელ-ბორკილი,
452. „ამ საშინელი შიმშილის გამო?
453. „დამშეულები ვიხიხებთ ქულაბას ბატონთან?“

---

¹ პოეტური სახეა ბარბაროსების მიერ განადგურებული ქალაქისა. სავარაუდოდ იგულისხმება მოსახლეობის აყრა და დეპორტაცია.

454. მაშინ არათას ბატონმა შიკრიკს მიანდო
455. სათქმელი თიხის ფირფიტასავით¹ *ღრმადნაფიქრი*.
456. „შიკრიკო, უთხარი შენს მეფეს, ქულა-ბას ბატონს, უთხარი მას:
457. „ძალღი, რომელიც არ არის შავი, ძალღი, რომელიც არ არის თეთრი,
458. „ძალღი, რომელიც არ არის ყავისფერი, ძალღი, რომელიც არ არის წითელი,
459. „ძალღი, რომელიც არ არის ყვითელი, ძალღი, რომელიც არ არის ხალიანი. ასეთია ძალღი რომ უნდა მოგცეს!
460. „ჩემი ძალღი მის ძალღს შეეჯიბრება;
461. „და გაცხადდება უფრო ძლიერი, უთხარი ეს მას.“²

მეექვსე გზა: არათადან ურუქში

462. [ბატონმა] უთხრა ასეთი ხმით.
463. შიკრიკი გაემართა *შურდულივით*.
464. აგურით ნაშენმა ქულაბამ [მსგავსად უპასუხა....]
465. მთის ფერდობზე თხასავით აღაპყრო თვალები,
466. მინდვრიდან გამოსრიალებული უზარმაზარი MIR - გველივით,

¹ ტექსტის მიხედვით თანდათან ცხადდება, რომ ენმერქარის უდიდესი დამსახურება – დამწერლობის გამოგონება, თანდათან ფასდება.

² ამ ნაწყვეტის გარშემო მკვლევართა შორის აზრთა სხვადასხვაობაა. სადავოა, რომ ur აქ ნამდვილად ძალღს ნიშნავს.

467. თავს მალლა წევდა...
468. არათას [ბატონი]¹... ;
469. სამეფო ტახტიდან სიტყვებს ღვრიდა [მძვინვარე
ნიაღვარივით]:
470. „შიკრიკო, უთხარი არათას ბატონს, უთხარი მას ეს:
471. „ქსოვილი, რომელიც არ არის შავი, ქსოვილი, რომელიც არ
არის თეთრი,
472. „ქსოვილი, რომელიც არ არის ყავისფერი, ქსოვილი,
რომელიც არ არის წითელი,
473. „ქსოვილი, რომელიც არ არის ყვითელი, ქსოვილი, რომელიც
არ არის ხალეზიანი, ასეთია ქსოვილი, რომელსაც მივცემ
მას!
474. „ჩემი ძალღი ენლილს უჭირავს, ამ ძალს გავეუგზავნი;
475. „ჩემი ძალღი მის ძალს შეეჯიბრება;
476. „ასე გაცხადდება უფრო ძლიერი, უთხარი ეს მას!
477. „და კიდევ (მეორე), რაც უნდა უთხრა, ესეც უთხარი:
478. „რომ შეწყვიტოს ქარაგმებით ლაპარაკი და გადამწყვიტოს,
479. „რომ ქალაქი მის წინაშე
480. „ცხვარივით იყოს მწყემსის წინაშე,
481. „მის კარიბჭესთან ლილაქვის წმინდა ბორცვი
482. „მის წინ თავს დახრის გადატეხილ ლერწამივით;
483. „ისინი ბრჭყვიალა ოქრო-ვერცხლს შეკრებენ
484. „ინანასთვის, ე-ანას ქალბატონისთვის,

---

¹ ეს, რასაკვირველია, შეცდომაა ურუქის შემთხვევაში. იგულისხმება ენმერქარი.

485. „არათას გალავანში, დიდ გროვებად.
486. „მესამე, რაც უნდა უთხრა მას, უთხარი:
487. „გაფრთხილებ: განვდევნი [არათას ხალხს] მის ქალაქიდან, ვით მტრედებს ხიდან,
488. „შორს გავაფრენ მათ, ვით ჩიტებს ბუდიდან,
489. დავადებ ფასს იაფი საქონლისას,
490. „[ქარს დავადევნებ] შორს რომ ნაილოს!
491. „რომლის ხელთაა ძვირფასი ქვები მთებიდან მოტანილი, მის შესასვლელთან,
492. „ჩემთვის ააგებს ერიდუს, აბზუს, ენუნას ტაძრებს!
493. „ამ ტაძრებს ჩემთვის ეთაყვანება;
494. „რომლის ჩრდილი მინას ჩემთვის დაეფინება!
495. „როცა ის საუბრობს ...
496. „ამცნეთ მას ეს, როგორც ნიშანი!“
497. შემდგომ ბატონი ...
498. ... ტახტის კვარცხლბეკზე, ტახტზე, კეთილშობილ უფლისწულთა თესლი,
499. სრულ მარტოობაში გამოზრდილი ...
500. მისი სიტყვა ძალიან ვრცელი იყო, აზრი ძალიან ღრმა;
501. შიკრიკს სიტყვებით აევსო პირი და დაუმძიმდა, ველარ გაიმეორა დანაბარები;
502. შიკრიკს პირი სიტყვებით დაუმძიმდა, ველარ გაიმეორა დანაბარები;
503. მაშინ ქულაბას ბატონმა თიხა მოზილა, დაფა შექმნა და სიტყვები ზედ გადაიტანა.

- 504. იმ დღემდე არც ერთი სიტყვა არ იყო დაფაზე დაწერილი,
- 505. მაგრამ იმ დღეს, როცა მზე ამოვიდა, ეს ასე იყო:
- 506. ქულაბას ბატონმა სიტყვები თიხაზე გადაიტანა.
იმ დღეს ეს ასე იყო!!

მეხვიდე გზა: ურუქიდან არათაში

- 507. შიკრიკი ჰგავდა ჩიტს, რომელიც ფრთებს იქნევს,
- 508. კრავს დადევნებული მგელივით მძვინვარებდა;
- 509. გადალახა ხუთი, ექვსი, შვიდი მთათა რიგი.
- 510. როდესაც თავი ასწია, არათამდე მიეღწია.
- 511. კმაყოფილმა შეაბიჯა არათას გალავანში,
- 512. თავისი მეფის უზენაესობა გამოაცხადა.
- 513. თქვა, რაც გულში ჰქონდა
- 514. და ყოველივე არათას ბატონს გადასცა:
- 515. „მამაშენმა, ჩემმა მეფემ, გამომგზავნა მე;
- 516. „ურუქისა და ქულაბას ბატონმა გამომგზავნა მე;

არათას ბატონი:

- 517. „რა თქვა შენმა მეფემ, რა დაგაბარა?“

შიკრიკი:

- 518. „ეს არის, რაც ჩემმა მეფემ თქვა, რაც დამაბარა:
- 519. „ჩემი მეფე მაღალი MEŃ – ხეა, ენლილის ვაჟი.
- 520. „ხე ისეთი მაღალი გაიზარდა, რომ ცა და მიწა დააკავშირა;
- 521. „რომლის გვირგვინი ცას წვდება;

522. „რომლის ფესვები მიწაში ღრმადაა გადგმული;
523. „იგი იყო, ვინც ქვეყნად მეფობა დაადგინა;
524. „ენმერქარმა, მზის ვაჟმა, მომცა ეს ფირფიტა;
525. „არათას ბატონო! როდესაც დახედავ თიხის ფირფიტას, გაიგებ სიტყვის დაფარულ არსს.
526. „სანამ მიპასუხებ იმას, რაც გსურს,
527. „ბრწყინვალე მწვერვალის შთამომავალს,
528. „ვისაც ზეციური ფური ღვთაებრივი ძალის მთაზე ატარებდა;
529. „ვინც არათას მიწაზე გაზრდილა;
530. „ვინც ჭეშმარიტი ფურის ძუძუს ნოვდა;
531. „ვინც ქულაბას, დიადი ძალების მწვერვალის, მსახურების ღირსია;
532. „ენმერქარს, მზის ვაჟს,
533. „ეანას ტაძარში ვეტყვი ამ სიტყვებს, როგორც კარგ ამბავს, კარგ ახალ ამბავს;
534. „რომლის გიპარის ნაყოფი ახალ-გაზრდა MEŹ -ხის ნაყოფის მსგავსია,
535. „ჩემს მეფეს სიტყვას ვეტყვი, ქულაბას ბატონს.“
536. ეს თქვა და
537. შიკრიკმა არათას ბატონს მიაწოდა
538. თიხის დაფა [და ეჭირა ის], როგორც თოქმაჩს;¹
539. არათას ბატონი დაფას დიდხანს დასცქეროდა;

---

¹ თოქმაჩი – მესპილენძე.

540. სიტყვები იყო წვეტიანი, სოლისებური,¹ შუბლი შეკრა არათას ბატონმა;
541. დიდხანს დასცქეროდა დაფას თოქმაჩივით.
542. იმ დროს ბატონი ღვთივ-გვირგვინოსანი, ენლილის ვაჟი
543. იშქური² ქუხდა ცასა და მინაზე.
544. უხმო ქარიშხალს, ხახადაღებული ლომივით ბრდღვინავდა.
545. მინას არყევდა;
546. ფერდობებს არყევდა მთისას,
547. საზარელი ნათება... მისი მკერდის ...
548. შექმნა დიდი მთა;
549. ხრიოკი ფერდობები ახმაურდნენ მთათა შორის;
550. ხორბალმა ზრდა იწყო, გამოჩნდა ცერცვი;
551. ხორბალი ბელელში მრავლად იყო...
552. წაიღეს არათას ბატონისთვის;
553. არათას გალაენის შიგნით წინ დაუყარეს;
554. არათას ბატონი ხორბალს დაჰყურებდა;
555. შიკრიკი გაოცდა...
556. არათას ბატონი შიკრიკს უყვიროდა:
557. „ინანა, ყველა ქვეყნის ქალბატონი არათას იფარავს!
558. „არ მიუტოვებია ქალაქი, რომ ურუქისთვის გადაელოცა!
559. „არ დაუტოვებია ეზაგინა, რომ ეანასთვის გადაელოცა!

---

¹ შუმერული სიტყვა gag – „ლურსმანი, სოლი“ არ იყო ტექნიკური ტერმინი ლურსმული ნიშნებისთვის, მაგრამ ამ შემთხვევაში აზრი სწორია.

² იშქური – (შუმ). ტაროსის ღმერთი, აქადურად –ადადი.

560. „არ დაუტოვებია მთა ღვთაებრივი ძალის, ქულაბას რომ გადაულოცოს, აგურით ნაშენს!
561. „არც ტკბილი სარეცელი დაუტოვებია, რომ ყვაველებით მორთულ სარეცლისთვის გადაელოცა!
562. „არც მისი ბატონის სისპეტაკე დაუტოვებია, რომ ურუქისა და ქულაბას ბატონს გადაულოცოს!
563. „პირიქით! არათას მარჯვენა და მარცხენა მხარეს
564. „ინანა, ქვეყნიერების ქალბატონი,
565. „იცავს, როდესაც წარღვნა მოდის, ყველაფრის წამლეკავი!
566. „რჩეულია მისი ხალხი...
567. „დუმუზის მოდგმისაა, რჩეულია ხალხთა შორის,
568. „ვინც ინანას ციური სიტყვა განამტკიცა ქვეყნის საზღვრამდე!
569. „ახლა შეერთნენ გრძნეული ძალლი და სატრფო დუმუზი...
570. „[ჩემო] ჭაბუკო, მომიახლოვდი!..
571. „ისინი წარღვნას გადაურჩნენ;
572. „წარღვნის შემდეგ
573. „ინანამ, ქვეყნიერების ქალბატონმა,
574. „თავისი სატრფოს, დუმუზის დიდი სიყვარულით,
575. „მათ სიცოცხლის წყალი აპკურა;
576. „და მათ მიწა დაუმორჩილა!“
577. როცა გრძნეული ძალლი მასთან მივიდა,
578. ხალხებიანი ქსოვილით თავი დაიფარა,
579. ტანზე ლომის ტყავი მოიხვია;
580. ...

581. ...
582. ...
583. ...
584. ინანა ...
585. მისი სიმღერა ატკობდა ამა-უშუმგალანას, მის ქმარს;
586. იმ დღიდან წმინდა ყურისთვის, დუმუზის ყურისთვის,
587. სრულყოფდა მას, სიმღერას მღეროდა და სიტყვებს ეუბნებოდა.¹
588. ბრძენი ქალი, როდესაც ღვთაებრივი ძალის მთასთან მივიდა,²
589. მთაზე ავიდა, როგორც ქალწული,
590. თვალეზი საღებავით დაიხატა,
591. მშვენიერი თეთრი კაბა ჩაიცვა,
592. რომლის ჭეშმარიტმა გვირგვინმა მთვარის შუქივით გაანათა;
593. თავზე თმის ხვეულები დაიყენა;
594. მისი [ქმარი] ენმერქარი ტახტზე მოისვა და თქვა:
595. „როდესაც თქვენ ამაღლდით ...
596. „[ჭეშმარიტად,] ცხვრები და კრავები გამრავლდებიან არათასთვის;
597. „[ჭეშმარიტად,] თხები და ციკნები გამრავლდებიან არათასთვის;

---

¹ ტექსტს აკლია ნაწყვეტი. გაურკვეველია, ვის ეძღვნება ეს სიტყვები.

² ინანა უნდა იგულისხმებოდეს.

598. „[ჭეშმარიტად,] ძროხები და ხბოები გამრავლდებიან არათასთვის;
599. „[ჭეშმარიტად,] სახედრები და ჩოჩრები გამრავლდებიან არათასთვის!
600. „მას შემდეგ, ახლა ისინი კვერს დამიკრავენ,
601. „ისინი დააგროვებენ ... ზვინებად,
602. „ბარაქა, რომელიც თქვენ გეკუთვნით;
603. „როდესაც არათას ბატონთან [ვაჭრობა] დაანესეთ;
604. „მას სურდა [...]
605. „მან შექმნა [...]
606. „ის წინ [...] მიდიოდა
607. „მან დაადგინა სიმართლე [...]"

3 სტრიქონი გამქრალია

611. „[...] რა ჭირდებოდა
612. „[...] ილუ-სიმღერა, გულის სიმღერა [...]
613. „[...] თქვენი ბარაქა [...] არის კალა [...]
614. „[...] ენლილმა გიბოძათ, ჩემი [ფუფუნე-ბა] ცნობილი იყო!
615. „[...] მამამისი უნაყოფო იყო, თესლს არ გამოყოფდა,
616. „ენლილმა, ქვეყნიერების მბრძანებელმა,
617. „ასე დაადგინა შესრულება:
618. „არათას ხალხს
619. „დაეკისროთ ოქროთი და ლილაქვით ვაჭრობა;
620. „ოქროს ხილის და ხილის ბუჩქის მშვენიერებით,

621. „დახუნძლული ლევითა და ყურძნით... ხილი აღმართონ ზვინებად;“
622. „ნუნდაუდებელი ლილაქვა ზოდებად ამოიღონ;
623. „მოიხსნან ტკბილი ლერწმის გვირგვინები;
624. „და ინანასთვის, ეანას ქალბატონისთვის,
625. „შეკრიბონ ზვინებად ეანას გაღავანში.
626. „ახლა, მეფეო, მე დაგარიგებ: ენდე ჩემს რჩევას;
627. „მე ვიტყვი სიტყვას, შენ და შეისმინე!
628. „უცხო ქვეყნიდან კაცს ამოვირჩევ,
629. „არათას ხალხი
630. „იტყვის: [...]
631. „როდესაც მე მოვალ იქიდან [აქ?],
632. „ჩემი მეფობა ვარსკვლავმა ქალბატონმა მიბოძა;
633. „გეშთინანა¹ [...]
634. „იმ ქალაქში [...]
635. „სადაც არ იყო დღესასწაულები [...]
636. ყოველდღე [...]

დაახლოებით ექვსი სტრიქონია გამქრალი.

---

¹ გეშთინანა – (შუმ. „ციური ვაზი“) დაბალი რანგის ქალღვთაება, დაკავშირებულია ინანასა და დუმუზის მითოსურ ციკლთან. დუმუზის და. ერთადერთი არსება, რომელიც ბოლომდე უერთგულებს მას. იხ. ზ. კიკნაძე, 1984.

ა ლუგალბანდა უღაბურ მთიებში

შესავალი

1. [ოდეს ცა და მიწა გაიმიჯნა];
2. ოდეს ყოველი თესლი ჩაიყარა;
3. ოდეს პირველი მოსავალი მოიწია და ქერი შეიჭამა;
4. [ოდეს საზღვრები] დაიდო, ოდეს განისაზღვრა ყოველი;
5. [ოდეს დაიდო საზღვრის ქვები] და ზედ სახელები დაიწერა;
6. [ოდეს] გაიწმინდა არხები და შესასვლელები;
7. [ოდეს] ქვები გაითხარა, როგორც [...]
8. [ოდეს] ევფრატმა, ურუქის წყალუხვმა მდინარემ დედამიწა გადასერა;
9. [ოდეს ...] აშენდა;
10. [ოდეს ...] ადგილი მიეჩინა;
11. [ოდეს ...] წმინდა ან-მა წაიღო [...];
12. [ოდეს ...] ურუქის მეფე-ბატონის სასახლე ბრწყინვალედ იქნა აგებული;
13. ურუქის კვერთხი და სკიპტრა ბრძოლაში მალლა აღიმართა;
14. ბრძოლაში, რომელიც იწინას თამაშია,

15. ოდეს შავთავიანები¹ იყვნენ დღეგრძელნი და კმაყოფილნი
16. თავიანთ გზასა და ფიქრებში,
17. მთის თხები ჩლიქებით,
18. მთის ირმები თვალწარმტაცი რქებით,
19. ებოძა ენმერქარს, მზის ვაჟს.
20. ოდეს, მეფემ კვერთხი აღუმართა ქალაქს;²
21. ენმერქარმა, მზის ვაჟმა,
22. არათაზე, რომლის ძალა უდრეკია, ლაშქრობა განიზრახა.
23. იგი მუამბოხე ქვეყანას გაანადგურებდა.
24. ბატონმა მოიხმო ურუქის მკვიდრნი;
25. სცეს ბუკ-ნაღარას, მათი ხმა მისწვდა ქვეყნის საზღვარს;
26. მიაბიჯებდა ურუქის ლაშქარი ყოვლადბრძენი მეფის
სარდლობით;
27. ქულაბას ჯარი ენმერქარს გაჰყვა.
28. ურუქის ლაშქარი წარღვნა იყო;
29. ქულაბას ლაშქარი - ავდრის ღრუბელი,
30. დედამინას შემოკვროდა სქელი ნისლივით,
31. რომლის მტვერი ზეცას წვდებოდა,
32. როგორც ჭილყვავებს, ყანიდან აფრენილებს,
33. უხმო თავის ხალხს.
34. ნიშანი ჭაბუკიდან ჭაბუკს გადაეცემოდა;
35. წინ (თავიანთი) მეფენი მიუძლოდნენ;
36. ლაშქარს [ამხნევებდნენ];

---

¹ ასე მოიხსენიებოდნენ შუმერები.

² იგულისხმება, რომ დაპყრობა გადანყვიტა.

37. ენმერქარი მთავარსარდალი იყო.
38. ლაშქრის [გამამხნევებელი],
39. [...]
40. [...]
41. ხორბალი. მოსავალი უხვი რომ იყოს;
42. ენლილის გულის ჭემმარიტმა მათმებელმა,
43. [მთელი] ქულაბა მოიხმო.
44. ცხვარივით გაუდგნენ გზას მთის ფერდობზე;
45. მიწას თელავდნენ ფეხქვეშ ხარებივით...
46. გახედა [...] საზღვარს, მათ გზა იცოდნენ;
47. მან გადახედა [...], ხუთმა დღემ ჩაიარა;
48. მეექვსე დღეს განიბანნენ;
49. [...] მეშვიდე დღეს მთების გზას შეუდგნენ;¹
50. გზას საცალფეხო ბილიკით ჭრიდნენ;
51. როგორც წარღვნიასას [ტბა დინების წინააღმდეგ მალღღება მთაზე],
52. ბატონი ქარიშხალს მიჰყვებოდა.
53. მზის ვაჟი, ჭემმარიტად ბრწყინვალე ვერცხლი,
54. რომელიც ციდან მიწაზე ჩამოვიდა;
55. თავი უბრწყინავდა,
56. მისი გატყორცნილი ეკლიანი ისრები ეღვასავით ანათებენ;

---

¹ რიცხვი 7 – აღნიშნავს დასრულებულ ციკლს. – შდრ. შიკ-რიკის 7 გზა და მათა 7 მწკრივი პოემაში „ენმერქარი და არათას ბატონი“.

57. ბრინჯაოს საომარი ნაჯახი [ლერბი...] მის მხარეს ბრწყინავდა.
58. ნაჯახზე ოსტატურად ნაკვეთი ძალი გვამს ქამს;¹
59. ისინი შვიდნი იყვნენ, შვიდნი იყვნენ;
60. ქულაბაში შობილი შვიდი ქაბუკი;
61. შვიდივე ღვთაება ურაშმა² შობა, გარეულმა ძროხამ ძუძუ აწოვა;
62. *შორეულ დღეთა* გამირები იყვნენ, შუმერის მზექაბუკები;
63. ან-ის მალალ ტაბლასთან გაზრდილები;
64. ყოველი ლაშქარს მეთაურობდა;
65. ისინი მხედართმთავრები იყვნენ;
66. ჯარის ნაწილებს განაგებდნენ;
67. სამასი კაცის უფროსები;
68. ექვსასი კაცის წინამძღოლები;
69. ყოველს შვიდი-šar,³

---

¹ მრავლადაა ცნობილი ბრინჯაოს საკულტო იარაღები გარეული ცხოველების გამოსახულებით. ბევრი მათგანი ფალსიფიცირებულია, გარდა ლურისტანიდან ან ზაგროსის მთიანეთიდან შემოტანილისა (მესოპოტამიის ჩრდ-აღმოსავლეთით). მიუთითებს, რომ ენმერქარი სწორი მიმართულებით მიდიოდა.

² ურაში – ღვთაება ურაში ითვლებოდა ანის წინაპრად, ნახსენებია ხამურაბის კანონების პროლოგში. მოგვიანებით მოხდა მისი იდენტიფიკაცია ნინურთასთან. ქ. დილბათის ღვთაება (ბაბილონთან). იხ. Jeremy Black and Anthony green; *Gods, emons and Symbols of Ancient Mesopotamia*, British Musseum Press.

³ რიცხვი 5 არ აღნიშნავს რიცხვს 36.000, ანუ სრულ ციკლს.

70. ბატონს ერთგულებდნენ, როგორც რჩეული ჯარის ნანილები.
71. მერვე ლუგალბანდა იყო.
72. [...] ნყალში განბანილი,
73. წინ მიდიოდა, ჩუმად თავდახრილი;
74. მეფეს ჩამორჩა [...], ჯართან ერთად მიაბიჯებდა.

ლუგალბანდას ავადმყოფობა

75. მწყობრად იარეს, როცა განვლეს გზა [ნახევრამდე],
76. მაშინ ლუგალბანდა ავად გახდა, თავი ასტიკვდა;
77. სიქაგამძვრალი მისი სხეული ლერწმით დასერილი გველივით ცახცახებდა;
78. მტვერში ბორგავდა ხაფანგში გაბმული ქურციკივით;
79. დაბეჭილ ხელებს მუშტად ვერ კრავდა;
80. ფეხს დამბლა დაეცა, აღარ ძალუძდა მყარად ჯდომა;
81. მეფეს და მეომრებს აღარ ძალუძდათ მისი შველა;
82. მაღალ მთებში დედამინას მტვრის ღრუბელივით ეფინებოდნენ¹ თანამებრძოლები და ამბობდნენ:
83. „იგი უნდა წაიყვანონ უკან, ურუქში!“ – მაგრამ როგორ არ იცოდნენ; ეტარებინათ, არ იცოდნენ;
85. მას ცივ ადგილას, მთებში კბილები [უკანკანებდა];
86. ასე.. თბილ ადგილას [...] მიიყვანეს;
87. მათ [...] მოასვენეს;

---

¹ გაურკვეველია რა დაფარფატებს, ჯარი თუ მთები.

88. გაუკეთეს თავშესაფარი, მსგავსი ჩიტის ბუდისა;
89. ფინიკი, ლელვი და საუკეთესო ყველი [...];
90. ახალი ხორცი, რომლის ჭამაც ავადმყოფს შეუძლია;
91. პალმის კალათაში ჩაალაგეს, სახლი მოუწყვეს.
92. ყველა სახის ერბო ბოსლიდან, ახალი ყველი ცხვრის ფარეხიდან;
93. ცივი კვერცხები ზეთში, ცივი მაგრად მოხარშული კვერცხები;
94. წმინდა და ძვირფასი ადგილისთვის ყოველი გაუმზადეს.¹
95. მაგარი ლუდი ფინიკის ნაყენში გაურიეს;
96. პურის ნაჭრები კარაქით [...]
97. ტაბლაზე გაუმზადეს.
98. ტყავის ხურჯინები სავსე სანოვავით;
99. ტყავის გუდები სავსე მარავით;
100. ძმებმა და თანამებრძოლებმა,
101. აღებულნი მოსავლის გადმოტვირთვისას, მსგავსად მტვირთავისა
102. ყოველი თავთან დაუნყვეს, მთის გამოქვაბულში;²
103. წყალი [...] წყლის ზედაპირიდან [...];
104. მუქი ლუდი, მათრობელი სასმელი, თეთრი ლუდი;
105. მათრობელი ღვინო, საამო [გემოთი];

---

¹ „წმინდა და ძვირფასი ადგილი“ – საფლავის ეპითეტი.

² ამ ადგილის წაკითხვა და გაგება შეიძლება ორნაირად: ერთი საგზლის დატოვება გადარჩენის შემთხვევაში; და, მეორე, საგზალი საიქიოსკენ მიმავალი „რთული გზის“ გადასალახავად.

106. ყოველი თავთან დაუნყვეს, გამოქვაბულში, წყლის
ზედაპირის დონეზე.
107. საკმევლის ზეთი, [...] ზეთი, სურნელოვანი ზეთი, ნარჩევი
ზეთები და რძიანა,¹
108. ჭურჭელში ერთად გადაურიეს და [ღრმად გამოქვაბულში]
109. თავთან დაუკიდეს გამოქვაბულში.
110. მისი ძვირფასი, თუთიის ნაჯახი,
111. ზუბის მთებიდან შემოტანილი,²
112. თავთან ჩაურჭეს
113. მახვილი მხრიდან.
114. შავი მთებიდან შემოტანილი,
115. გულ-მკერდზე მიაბეს.
116. ლუგალბანდას თვალი ცრემლით ევსებოდა;
117. ნეტარი ლუგალბანდა თვალს არ ხუჭავდა, მათ შესცქეროდა;
118. ბაგეებს არ ხსნიდა, ბრწყინვალე მზის დარს;
119. ბაგე არც თავის ძმებისთვის გახსნა;
120. მათ კისერი წამოუნთქეს: ის არ სუნთქავდა.
121. მისმა ძმებმა და თანამებრძოლებმა
122. მაშინ ერთად მოითათბირეს:
123. „ჩვენი ძმა მზესავით აღდგება სანოლიდან“³

---

¹ რძიანა – ბოტ. რძიანა (მცენარე).

² აღბათ შიშობს, რომ ველარასდროს შეძლებს ძვირფასი იარაღის ხმარებას.

³ ან „მზის ამოსვლისას“, მაგრამ „როგორც მზე“ მიანიშნებს მზის კონტაქტზე ურუქის გმირ მეფეებთან, მათ შორის გილგამეშთან.

124. „ეს ნიშანია, განმგმირავმა ღმერთმა მიატოვა;
125. „მაშინ ის შეჭამს და დაღვეს;
126. „მისი ფეხები კვლავ დადგება მინაზე მყარად
127. „და ატარებს მთებით უკან, აგურით ნაშენი ქულაბასაკენ;
128. „მაგრამ თუ ჩვენს ძმას მზე მოუხმობს
129. „წმინდა და ლამაზ ადგილას;
130. „აქ დარჩება მისი კიდურების ძალა;
131. „და როდესაც არათადან დავბრუნდებით,
132. „უკან წავიღებთ მის გვამს ქულაბაში, აგურით ნაშენში.“
133. როგორც დიდი ნანნას [გადენილი] ფურები,¹
134. ბებერ, დასუსტებულ ხარს ბოსლის ფუნაში ტოვებენ,
135. ისე ძმებმა და თანამებრძოლებმა
136. ნეტარი ლუგალბანდა მთის გამოქვაბულში დატოვეს.
137. ცრემლით და ოხვრით,
138. ცრემლით და სლუკუნით,
139. მწუხარებითა და ქვითინით,
140. ლუგალბანდას უფროსი ძმები კვლავ მთებს შეუყვანენ.
141. ორი დღე იწვა სნეული ლუგალბანდა;
142. ნახევარი დღე ორ დღეს დაემატა;
143. და როდესაც მის სამყოფელში მზემ შეანათა,
144. როცა ბოსლებიდან თავები წამოყვეს ცხოველებმა,
145. დღის ბოლოს, გრილ საღამოს,
146. იგი განათდა, როგორც მარადიული;

---

¹ „ნანნას ფურები“ – ნანნა მთვარის ღმერთია. აქედან გამომდინარე, ვარსკვლავები უნდა იგულისხმებოდეს.

147. მაგრამ ჯერ ჯანი არ ჰქონდა მრთელი;
148. ზეცაში მზეს მიაპყრო თვალები,
149. როგორც ღვიძლ მამას შესტიროდა;
150. გამოქვაბულში მან ხელები მაღლა აღაპყრო და
ლოცულობდა:
151. „მზეო, სალამი, გთხოვ, მომარჩინე!
152. „გმირო, ნინგალის¹ ვაჟო, გიძღვნი სალამს, გთხოვ
მომარჩინე!
153. „მზეო, ჩემი ძმები ახლა მაღლა, მთებში ადიან;
154. „მამაო, გთხოვ, არ დამტოვო ავადმყოფი გამოქვაბულში,
ყველაზე უკაცრიელ ადგილას ქვეყნად!
155. „სადაც არც დედაა, არც მამა;
156. „არც ნაცნობი, არც საყვარელი!
157. „დედა აქ არ არის, რომ მითხრას: შვილო!
158. „ძმა აქ არ არის, რომ მითხრას: ძმაო!
159. „დედაჩემის მეზობელი, რომელიც ხშირად გვსტუმრობს, აქ
არც ისაა, რომ დამიტიროს,
160. „თუ დედა ღმერთი და მამა ღმერთი აქ დგანან;
161. „მეზობლის ღმერთი იტყოდა: ეს კაცი არ უნდა დაიღუპოს!
162. „მანანნალა ძალღი საბრალოა, უთვისტომო კაცი -
საზარელი;
163. „აქ მთის კიდესთან, უცნობ გზაზე,

---

¹ ნინგალი – შუმ. ქალღვთაება, სინის მდედრული ცალი. მწერლობაში წარმოდგენილია, როგორც ქალწულ ინანას დედა. მზის ღმერთი უთუც ინანას ძმად იწოდება.

164. „მზეო, აქ არის კაცი ყველასაგან მოკვეთილი: გაუსაძლისია!
165. „გვეედრები, რომ ამ უსახური ადგილიდან წყალივით არ გადმოვიღვარო,
166. „გთხოვ, არ მაჭამო მწარე მტვერი, ნაცვლად ქერისა,¹
167. „გვეედრები, რომ არ მიმატოვონ ტრამალზე დაგდებული ჯობივით;
168. „გთხოვ, ჩემი სახელი ჩემს ძმებს არ შეაძლო;
169. „გთხოვ, არ გამხადო მეგობრების დასაცინი და საჩვენებელი;
170. „გთხოვ, რომ ამ მთებში სულელივით არ აღმასრულო;”
171. მზემ მიიღო მისი ცრემლები;
172. წყალობა ჩამოუშვა გამოქვაბულში.
173. ვისი თამაში ტკბილია ლატაკებისთვისაც;²
174. მეძავი, რომელიც ღუქნიდან გამოდის, მისი სარეცელიც ტკბილია;
175. ვინც საარსებო საზრდოა;
176. ინანა, სინის³ ასული!
177. თავი წამონია, ახლოს მიუტანა მიწის ხარივით;

---

¹ შუმერულ მითოლოგიაში მტვერი ერთადერთი საკვებია მიწისქვეშა სამყაროში.

² აქ იგულისხმება ინანა. ამ პასაჟში წარმოდგენილია, როგორც სექსუალური სიამოვნების მიმნიჭებელი, რასაც ის მდიდარს და ღარიბს ერთნაერად უნანილებს. მისი „თამაში“, ჩვეულებრივ, „ომის“ აღმნიშვნელია, მაგრამ, ამ შემთხვევაში, აღნიშნავს სექსს.

³ სინი – შუმ. მთვარის ღმერთი.

178. რომლის მელამი წმინდა შარაა.¹
179. რომლის სახემ გაანათა გამოქვაბული;
180. ლუგალბანდამ ინანას აღაპყრო თვალი ზეცაში;
181. შესტირა, როგორც ღვიძლ მშობელს.
182. გამოქვაბულში მან ხელები მალლა აღაპყრო და
ლოცულობდა:
183. „ეს რომ იყოს ჩემი სამშობლო, ჩემი ქალაქი,
184. „ეს რომ იყოს ქულაბა, ქალაქი, სადაც მშობა დედაჩემმა [...]
185. „ცარიელი მიწა მაინც იყოს, რაც გველსაც კი აქვს!²
186. „მიწის ხვრელი მაინც იყოს, რაც აქვს მორიელსაც!
187. „ჩემი ძლიერი ხალხი [...] ჩემი მე [...],
188. „ჩემი დიდებული ქალბატონები [...] ჩემი მე [...],
189. „[...] ე-ანას ...
190. [...]
191. ...
192. „მისი პატარა ქვები მშვენებით ელვარებდნენ;
193. „ზემოთ საგკალ - ქვები, ქვემოთ [...];
194. „მისი ხმაური ზაბუს მხარეში;
195. „მისი ხმით [...] იღება!
196. „გთხოვ, ჩემი სხეული არ გაანადგურო ხაშურის მთებში.“
197. ინანამ ისმინა მისი გოდება;

¹ შარა ინანას ვაჟია. აქ ინანას შარავანდედი, როგორც მწუხრის ვარსკვლავის, აღქმულია მის სახედ.

² გველებსა და მორიელებსაც კი აქვთ სახლი - მიწა. ლუგალბანდა ამბობს, რომ მას არაფერი აქვს.

198. როგორც ჩასვენებულ მზეს, თანაგრძნობით ძილი მიუღვარა;
199. სიმშვიდე შალის ქსოვილივით გადააფარა
200. და ... ის დაბრუნდა ქულაბაში, აგურით ნაშენში.
201. ხარივით, რომელიც არღვევს უკუნ ბნელს,
202. ვარსკვლავმა, „წმინდა ხბომ“¹ მიიპყრო მისი მზერა.
203. ბრწყინავს ცაში გათენების მაუნყებელი ცისკრის
ვარსკვლავივით
204. ის ნათელს აფრქვევს ღამით.
205. სინ! მიმართავდა როგორც ახალ მთვარეს;
206. მამაო ნანნა, ვინც ამომავალ მზეს გზას უჩვენებ;
207. დიდებული ბატონი, რომელსაც შვენის თავის გვირგვინი;²
208. სინი, ენლილის საყვარელი ვაჟი;
209. ღმერთი, რომელმაც მწვერვალს მიაღწია, ბრწყინვალეების
ნიშანს,
210. რომლის მეღამი წმინდა შარას მსგავსია,
211. რომლის სახეს [შეაქვს] ნათელი მთის გამოქვაბულში;
212. ლუგალბანდამ ზეცაში სინს ალაპყრო მაღლა თვალები;
213. შესტირა, როგორც ღვიძლ მამას;
214. გამოქვაბულში მან ალაპყრო მაღლა ხელები და
ლოცულობდა:

---

¹ გაურკვეველია რატომ იწოდებიან ნანნა და სინი აქ „წმინდა ხბოდ“ (amar kug). წინა სტრიქონში ეწოდება „ხარი“. ასეთი ეპითეთით შემკული იყო მარდუქი. შესაძლოა, ურის III დინასტიის მეფის ამარ-სინის სახელის გავლენა იყოს.

² ნანნას გვირგვინი იყო ახალი მთვარე.

215. „მეფევ, რომელსაც მალლა ზეცაში ვერვინ შეგწვდება;
216. „სინ, რომელსაც მალლა ცაში ვერვინ შეგწვდება;
217. „მეფევ, სამართლის მოყვარულო, მტერო ბოროტების;
218. „სინ, სამართლის მოყვარულო, მტერო ბოროტების;
219. „შენს კეთილ გულს გაახარებს სამართალი;
220. „აღვის ხე, დიადი კვერთხი, შენი სკიპტრაა!
221. „შენ დაგიკარგავს სიმართლის ბორკილები;
222. „მაგრამ არ დაგიკარგავს ბოროტების ხელ-ბორკილი!
223. „განდენი ბოროტს და დათარეშობ გამარჯვებული;¹
224. „ბრაზით რომ გენთება,
225. „შხამს და ღვარძლს შეანთხევ გესლიანი გველივით!“
226. სინმა ისმინა მისი ცრემლები, უბოძა სიცოცხლე,
227. ფეხზე დააყენა.
228. და ჰორიზონტზე კვლავ გამოჩნდა ბრწყინვალე ხარი.
229. ხარი, რომელიც კვიპაროსთა შორის ცხოვრობდა;
230. [მყარად] შემართული ფარი უხუცესთა კრებამ აღიარა;
231. ფარი საგანძურის, რომელსაც ჯარი ეთაყვანება;
232. ამონვერილმა მზემ სხივები
233. გამოქვაბულში ნეტარ ლუგალბანდას მიაფინა.
234. ლუგალბანდას მფარველი სული-დემონი მის წინ ფარფატებდა;
235. ლამა – მფარველი ქალღმერთი უკან ამოუდგა;
236. ღმერთი, რომელმაც განგმირა, გაბრუნდა.

---

¹ გაურკვეველია რატომ მოიხსენიება მთვარე სამართლიანობის მფარველად. ეს საქმე მზეს-უთუს ეკუთვნოდა.

237. თვალები მზისკენ აღაპყრო ცაში ლუგალბანდამ;
238. შესტირა, როგორც ღვიძლ მამას.
239. გამოქვაბულში მან აღაპყრო ხელები მალლა და
ლოცულობდა:
240. „მზეო, მწყემსო დედამინისა, შავთავიანთა მამავ!
241. „ოდეს იძინებ, შენთან ერთად იძინებს კაცთა მოდგმა;
242. „ოდეს იღვიძებ, ყოველი იღვიძებს შენთან ერთად;
243. „მზეო, უშენოდ
244. „ვერც ჩიტი გაებმება მახეში, ვერც მსახურს დაიჭერენ;
245. „ვინც მარტო დადის, მისი მეგობარი ხარ;
246. „მზეო, წყვილად მოარულთათვის მესამე ხარ;
247. „ვინც სადავეს მართავს, მისი მუზარადი ხარ;
248. „მიუსაფართ, ლატაკებს და მატყუარებს,
249. „შენი სხივი შალის სამოსივით ეფინება;
250. „მონებსაც ეფინება სელის თეთრი სამოსივით;
251. „მოხუცი მდიდარი კაცები
252. „და საბრალო მოხუცი ქალები მზის ბრწყინვალეობას
ერთნაირად ადიდებენ
253. „სიცოცხლის ბოლო დღემდე სიყვარულით!
254. „შენი ნათება ყველა მალამოზე ძლიერია!
255. „ის დიდ, გარეულ ხარებს ამშვიდებს
256. [...]
257. „გმირო ნინგალის ვაჟო, სინათლესა და ბრწყინვალეობას
ასხივებ!
258. „ყველგან, სადაც ცხოვრობს ხალხი და საქონელი;

259. ...
260. „ძმები [...] მისი ძმები;
261. „ის გუთანს უჩენს ადგილს;
262. „თქვენი ლოცვა ზეცას აღწევს!
263. „გმირო, ნინგალის ვაჟო, ისინი გადიდებენ, როგორც ღირსეულს!“
264. ნეტარი ლუგალბანდა გამოქვაბულიდან გამოვიდა.
265. ვინც ენლილის გულის გამგონი აღმოჩნდება, სიცოცხლის ბალახი ერგება.
266. მოჩუხჩუხე მდინარემ, მთების მშობელმა, სიცოცხლის წყალი ჩამოუტანა;
267. ლუგალბანდამ სიცოცხლის ბალახი გაკვნიტა;
268. სიცოცხლის წყალი ყლუპ-ყლუპად შესვა;
269. როდესაც კვნიტდა სიცოცხლის ბალახს
270. და სიცოცხლის წყალს ყლუპ-ყლუპად სვამდა,
271. მან ერთი ჩლიქი მიწაზე ჩამოდგა;¹
272. იმ ადგილიდან ჩქარობდა კანჯარივით;
273. მთებზე გადავიდა შაქანივით;
274. დატვირთული, დიდი, ძლიერი სახედარივით,
275. სირბილი წყუროდა, გარშემო ხტოდა მოხდენილი სახედარივით;
276. რიყრაყიდან სალამოს სიგრილემდე მირბოდა
277. მთებში, მთვარის შუქზე მალლა ადიოდა მარტო,
278. სულ მარტო, ირგვლივ იყურებოდა, არავინ ჩანდა.

---

¹ მეტაფორაა, რომელიც მომდევნო სტრიქონს უკავშირდება.

279. ყოველივე, რასაც ხურჯინში ინახავდა,
 280. რაც კი რამ ჰქონდა ტყავის გუდეებში,
 281. რაც მისმა ძმებმა და მეგობრებმა,
 282. ახალი წყალი, რითაც პური ცხვება [...],
 283. ნეტარმა ლუგალბანდამ გამოქვაბულიდან ყოველი
 გამოიტანა.
 284. ქვემოთ, ნაკვერჩხლებს შორის დაალაგა;
 285. ჭურჭელი წყლით აავსო;
 286. რაც წინ ელაგა, შიგ ჩაყარა;
 287. ხელში *ორი* კაჟი დაიჭირა;
 288. ერთმანეთს გაჰკრა;
 289. მინაზე, ღია ცის ქვეშ ნახშირი დადო;
 290. კარგმა კაჟმა ნაპერწკალი გაყარა.
 291. უეცრად უკაცრიელ ადგილას პირველი ალი ავარდა მზის
 შუქივით;
 292. არასდროს უსწავლია პურის გამოცხოვა, არ იცოდა, რა იყო
 ლუმელი;
 293. ამ შვიდ ნაკვერჩხალზე *gizi-ešta*-პური გამოაცხო.
 294. სანამ პური ცხვებოდა,
 295. იქვე მთის ლერწამი ამოთხარა, ფესვები და ფოთლები
 შემოაცალა;
 296. ყოველი დღისთვის თითო ულუფა პური გაახვია.
 297. არ იცოდა, როგორ ცხვებოდა პური, არ იცოდა რა არის
 ლუმელი;

298. შვიდი ნაკვერჩხლით gizi-ešta-პური გამოაცხო
(სახელდახელოდ);
299. შემდეგ ფინიკი და ტკბილი ნვენი დააყოლა.
300. ყავისფერი, ნაპატიები კამეჩი იქვე კუდს იქნევდა;
301. მშიერი კამეჩი იწვა.....,
302. ნათელ მთებს ეძახდა და შეღმუოდა, ყავისფერი კამეჩების
ადგილსამყოფელს.
303. ცოხნის ეს ცხოველი მურტს¹ ხორბალივით;
304. კვიპაროსის ქერქს ღრღნის ბალახივით;
305. ženu-ხის ფოთლებს ყნოსავს;
306. მოჩუხჩუხე ნაკადულიდან წყალს სვამს;
307. საპონა² ბალახში განოლილი იცოხნება და აბუჟუჟებს;
308. და მაშინ, როცა მთის ყავისფერი კამეჩი ძოვდა სიმწვანეში,
309. ლუგალბანდამ მახეში გააბა.
310. იქვე [ახლოს] მთის ღვია ამოთხარა, ტოტები შემოაცალა,
311. რომლის ფესვები მაღალი ლელის მსგავსია მდელოში;
312. დანით გადაჭრა ლუგალბანდამ.
313. მთის კამეჩი ყავისფერთან ერთად გაკოჭა, ყულფი ჩამოაცვა;
314. მსუქან და ყავისფერ თხას მკბენარები ესეოდნენ;
315. ისინიც მათი მსგავსნი არიან, მურტს ცოხნიან ხორბალივით;
316. კვიპაროსის ქერქს ღრღნიან ბალახივით;
317. ženu-ხის ფოთლებს ყნოსავენ;

---

¹ ბოტ. ტერმინი.

² ბოტ. საპონელა ან საპონა. შესატყვისებია: ქაფუნა, აბრეშუმა
ან წინწკარა.

- 318. მოჩუხჩუხე ნაკადულიდან წყალს სვამენ
- 319. და საპონაში, მთის ბალახში განოლილნი იცოხნიან, აბუჟუჟებენ.
- 320. და როდესაც მთის ყავისფერი თხა სიმწვანეში ძოვდა,
- 321. ლუგალბანდამ მახეში გააბა.
- 322. იქვე ახლოს მთის ღვია ამოთხარა, ტოტები შემოაცალა,
- 323. რომლის ფესვები მაღალი ლელის მსგავსი მდელოში,
- 324. დანით გადაჭრა ლუგალბანდამ.
- 325. მსუქანი თხა ყავისფერთან ერთად გაკოჭა.

სიზმარი

- 326. ისევ ჩუმად იყო, ირგვლივ ბევრჯერ მიმოიხედა, არავინ იყო.
- 327. ძილი მოერია, ძილი მეფეა;
- 328. ძილი სიბნელის სამეფოა;
- 329. წარღვნაა, რომელიც ანგრევს ცხადის აგურის კედელს კაცის ხელივით;
- 330. რომლის ხელი ფარავს ყოველივეს, რომლის ფეხი ფარავს ყოველივეს;
- 331. სანამ განიწმინდება, ფარავს (ძილი) ყოველივეს, რასაც პოულობს.
- 332. ის იღვრება და ყველგან აღწევს დაღვრილ თაფლივით;
- 333. რომელმან არ იცის მთავარსარდალი, არც მეთაური;
- 334. ჯარისკაცს მუდამ ძალას მატებს.

335. ნინქაშის ხის კასრის საშუალებით¹
336. ლუგალბანდას ძილი მიეღვარა.
337. მას საპონა, მთის წმინდა ბალახი, სანოლივით ელამუნება;
338. შალის ქვეშაგებივით გაშლილია;
339. სადაც არ იყო განსაბანი ადგილი - თვითონ გაამზადა;
340. თუმც მეფე დასაძინებლად არ დანოლილა: სიზმრის სახილველად დანვა!
341. სიზმარს ვერც კარი გაუშვებს უკან, ვერც კარის ბოძი;
342. ცრუსთან ცრუობს და მართალთან სიმართლეს ამბობს;
343. აბედნიერებს კაცს ან ამწუხრებს,
344. მარად ღმერთთა ნაუკითხავ ფირფიტად რჩება.
345. იგი ბრწყინვალე ნინლილის საქორწინო კოშკია;
346. მაგრამ ასევე ინანას მრჩეველია.²
347. კაცობრიობის გამამრავლებელი, [ერთის ხმა არ არის ცოცხლის];³
348. ზანგარამ, სიზმრების ღმერთმა,
349. ხარივით შებღავლა ლუგალბანდას;
350. შებღავლა, როგორც დეკეულმა ფურს:
351. „ყავისფერო კამეჩო, ვინ დაკლავს მას ჩემთვის?
352. „ვინ გაადნობს მის ქონს ჩემთვის?

¹ ნინქაში – ლუდის ქალღმერთი. მისი კასრით მიღებული სიამოვნება აძინებს ლუგალბანდას.

² სიზმარი შეიძლება იყოს მშვიდი და წყნარი, როგორც ნინლილი, ოჯახის მფარველი ქალ-ღმერთი, ასევე გარეული და სასტიკი, როგორც ინანას დამანგრეველი სექსუალობა.

³ ბუნდოვანი ადგილია. შესაძლებელია, სულს ესაუბრება.

353. „მან უნდა წაიღოს ჩემი თუთიის ნაჯახი;
354. „მან ჩემი რკინის სატევარი უნდა იხმაროს;
355. „კამერთან მებრძოლივით, მთის ყავისფერი კამეჩი აიყვანოს!
შეეჭიდოს, დაიმორჩილოს...
356. „მზის ამოსვლამდე მსხვერპლად შეწირავს, მისი სული
შიგანს დატოვებს!
357. „და ორივეს: ყავისფერ და მარჩენალ თხებს, ქერის
მარცვალვით თავები დაუჩრჩქვოს!
358. „როდესაც ის მათ სისხლს ჭაში ჩაღვრის;
359. „დაბლობზე სისხლის სუნი დადგება;
360. „მთის ფხიზელი გველები სუნს იყნოსავენ.”
361. ლუგალებანდამ თვალი გაახილა, სიზმარი ეხილა. ის შეკრთა,
მას ეზმანა.
362. გაჩუმდა, საზარელი იყო სიზმარი.
363. მაშინ ცული დაიჭირა, თუთიის იყო;
364. შემართა რკინის სატევარი;
365. როგორც კამერთან მებრძოლმა, მთის ყავისფერი კამეჩს
შეეჭიდა, დაიმორჩილა.
366. კამეჩი სულმა დატოვა. მზის ამოსვლამდე მსხვერპლად
შეწირა.
367. [მან] ყავისფერ და მარჩენალ თხებს თავები დაუჩრჩქვა ქერის
მარცვალვით.
368. დაღვრილი სისხლით ჭა გაავსო,
369. დაბლობზე სუნი დადგა;
370. მთის ფხიზელმა გველებმა იყნოსეს.

371. მზის ამოსვლისას
372. ლუგალბანდა ენლილს უხმობდა;
373. ან-ი, ენლილ-ი, ენქ-ი და ნინხურსაგ-ი¹
374. ნადიმს უსხდნენ ცხოველთა სასაკლავოს ქასთან;
375. რომელსაც ადგილი მზად ჰქონდა მალლობზე.
376. ნადიმი გაიმართა, შესანიერი ღვინო იღვრებოდა;
377. მუქი ლუდი, მაგარი სასმელები, ქერის ლუდი;
378. ღვინო საამოდ ისმებოდა;
379. ღვინო დაიდვარა დაბლობზე შესანირად;
380. მან ყავისფერი თხების ხორცი დაჭრა
381. შეწვა [მუქი] ღვიძლები;
382. ცეცხლზე დადო საკმეველივით, მაღლა აუშვა კვამლი,
383. როგორც დუმუზის ფარეხიდან მოტანილი გემრიელი ლუკმა,
384. ლუგალბანდამ ასეთი ძღვენი გაამზადა;
385. ანმა, ენლილმა, ენქიმ და ნინხურსაგმა მიირთვეს
გემრიელად.
386. მან მოამზადა ნათელი ადგილი, როგორც წმინდა ძალა,
387. სინის წმინდა საკურთხეველი.
387. უთუს და სინის საკურთხეველი მწვერვალზე ააგო,
389. ლილაქვით შეამკო, ინანას საკურთხეველს დაამსგავსა.
390. სინმა განწმინდა (წყალში ამოავლო) თავისი [მხრის] იარაღი,
391. ა-ანკარა იარაღი.²

---

¹ ნინხურსაგი – (შუმ. „მთის დედოფალი“) უძველესი შუმ. ქალ-ღმერთი.

² უცნობი ტერმინი.

392. ბრწყინავს ეს ციური ქალაქი;
393. ყველა პური გამოანყო, როგორც იყო...
394. ენქისტვის ქმნეს, ღმერთთა მამისთვის;
395. ზეცა გაიხსნა, დ მაშინ გამოვიდნენ [...];
396. ისინი არიან [...];
397. როგორც ლელვის ასხმულა სიმნიფისგან წვეთავს,
398. მათი მკლავები დამძიმებულია;
399. ისინი სინის ქურციკნი არიან, გარბიან და თავს აღწევენ;
400. ისინი ნინლილის უმშვენიერესი ქმნილებანი არიან;
401. ისინი იშქურის მსახურნი არიან;
402. ისინი მოსავალს თესავენ, ხორბალს აგროვებენ;
403. ისინი ყალყზე შემდგარი მხეცები არიან ხის კვერთხით;
404. ქარიშხლივით უსწორდებიან სინის სიძულვილით აჯანყებულ მიწებს;
405. მართლა ქარიშხალივით იბრძვიან, მართლა ასეთები არიან!
406. ისინი მთელი დღე (ყოველდღე) ფხიზლები წვანან;
407. მოკლე ღამეში სახლებში შედიან;
408. გრძელი დღის და მოკლე ღამის დროს საწოლში წვანან!¹
409. დღისით [...] ფუფუნებას ჰპირდებიან;
410. ღამით განათებულ მინდორზე გალობენ;
411. ისინი ნიავს ეხებიან, მზის მერცხლებს;
412. ისინი სახლიდან სახლში მიმოდინან;
413. ისინი ქუჩიდან ქუჩაზე დაქრიან;
414. სულ მუდამ ყბედობენ, ისევ ახსენებენ: „გვესაუბრე ჩვენ!”

---

¹ ეს ვერსია, როგორც ჩანს, წინა ვერსიას ეწინააღმდეგება.

415. ისინი დედებთან სიტყვებს ეძებენ, დიდ ქალბატონებს
პასუხობენ;
416. მათი ბუდე საწოლთანაა;
417. ისინი გმირავენ [ძლიერს] და სუსტს;
418. იპარავენ სიბნელე[ში]...
419. მათ მიაქვთ [...] კარები და ტაბლები ქვეყნიდან;
420. ისინი ცვლიან [...] ...
421. ისინი კარიბჭის სვეტებს ერთად კრავენ;
422. გმირი, რომლის გრძელ ასოს მასთან ერთად ძინავს,¹
423. მზე მთელ სიგრძეზე ანათებს.
424. ჭაბუკი მართალი სიტყვის, გმირი უთუ,
425. რომელმაც იცის ყოველი აზრი;
426. მისი შელოცვა მიემართება ცის და მიწისკენ...
427. უთუს ... შელოცვა....
428. ვინ არის ანუნას² ტოლი და სწორი, დიდი ღმერთების, არავინ
იცის;
429. ამ დროიდან უთუ, ... ენლილის...
430. განგებამ ლუგალბანდა დიდი მისიით დააჯილდოვა;
431. და დასძინა ... [სამართალი] მთელ ქვეყანაზე;
432. და ... ღმერთების....

---

¹ შესაძლებელია ამგვარად წაკითხვა: გმირი, რომლის სიგრძე-სიგანე მოიცავს ყოველივეს.

² ანუნა – (Anunnaku) ნახმარია შუმერულ ტექსტებში ღმერთების სამყაროს აღმნიშვნელად. არ უკავშირდება ერთი ღმერთის კონკრეტულ სახელს. იგულისხმება პირველშობილი ღმერთები.

433. ქალაქის ბრძენი უხუცესები...
434. მათი შელოცვა ცის და მიწისკენ იყო მიმართული;
435. მზემ შეულოცა...
436. ვინ არის ანუნას ტოლი და სწორი, დიდი ღმერთების, არავინ იცის.
- 437.

ოთხი სტრიქონი აკლია

441. ...
442. როდესაც მზე ანათებს, ენლილი, საიქიოს ღმერთი...
443. ნინგალის წვეროსანი შვილი, შესვლის ნება აქვთ.
444. მათ სინს მისცეს... და ისევ ბრძოლა;
445. ძალადობით უცხო ქვეყნებს ანადგურებენ;
446. შუალამით ისინი შავ ველურ ტახს ცნობენ;
447. შუადლისას რომლის შელოცვა დადგენილია მზის ამოსვლამდე;
448. ზეცაში შენი სიმღერა დადგენილია უფრო ადრე;
449. ... ღმერთები მეტოქეობას ვერ გაუწევენ;
450. ისინი ... , რომლებიც მათ წინ არიან;
451. ისინი შედიან ანის, ენლილის, [...] და ინანას წინაშე;
452. მათ იციან....
453. ისინი იჭვრიტებიან...
454. ისინი ... ბნელი კუთხიდან ...
455. ბრწყინვალე მთის კარი, ბრწყინვალე მთის ურდული,

456. კვერთხი ზეცის.. KAL.KAI-ის...
457. სული ... ინანა ... ქარს დაჰყვება;
458. ხის სკივრი ... ამოტანილია ნათელი მთიდან;
459. ... ოქროსფერი და სასტიკი ხის სკივრი....
460. ... | სინი დგანან...
461. როგორც ...
462. ისინი მის კვალს მიყვებიან... ინანას ბრწყინვალე ტაძრიდან;
463. ისინი ინანამ შეიყვარა, სიმტკიცეს მატებს ბრძოლაში;
464. ისინი არიან ბრძოლის თოთხმეტი ჩირალდანი, რომლებიც ...
465. შუალამეს ისინი ...
466. რიჟრაჟზე, როცა ღამე კვდება, ისინი ცეცხლს ისვრიან;
467. ბრბოში ისინი ერთად ანათებენ, როგორც ელვა;
468. ყველაზე სასტიკ ... ბრძოლაში...
469. ხმამალა გრგვინავენ მოვარდნილ წარღვნასავით...
470. ისინი ინანამ შეიყვარა, სიმტკიცეს ჰმატებს ბრძოლაში;
471. ისინი არიან ბრძოლის შვიდი ჩირალდანი, რომლებიც...
472. ისინი მალღებებიან ბედნიერნი, თითქოს ღია ცის ქვეშ გვირგვინს ადგამენ;
473. მათი შუბლები და თვალები გაბრწყინებულია.....
474. მათი ყურები ... ნავი.
475. მათი პირები გარეული ტახებია, ლერწმიანში რომ ისვენებენ;
476. ისინი დგანან დიდ ბრძოლაში;
477. მათი სასიცოცხლო ძალაა ...
478. ...
479. ისინი ინანამ შეიყვარა, სიმტკიცეს ჰმატებს ბრძოლაში;

480. ნინთუდმა¹ ისინი ზეციდან დათვალა;
481. მარადიული ცხოვრება აქვთ.
482. მათ ბრწყინვალე საომარი კვერთხი უპყრიათ, ვარსკვლავებით მოოჭვილი, რომ-ლითაც ცა და მიწა გაუმიჯნავთ.
483. ზეციურ nin.TABKULIBIR-ს უპყრია!
484. ვარსკვლავი, რომელიც დღეს დღედ აქცევს,
485. რომლის ცელადან მზე ჩნდება;
486. ცის წმინდა საბრძოლო კვერთხს ამზადებს;
487. ჭეშმარიტი ღმერთი, რომელიც კაცთან წევს;²
488. ისინი არიან ბოროტი ღმერთები მრისხანე გულებით;
489. ისინი არიან ... ღმერთები...
490. მსგავსად ნანნასი, მზისა და ინანასი, რომელნიც ორმოცდაათ ძალას ფლობენ;
491. ისინი ცისა და მიწის კარიბჭე არიან;
492. ისინი [..იგებენ...] ბოროტ სიტყვას;
493. ისინი მოძალადენი არიან.³
494. ... ვარდი ... ვარდი⁴...

---

¹ ნინთუდ – უნდა იგულისხმებოდეს ნინთური, „ქალბატონი – ბოსელი“, შუმ. მითოლოგიის თანახმად, დიდი დედა, კაცობრიობის მშობელი ქალღმერთი.

² უნდა იგულისხმებოდეს სამეფო იარაღი, სამართლიანი ღმერთი, რომელიც ღამით კაცის გვერდითაა და იცავს მას.

³ იგულისხმება, რომ ღმერთებს აცნობებენ სხვათა ბოროტ სიტყვას და ამით არიან სამართლის ჯაშუშნი.

⁴ პასაჟი ეხება ვარსკვლავებს.

495. ... ვარდი, რომელიც bur-šum-მა აამალლა¹
496. მონმენდილ ცაზე უთვალავი ვარსკვლავი ბრწყინავს...
497. საცერი² მახესავით გადმობრუნებულა, ეტლის ვარდი³...
498. ჭეშმარიტი კედარის ხეები ხაშურის მთებში...
499. ბრძოლის ბაღეა ჰორიზონტიდან ცის კიდემდე...

უცნობია, რამდენი სტრიქონი აკლია.

---

¹ bur-šum-ma – ნიშნავს მატრიარქს, რაც იწინას ერთერთი ეპითეტია.

² იგულისხმება თანავარსკვლავედი.

³ თანავარსკვლავედი.

a ლუგალბანდას დაბრუნება

ლუგალბანდა და ანზული

1. იტანჯებოდა ლუგალბანდა შორეულ მთებში;
2. ღვთის ანაბარა დარჩენილიყო ზაბუს მხარეში;
3. დედა არ ჰყავდა გვერდით, რჩევა რომ ეთქვა მისთვის;
4. მამა არ ჰყავდა გვერდით, ხმა რომ გაეცა მისთვის;
5. არავინ იყო მასთან ძვირფასი;
6. არავინ იყო სანდო, რჩევა ეკითხა მისთვის.
7. მხოლოდ საკუთარ გულს ესაუბრებოდა:
8. „მე ვუმასპინძლებ ანზუდს, როგორც მას შეშვენის;
9. „მე ვუმასპინძლებ ანზუდს, როგორც მას შეშვენის;
10. „და მე მის ცოლს შევეგებები;
11. „ანზუდის ცოლ-შვილს გადავებხვევი;
12. „ერთად დავსხდებით ნადიმზე;
13. „ან-ი ჩემთვის ნინგუენაქას მოიყვანს
14. „თავისი ქვეყნის მთებიდან.
15. „და ყველასთვის ცნობილი ქალბატონი, დედის სიამაყე
16. „ნინქაში, ცნობილი ქალბატონი, რომლითაც დედა ამაყობს,
17. „რომლის ლუდის კასრი მოციმციმე ლილაქვისაა,
18. „რომლის კასრი არის წმინდა ოქროსი და ვერცხლის.

19. „დღესასწაულია, როდესაც ლუდთან დგას;
20. „როდესაც ჯდება, ლუდის მირთმევის შემდეგ, გახარებულია;
21. „დაულალავი ნინქაში, მერიქიფე, აზავებს და არიგებს სასმელს
22. „თვითონვე კასრიდან, მისი თეძოდან.
23. „ნინქაში დამეხმარება სასურველი სასმელის დარიგებაში;
24. „როდესაც ლუდს შესვამს, გამხიარულდება;
25. „როდესაც ანზუდი ლუდს შესვამს, გამხიარულდება;
26. „იგი მაპოვნინებს ურუქისკენ მიმავალ გზას;
27. „ანზუდი დამაყენებს ძმათა ნაკვალევზე.“
28. იქ ერთი ბრწყინვალე ხე იყო, ენქის ხე;
29. მწვერვალზე ინანას ბორცვია, ნაირფრად აყვავებული;
30. აღმართულია სამყაროში, მსგავსად კოშკისა;
31. ხმელი, როგორც ARU.¹
32. რომლის ჩრდილი მათა მწვერვალებს ეფინებოდა
33. სამოსივით, მათ ზენარივით გადაჰფარვოდა.
34. რომლის ფესვები, sagkal-გველის მსგავსად,
35. მზის მდინარეზე განოლილიყო, შვიდტოტიანზე.
36. აქ. მთებში სხვა ხეები არ ხარობდნენ, გველები არ იკბინებოდნენ, მორიელები არ შხამავდნენ;
37. მხოლოდ buru-az-ჩიტი ტოტებს შორის
38. ბუდეს იშენებდა და კვერცხებს დებდა.

---

¹ ARU – ხის ერთ-ერთი სახეობა. იგულისხმება, რომ ჩვეულებრივზე მაღალი ადგილია, სადაც მხოლოდ არწივის ხე ხარობს.

39. ბრწყინვალე ანზუდმა
40. ბუდე გაიკეთა და ბარტყები დაასხა.
41. ბუდე ბზისა და ღვიის იყო,
42. რომლის ბრწყინვალე შტოები დაწნა შეუმჩნევლად;
43. როდესაც დღე ილევა, როდესაც ჩიტი ფრთას შლის,
44. მზის ამოსვლისას, როდესაც ქვეყნის კიდეს აღწევს
45. ანზუდის ხმა,
46. ლულუბის მთებში მინას არყევს მისი კივილი.
47. რომლის კბილები ბასრია, რომლის ბრჭყალები ზღვის ლომის მსგავსი;
48. რომლის შიშით ჭიუხებში კამერები იფანტებიან;
49. ირმები მთისკენ გარბიან;
50. ლუგალბანდამ, რომელიც იყო ჭკვიანი და მოხერხებული,
51. ღმერთებს გემრიელი ხორცი გაუმზადა;
52. რჩეული სანელებლებით შეაზავა;
53. Gizi-ešta ცომი თაფლით მოზილა, სიმტკიცე შემატა;
54. კვერი ანზუდის ბარტყს დაუდო;
55. მარილიანი ხორცი ბარტყს მისცა, ცხვრის ქონზე დამზადებული;
56. ყველა კვერი ნისკარტთან დაულაგა
57. და ბუდის უკან გადასვა ბარტყი.
58. თვალები ნახშირით დაუხატა;
59. თავს კედარის სურნელება სცხო;
60. მარილიანი ხორცი თავთან დაუდო;
61. მაშინ ანზუდის ბუდეს გაეცალა ლუგალბანდა,

62. შორეულ მთებში, სადაც კვიპაროსები არ ხარობენ, ანზუდს ელოდა.
63. იმ დროს ანზუდი მთის კამეჩებს ერეკებოდა;
64. ანზუდი მთის კამეჩებს ერეკებოდა;
65. ცოცხალი კამეჩი კლანჭებით ეჭირა;
66. მოკლული კამეჩი მხრებით მოჰქონდა;
67. ბრაზს ანთხევდა წყლის ჭავლივით;
68. ფრინველმა ირგვლივ შემოუფრინა;
69. ანზუდმა გარს შემოუფრინა;
70. და როდესაც თავის ბუდეს ხმა მიაწვდინა,
- 70a. როცა ანზუდმა თავის ბუდეს ხმა მიაწვდინა,
71. ბუდიდან დაფრთიანებული ბარტყი აღარ შეეხმინა.
72. როდესაც ანზუდმა ბუდეს კვლავ გასძახა,
73. ბუდიდან ბარტყი არ შეეხმინა.
74. მანამდე ანზუდის ძახილს ბარტყი
75. ბუდიდან ყოველთვის ეხმინებოდა,
76. მაგრამ ახლა, როდესაც ანზუდი თავის ბარტყს ეძახდა,
77. ბარტყი აღარ შეეხმინა.
78. ანზუდმა გაჰკვივლა, მისი კვილი ზეცას მისწვდა;
79. მისი ცოლი გაჰკვიოდა: „ვაი!“, ცოლის ხმამ აბზუს ჩააღწია;
80. ანზუდის კვილიმა,
81. მისი ცოლის ტირილმა და გოდებამ,
82. ანუნა, მთათა ღმერთები შეაწუხეს
83. და ისინი ჭიანჭველებივით ნაპრალებიკენ მიცოცავდნენ.
84. ფრინველმა ცოლს უთხრა;

85. ანზუდმა ცოლს უთხრა:
86. „ჩემი ბუდე, ფართო, როგორც ნანნას ბოსელი,¹ უბედურებას გვაუწყებს;
87. „ჩვენ უპირველესნი მთის ლომებივით შიშს ვთესავთ;
88. „ვინ მოიტაცა ჩემი ბარტყი ბუდიდან?
89. „ვინ მოიტაცა პატარა ანზუდი ბუდიდან?“
90. მაგრამ, როდესაც ახლოს მიფრინდა ბუდესთან,
91. როცა ანზუდი ახლოს მიფრინდა,
92. ბუდე ერყვნა ბრწყინვალედ მორთული ღვთაებრივ სადგომივით;
93. ბარტყი ბუდეში იწვა;
94. მისი თვალები შავად ეღვარებდა;
95. თავზე კედარის სურნელება ჰქონდა ნაპკურები;
96. თავთან მარილიანი ხორცის ნაჭერი ედო;
97. ბარტყი ტკბებოდა ბედნიერებით;
98. ანზუდი ტკბებოდა ბედნიერებით.
99. „მე უფლისწული ვარ, ვინც მდინარეთა დინების ბედი გადაწყვიტა;
100. „მე ნაყოფიერების მუზარადი ვარ, ვინც ენლილის გულს ამშვიდებს;
101. „მამაჩემმა, ენლილმა მომიყვანა აქ;
102. „შემქმნა ქვეყნიერების კარიბჭის ურდულად;
103. „რომლის შეცვლა არავის ძალუძს – მე ვარ ბედისწერა;

---

¹ „ნანნას ბოსელი“ არის ცის თვალსაწიერი, სადაც ნანნას მიჰყავს თავისი ნახირი, ანუ ვარსკვლავები.

104. „ბედს მე ვადგენ – ვის ძალუძს მისი შეცვლა?
105. „ვინ ხარ მანდ, ვინც ეს ჩემს ბუდეში მოიმოქმედა?
106. „თუ ღმერთი ხარ, საუბარი მსურს!
107. „გრთავ ნებას ჩემთან მეგობრობის!
108. „და თუ კაცი ხარ, ბედს გადაგინყვეტ!
109. „არ დაგსჯი მთაში მეტოქეობისთვის!
110. „დაგარქმევ – „გმირს, ანზუდის შექმნილს“¹
111. შიშმა შეიპყრო ლუგალბანდა, თან გაუხარდა,
112. ერთხელ შეეშინდა, ერთხელ გაუხარდა;
113. თავს ევლებოდა,
114. ანზუდს თავს ევლებოდა:
115. „თვალგაბრწყინებულო ანზუდ, ამ აყვავებულ მხარეში
შობილო
116. „თვალგაბრწყინებულო ანზუდ, აყვავებულ მხარეში
შობილო,
117. „ტბაში მობანავესავით მხიარულო,
118. „მამაშენი ქვეყნიერების უფლისწულია,
119. „ცა შენს ხელში მოქცეულა, მინა - შენს ფერხთით;
120. „რომლის გაშლილი ფრთა ბადესავით გადაჭიმულა ცის
კაბადონზე;
121. „რომლის კლანჭები მახეა ფურ-კამეჩისთვის მთაში
დაგებული;

---

¹ სახელის დარქმევა არის კარგი ბედის ნიშანი, რაც ღმერთების პრივილეგიაა. აღსანიშნავია, რომ ბევრი მეფე ატარებდა ასეთ სახელებს შუამდინარეთში.

122. „რომლის ხერხემალი სწორია თიხის ფირფიტასავით;
123. „რომლის მკერდი არის ღვთაება ნირა, წყლების გამყოფი,
124. „ისევე, როგორც შენი ზურგი. აყვავებული ხილის ბაღი ხარ, საოცარი სანახავად.“
125. „ჩემი სიცოცხლე გიძღვენი გუშინ, მოგანდე ჩემი არსებობა;
126. „შენი ცოლი გახდებოდეს დედაჩემი;
127. „შენ გახდებოდე მამაჩემი;
128. „შენს ბარტყებს ძმებად მივიღებდე;
129. „გუშინდლიდან გელოდები ამ მთიანეთში, სადაც კვიპაროსები არ ხარობენ;
130. „შენმა ცოლმა სალამი მიძღვნა;
131. „მეც გიძღვნი სალამს! სურს, რომ ბედისწერა შენ დამიდგინო!
132. „კმაყოფილმა ფრინველმა მიუგო,
133. „კმაყოფილმა ანზუდმა მიუგო,
134. „ანზუდმა ლუგალბანდას უთხრა:
135. „კარგი, ლუგალბანდა,
136. „როგორც ნავი, სავსე ძვირფასი ლითონით, ნავი სავსე მარცვლეულით;
137. „ნავი, დატვირთული ვაშლის მოსავლით,
138. „ნავი, სავსე კიტრით, მაღალია თავის ჩრდილივით,
139. „როგორც მკის დროს უხვად დატვირთული ნავი,
140. „ამაყად დაბრუნდება აგურით ნაშენ ქულაბაში.“
141. მაგრამ ლუგალბანდას, რომელსაც უყვარდა შთამომავლები, არ ძალუძდა დათანხმება.

142. „როგორც შარა, ინანას საყვარელი ვაჟი,
 143. „შენი ეკლიანი შუბის გატყორცნა მზის სხივივით,
 144. „შენი ლერწმის ისრის გატყორცნა მთვარის ნათელივით,
 145. „შენი ეკლიანი შუბი რქოსანი გველი იყოს მტრისთვის,
 146. „ისე დაჭრან მაგიურ ძალით, როგორც თევზს ჭრიან დიდი დანით.
 147. „ცულით დაჩეხილი მორებივით ერთად შეიკრან,“
 148. მაგრამ ლუგალბანდას, რომელსაც უყვარდა შთამომავლები,
 არ ძალუძდა დათანხმება.
149. „რომ ნინურთამ, ენლილის ვაჟმა,
 150. „ბრძოლის ლომისთავიანი მუზარადი დაგახუროს,
 151. „ყურად იღოს გულისტკივილი, შორეულ მთებში რომ არ
 არის დანდობა;“
 152. „რომ გიძღვნას [...] ბრძოლაში გამარჯვება, [...მთებში];
 153. „როცა ქალაქში დაბრუნდები, იქნებ [...]“
 154. მაგრამ ლუგალბანდას, რომელსაც უყვარდა
 შთამომავლები, არ ძალუძდა დათანხმება.
 155. „სიუხვე დუმუზის კარაქის სადღვებლის,
 156. „რომლის ბარაქა სამყაროს ბარაქაა, იქნებ ასევე...[...];
 157. „რომლის რძე სამყაროს რძეა, იქნებ ასევე...[...];“
 158. მაგრამ ლუგალბანდას, რომელსაც უყვარდა შთამომავლები,
 არ ძალუძდა დათანხმება.
159. Kib – ჩიტივით, ნკრიალა წყლების Kib – ჩიტივით, ჭაობს რომ
 გარს უფრენს, პასუხობდა:¹

---

¹ არ არის ცნობილი, რას პასუხობდა ლუგალბანდა. შესაძლოა, უბრალოდ უარს ეუბნებოდა.

160. ანზუდი უსმენდა;
161. ანზუდმა უთხრა ლუგალბანდას:
162. „კარგი, ლუგალბანდა,
163. „დე, იყოს რაც ბედისწერაა, რასაც გული გეუბნება,
164. „ჯიუტი გუთნის ხარი კვალს უნდა გაჰყვეს;
165. „გზააბნეული სახედარი სწორ გზაზე უნდა დააყენო, სურვილს აგისრულებ;
166. „ბედს გადაგინწყვეტ ისე როგორც გსურს.”
167. ნეტარმა ლუგალბანდამ უპასუხა:
168. „არასდროს დავიღალო, მოზღვავებული სირბილის ძალა ჰქონდეთ ჩემს ბარძაყებს;
169. „ჩემი მკლავის ძალა ვნახოთ;
170. „ჩემი მკლავი დაიჭიმოს, უშრეტი ძალა ჰქონდეს;
171. „მაშინ მზისა და ინანას მსგავსად ვიმოგზაურებ;
172. „ მსგავსად იშქურის შვიდი ქარისა,
173. „მეხივით ვეცემოდე, ალივით ვვრცელდებოდე,
174. „ნასვლა შევძლო, სადაც ვისურვებ;
175. „ფეხი იქ დავდგა, საცა თვალს დავადგამ;
176. „ყველგან ჩავიდე, სადაც გული ამიძგერდება;
177. „სანდლები იქ გავიხსნა, სადაც გული მეტყვის;
178. „მზე თუ ინებებს, ქულაბას, ჩემს ქალაქს მივალწიო;
179. „მათ, ვინც აბუჩად მიგდებდა, არ ეამებათ;
180. „ვინც გულში მმტრობდა, მშვიდობით დაბრუნებას არ მისურვებენ;

181. „მაშინ ხის ოსტატს შენს ქანდაკებას გამოვათლევინებ.
ასეთია ჩემი სურვილი;
182. „შენს სახელს მთელი შუმერი ეთაყვანება.
183. „შენს ქანდაკებას ყველა ტაძრის სიმბოლოდ ვაქცევ.“¹
184. ანზუდმა ნეტარ ლუგალბანდას უპასუხა:
185. „შენს ფეხს ექნება მოზღვავებული სირბილის ძალა,
არასოდეს დაიღლები;
186. „ძალა ექნება შენს მკლავს;
187. „შენი მკლავები დაიჭიმება, უშრეტი ძალით;
188. „ივლი მზისა და ინანას მსგავსად;
189. „იშეურის შვიდი ქარის მსგავსად;
190. „გავრცელდები ალის მსგავსად, მეხივით დაეცემი;
191. „სადაც ისურვებ, იქ შეძლებ წასვლას;
192. „ფეხს იქ დადგამ, საცა თვალს დადგამ;
193. „იქ მიხვალ, სადაც გული გაგიწევს;
194. „სანდლებს იქ გაიხსნი, სადაც გული გეტყვის;
195. „შენს ქალაქამდე მზე იქნება შენი მეგზური;
196. „მათ, ვინც აბურჩად გიგდებდა, არ ეამებათ;
197. „ვინც გულში გამტრობდა, არ გეტყვიან: „მშვიდობით
მობრძანდი!“
198. „ჩემს ქანდაკებას ოსტატს ხისგან გამოათლევინებ, ქვეყნად
რომ ნახონ!

---

¹ არსებობს მრავალი ადრეული ტაძრის ფრიზი ანზუდის გამოსახულებით. ცნობილია მონუმენტური გამოსახულება ელ-უბაიდიდან.

- 199. „მთელი შუმერი მეთაყვანება!
- 200. „ჩემს ქანდაკებას ყველა ტაძრის სიმბოლოდ გახდი!
- 201. „მწირი მინები ისეთივე გახდება, როგორც შენი სავალი გზები;
- 202. „ევფრატის სიფართის სარწყავი არხები შენი იქნება!“

ლუგალბანდას დაბრუნება

- 203. გზაში პური არ გაუტეხავს;
- 204. ყოველი იარაღი ხელით ატარა;
- 205. ცაში ანზუდი მიფრინავდა;
- 206. მინაზე ლუგალბანდა ფეხდაფეხ მიჰყვებოდა;
- 207. მალლიდან დასცქეროდა, ლაშქარს უთვალთვალვდა;
- 208. ლუგალბანდა ლაშქრის ფეხიდან ავარდნილ მტკერს ქვემოდან ხედავდა.
- 209. ანზუდმა უთხრა ლუგალბანდას:
- 210. „ლუგალბანდა,
- 211. „ახლა (რამდენიმე) რჩევას მოგცემ, ენდე მათ!
- 212. „გაგიმხელ საიდუმლოდ და შეიმისმინე!
- 213. „როგორც დაგპირდი, ბედი გექნება, გადაგიწყვიტე!
- 214. „ნუ ეტყვი ამას შენს თანმხლებთ!
- 215. „ნუ ეცოდინებათ შენს ძმებს!
- 216. „კარგი იღბალი შურს იწვევს, ასე იყო და ასე იქნება!
- 217. „ახლა ჩემს ბუდეს მივაშურებ, შენ გზა განაგრძე ლაშქრისაკენ.“
- 218. ანზუდი ბუდეში დაბრუნდა.

219. თავის ძმების გზას ლუგალბადა ისევ დაადგა;
220. როგორც U-ჩიტი ფრინდება წმინდა ლერწმის ბარდიდან,
221. როგორც ლახამას სული ამოდის აბზუდან,¹
222. როგორც ციდან მინაზე დაშვება,
223. ლუგალბანდამ უეცრად შეარღვია ლაშქრის შუაგული, თავის ძმებს შორის გაჩნდა.
224. ძმებმა ჟრიამული იწყეს, ლაშქარი აგუგუნდა.
225. ძმებმა და თანამებრძოლებმა
226. დაქანცეს შეკითხვებით:
227. „ლუგალბანდა, შენ ისევ აქ ხარ!
228. „ლაშქარმა დაგტოვა, როგორც ომში დაცემული;
229. „მეტს ველარ შეჭამდი ნახირის მსუყე საჭმელს;
230. „მეტს ველარ შეჭამდი ფარეხის საუკეთესო ყველს;
231. „მაღალი მთიდან, საიდანაც არვის ძალუძს მარტო დაბრუნება;“
232. „საიდანაც არავის ძალუძს დაუბრუნდეს კაცთა მოდგმას, როგორ დაბრუნდი?“
233. და კვლავ ძმებმა და თანმხლებებმა
234. დაქანცეს შეკითხვებით:
235. „მთის მდინარეებს, ნაყოფიერების დედებს,

---

¹ ასოცირებულია ღვთაება ენქისთან. ენქის ჰყავდა „ენგურის 50 ლახამა“. ენგური არის აბზუს სინონიმი (შდრ. ქართული – ენგური). მოიხსენიება „ინანას და ენქის მითში“; Jeremy Black, Anthony Green; Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia, British Museum Press.

236. „[სველი] შლამი აქვთ;
237. „წყალს როგორ სვამდი, როგორ ზიდავდი?“
238. ნეტარმა ლუგალბანდამ უპასუხა:
239. „დედასავით ბარაქიან მთის მდინარეებს
240. „სველი შლამი აქვთ;
241. „ მხარზე ვინექი, წყალს ვსვამდი ზედაპირიდან;
242. „მგელივით ვბრღლვინავდი, ვძოვდი მდელოზე;
243. „მინას ვკორტნიდი გარეულ მტრედივით, რკოს ვჭამდი;”
244. ლუგალბანდას ძმებმა და თანმხლებლებმა,
245. ლუგალბანდას სიტყვები ირწმუნეს.
246. მთელი დღე ერთად გროვდებოდნენ პატარა ჩიტებივით;
247. ჰკოცნიდნენ და ეხვეოდნენ მას,
248. თითქოს gamgam - ბარტყი ყოფილიყოს თავის ბუდეში,
249. აპურებდნენ და აძლევდნენ სასმელს,
250. უკუაგდებდნენ ლუგალბანდას სნეულებას
251. და როგორც ერთი, კვლავ ურუქის [სულს] მიყვებოდნენ;¹
252. მთებზე ისე გადადიოდნენ, როგორც გველი გარს ერტყმის ძნას.
253. როდესაც არათამდე ერთი ლიეს მანძილი იყო;
254. არათას სათვალთვალო კოშკთან,²
255. ურუქ-ქულაბამ ბანაკი დასცა.

¹ გაურკვეველი ადგილია. მომდევნო სტრიქონებში ნათქვამია, რომ არათას ალყა უშედეგოა.

² როგორც ჩანს, დროებითი სათვალთვალო კოშკები ჰქონდათ აგებული.

256. ქალაქიდან ხელშუბების წვიმა მოდიოდა;
257. უთვალავი [ლვედის ხმა], როგორც მთელ წელიწადში მოსული წვიმის წვეთები;
258. არათას კედლიდან ზუზუნით ეცემოდნენ.
259. დღეები გადიოდა... თვეები გადიოდა... დრო გადიოდა... მთელმა წელმა გაიარა.
260. ცისქვეშეთში მოსავალი მიიღია;
261. წუხდნენ, როცა მოუსავლიან მინდვრებს ხედავდნენ;
262. ისრები, წვიმის წვეთებივით, მთელი წელი
263. გზაზე ცვიოდა.
264. აკაციები მთის კალთებზე ხარობდნენ,
265. რომლებმაც Sšumgal-ს ჭრილობა შეუხორცეს;¹
266. არავინ იცოდა როგორ დაბრუნებულიყო ქალაქში;
267. არავის ძალუძდა ქულაბაში დაბრუნება.
268. მათ შორის მყოფი ენმერქარი, მზის ვაჟი,
269. უსასრულო ყიჟინამ განარისხა და ააღელვა.
270. ეძებდა ვინმეს, ვინც ქალაქში დაბრუნდებოდა;
271. ეძებდა ვინმეს, ვინც ქულაბაში დაბრუნდებოდა;
272. მაგრამ არავინ თქვა: „ქალაქში დავბრუნდები!“
273. მაგრამ არავინ თქვა: „დავბრუნდები ქულაბაში!“
274. იგი მივიდა [უცხო] რაზმთან;
275. მაგრამ არავინ თქვა: „ქალაქში დავბრუნდები!“

---

¹ შუმერული ტერმინი sšumgal, – მას არ გააჩნია ზუსტი თარგმანი. უნდა იყოს მითიური ცხოველი, რომელიც გამოსახული იყო ბაბილონში, იშთარის კარიბჭეზე.

276. მაგრამ არავინ თქვა: „დავბრუნდები ქულაბაში!“
277. რჩეულ მეომრებთან მივიდა;
278. მაგრამ არავის უთქვამს: „ქალაქში დავ-ბრუნდები!“
279. მაგრამ არავის უთქვამს: „დავბრუნდები ქულაბაში!“
280. (იგი) კვლავ [უცხო] რაზმთან მივიდა;
281. კვლავ არავინ თქვა: „ქალაქში დავბრუნდები!“
282. კვლავ არავინ თქვა: „დავბრუნდები ქულაბაში!“
283. როცა კვლავ მივიდა რჩეულ მებრძოლებთან,
284. მხოლოდ ლუგალბანდა გამოეყო უძრავად მდგომ ჯარს,
თქვა:
285. „ჩემო მეფეო, ნავალ ქალაქში, მაგრამ ვერვინ შეძლებს
ჩემთან ერთად სვლას!
286. „მარტო ნავალ ქულაბაში, რადგან არვის ძალუძს ჩემთან
ერთად სვლა!“
287. **ენმერქარი:** „როდესაც ნახვალ ქალაქში, ვერვინ ივლის
შენთან ერთად!
288. „როდესაც ნახვალ ქულაბაში, ვერვინ ივლის შენთან
ერთად!“
289. ლუგალბანდამ ცა და მიწა დაიფიცა: „ქულაბას
ძღვევამოსილება შენ ხელთ იქნება!“
290. უხუცესთა კრების პირისპირ იდგა
291. სასახლეში, რომელიც მაღალ მთასავით აღმართულიყო
მინაზე.
292. ენმერქარი, მზის ვაჟი,
293. ინანას წყენით ეუბნებოდა:

294. „ოდეს მეფობა ციდან ჩამოვიდა, ჩემმა კეთილმა დამ, დიდებულმა ინანამ
295. „თავისი ბრწყინვალე მთიდან გამომარჩია და შემიყვარა,
296. „შემიყვანა ქულაბაში, აგურით ნაშენში,
297. „ურუქი მაშინ ჭაობი იყო, ლაფით სავსე,
298. „სადაც ევფრატის მშრალ ნიადაგზე ალვის ხე ხარობდა;
299. „სადაც ბებერი ლერწმის ხმირ ტყეში ნორჩი ლერწმები ხარობდნენ;
300. „ენქიმ, ერიდუს მეფემ,
301. „მომცა ძალა ძველი ლერწმები გამეკაფა, ჭაობი დამეშრო;
302. „ორმოცდაათი წელი ვაშენებდი, ორმოცდაათი წელი ვიქმოდე ამას;
303. „და ახლა, ნუთუ შემთხვევით, სრულიად შუმერსა და აქადში,
304. „მართუ,¹ რომელმაც არ იცის ხორბალი, აღზევდება?²
305. „ურუქის კედელი დგას ჩიტის მახესავით, უკაცრიელ ადგილას გადაჭიმული;
306. „აქ, ამ ადგილას, ჩემი ძლიერება დასასრულს უახლოვდება;
307. „ჯარი გარს მეხვევა, როგორც ხბო დედას;
308. „როგორც ბავშვი, რომელიც დედას სძულს, დატოვებს ქალაქს;
309. „ჩემი ბრწყინვალე და, კეთილი ინანა,

---

¹ დასავლეთის აღმნიშვნელი ტერმინი.

² ვინც „არ იცის ხორბალი“ – მიუთითებს მართუს არაცივილიზებულიობაზე. ასევე ჩანს მართუ „აქადის წყევლაში“ (იხ. Cooper, 1983) და „მართუს ქორწინებაში“ (იხ. Klein, 1996).

310. „ქულაბაში მიიჩქარის, აგურით ნაშენში!
311. „ნუთუ მას უყვარს ქალაქი, თუკი მე ვძულვარ?
312. „მისთვის ერთნი ვართ მე და ქალაქი.
313. „შეიძულებდა ქალაქს, თუკი ვუყვარვარ?
314. „მისთვის ერთნი ვართ მე და ქალაქი.
315. „შეეძლო nu-gig - ანზუდის ბარტყივით,
316. „ჩემი მოშორება
317. „და მიტოვება თავის სამყოფელში.
318. „ვთხოვ დამაბრუნოს ქულაბაში, აგურით ნაშენში,
319. „მაშინ გვერდზე გადავდებ ჩემს შუბს;
320. „იმ დღეს ხელს გავუშვებ, ჩემს ფარს დავამსხვრევ;
321. „ამას ვეუბნები ჩემს კეთილ დას, ინანას, ქვეყნიერების ქალბატონს.“
322. ითქვა და ნეტარმა ლუგალბანდამ სასახლე დატოვა.
323. ძმები და თანამებრძოლები
324. ულრენდნენ მას, როგორც უცხო ძაღლს, რომელიც ლამობს ხროვაში შეჭრას;
325. ლუგალბანდა ნავარდობდა როგორც ჩოჩორი, ჯოგში შეჭრას რომ ლამობს;
326. **თანამებრძოლები:** „ვინმე სხვა გაგზავნე ურუქში ბატონისთვის,
327. ენმერქარისთვის, მზის ვაჟისთვის!”
328. **ლუგალბანდა:** „მარტო ნავალ ქულაბაში, არვის ძალუძს ჩემთან ერთად სვლა“

- 329. თანამებრძოლები:** „ასეთ გზაზე დაჟინებით რად ითხოვ მარტო წასვლას?
- 330.** „თუ შენი მფარველი სული შენთან არ იქნა,
- 331.** „თუ შენი მფარველი სული შენთან არ იქნა,
- 332.** „ველარასოდეს დადგები ჩვენ გვერდით,
- 333.** „ველარასოდეს დაჯდები ჩვენ გვერდით,
- 334.** „ველარასოდეს დაადგამ ფეხს მიწაზე ჩვენთან ერთად,
- 335.** „მიუწვდომელ მთებში, სადაც არვის ძალუძს მარტო სიარული;
- 336.** „საიდანაც ცოცხალი არვინ დაბრუნებულა, ვერც შენ დაბრუნდები.“
- 337. ლუგალბანდა:** „ვიცი, დრო მიფრინავს, თქვენ შორის ისეთი მამაცი არავინაა, ვინც ჩემთან ივლის ამ უკიდევანო დედამიწაზე.“
- 338.** ლუგალბანდამ ძმების უიმედობის ჯინაზე,
- 339.** თანამებრძოლების სასონარკვეთის ჯინაზე,
- 340.** გზაზე საგზალი არ წაიღო.
- 341.** მხოლოდ აღიჭურვა, სათითაოდ ატარა ყოველი იარაღი.
- 342.** მთის ბილიკით ვაკისკენ მიდიოდა,
- 343.** ანშანის შორეული მხარიდან ანშანის მთიან მხარემდე.
- 344.** გადალახა მთათა ხუთი, ექვსი, შვიდი სიშორე.
- 345.** შუალამეს, სანამ ინანას, ქვეყნიერების ქალბატონს, შესანირს მთარმევედნენ,
- 346.** გახარებულმა შეაბიჯა ქულაბაში, აგურით ნაშენში.
- 347.** მისი ქალბატონი, დიდებული ინანა

348. სასთუმალზე იჯდა;
349. მის წინაშე ქედი მოიხარა,
350. როგორც ინანას ჩვევია შეხედოს ამა-უშუმგალანას, მწყემსს,
351. ისე შეხედა ნეტარ ლუგალბანდას.
352. როგორც ინანას ჩვევია ებასოს შარას, თავის ვაჟს,
353. ისე დაელაპარაკა ბრწყინვალე ლუგალბანდას:
354. „ჩემო ლუგალბანდა,
355. „ახალი ამბავი რა მოიტანე ქალაქიდან?
356. „არათადან მარტოდმარტო როგორ დაბრუნდი?“
357. ნეტარმა ლუგალბანდამ უპასუხა:
358. „აი, რა თქვა შენმა ძმამ, რაც თქვა,
359. „ეს არის, რაც ენმერქარმა, მზის შვილმა თქვა:
360. „ოდეს ციდან მეფობა ჩამოვიდა, ჩემმა კეთილმა დამ,
დიდებულმა ინანამ
361. „თავისი ბრწყინვალე მთიდან ამომარჩია და შემიყვარა;
362. „მან შემიყვანა ქულაბაში, აგურით ნაშენში;
363. „ურუქი მაშინ ჭაობი იყო, ლაფით სავსე;
364. „სადაც ევფრატის მშრალ ნიადაგზე ალვის ხე ხარობდა;
365. „სადაც ბებერი ლერწმის ხშირ ტყეში ნორჩი ლერწმები
ხარობდნენ;
366. „ენქიმ, ერიდუს მეფემ,
367. „მომცა ძალა გამეკაფა ძველი ლერწმები, ჭაობი დამეშრო;
368. „ორმოცდაათი წელი ვაშენებდი, ორმოცდაათი წელი
ვიქმოდი ამას
369. „და ახლა, ნუთუ შემთხვევით, სრულიად შუმერსა და აქადში,

370. „მართუ, რომელმაც არ იცის ხორბალი, აღზევდება?
371. „ჩიტის მახესავით დგას ურუქის კედელი, უკაცრიელ ადგილას გადაჭიმული;
372. „აქ, ამ ადგილას ჩემი ძლიერება დასასრულს უახლოვდება!
373. „ჯარი გარს მეხვევა, როგორც ხბო დედას;
374. „როგორც ბავშვი, რომელიც დედას სძულს, დატოვებს ქალაქს;
375. „ჩემი ბრწყინვალე და, კეთილი ინანა,
376. „მიიჩქარის ქულაბაში, აგურით ნაშენში!
377. „ნუთუ მას უყვარს ქალაქი, თუკი მე ვძულვარ?
378. „მისთვის ერთნი ვართ მე და ქალაქი.
379. „შეიძულებდა ინანა ქალაქს, თუკი ვუყვარვარ?
380. „მისთვის ერთნი ვართ მე და ქალაქი;
381. „შეეძლო nu-gig - ანზუდის ბარტყივით
382. „ჩემი უარყოფა
383. „და მიტოვება?
384. „ვთხოვ, დამაბრუნოს ქულაბაში, აგურით ნაშენში;
385. „მაშინ ჩემს შუბს გვერდით გადავდეგ;
386. „იმ დღეს ხელს გავუშვებ, ჩემს ფარს დავამსხვრევ.“
387. ინანამ, ბრწყინვალე ქალბატონმა, უპასუხა:
388. „ღვთიური მდინარის დასასრულს, რომელსაც კამკამა კალაპოტი აქვს,
389. „მდინარისა, რომლის ზედაპირიც ინანას ანარეკლია;
390. „სადაც ნაპირთან დატბორილ მდელოზე,
391. „suḫur-maš თევზი სიცოცხლის ბალახს მიირთმევს;

392. „ველურ რკოს მიირთმევს კობრა;
393. „სადაც GIՆ-ՏԷՏ თევზი მეფე suħur-maՏ თევზებისა,¹
394. „თამაშობს და ბედნიერად ხტის,
395. „ქერცლიანი კუდით წმინდა ადგილის ძველ ლერწმებს ეხება,
396. „იალღუნები...²
397. „მორევში იძირება
398. „დგას ეულად ერთი იაღღუნი,
399. „მდინარის მორევთან დგას ეულად ერთი იაღღუნი,
400. „და როდესაც ენმერქარი, მზის ვაჟი,
401. „მოჭრის იაღღუნს და მისგან სახაპავს გააკეთებს,
402. „წმინდა ადგილის ძველი ლერწმები ამოიძირკვება, მათ
წყალი წაიღებს;
403. „როცა GIՆ-ՏԷՏ თევზს გამოდევნის, მეფეს ყოველი suħur-maՏ
თევზისა, მდინარის მორევიდან,
404. „დაიჭერს, მოამზადებს და მიირთმევს
405. „და დააპურებს ა-ანკარას, ინანას ძლიერ ლაშქარს,
406. „მაშინ გაიმარჯვებენ მისი მეომრები.
407. „არათას ძლიერებას ენგურიდან მოუღებს ბოლოს;“
408. „თუ წაიღებს ქალაქიდან ძვირფას ლითონს, რომლის
მჭედელს თან წაიყვანს;
409. „თუ წაიღებს [ქალაქიდან] ძვირფას თვლებს და
ოქრომჭედელს თან წაიყვანს,
410. „დადებს ქვას და თავიდან გამოკვეთს ქალაქს,

---

¹ სახელწოდებები უცნობია და არ ითარგმნება.

² ბოტ. სამასრე ტირიფი.

411. „არათას ყველა მიწა სამუდამოდ მისი გახდება.“

ეპილოგი

412. „არათას გალავნის ქონგურები მომწვანო ლილაქვისაა!

413. „რომლის აგურის [კედლის] ქონგურები წითლად ელავენ!

414. „რომლის აგური ...[...] მოკალული ქვაა!

415. „სადაც მთიდან მოტანილი კვიპაროსები ხარობენ!

416. „დიდება ბრწყინვალე ლუგალბანდას!“

დასასრული

a ლექსიკონი

ენსეღუანას პოეზია

1. ინანა და ებიხი
2. ინანა მეცხრე ცაზე
3. ქალბატონი – სამყაროს გული

A

ა (არს.) წყალი **I** 16, 178, 179; **III** 55, 253;

ა-ა (არს.) მამა **I** 65, 167; **II** 52;

ა-ბა (ნაცვ.) ვინ **II** 16, 38, 42, 59; **III** 15, 53, 179, 217, 256, 257;

ა-და-აღ (ზმნიზ.) ახლა **II** 76;

ა-გარჰ (არს.) მინდორი, ველი **I** 76;

a-gin₇ (ზმნიზ.) ქცევა, შესტი **I** 89; **II** 115;

a-ha-an (არს.) თევზის სახეობა **III** 65;

a-la (არს.) ბარაქა **I** 151;

a-ma-ru (არს.) წარღვნა **II** 11, 78;

a-na (ნაცვ.) რა? რომელი? **I** 113, 114, 115; **II** 92; (ოდესმე) **III** 183, 246;

a-niġin₂ (არს.) წყალსაცავი, არხი **I** 47, 106;

a-nir (არს.) გოდება ჩივილი **I** 164; **II** 25, 33, 97, 98; **III** 90, 197, 251;

^da-nun-na - ანუნა 88, **I** 117; **II** 34, 113, 115, 116; **III** 1, 5, 12, 73, 104, 185;

a-ra-zu (არს.) ვედრება; **II** 81;
 a-ra₂ (არს.) გზა **III** 255;
 a-sur-ra (არს.) მიწისქვეშა წყალი **III** 65;
 a-ša-an-gar₃ (არს.) სიცრუე, სიყალბე **III** 157;
 a-šag₄ (არს.) ველი, მინდორი **III** 33, 34;
 a-tar (არს.) დაცინვა, ქილიკი **III** 159;
 a₂ (არს.) მკლავი, ტოტი **I** 6, 12, 37, 38, 71, 76, 79, 85, 96, 97, 140, 146,
 161, 162, 168, 169; **II** 17, 19, 27; **III** 6, 156, 199;
 a₂-an-kar₂ (არს.) იარაღის სახეობა **I** 2;
 a₂-ġal₂ (ზედ.) ძლიერი, ჯანმრთელი **III** 4;
 a₂-sag₃ (არს.) ბაგირი, თოკი **I** 42, 101;
 a₂-tuku (ზედ.) ძლიერი, ყოვლისშემძლე, რაინდი **II** 48; **III** 112-13;
 a₂-ur₂ (არს.) გაჩერება **III** 13;
 ab (არს.) ნაპრაღი **II** 105;
 ab-bi (არს.) მნიშვნელობა უცნობია **III** 206, 264;
 absin₃ (არს.) ხნული, კვალი; **III** 34;
 abula (არს.) ქალაქის გალავანი, ჭიშკარი; **I** 78; **II** 44;
 ad (არს.) აზრი, ხმა **II** 56;
 ad₆ (არს.) გვაში **II** 127;
 aga (არს.) გვირგვინი **I** 122; **II** 4, 107; **III** 142;
 aġ₂ (ზმ.) გაზომვა, შეფასება **II** 2, 4, 18, 19, 109, 111, 121, 136; **III** 6, 93,
 135, 156, 199, 258;
 ak (ზმ.) კეობა, შესრულება **I** 3, 30, 31, 32, 33, 43, 57, 92, 102, 113, 114,
 115, 130, 140, 171, 175; **II** 116; **III** 7, 20, 58, 69, 81, 83, 84, 126, 184,
 212, 214;
 al (არს.) სურვილი, ვნება **I** 113, 114, 115;

^gal-la-nu-um (არს.) რკო, მუხა **I** 148;
^dalad (არს.) მფარველი სული **III** 123;
am (არს.) გარეული ხარი **I** 8, 125, 161; **III** 25;
ama (არს.) დედა **II** 61, 96, 150;
am-si (არს.) სპილო **I** 160;
an (არს.) ცა, ზეცა **I** 7, 10, 13, 25, 26, 64, 66, 67, 75, 89, 90, 91, 120, 22, 156; **II** 3, 12, 123; **III** 3, 68, 71, 94, 96, 100, 102, 105, 126, 179, 183, 206, 209, 210, 214, 217, 265;
an - ან-ი, ცა, **I** 49, 61, 62, 65, 66, 79, 82, 86, 108, 112; **II** 2, 14, 15, 19, 59, 75, 76, 85, 86, 93, 94, 109, 121, 136, 153; **III** 3, 6, 14, 35, 69, 93, 97, 106, 107, 113, 181, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 216, 258, 265;
an-ba (არს.) ნაყარი, გროვა **III** 60;
an-bar (არს.) ცის კიდე; **I** 68;
an-bar₇ (არს.) შუადღე **II** 141; **III** 49, 177;
an-edin (არს.) ველი, მდელო **III** 36;
an-pa (არს.) ზეცა, მწვერვალი **II** 112;
an-ta (არს.) მეგზური, თანამგზავრი **III** 116;
an-ti-bal (არს.) სიმბოლო, ნიშანი **I** 69;
an-ur₂ (არს.) ჰორიზონტი; **II** 111;
an-usan (არს.) საღამო, მწუხრი **I** 59;
ar₂ (არს.) ქება, ხოტბა **III** 214;
arḫuš (არს.) თანაგრძნობა, თანადგომა **III** 244, 4252;
aratta^{ki} (გეოგ.) არათას ქვეყანა; **I** 48, 107;
asila (არს.) დღესასწაული **II** 68;
^daš-im₂-babbar₂ - აშიმ-ბაბარი, მთვარის ღმერთის ძვ. შუმ. სახელი **II** 84, 102;

aš₂ (არს.) წყევლა I 147, 149;

B

ba (ზმ.) საკუთრად ქონა, აღსრულება II 153; III 175;

ba-an-gi₄ (არს.) მიზღვა, მიგება III 158;

ba-da-ra (არს.) გალესილი მახვილი, პირი I 173; II 108;

ba-ra-aḥ (არს.) ბრძოლა III 28;

bad (ზმ.) გახსნა, III 139, 176;

bad₃ (არს.) კედელი III 62;

bal (ზმ.) შეცვლა, შებრუნება, უკუქცევა I 131, 175; III 29, 88, 122, 126, 198;

balag (არს.) მუსიკალური საკრავი II 33;

ban₃-da (ზედ) უმცროსი II 114;

bar (ზმ.) გვერდზე ყოვნა I 85, 137; II 83; III 14, 31, 54, 124, 176, 184, 252;

(არს.) გარე, გვერდი I 145, 149, 165; III 56, 89;

barag (არს.) კვარცხლბეკი, ტახტი, დიდება II 135; III 99, 260;

bar₇ (ზმ.) დაწვა II 13;

bi-ri-ig (ზმ.) შეჭმუხვნა (სახის) III 158;

biluda^{da} (ზმ.) რიტუალის სახეობა II 16;

bil₂ (ზმ.) მხურვალება, დაწვა II 70;

bir (ზმ.) გაფანტვა III 61;

bir₅ (არს.) კალია I 76;

buluḡ₃ (ზმ.) გაფურჩქვნა I 10;

bur₂ (ზმ.) გათავისუფლება II 57, 120; III 25, 92, 203;

buru₃ (ზმ.) შეღწევა I 86;

D

- da (არს.) გვერდი, მხარი **III** 21;
- dab₅ (ზმ.) ალყაში მოქცევა, შეპყრობა, ჩაჭიდება **I** 160; **II** 91, 142; **III** 9, 13, 65, 109, 117, 201;
- dadag (ზმ.) ბრწყინვა, კაშკაში **II** 120; **III** 177;
- dag (ზმ.) ხეტიალი **I** 84; **III** 78;
- dağal (ზმ.) ფართედ ყოვნა, სიფართე **I** 12; **II** 124; **III** 32, 49, 155;
- dal (ზმ.) ფრენა **II** 35, 105;
- ^{tum}dal-ḥa-mun (არს.) მტვრიანი ქარი, ქარბორბალა **III** 21;
- dalla (ზმ.) კაშკაში **II** 1; **III** 209;
- dam (არს.) ცოლი **II** 55, 141; **III** 79, 135;
- (ზმნიზ.) **III** 135;
- dar (ზმ.) გახლეჩა, გაპობა, გაყოფა, გახეთქვა **I** 3; **III** 21, 118;
- de₂ (ზმ.) დაღვრა **I** 152; **II** 45, 126; **III** 47/8;
- de₅ (ზმ.) შეგროვება **III** 182, 247;
- de₆ (ზმ.) ტარება **I** 40, 58, 99; **II** 42, 46, 59; **III** 61, 156;
- di (არს.) კანონი, სამართალი **II** 83, 100, 102, 117;
- dib (ზმ.) აცდენა, უზენაესობა **III** 2, 212, 213, 214;
- diğir (არს.) დვთაება **I** 87, 112, 116; **II** 64, 87, 34, 115; **III** 4, 9, 11, 32, 70, 109, 182, 183, 217, 259;
- dili (ზედ.) ერთი **III** 12, 71, 96, 182, 210, 218;
- dili-us₂ (არს.) თანამგზავრი **III** 116;
- dim₂ (ზმ.) გაკეთება, აღსრულება **I** 151; **III** 58 2x, 119, 138;
- dim₃ (ზმ.) უნუგეშობა **III** 116, 137;

dirig (ზმ.) უზენაესობა **I** 88, 171; **II** 42, 59, 61, 115, 139; **III** 15, 98, 113, 122, 18;
 du₃ (ზმ.) აშენება, აგება, აღმართვა, შექმნა, **I** 47, 171; **III** 30, 49, 63, 138, 199;
 du₆ (არს.) ნანგრევი, ყრილი **II** 35; **III** 16;
 du₇ (ზმ.) სისრულეში მოყვანა, დამთავრება **I** 2; **II** 108; **III** 8;
 du₈ (ზმ.) გაერთკვლება, დახუნძვლება **I** 117, 121; **III** 50, 79, 172, 214; **II** 75, 76;
 du₁₄ (არს.) აღრევა, ქაოსი **III** 162;
 dub (ზმ.) გროვად მოქუჩება **II** 136;
 dub-dad₃ (n:ideophone) გრგვინვა **I** 145;
 dub₂ (ზმ.) კანკალი **I** 81, 83; **III** 17, 52, 90, 115, 178, 262;
 dub₃ (არს.) მუხლი **III** 137;
 dug₃ (ზმ.) კარგად ყოფნა, სიკარგე **I** 22; **II** 82, 147; **III** 135 2x, 274;
 dug₄ (ზმ.) თქმა, ლაპარაკი, **I** 4, 22, 55, 60, 61, 65, 113, 114, 115, 122, 126, 135, 147, 166; **II** 5, 15, 33, 51, 52, 53, 55, 63, 64, 65, 68, 72, 75, 76, 81, 83, 102, 103, 108, 119, 122, 134, 136, 139, 140, 151, 152; **III** 20, 62, 139, 157 2X, 158, 159, 170, 178, 199, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 218, 258, 261, 262;
 dugud (ზმ.) დამძიმება **III** 12, 158;
 dul (ზმ.) დაფარვა **II** 71; **III** 10, 46, 64;
 dul₂ (ზმ.) დაკლება, **III** 141;
 dum-dam (N:ideophone) ხმაური **III** 13;
 dumu (არს.) ვაჟი, შვილი **I** 23, 53, 182; **II** 41, 58, 96, 142; **III** 2, 79;
 dun (არს.) ბარაქა **III** 121;
 dungu – ალბათ **III** 100;
 dur (არს.) შეკვრა, გადაბმა **I** 58;

dur₂ (არს.) rump გაგვა, გავის ზორცი **III** 23, 106;

^{urud}dur₁₀-al-lub (არს.) ნაჯახის სახეობა **III** 46;

E

e-ne (ზმ.) გართობა, თამაში **I** 126; **III** 20; (PD:personal) ის **III** 4, 14, 35;

^{kuš}e-sir₂ (არს.) სანდალი **III** 20;

e₂ (არს.) სახლი, სამყოფელი **I** 132; **II** 25, 88, 89, 104; **III** 16, 79, 84, 92, 121, 138;

e₂-an-na - ეანა **II** 86;

e₂-gal (არს.) სასახლე **I** 171; **II** 44; **III** 180;

e₂-mi₂ (არს.) ქალის სამყოფელი, საკანი **III** 75, 135;

e₂-ri-a (არს.) უნაყოფო მიწა, უდაბნო **III** 16;

e₃ (ზმ.) გასვლა ან შემოსვლა **I** 2, 12, 15, 54, 59, 75, 76, 86, 120, 134, 178; **II** 1, 61, 104, 148, 149, 154; **III** 19, 61, 66, 85, 105, 209, 211, 249, 263, 270;

ebiḫ^{ki} - ებიხი **I** 32, 52, 91, 111, 115, 123, 141, 144, 152, 177, 181, 182; **III** 111;

ebiḫ₂ (არს.) თოკი **I** 42, 101;

ed₃ (ზმ.) ასვლა ან ჩამოსვლა **I** 84; **II** 11;

edin (არს.) უდაბნო **III** 43, 49, 51;

elam^{ki} (გეოგრ.) ელამი **I** 27;

eme (არს.) ენა **III** 157;

en (არს.) ბატონი **I** 19; **III** 245; უზენაესი ქურუმი **II** 67, 120;

En-ḫe₂-du₇-an-na / En-ḫedu-ana - ენხედუანა **II** 67, 81; **III** 219;

^den-lil₂ (n:dn) ენლილი **I** 50, 109, 167; **II** 18, 95; **III** 14, 97, 113, 200, 201, 205, 265;

en₃-du (არს.) სიმღერა **III** 197;
 engur (არს.) მიწისქვეშა წყალი **III** 65;
 enmen₂ (არს.) წყურვილი, პირის გაშრობა **I** 148;
 ereš (არს.) ქაღალბატონი **III** 1, 3;
 er₂ (არს.) ცრემლი, წვეთი **I** 163; **II** 24, 82, 96; **III** 40, 90 2x, 91, 93;
 er₃ (ზმ.) ძლევეამოსილება **III** 53, 54;
 erim₂-ġal₂ (ზედ.) ბოროტება, უბედურება, ცოდვა **III** 27;
 erin₂-ḫuš (არს.) ბრძოლა, ცხარე კამათი **III** 38, 164;
^{ḫi}es₂-ad (არს.) ხაფანგი **III** 27;
 eš-bar (არს.) გადაწყვეტილება **III** 180, 206;
 eš₂ (არს.) თოკი **III** 17;
 ešemen (არს.) თოკი **I** 39, 98;
^dezina₂ - ეზინა (ღვთაება) **II** 10, 43; **III** 99;

G

ga (არს.) რძე **III** 40, 41;
 ga-ba-ra-ḫum (არს.) სასოწარკვეთილება, უიმედობა **III** 22;
 ga₂-erim₂-ġal₂ (ზედ.) მტრული **I** 8;
 gaba (არს.) მოსათავსებელი ადგილი, სკივრი **II** 7; **III** 25, 73, 95;
 gaba-ri (არს.) თანაბარი **I** 67; (ზმ.) გაიგივება **III** 165;
 gabu₂ (არს.) მარცხენა (მხარე) **I** 169; **III** 59;
 gal (არს.) დიდად ყოფნა **I** 1, 3, 5, 8, 23, 64, 134, 143, 146, 161, 167, 170,
 182; **II** 3, 6, 16, 25, 34, 41, 58, 60, 64, 87, 112, 115, 135, 143; **III** 2, 3,
 4, 8, 9, 10, 14, 25, 59, 60, 70, 77, 80, 97, 102, 105, 106, 107, 108, 109,
 161, 179, 183, 186, 200, 203, 216, 250, 258, 259, 265, 272;

gal-zu (ზედ.) დახელოვნებული I 5; II 62;
gala (არს.) მომღერალი I 174; II 140;
galam (ზმ.) ოსტატობა, ცოდნა III 114;
gam (ზმ.) მოდრეკა, დამორჩილება I 71; II 20; III 30, 104, 137;
gum₂-gum₂^{gu-um-gu-um} (არს.) უგულვებელყოფა III 138;
^{gis}gana₂-ur₃ (არს.) ფარცხი I 77, 170;
gar (ზმ.) დასხმა, ნაკადი I 98;
gaz (ზმ.) განგმირვა I 74;
gen₆ (ზმ.) მტკიცედ ყოფნა, გამყარება I 70, 172; III 117, 166;
gi (არს.) განაჩენი III 4; ღერწამი III 12;
gi-il-gi-il (ზმ.) ცხენის შეკაზმვა III 23;
gi-rin (არს.) ყვავილობა, გაფურჩქვნა I 16; II 117;
(ზმ.) სიწმინე, განბანვა, ნათლად ყოფნა I 56;
gi₄ (ზმ.) დაბრუნება, უკან წასვლა I 7, 49, 108, 112; II 10, 30, 53, 56,
73, 88, 110, 141, 146; III 52, 170, 202, 205, 271;
^dgibil - გიბილ-ი, ცეცხლის ღმერთი I 47, 106;
gid₂ (ზმ.) გრძელად ყოფნა, გაქაჩვა, მგზნებარედ სურვილი I 50, 63, 73,
78, 85, 109; II 43; III 33;
gig (ზმ.) ავად ყოფნა II 93; III 159, 168, 244, 251;
gig₂ (ზმ.) შავი, სიშავე I 21;
giri₁₇ (არს.) ცხვირი I 35, 93, 158; III 81, 104, 109, 110, 111, 252;
giri₁₇-zal (არს.) სისარული, ბეწყინვალება I 121; III 1, 64;
gu (არს.) სელის ძაფი I 85; III 211;
^{gis}gu-za (არს.) ხე, ტახტი I 70, 172; III 142;
^{na4}gug (არს.) სარდიონი III 109;

gu₂ (არს.) კისერი **I** 2, 50, 52, 109, 141; **II** 113, 154; **III** 20, 30, 57, 137, 155,
 163, 166, 170;
 gu₂-bar (არს.) მტერი **III** 166;
 gu₂-en (არს.) უხუცესთა საბჭო **II** 144; **III** 266;
 gu₂-tuku (ზედ.) სრულყოფილი **II** 143;
 gu₃ (არს.) აზრი, ხმა **I** 152; **II** 30, 126; **III** 51, 100, 163;
^{na4}gu₃ (არს.) სარდიონი **I** 56;
 gu₃-an-ne₂-si (არს.) ქუხილი **I** 145; **III** 111;
 gu₇ (არს.) ჭამა, დანაყრება **II** 27, 105, 127; **III** 41, 42, 46;
 gub (ზმ.) ადგომა, დადგმა, დგომა **I** 8, 37, 38, 46, 60, 61, 78, 96, 97, 105,
 122, 125, 172, 180, **II** 19, 22, 36, 48, 80, 104; **III** 185;
 gud₃ (არს.) ბუდე **I** 165; **III** 164;
 gul (ზმ.) დანგრევა, დაქცევა **I** 6, 81; **II** 17, 101, 125, 153; **III** 119, 178,
 204, 207, 208;
^{na4}gul-gul (არს.) ქვის სახეობა **III** 62;
 gun₃ (ზმ.) მრავალფერადი **II** 130;
 gur (ზმ.) ბრუნვა, მიმართვა, შებრუნება **III** 132, 252;
 gur₄ (ზმ.) გასუქება, გახშირება, მოწყალეება **I** 19, 20, 161; **III** 1, 58, 268,
 269;
^{ku5}gur₂₁ (არს.) ფარი, მახვილი **I** 3, 44, 103;
 guru₃ (ზმ.) ტარება, ზიდვა, ატანა, გადაზიდვა **I** 1, 13, 14; **II** 2, 68, 148;
 guru₅ (ზმ.) ცვენა, ვარდნა **I** 146;
 gurud (ზმ.) მიწაზე დანარცხება **III** 115;
 gurun (არს.) ხილი **I** 121.

Ġ

- ġalga (არს.) გონება, მიზეზი **III** 70, 243;
ġa₁₂ (ზმ.) გაღება **I** 133; **II** 24; **III** 56, 253;
(ზმ.) დასახლება, **II** 10, 138; **III** 16, 64, 81, 83, 121, 252;
ġar (ზმ.) ქონა, ყოფნა **I** 71, 85, 129, 164; **II** 37, 69, 97, 113; **III** 7, 15, 43, 44,
51, 70, 74, 80, 107, 119, 121, 137, 163, 167, 170, 177, 179, 210, 253;
ġarza (არს.) რიტუალი, ჩვევა **III** 108 2X, 156, 257;
ġe₂₆ (ნაცვკუთვ.) მე **I** 89; **II** 69, 92, 100; **III** 246;
ġen (ზმ.) სვლა, სეირნობა **I** 13, 15, 84, 139, 152, 178; **II** 25, 106;
ġeštug₂ (არს.) ყური **I** 66; **III** 176, 182, 247;
ġi₆ (არს.) დამე **II** 56;
ġi₆-par₄ - გიპარი **II** 66;
ġi^sġidru (არს.) სკიპტრა **III** 140;
ġiri₂ (არს.) პირი, ღერო **I** 140, 142, 173; **II** 107;
ġiri₂-ur₃-ra (არს.) სატევარი **III** 64;
ġiri₃ (არს.) ფეხი, ტერფი **I** 58, 138; **II** 22, 32, 53, 54, 78; **III** 18, 56, 114, 116;
ġiri₃-us₂ (არს.) კვალი **III** 117;
ġissu (არს.) ჩრდილი, მცველი **II** 71;
ġiš (არს.) ხე **I** 122, 148; **II** 114, 126; **III** 177;
ġiš-an-dul₃ (არს.) ჩრდილისმიმფენი ხე **I** 122;
ġiš-gid₂-da (არს.) მახვილი იარაღი **I** 43, 102;
ġiš-ġur (არს.) განზრახვა **III** 42, 68;
ġiš-kan₄-na (არს.) კარიბჭე **II** 150;
ġiš-keše₂-da (არს.) არხი **I** 179;
ġiš-la₂ (არს.) ბრძოლა **III** 19, 54, 163;

ḡiṣ-nu₂ (არს.) სარეცველი II 117;
ḡiṣ-ṣub-ba (არს.) ხვედრი III 168;
ḡuruṣ (არს.) ახალგაზრდა კაცი, რაინდი II 48, 50.

ჴ

ḡa-ṣu-ur₂ (არს.) კვიპაროსი, ხაშური I 126;
ḡa-za (ზმ.) დაჭერა, ფლობა I 72; III 72;
^{mus}ḡa-zi-in (არს.) ცული I 46, 105;
ḡar-ra-an (არს.) მორევა, დამარცხება, აღება I 74, 86; III 25, 117;
ḡaṣ₂ (არს.) ლაგამი I 73;
ḡe-am₃ (არს.) ასე, ამგვარად III 203, 204 2x, 207, 208;
ḡe-en-du (არს.) ბილიკი III 117;
ḡe₂-ḡal₂ (არს.) სიუხვე, სიმრავლე III 248;
ḡi (ზმ.) ერთობა III 140, 141;
ḡi-li (არს.) მიმზიდველობა II 88, 147, 154;
(ზმ.) სიამოვნების მიღება, გართობა III 137;
ḡu-ri₂-in^{musen} (არს.) არწივი III 31;
ḡub₂ (არს.) ფეხი I 3, 39; III 19, 20;
ḡuḡ (ზმ.) სამსახურში ყოფნა III 259;
ḡul (ზმ.) ცუდად ყოფნა I 136, 162, 182; II 89, 93; III 47, 76, 160 2x, 168, 244;
ḡul-du (ზედ.) ბოროტი, უსამართლო I 46, 105;
ḡul-ḡal₂ (ზედ.) დვარძლი II 39;
ḡuluḡ (ზმ.) შეშინება III 105;
ḡul₂ (ზმ.) ბედნიერად ყოფნა, გახარება I 62; II 40; III 43;

ḫur-saḡ (არს.) მთათა რიგი **I** 15, 32, 36, 40, 48, 91, 95, 99, 107, 115, 119, 126,
128, 138, 152, 153, 177; **II** 43; **III** 10, 24, 60;
ḫuš (ზმ.) გაწითლება **I** 1, 9, 14, 55, 116, 119, 127, 128, 166; **II** 22, 36, 37, 129,
130; **III** 19, 21, 103;

I

i (ზმ.) გამოტანა **I** 24, 52, 111; **III** 113, 255, 273;
i-bi₂ (არს.) კვამლი **I** 150;
i-bi₂-za (არს.) დანაკარგი **III** 123;
i-dib (არს.) ზღურბლი **II** 24;
i-lu (არს.) სიმღერა(სევედიანი) **II** 33; **III** 89;
i-lu-lam-ma (არს.) მხიარული სიმღერა **I** 22;
i₃-udu (არს.) მსუქანი ცხვარი, ქონი **III** 63;
ib₂ (ზმ.) მძვინვარება **I** 131; **II** 38, 41, 143; **III** 112, 198;
id₂ (არს.) მდინარის კალაპოტი **II** 45;
^{gis}ig (არს.) კარი **I** 78, 133; **III** 84;
igi (არს.) თვალი **I** 85, 163; **II** 26, 36, 117, 130, 131; **III** 18, 50, 54, 79, 93, 124
4x, 162, 164, 176, 177, 182, 184, 211, 212, 215, 248 2x, 251, 252;
igi-gal₂ (ზედ.) ბრძენი, მცოდნე **II** 62;
igi-te-en (არს.) ბადე, კაკანათი **III** 66, 85;
il₂ (ზმ.) ადგომა, აწევა **I** 153; **II** 7, 130; **III** 15, 99, 137, 141 2x, 184;
^{gis}ilar (არს.) ხის შუბი, ჯოხი **I** 44, 103;
im-ba (არს.) დაკლება, არარსებობა **III** 122;
im-ba-x (არს.) ავადმყოფობის სახეობა **III** 134;
im-ba-x-x (არს.) ავადმყოფობა, მძიმე სენი **III** 133;

im-ba-sur (არს.) ავადმყოფობა **III** 133, 162;
 im-ḥul (არს.) დამნგრევი ქარიშხალი, გრიგალი **I** 137; **II** 31;
 immal₂ (არს.) გარეული ძროხა **III** 183;
 in (არს.) შეურაცხყოფა **III** 42;
 in-di₃ (არს.) გზა **I** 51, 110; **III** 6, 98;
 in-nin (არს.) დიასახლისი **I** 1, 25, 30, 150; **III** 1, 15, 25, 31, 34, 36, 38, 56, 58,
 64, 73, 215, 268;
 inbir (არს.) კონფლიქტი **III** 50, 74;
 inim (არს.) სიტყვა **I** 65, 67; **II** 15, 53, 119, 129; **III** 5, 67, 69, 157, 184, 185,
 202;
^dInana (n:dn) ინანა **I** 2, 5, 11, 24, 26, 31, 39, 53, 62, 88, 90, 98, 114, 129, 135,
 151, 183; **II** 12, 83, 146, 154; **III** 14, 23, 32, 33, 37, 41, 62, 74, 103,
 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 131, 132, 133,
 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 155, 157, 168, 172, 180,
 269, 274;
 iri^{ki} (არს.) ქალაქი **I** 49, 108; **II** 49, 51, 79, 94; **III** 16, 33;
 (ზმ.) მიმართვა **III** 9;
^diškur (n:dn) იშქური **II** 10, 30; **III** 52, 100;
 itid (არს.) მთვარის შუქი **I** 75; **II** 148;
 izi (არს.) ცეცხლი **I** 45, 104, 149; **II** 13, 44; **III** 36;
 izi-ġar (არს.) ჩირაღდანი **III** 210;

K

ka (არს.) პირი **I** 52, 111, 143; **II** 72; **III** 42, 57, 175, 180, 186, 187, 254, 201;
 KA-e₂-gal (არს.) ცილისწამება **III** 156;
 ka-aš (არს.) გადაწვევტილება, სიმტკიცე **III** 14;

ka-ġiri₃ (არს.) ბილიკი **III** 118;
kadra (არს.) ძღვენი **III** 180;
kal (არს.) გაიშვიათება **II**109; **III** 86, 213;
kalag (ზმ.) გაძლიერება, გამოჯანმრთელება **III** 140;
^{na4}kalag-ga (არს.) ქვის სახეობა **III** 63;
kalam (არს.) მიწა **I** 82, 118; **II** 13, 18; **III** 9, 11, 64, 77, 201, 249;
kan₄ (არს.) ჭიშკარი **I** 60;
kana₆ (არს.) სიბნელე **III** 160;
kar (არს.) გაქცევა, თავის დაღწევა **II** 77, 86, 107; **III** 115;
kar₂ (ზმ.) გაფანტვა, დაბერვა, გავრცელება **III** 124, 248;
kaskal (არს.) მალაღი, გზა **III** 10;
kaš (არს.) ლუდი **II** 82;
kaš₄ (ზმ.) სირბილი **III** 115, 139;
keše₂ (ზმ.) შეკერა **II** 6, 47; **III** 22, 168;
ki (არს.) ადგილი **I** 3, 7, 11, 14, 17, 25, 26, 34, 49, 63, 67, 72, 89, 90, 91, 93,
108, 134, 157, 161, 162; **II** 2, 4, 10, 12, 18, 42, 43, 53, 59, 92, 97, 98,
109, 110, 111, 116, 121, 124, 136, 146; **III** 3, 4, 16, 28, 55, 67, 68, 93,
95, 96, 102, 109, 110, 111, 117, 118, 135, 170, 178 2x, 179, 183, 185,
206, 207, 208, 214, 217, 258, 263, 271;
ki-e-ne-di (არს.) საცეკვაო მოედანი **II** 49;
ki-bal (არს.) აჯანყებული მიწა **I** 77, 80; **II** 93, 125;
ki-gal (არს.) კვარცხლბეკი **I** 70;
ki-gub (არს.) ადგილი **I** 116;
ki-in-dar (არს.) ქვეწარმავალი **I** 83;
ki-in-du (არს.) მიწის სიფართოე **III** 28;

KI.KAL (არს.) იხმარება მიწის სხვადასხვა კატეგორიის აღსანიშნავად
III 56, 253;

ki-lul-la (არს.) უსამართლობის ადგილი **II** 101;

ki-sig₁₀-ga (არს.) დაკრძალვის რიტუალი **II** 69;

ki-sikil (არს.) ახალგაზრდა ქალი **I** 11, 24, 129, 183; **III** 75, 274;

ki-šu (არს.) კულტმსახურების ადგილი **III** 98,

ki-šu-peš (არს.) კულტის ადგილი **II**; 124;

ki-tuš (არს.) საცხოვრებელი **I** 117; **III** 106, 107, 261;

kiġ₂ (არს.) შრომა, მუშაობა, მსახურება **I** 47, 106;

kiġ₂-sig (არს.) სადამოს შესაწირი, ვახშამი **II** 69;

kilib₃ (არს.) სისავსე, ერთიანობა, მთლიანობა **III** 13, 213, 265;

^{giš}kirī₆ (არს.) ბოსტანი **I** 76, 121;

^{giš}kišī₁₆ (არს.) აკაცია **II** 106;

ku (ზმ.) დაცემა, დანარცხება **III** 162;

ku₆ (არს.) თევზი **III** 65;

ku₁₀-ku₁₀ (ზმ.) დაბნელება **III** 49, 160, 177, 210, 253;

kud (ზმ.) გაჭრა **I** 49, 108, 147; **II** 95, 100; **III** 82, 86, 180;

kug (ზედ.) კაშკაშა, ელვარე, ბრწყინვალე **I** 2, 39, 56, 86, 98, 117, 135,
151, 155; **II** 15, 53, 57, 61, 63, 65, 66, 83, 85, 99, 110, 146; **III** 93,
209, 216, 262;

(არს.) ძვირფასი ლითონი **III** 122 2x, 123 2x;

kug-dun (არს.) ბარაქა **III** 123;

kug-zu (ზედ.) ბრძენი, მცოდნე **III** 66;

kur (არს.) ქვეყანა **I** 6, 8, 16, 17, 22, 28, 30, 31, 51, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 110,
113, 114, 119, 150, 167, 176, 180; **II** 9, 11, 17, 20, 42, 43, 51, 62, 78,
106, 126, 153; **III** 2, 15, 31, 52, 61, 110 2x, 181, 254;

kur-ġar-ra - კულტის მსახურის სახელი **I** 173; **III** 88;
kur-ku (ზმ.) განძრევა, დაძვრა **I** 51, 110, 166;
kur-šag₄ (არს.) მთის შუაგული **I** 29;
kur-ur₂ (არს.) მთის ბილიკი **I** 8;
kur₂ (ზმ.) განსხვავებულად, გამორჩეულად ყოფნა **II** 85, 98, 117; **III** 7,
30, 157, 159, 206;
kur₉ (ზმ.) შესვლა **I** 80, 127; **II** 66, 89, 90; **III** 24, 120, 175;
kurum₇ (არს.) დიასახლისი **III** 212;
kuš₂ (ზმ.) დაღლა **II** 31, 32, 84; **III** 20, 90;
kušum₄ (არს.) სახელი-შედგენილი ზმნის ნაწილი **III** 5;

L

la (არს.) სიუხვე, სიმრავლე **II** 88, 147, 148, **III** 75, 120;
La-ra-aḫ (არს.) ნაპრაღი, უფსკრული **III** 251;
la₂ (ზმ.) ჩამოკიდება **I** 72, 73, 121; **II** 7, 118; **III** 6, 17, 60, 65, 66, 85 2X, 159,
176, 199, 211;
lal₃ (არს.) ტკბილი სასმელი **II** 72;
^lamma მცველი ღვთაება **III** 125;
li-li-is₃ (არს.) საკრავის, დოლის სახეობა **I** 174;
lib (არს.) მარადიული დუმილი **III** 184;
lib₄ (ზმ.) აღელვება, აღრევა **III** 162, 251;
lil₂ (არს.) მოჩვენება **III** 16;
lipiṣ (არს.) შიგანი **I** 131; **III** 29;
lu (ზმ.) ბარაქიანად ყოფნა **I** 123, 124, 125; **II** 63;

lu₂ (არს.) ადამიანი, კაცი I 47, 106; II 87, 91, 119; III 17, 18, 27, 30, 31, 41, 42, 50, 57, 74, 86, 100, 200;
lu₂-gam-ma (არს.) სუსტი ადამიანი III 138;
lu₂-ġiš-gi-saġ-keše₂ - კულტის მსახურის სახელწოდება III 88;
lu₂-kaš₄ (არს.) ფეხმარდი III 175;
lu₂-kur₂-ra (არს.) უცნობი, შემხვედრი III 27;
lu₂-sig-ga (არს.) სუსტი ადამიანი III 138;
lu₂-tur (არს.) ბავშვი I 112;
lu₃ (ზმ.) შერევა, არევა III 51;
lu₅-lu₅-bi (გეოგრ.) ლულუბი I 28;
lugal (არს.) მეფე I 12, 75, 79, 80, 82, 112;
lugal-an-ne₂ (საკუთარი სახელი) - ლუგალ-ანე II 74, 77;
lugud (არს.) ჩირქი, წყლული III 45;
lul (ზმ.) გაყალბება, მოტყუება III 157;
lulim (არს.) ირემი I 125.

M

ma-an-si-um (არს.) ემბლემა, ნიშანი I 69;
ma-az (ზმ.) გაბერვა, გადიდება II 147;
^{gi}ma-sa₂-ab (არს.) კალათი II 68;
^{gis}ma₂ (არს.) ნავი II 98;
maḥ (ზმ.) დიდად, ფართოდ ყოფნა, დიდი I 11, 37, 96, 122, 134, 162, 178;
II 39, 64, 79, 110, 123, 135, 152; III 5, 8, 30, 96, 98, 99, 108, 155, 182, 187, 269;
maḥ-di (ზედ.) ცნობილი, გამორჩეული III 2, 59;

mar-uru₅ (არს.) ქარშხალი, გრიგალი **I** 4, 136; **III** 19, 29;
 ცახცახი **I** 41, 100, 135;
 me (არს.) არსი, რაობა **I** 1, 150; **II** 1, 5, 6, 7, 8, 14, 23, 60, 64, 65, 153; **III** 3,
 8, 83, 94, 102, 125, 213;
 (ზმ.) მეობა, არსებობა **III** 14, 114, 183;
 me-a (ზმნიზ.)სად **III** 187;
 me-lem₄ (არს.) მეღამი, შიშისმომგერელი ბრწყინვალება **I** 55, 119, 128;
II 2, 21; **III** 161;
 me-teš₂ (არს.) ქება **I** 24, 52, 111; **III** 255;
 me₃ (არს.) ბრძოლა **I** 3, 20, 23, 40, 99, 132, 134; **II** 26; **III** 20, 53;
 mir (ზმ.) რისხვა **I** 170; **II** 136;
 (არს.) ჩრდილოეთის ქარი **II** 49;
 mu (არს.) სახელი **I** 82; **III** 86, 96, 181, 187;
 mu-bu-um (არს.) ხის სახეობა **I** 71;
 mu₂ (ზმ.) გაზრდა **I** 149; **III** 111;
 mud (არს.) სისხლი **I** 2;
 mul (ზმ.) გაბრწყინებული **I** 123;
 mul-sig₇ (არს.) სიბნელე **III** 49, 177;
 munus (არს.) ქალი **II** 2, 55, 65, 77, 79; **III** 76, 86, 120 2x, 200, 211;
 MUNUS[?] () UNUS[?] **III** 40;
 munus-ḡiš-gi (n) კულტის მსახურ ქალთა სახეობა **III** 87;
 mur (არს.) ბრძვინვა, გრგვინვა, ჭექა-ქუხილი **III** 12;
 mur₁₀ (ზმ.) ჩაცმა, შემოსვა **I** 54, 155;
 muš (არს.) გველი **I** 83;
 muš-am₃ (არს.) პატივის მიგება **III** 258;
 muš-saḡ-kal (არს.) გველის სახეობა **I** 84;

muš-šag₄-tur₃ (არს.) ქვეწარმავლი I 146;
muš₃ (არს.) სივრცე III 106;
muš₃-am₃ (არს.) ემოცია, ტირილი III 92, 244;
mušen (არს.) ფრინველი, ჩიტი I 165; III 66;
mušen-du₃ (არს.) კაკანათი, მახე III 66;

N

na-me - რაიმე, ვინმე, თითოეული III 25, 215;
na₄ (არს.) ქვა I 146;
naġ (ზმ.) დაღვევა II 45; III 166;
^dnanna (დეთ.) ნანნა II 93, 100, 120, 122, 134, 149; III 209, 220;
nam (არს.) ბედი, ბედისწერა I 49, 108, 147; II 74, 77, 95, 103; III 14, 114,
133[?], 265, 267 ;
nam-diġir (არს.) დეთაებრიობა III 209, 249, 256;
nam-en (არს.) ქურუმობა II 4, 107;
nam-gur₄ (არს.) სიდიდე III 255;
nam-kug-zu (არს.) სიბრძნე III 84;
nam-lu₂-ulu₃ (არს.) კაცობრიობა II 21;
nam-lugal (არს.) მეფობა III 142;
nam-mah₃ (არს.) დიდებულება III 3, 254, 261, 264, 270, 273;
nam-nin (n) ქალბატონობა III 214, 260, 266, 267;
nam-šita₄ (არს.) იარაღი I 71;
nam-šul (არს.) ვაჟკაცობა I 57;
nam-uš₂ (არს.) სიკვდილი, აღსასრული III 40, 41, 43, 48;
ne-en (ნაცვ.) ეს II 71; III 246;

ne-mur (არს.) ნაკვერჩხალი II 137;
 ne3 (არს.) ძაღ-ღონე III 25;
 nemurx (PIRIĠ.TUR) (არს.) გარეული კატა III 24, 73;
 nesaġ (არს.) ახალი ხილი, დილის ძღვენი I 62;
 ni2 (არს.) შიში I 1, 13, 30, 31, 32, 36, 48, 55, 66, 89, 90, 91, 95, 107, 116, 118,
 127, 166, 167; II 18, 21, 87; III 10, 23, 85, 106, 161, 163, 167, 186;
 ni2-ġu10 - თვითონ II 117;
 ni₂-su-ub (არს.) ექსტაზი III 87;
 ni₂-zu - თქვენ თვითონ, თქვენთვის II 27;
 niġ₂ (არს.) საგანი, საქმე, I 171; II 16, 26, 57, 73, 140; III 7, 22, 29, 30, 42,
 70, 96, 135, 159, 162, 178, 179, 199, 211, 251, 272;
 niġ₂-a₂-ziġ₃ (არს.) ვერაგობა III 157;
 niġ₂-ġig (არს.) სიძულვილი II 43; III 160, 244;
 niġ₂-ġun₂-na (არს.) აღჭურვილობა III 121, 138;
 niġ₂-ġuṣ (n) მახე, ხაფანგი III 26;
 niġ₂-me-ġar (არს.) დუმილი II 22;
 niġ₂-na (არს.) ცეცხლის ნაველი, საცეცხლური III 36;
 niġ₂-nam - რამ, რამე II 85; III 55, 124, 165, 214;
 niġ₂-su-ub (არს.) გაპრიალება I 43, 102;
 niġ₂-ṣu (არს.) საქონელი III 121;
 niġin₂ (ზმ.) გარშემო სიარული I 25, 26, 27, 28; II 117; III 132, 182;
 nin (არს.) ქაღალტონი, სატროფი I 5, 10, 23, 138; II 1, 6, 14, 20, 27, 34,
 40, 42, 59, 60, 62, 97, 109, 112, 114, 121, 135, 136, 139, 144, 154;
 III 93, 113, 179, 245, 254, 270, 264, 267;
^dnin-gal (ღვთ.) ნინგალ-ი II 119, 150;
 nin₉ (არს.) და III 264;

ninim (არს.) შური II 90;
nir (არს.) ძალაუფლება, ხელისუფლება I 59, 120; III 73;
nir-gal₂ (ზედ.) ძლევა მოსილი მბრძანებელი II 144; III 25;
^dNisaba (დვთ.) ნისაბა I 184;
nisig (არს.) სიმწვანე I 121;
nitaḥ (არს.) მამაკაცი III 82, 120 2x, 211;
nitalam (არს.) მეუღლე, ცოლი II 110;
nu - არა III 187;
nu-u₈-gig (არს.) ქალბატონი, დედოფალი I 131; II 3, 152;
nu₂ (ზმ.) მიწაზე გართხმა II 78;
^dnun-gal-e-ne (დვთ.) ნუნგალენე III 2, 26;
nundum (არს.) ტუჩი, ბაგე I 35, 94, 158; II 116; III 135;

P

pa (არს.) შტო I 123; III 249, 270;
pad₃ (ზმ.) მოძებნა II 96; III 86, 181, 264;
^{u₆g₂}pa_{la}₃ (არს.) სამოსის სახეობა I 54; III 21;
pe-el (ზმ.) გაფუჭება, წყენინება III 60, 159;
pi-li-pi-li - კულტის მსახური I 175; III 80, 88;
piriḡ (არს.) ღლომი I 7, 8; III 23;
pu-uḥ₂-ru-um (არს.) უხუცესთა კრება, შეკრება III 70;
pu₂ (არს.) ორმო, ჭა III 26.

R

ra (ზმ.) დამარცხება, დარტყმა I 21, 142; II 29, 35, 127; III 36, 53, 112, 253;

^{si}rab₃ (არს.) ბორკილეები **III** 9;
ri (ზმ.) მიმართვა **I** 66, 116, 118, 119, 146, 149, 167, 168, 169; **II** 18, 44; **III** 51,
161, 167;
rig₇ (ზმ.) ბოძება, მიძღვნა **III** 200;
ru-gu₂ (ზმ.) პირისპირ დგომა **III** 29, 53;

S

sa (არს.) ბადე, მახე **I** 15; **III** 65, 66, 85;
sa₂ (არს.) თქმა, გადაწყვეტა, უწყება (რისიმე) **I** 5; **III** 11;
(ზმ.) გატოლება, გაიგივება **I** 40, 41, 44, 56, 100, 103, 135, 156, 163; **II** 5,
137; **III** 3, 62, 67, 95, 97, 116 2X, 118, 139, 181, 256, 272;
sa₄ (ზმ.) მოწვევა, დაძახება **III** 81;
sa₅-bu₈ (არს.) მოგება **III** 121;
sag₂ (ზმ.) გაფანტვა **III** 170, 178, 205;
sag₃ (ზმ.) ცემა, ბეგვა, ლითონის ჭედვა **I** 7, 45, 104, 165; **III** 12, 46;
sag₉ (ზმ.) კარგი (ყოფნა) **I** 154; **II** 40, 55, 73; **III** 138, 185;
saġ (არს.) თაყი **I** 20, 21, 81, 129, 175, 176, 177; **II** 6, 37, 127; **III** 12, 15, 22, 35,
46, 141, 163, 179, 200;
saġ-kal (ზედ.) პირველობა, მოწინავე **II** 12; **III** 8, 26;
saġ-ki (არს.) შუბლი **I** 50, 55, 109; **II** 37, 43; **III** 33;
saġ-ur-saġ (არს.) რიტუალის სახეობა **III** 88;
saġar (არს.) მიწა **I** 35, 136, 158; **II** 73;
sar (ზმ.) სირბილი **I** 39, 99; **II** 50, 91; **III** 18, 19, 20;
sed₄ (ზმ.) გაცოცხლება **II** 80, 96, 121, 138; **III** 246;
si (ზმ.) ავსება **I** 36, 64; **II** 32, 49, 138; **III** 20, 108;

(არს.) რქა **I** 40, 41, 44, 56, 100, 103, 156, 160, 163, 137; **III** 67, 118;
^{gi8}si-ġar (არს.) ურდული **I** 78;
si-il (ზმ.) გახლენა, დაშორება **I** 52, 111, 143, 170; **II** 47, 94; **III** 112, 187,
251, 254, 263;
sig (ზმ.) დამდაბლება, დაკლება **III** 49, 155, 157;
sig₇ (ზმ.) მწვანედ ყოფნა **I** 154;
sig₉ (ზმ.) დადება, ყოფნა ადიღზე, მოთავსება **I** 159; **II** 26; **III** 10, 96;
sig₁₀ (ზმ.) დადება, დადგმა **I** 5, 70, 77, 159; **III** 53, 69, 139, 257;
sikil (ზმ.) სიწმინდე, ძლიერება, სიცოცხლის მინიჭება **I** 17, 47, 106;
sila (არს.) ქუჩა **I** 60; **II** 25;
^{gi8}silig (არს.) საბრძოლო იარაღის სახეობა **I** 68;
silim (ზმ.) საღამის მიდენა, კარგად ყოფნა **I** 65, 166; **II** 83, 151; **III** 117;
sim^{mu8en} (არს.) მერცხალი **II** 104;
sir₂ (ზმ.) გახშირება, გასქელება **III** 99;
sizkur₂ (არს.) ლოცვა **I** 61; **II** 145;
su (არს.)სხეული **I** 7, 117, 144; **III** 17, 52, 80, 107, 250;
su-bir^{ki} (გეოგრ.) უბირი **I** 27;
su-din^{mu8en} (არს.) ღამურა **II** 35;
su-lim (არს.) საშინელიბრწყინვალება **III** 19, 64;
su-mu-ug (არს.)დარდი, ვარამი, გაჭირვება, **III** 17, 127;
su-ub (ზმ.) ხეხვა **II** 116; **III** 109;
su₃ (ზმ.) შეშხეფება **III** 47;
^dsu-en (ღვთ.) სინი **I** 23, 53, 182; **II** 41, 58, 74; **III** 2;
sud (ზმ.) შორს ყოფნა **I** 12, 48, 107, 126; **II** 65, 147; **III** 22;
suḥ (ზმ.) გამოგლეჯა, ამოთხრა **III** 50;
suḥ₃ (ზმ.) გაბუნდონება, დაბნელება, გასვრა **III** 18, 70, 164;

suḥ₁₀-gir₁₁ (არს.) გვირგვინი II 3;
suḥaš (არს.) გამყარება, დაფუძნება I 70, 172;
sukud (ზმ.) ამაღლება, მაღლად ყოფნა I 120, 153; III 67;
sul-sul (ზმ.) აჩქარება, დაჩქარება III 19, 38, 54, 164;
^dsumun₂-zid, Sumun-zid სუმუნ-ზიდი II 91;
sumur (ზმ.) გაბრაზება III 55;
sun₇ (ზმ.) ქედმაღლობა III 135;
sur (ზმ.) მოსროლა I 42, 101, 179;
sur₂-du₃^{mušen} (არს.) შევარდენი I 81; III 32;

Š

ša₄ (ზმ.) შედგენილი ზმნის ნაწ. II 150; III 12, 87;
šag (არს.) თავი I 57;
šag₄ (არს.) გული I 113, 114, 115, 120, 142, 159, 164, 165, 167; II 38, 39, 40,
54, 57, 61, 65, 80, 110, 121, 138, 143, 146; III 1, 43, 44, 45, 58, 75,
82, 84, 91, 92, 103, 132 2x, 134, 160, 178, 197, 244, 246, 252, 263,
271;
šag₄-gan (ზედ.) ათლეტური, გაწროენილი II 50;
šag₄-ne-ša₄ (არს.) ქომაგი III 245, 247, 252;
šag₄-sig (არს.) უნაყოფო მიწა, უდაბნო III 51;
šag₄-tum₂ (არს.) მდელო III 51;
šag₄-tur₃ (არს.) რქიანი გველი III 166;
šag₄-zig₃-ga (არს.) გამოფხიზლება III 121;
šar₂ (ზმ.) მრავალრიცხოვანი I 19; II 1; III 180, 212;
še (ზმ.) დათანხმება I 9; II 132; III 18, 26, 114;

(არს.) კენესა, გოდება **III** 87/89;
 še-er-ka-an (არს.) მორთვა, მოკაზმვა **I** 55;
 še-er-zid (არს.) ბრწეინვალება **I** 14;
 še₂₉ (ზმ.) დატყვევება **II** 50;
 šeg₃ (ზმ.) წვიმა **II** 13;
 šeg₉ (არს.) ვერძი **I** 125;
 šeg₁₁ (არს.) დიდი ხნა, ხმაური **I** 7; **II** 10, 30; **III** 52;
 šen (არს.) ბრძოლა **I** 5, 40, 99; **III** 20, 38, 54;
 šer₇-da (არს.) დანაშაული **III** 80, 250;
 šibir (არს.) კომბალი **III** 8;
 šika (არს.) ნაპერწკალი **I** 137;
 šir₃ (არს.) სიმღერა **I** 21; **II** 63, 99; **III** 39, 40, 43, 44, 89;
 šita₂ (არს.) საბრძოლო იარაღის სახეობა **I** 19, 57;
 šita₃ (არს.) წყლის არხი **III** 30;
 šu (არს.) ხელი **I** 2, 4, 36, 48, 71, 79, 83, 107, 133, 141, 156, 175; **II** 5, 7, 23,
 72, 83, 118, 141, 145; **III** 8, 9, 29, 31, 53, 60, 64, 71 2x, 75, 78, 81,
 102, 108, 111, 155, 126, 132, 171, 175, 198, 199 2x, 201, 213, 214,
 252;
 šu-kin (არს.) თაყვანისცემა **III** 109;
 šu-luḥ (არს.) განწმენდის რიტუალი **II** 85, 136;
 šu₂ (ზმ.) დაფარვა **I** 39; **III** 61;
 šub (ზმ.) დაცემა **III** 28, 182;
 šuba (ზედ.) ნათება **I** 17;
 šudu₃ (არს.) ღოცვა **II** 150;
 šu^{iš}šukur (არს.) შუბი **III** 46, 82, 86;
 šul-a-lum (არს.) სასჯელი **III** 83, 87;

Šum₂ (ზმ.) მიცემა, ბოძება, წყალობა **I** 6, 79, 173, 174, 176, 177; **II** 9,
14, 17, 93, 108; **III** 73, 82, 86, 142, 156, 266;

T

tab (ზმ.) პირისპირ, ერთად **I** 123; **II** 8;

tab-ba (არს.) მეგობარი, თანამზრახველი **II** 90;

tab₂ (ზმ.) წვა, ნათება **III** 17, 42;

tag (ზმ.) შეხება **I** 4; **III** 5, 22, 76, 128, 155;

taḥ (ზმ.) დამატება **III** 157;

taka₄ (ზმ.) უკან დატოვება **I** 132; **II** 24, 98; **III** 55, 56, 65, 117, 253;

tal₂ (ზმ.) გაგანიერება, გაერცყლება **I** 150;

tar (ზმ.) გადაჭრა, გადაწვევბა, გაჭრა **I** 52, 111; **II** 100; **III** 14, 57, 114,
186, 187, 254, 265, 267;

tarah (არს.) გარეული თხა, კანჯარი **I** 126;

te (ზმ.) მიახლოება, მიმართვა **I** 30, 31, 32, 34, 48, 89, 107, 141, 157; **II**
23, 70, 71, 87, 90, 145; **III** 75, 86, 106, 110, 111, 171;

ten (ზმ.) ცეცხლის ჩაქრობა, დაძლევა **I** 9, 162; **II** 38, 39, 41; **III** 115;

teš₂ (არს.) სიამაყე **III** 83, 125;

(არს.) ერთობა **III** 201;

ti (არს.) ისარი **I** 6, 41, 76, 100;

til (ზმ.) დასრულება **II** 88, 117; **III** 4, 41, 187, 216, 246;

til₃ (ზმ.) ცხოვრება **II** 69; **III** 161, 185, 186;

til₄ (არს.) ხმაური, ყვირილი **III** 163;

tilla₂ (არს.) ქალაქის მოედანი **III** 78;

ḫis₄tir (არს.) ტყე **I** 45, 76, 104, 147;

tu-ku (ზმ.) მიახლოება **III** 213;
tu-lu (ზმ.) გახსნა **III** 25;
tu₅ (ზმ.) განაბანვა **I** 16; **III** 45;
tud (ზმ.) შობა, სიცოცხლის მინიჭება **I** 17; **II** 113;
tug₂ (არს.) სამოსი **II** 107;
tug₂-ba₁₃ (არს.) სამოსის სახეობა **I** 155;
^{ḡi}tug₂-saga₁₁ (არს.) გუთნის სახეობა **III** 56;
tuku (ზმ.) ქონა, ყოლა **I** 67, 106; **III** 74, 96, 135, 138, 176;
tuku₄ (ზმ.) ნჯღრევა **II** 79; **III** 134;
^{ḡi}tukul (არს.) იარაღი **I** 20, 168; **III** 45, 46, 82, 86;
tum₂ (ზმ.) შესაფერისად ყოფნა, შეშვენება **II** 5, 64; **III** 260, 267;
tur (ზმ.) დაპატარავება **I** 38; **III** 75, 155;
tur₃ (არს.) ბოსვლი **II** 54; **III** 32;
tuš (ზმ.) ჯდომა **I** 18, 63; **III** 59, 97, 104, 184, 261;

U

u₂ (არს.) მცენარე **I** 125; **III** 34, 40, 43;
u₃ (კავშ.) და **III** 27;
(არს.) ძილი, ქაოსი **III** 162;
u₃-na (არს.) თავდასხმა **I** 8; **III** 1;
(არს.) ღამის აღმნიშვნელი **II** 56, 140;
u₃-ma (არს.) ტრიუმფი, გამარჯვება **I** 176, 177, 180, 181; **II** 104, 133; **III** 62, 162;
u₃-sar (ზმ.) აღესვა, გამწვავება **I** 140;
u₃-sumun₂ (არს.) გარეული ძროხა **II** 58;

u₅ (ზმ.) ჯვითითი **I** 1; **II** 14; **III** 105;
 u₆ (არს.) გაოცება, სასწაული **I** 60, 122; **II** 149;
 u₁₈-lu (არს.) დემონის სახეობა **III** 17;
 ub (არს.) კუთხე **III** 210;
 ku^sub₃ (არს.) დოლი **I** 174;
 ud (არს.) ქარიშხალი, გრიგალი **I** 4, 134; **II** 17, 28, 29; **III** 21, 112, 253;
 დღის სინათლე **I** 14; **II** 1, 70, 147; **III** 28, 49, 61 2x, 91, 102, 178, 211, 245;
 ug (არს.) ღომი **I** 124;
 ugnim (არს.) ჯარი **II** 46;
 ugu (ზმ.) შობა **II** 52, 61;
 (არს.) თავის ქალა **III** 83;
 uġ₃ (არს.) ხალხი, ერი **I** 7; **II** 45, 63; **III** 18, 170, 180, 212;
 uĥ₃ (არს.) ნერწყვი, ქაფი **II** 72;
 ul (ზმ.) გამხიარულება **I** 19, 54;
 ul-le₂-a (არს.) მარადიულობა **III** 166;
 ul₄ (ზმ.) აჩქარება **III** 116, 161, 163;
 tum⁹ulu₃ (არს.) სამხრეთის ქარი, ქარიშხალი, გრიგალი **II** 21, 71; **III** 22;
 UN-gal (არს.) მბრძანებელი **II** 138;
 un₃ (ზმ.) ამაღლება **III** 110;
 unken (არს.) კრება **III** 59, 200, 205;
 ur (არს.) ძაღლი, მხეცი **II** 14, 127; **III** 105;
 ur-saġ (არს.) გმირი **III** 47;
 ur₃ (ზმ.) თრევა **I** 20, 35, 158;
 ur₄ (ზმ.) შეგროვება **II** 8; **III** 3, 55;
 ur₄-ur₄ (ზმ.) ირგვლივ ხეტიალი, შემოვლა **III** 117;
 ur₅ - ის **I** 18, 130;

(არს.) ღვიძლი **II** 40, 73; **III** 259;
uraš (ღვთ.) ურაში **II** 2;
urgu₂ (არს.) მძინვარება, გააფორება, გაშმაგება **III** 17;
uru (ზმ.) შეგროვება **III** 213;
uru₁₆ (ზმ.) რყევა, ფარფატი **I** 9; **II** 131;
us₂ (ზმ.) დაახლოება, დამეზობლება **I** 3, 45, 104, 133, 134, 161, 162, 165; **III**
166;
uš () uš **III** 36;
uš₂ (ზმ.) კვდომა, სულის დაღევა **I** 6, 148, 159; **II** 99;
(არს.) სისხლის დენა **II** 45; **III** 45, 46, 48;
uš₁₁ (არს.) ნერწყვი **I** 146; **II** 9; **III** 28;
ušumgal (არს.) დემონი, ურჩხული **II** 9;
^dušumgal-an-na (ღვთ.) უშუმგალ-ანა, დუმუზის სხვა სახელი **II** 110;
^dutu (ღვთ.) უთუ **I** 12; **III** 208, 212, 261;
utul₂ (არს.) გობი **III** 63;
uzug (არს.) ტაძარი **III** 16;

Z

za-შენ (მხ.) **I** 67; **II** 6, 51, 122, 134; **III** 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,
121, 122, 123, 124, 125, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139,
140, 141, 142, 155, 157, 168, 172, 179, 185, 215, 217, 218, 246, 252,
256, 264, 268 2x, 269 2x;
(ზმ.) ხმაური **I** 145; **III** 13;
^{na4}za-gin₃ (არს.) ღილაქვა **I** 15, 18, 58, 133; **III** 110, 260;
za-ḥa-da (არს.) ნაჯახი **III** 46;

za-pa-aġ₂ (არს.) ხმაური **III** 11;
 za₃-mi₂ (არს.) ქება **I** 183, 184; **II** 154; **III** 274;
 zag (არს.) გვერდი, მხარე **I** 64, 74, 82; **III** 2, 3, 59, 76, 97, 128, 272;
 zalag (ზმ.) განათება, გაბრწყინება **II** 65; **III** 49, 160, 210, 253;
 zarah (არს.) დარდი **III** 197;
 ze₂ (არს.) ნაღველი **I** 9; **III** 42;
 ze₂-er (ზმ.) ცრემლის ღვრა **II** 54;
 zi (არს.) სიცოცხლე, სუნთქვა **II** 105;
 zi-gal₂ (არს.) სიცოცხლის მიმნიჭებელი **II** 63;
 zi-in-BU (არს.) მნიშვნელობა უცნობია **III** 79;
 zi-pa-aġ₂ (არს.) ყელი **I** 56;
 (არს.) ხმაური **II** 20;
 zi-šag₄-ġal₂ (ზედ.) ცხოვრების მინიჭება **II** 92;
 zid (ზედ.) სამართლიანი, სწორი **I** 57, 80, 166, 168; **II** 2, 4, 58, 60, 64, 65,
 107, 149; **III** 59, 158;
 zig₃ (ზმ.) ადგომა, აწევა **I** 36, 50, 76, 109, 117, 136, 136, 137, 179; **III** 57,
 107, 116 2x, 119, 137;
 zil₂ (ზმ.) კმაყოფილება, სიამოვნების მინიჭება **III** 123 2x;
 zirru (არს.) ქურუმის სახეობა **III** 219;
 zu (ზმ.) ცოდნა **I** 36, 85, 86; **II** 16, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130,
 131, 132, 133; **III** 6, 7, 23, 70, 84, 85, 89, 92, 125, 165, 198, 200, 250;
 zukum (ზმ.) დაშვება ქვემოთ, მიწაზე **III** 198;
^{na4}zu₂ (არს.) კაუი **II** 27;
 zu₂ (არს.) კბილი **I** 76, 142, 170; **II** 27, 47; **III** 159;

* * *

1 (nu:cardinal) 1 Aš **III** 58;

2 (nu:cardinal) 2 **I** 139, 140;

4 (nu:cardinal) 4 **I** 73;

6 (nu:cardinal) 6 **I** 72;

7 (INIM) (nu:cardinal) 7 **III** 103;

7-e (nu:cardinal) 7 **I** 57; **II** 5;

2-kam-ma (nu:ordinal) 2ḡešḡ **I** 166;

შუმიერული ეპოსები

- I (ენმერქარი და ენსუხგირანა)
- II (ენმერქარი და არათას ბატონი)
- III (ლუგალბანდა უდაბნოში)
- IV (ლუგალბანდა და ანზუდი)

A

- a (არს.) წყალი I 167, 230, 229, 233, 234, 237, 238, 241, 242, 245, 246, 279; II 100, 209, 249, 326, 362, 364, 440, 469, 527, 565, 575, 615; III 48, 72, 116, 157, 158, 165, 266, 268, 270, 282, 285, 306, 318, 339, 379, 391, 392, 469; IV 67, 117, 237, 241, 297, 301, 363, 367, 389, 398;
- a-a (არს.) მამა II 176, 378, 515, 615; III 149, 155, 160, 181, 189, 206, 213, 238, 240, 394; IV 4, 101;
- a-ba (კითხნაცვ.) ვინ? I 175, 188; III 351, 352; IV 88, 89, 103, 104;
- a-da (არს.) შეჯიბრი II 147, 148, 149;
- a-da-al (ზმნიზ.) ახლა II 449;
- a-da-al-la-bi (ზმნიზ.) ახლა IV 306, 372;
- a-da-min₃ (არს.) შეჯიბრი I 22, 281; II 254, 255, 257, 259, 460, 475;
- a-eštub (არს.) წყალი სავსე ქორჭილით, II 9;

a-gin₇ (ზმნიზ.) ვით, **I** 254; **II** 252; სტილისტური ზმნიზება **IV** 232, 237, 328, 356;
 kušā-ġa2-la2 (არს.) ტომარა **280**;
 a-ġi6 (არს.) გაგსება (წყლით) **I** 231; **III** 51;
 a-la (არს.) ბარაქა **I** 169; **III** 62;
 a-lam-ma (შორისდ.) შეძახილი **II** 463;
 a-ma-ru (არს.) წყალდიდობა **II** 571, 572; **III** 28;
 a-ma-ziz (გეოგ.) ქ. ჰამაზი **I** 135, 136, 137;
 a-na (კითხნაცვ.) რა? **I** 54D, 102, 103, 120, 121; **II** 179, 381, 394, 395, 518;
IV 358, 359;
 რა (როდესაც) **II** 208, 526; **IV** 397;
 a-na-aš (ზმნიზ.) რატომ? **I** 142, 155; **IV** 312, 314, 355, 378, 380;
 a-na-gin₇-როგორ? **I** 251;
 a-nir (არს.) გოდება **III** 137;
 წყევლა **IV** 78, 81;
 𐎠A.NUMUN2 (არს.) ესპარტო, ალფა-ბაღასი, ლელი **III** 311, 323;
 𐎠a-nun-na(ღ.) ანუნა **III** 428, 436; **IV** 82;
 a-ra-zu (არს.) თხოვნა **II** 250;
 a-ru (არს.) ხის ერთერთი სახეობა **IV** 31;
 a-ru-ru (არს.) არურუ („რუ-რუ“-თესლი) **I** 94;
 a-sal-bar (არს.) არქიტექტურული ტერმინი **II** 493;
 a-šaga (არს.) მინდორი **I** 48; **III** 311, 323; **IV** 261;
 a2 (არს.) შეკვეთა **II** 421;
 მკლავი, ცხოველის წინა თათი **I** 117, 123, 125, 213; **II** 211, 507, 529; **III** 57, 63, 386, 398; **IV** 110, 169, 170, 186, 187, 355, 406;
 ზუსტი დრო **III** 145, 261; **IV** 44;

a2-dam (არს.) დასახლებული ადგილი II 119, 191, 286;
 a2-ġal2 (ზედ.) ძლიერი II 256, 258, 461, 476; III 334;
 kuṣa2-ġa2-la2 (არს.) გუდა, ფუთა III 99;
 a2-nun-ġal2 (ზედ.) ძლიერი II 182;
 a2-taḥ (არს.) დამხმარე III 401;
 a2-ur2 (არს.) რტო III 196;
 AB (?) AB III 433, 440;
 ab (არს.) ზღვა, ოკეანეთი I 159;
 ab (არს.) სარკმელი, გაღება I 146;
 ab-ba (არს.) მამა, უხუცესი II 373; III 251, 433;
 ab-lal3 (არს.) კუთხე, ბნელი ადგილი 454;
 ab2 (არს.) ძროხა, ფური I 172, 173, 174, 175, 183, 184, 199, 203, 237, 239; II
 184, 210, 212, 528, 530, 598; III 133;
 ab2-sararx (არს.) ძროხის სახეობა, I 10;
 ab2-šilam (არს.) დედა ძროხა (ფური) III 350; IV 307, 373;
 ab2-ur3 (არს.) ძროხის სახეობა, I 10; III 7;
 abzu (არს.) აბზუ (მიწისქვეშა წყლები, მტკნარი წყალი) II 54, 56, 57,
 85, 87, 88, 492; IV 221;
 ad (ზმ.) ხმაური, ხმა I 107, 142, 155, 210; III 122, 346;
 მორი IV 147;
 ad-da (არს.) მამა I 140, 153; IV 127;
 ad6 (არს.) გვამი, ცხედარი III 58, 132;
 adda (არს.) გვამი, ლეში II 290;
 aga (არს.) გვირგვინი II 276, 592;
 agargara (არს.) ქვირითი I 228, 232, 236, 240, 244;
 agarin4 (არს.) ფორმა, ყალიბი, საშო IV 412;

agrig (არს.) გამგებელი II 421;
agrun (არს.) ცელა III 485;
აგზ (ზმ.) გაზომვა, საზომი I 117, 253, 276, 277; IV 141, 142, 148, 154, 158,
311, 313, 355, 377, 379;
ზომების ქონა II 421, 574; III 208, 217, 218;
Aḫ (?) Aḫ 453;
ak (ზმ.) კეთება I 103, 168, 198, 206, 220, 221, 254, 265; II 70, 105, 124, 160,
196, 202, 440, 507, 619, 627; III 6, 12, 108, 229, 301, 360, 375, 380,
394, 403, 416, 438, 475, 498; IV 8, 9, 43, 62, 92, 105, 129, 132, 133,
138, 147, 182, 199, 212;
აგება II 15, 52, 56, 83, 87, 131;
შემოტანა II 16;
გატანა II 17;
დადგენა II 523;
დაწესება II 603;
უზრუნველყოფა II 341, 383;
akkil (არს.) კივილი, ყვირილი III 194, 302;
al (არს.) ნიხაბი II 451;
al-kad₄s (არს.) ბადე II 281, 328;
al-la-nu-um (არს.) რკო (ხე) IV 243, 393;
alan (არს.) ქანდაკება II 318; IV 181, 198;
AM (?) AM 439;
am (არს.) გარეული ხარი III 45, 255, 301, 302, 308, 313, 351, 355, 365; 48,
63, 64, 65, 66, 121;
ama (არს.) დედა I 212; III 155, 157, 159, 160, 184, 266, 415; IV 3, 15, 16,
126, 235, 239, 259, 308, 374;

ama-ušumgal-an-na (საკ.სახ.) დუმუზის მეორე სახელი **II** 66, 585; **IV** 350;
 amar (არს.) ხბო **I** 35, 97, 99, 110, 199, 200, 203, 219, 237, 239, 245, 247; **II** 47, 598; **III** 202, 350; **IV** 41, 54, 55, 57, 71, 73, 75, 77, 88, 93, 248, 307, 315, 373, 381;
 amar-gud₃ (არს.) ბარტყი, ახლადგამოჩეკილი **IV** 54;
 amaš (არს.) ფარეხი **I** 181, 185, 186, 194, 198, 206, 209, 213, 220, 265, 269; **III** 92, 383; **IV** 230;
 ambar (არს.) ჭაობი **III** 51; **IV** 398;
 am-rib (ზმ.) განსაკუთრებულად, გამორჩეულად ყოფნა **III** 255;
 AN (?) AN 459, 460;
 an (ღ.) ან-ი **I** 226, 252; **II** 5; **III** 11, 63, 373, 385, 395, 486; **IV** 13;
 (არს.) ზეცა **II** 43, 229, 243, 276, 312, 521;
 ცა **I** 2, 4, 5, 217, 231; **II** 65, 162, 322, 357, 520, 543; **III** 1, 29, 31, 54, 148, 180, 193, 203, 212, 215, 216, 232, 234, 237, 262, 392, 395, 426, 430, 433, 434, 437, 448, 451, 456, 472, 480, 482, 484, 486, 491, 496; **IV** 78, 119, 120, 176, 193, 205, 207, 222, 260, 289;
 ქვეყანა **II** 145, 327;
 an-bar-sug₄ (არს.) ლითონი, რკინა **III** 113, 354, 364;
 an-bar₇-gana₂ (არს.) განთიადი **II** 159;
 შუადღე **I** 226; **II** 162; **III** 447;
 an-dul₃ (არს.) ჩრდილი **II** 341, 383;
 (დამცავი) ჩრდილი **IV** 43, 138;
 an-par₄ (არს.) ბადის სახეობა 499;
 an-sig₇-ga-ri-a (საკ.სახ.) ანსიგარია **I** 15, 139, 150, 151, 283, **II** 6, 139, 150, 151;

an-ša4-an_{ki} (გეოგ.) ქ. ანშანი II 75, 110, 166; IV 343;
an-ur₂ (არს.) პორიზონტი III 228, 499;
an-usan (არს.) საღამო I 41; II 269; III 473;
anše (არს.) სახედარი II 127, 199, 282, 330, 354, 283, 414; III 272; IV 165 ;
anše-bal (არს.) ურბი სახედარი II 283, 331;
anzud_{mušen} (არს.) ანზუდი I 97; II 245; IV 9, 11, 25, 27, 40, 45, 54, 57, 61, 64,
69, 85, 89, 91, 98, 110, 114, 116, 133, 134, 161, 184, 205, 315, 381;
apin (არს.) გუთანი III 261;
ar₂ (არს.) ლოცვა, ქება III 253; IV 97, 98, 113, 114;
aratta_{ki} (გეოგ.) ქ. არათა I 13, 15, 23, 28, 54, 59, 74, 75, 78, 102, 104, 105, 107,
137, 144, 149, 157, 162, 218, 261, 263; II 28, 31, 38, 44, 46, 48, 49,
79, 80, 96, 114, 119, 157, 171, 172, 175, 191, 211, 223, 225, 226, 228,
234, 248, 274, 276, 290, 295, 307, 334, 336, 338, 339, 346, 348, 352,
353, 355, 358, 360, 361, 366, 367, 368, 388, 435, 438, 441, 444, 445,
450, 454, 468, 470, 485, 510, 511, 514, 525, 537, 549, 552, 553, 554,
556, 558, 563, 596, 597, 598, 599, 600, 603, 618, 629; III 22, 131; IV
254, 258, 356, 408, 412, 413;
araḥ₄ (არს.) საკუჭნაო III 87;
gis₂asal₂ (არს.) ალვის ხე II 404; III 220; IV 298, 364;
aš (არს.) ერთი II 395;
aš₂ (არს.) დაწვევლა IV 179, 196;
aš₂kud₂ (არს.) ზღვარზე ყოფნა III 18;

B

BA (?) BA III 440;
ba (ზმ.) მიღება, გამორჩევა I 166, 167;

დანიშვნა **IV** 132, 133;
 ba-al (ზმ.) თხრა, ამოთხრა **I** 143, 156; **III** 101;
 babbar (ზედ.) თეთრი **I** 32, 63; **III** 55, 228, 250, 338, 377; **IV** 59, 95;
 (ზმ.) თეთრად ყოფნა **II** 457, 471; **III** 104, 204;
 babbar-gin⁷ (ზედ.) თეთრი **II** 27, 591;
 BAD (?) BAD **III** 437, 439, 440; **IV** 269;
 bad (ზმ.) გაღება **II** 316; **III** 1, 117, 119;
 bads (არს.) კედელი **II** 287; **IV** 258, 305, 414;
 bal (ზმ.) გადმოპირქვაება **I** 32, 63, 137, 174, 187; **III** 50, 111, 114, 420, 497;
IV 103, 104, 137, 237, 252, 344;
 გადაცემა **II** 16, 175, 249, 325, 514, 619;
 გადალახვა **II** 170, 509;
 გადაწევა **II** 623;
 ban-da (ზედ.) ახალგაზრდა **II** 128, 200; **III** 459;
 banšun (არს.) სამსხვერპლო (შესაწირი) მაგიდა **I** 266; **III** 63, 94, 97,
 419; **IV** 345;
 BAR (?) BAR **III** 395;
 bar (არს.) გარეთა მხარე **II** 59, 90, 502, 549; **III** 118, 124, 236, 250; **IV** 317,
 383, 409;
 (ზმ.) მზერის მიპყრობა **II** 64, 95, 399, 431, 525, 539, 541;
 გვერდზე გადაღება **III** 70, 278, 326; **IV** 174, 191, 277, 283, 350, 351;
 bar-rim⁴ (არს.) მშრალი, ფხვიერი მიწა **II** 414; **IV** 298, 364;
 barag (არს.) კვარცხლბეკი **I** 14; **II** 231, 498, 594;
 ტომარა **II** 127, 199, 278, 282, 330, 354;
 კვარცხლბეკი **III** 387, 388, 389;
 barag² (ზმ.) გაფანტვა, გაგრცელება **III** 338;

bir⁵ (არს.) კალია II 329, 356;
BU (?) BU III 396; IV 151;
bu-lu-uh³ (ზმ.) ამოსვლა, გაგრძელება III 307, 319;
bu-luh (ზმ.) კანკალი III 361;
bulug (არს.) წვეტიანი საგანი I 51;
gisbuni² (LAGABXGAR) (არს.) III ჭურჭლის სახეობა 285;
gisbuni⁶ (არს.) ჭურჭლის სახეობა IV 22, 402;
bur (არს.) თასი II 312, 313, 314; III 495;
bur-šu-um (არს.) მოხუცი ქალი III 252;
bur² (ზმ.) გათავისუფლება I 13; II 622; III 204, 338, 397; IV 33, 131
ახსნა II 174, 367, 377, 513;
სწრაფვა II 300, 508;
bur²- bur²-babbar (N:ideopone) III ბოტ. ნაიადა 257;
bur¹² (ზმ.) ამოთხრა III 295, 310, 322; IV 403;
iāburanuna (მდ.) ევფრატი I 225, 272; II 311; III 8; IV 202
buru⁴-dugud^{mušen} (არს.) ყორანთა გუნდი III 32;
buru⁵ (არს.) ბელურა I 43, 42; II 245; IV 246;
buru⁵-az^{mušen} (არს.) ფრინველის სახეობა IV 37;
buru¹⁴ (არს.) მოსავლის აღების დრო III 3; IV 260;

D

DA (?) DA III 390, 439, 453;
da (არს.) გვერდი II 283, 314, 331; III 416; IV 36, 40;
DA.A.SAR (არს.) მნიშვნელობა უცნობია II 569
gisda- ħa-sa (არს.) ხის კასრი III 335;

da-ri₂ (ზედ.) საგარეო **I** 280;
 dab₅ (ზმ.) ალყის შემორტყა **I** 209, 210; **III** 78, 79, 271, 309, 321, 395; **IV**
 165, 211, 405, 409, 410
 მიღება **II** 69, 626;
 გადასვლა **II** 416;
 dadag (ზმ.) განათება **III** 386;
 dag (ზმ.) ხეტიალი, გარშემო სიარული **I** 45; **III** 77; **IV** 1, 310, 376;
 განდევნა **II** 187;
 დატოვება **II** 558, 560, 561, 562;
 dagan (არს.) ძილი, საძინებელი **I** 138;
 dağal (ზმ.) ფართედ ყოფნა, სიფართე **I** 235; **II** 320, 332;
 dal (ზმ.) ფრენა **II** 115, 116;
 dam (არს.) მეუღლე **III** 408; **IV** 10, 11, 79, 81, 84, 85, 126, 130;
 danna (არს.) გრძელი, ზომა **IV** 253;
 dar (ზმ.) დაყოფა (ჯგუფებად) **II** 566; **III** 275, 289; **IV** 123
 გაყოფა, განშორება **III** 8;
 dara₄ (ზმ.) წითლად ყოფნა **II** 458, 472;
 de-ḥi (არს.) საყრდენი, სვეტი **III** 220;
 de₂ (ზმ.) დაღვრა **I** 117, 139, 249; **II** 68, 263, 426, 432, 443, 556, 615; **III** 129,
 358, 368, 376, 379; **IV** 67, 84, 85, 134, 161, 184, 209, 213, 284, 297,
 352, 353, 363;
 de₅ (ზმ.) შეკრება **IV** 3, 21, 243;
 de₆ (ზმ.) ტარება **I** 136, 180, 181, 193, 194, 261, 268 **III** 83, 84, 86, 127, 170,
 196, 219, 223, 266; **IV** 50, 88, 89, 101, 125, 319, 355, 385;
 დაბრუნება **II** 58, 89;
 ტარება **II** 61, 62, 72, 92, 93, 107, 163, 223, 346, 388, 411;

DI (?) DI **III** 256, 427, 431;
 di₄-di₄ (ზმ.) პატარად ყოფნა **III** 60; **IV** 128;
 dib (ზმ.) გაგება **II** 263;
 ტარება **II** 450, 478, 490;
 dida (არს.) ლუდი, ან ლუდის შემცველობა **III** 95;
 diġir (არს.) ღვთაება **I** 20, 21, 225, 282; **II** 52, 83, 152, 233, 359; **III** 124, 160,
 161, 209, 236, 344, 348, 394, 428, 432, 436, 442, 449, 451, 487, 488,
 489; **IV** 51, 82, 92, 106, 183, 200, 394, 404;
 dili (ზედ.) მარტოხელა, მარტოსული **I** 45, 212, 276; **III** 245, 273; **IV** 231,
 251, 284, 286, 328, 329, 335, 356, 399, 400;
 dilmun (გეოგ.) დილმუნი **II** 12;
 dim₂ (ზმ.) შექმნა **I** 101; **II** 126, 198; **IV** 181, 198, 402, 409, 410;
 dim₂-ma (არს.) მიზეზი, მომიზეზება **I** 135, 136, 248, 250;
 dim₃ (ზმ.) დასახმარებლად ყოფნა **III** 170;
 dim-dim (არს.) გამაგრებული ადგილი, ციხესიმაგრე **IV** 254;
 dirig (ზმ.) მალლა ყოფნა, პრივილეგია **III** 116, 332;
 diš (რიცხვ.სახ.) ერთი **III** 271, 278, 326, 309;
 DU (ზმ.) DU **III** 244, 355, 359, 365, 369, 404, 405, 453; **IV** 21;
 du₃ (ზმ.) აწევა, ადგომა **I** 6, 30, 61, 101, 131; **III** 5, 9, 91, 388, 407, 477; **IV**
 59, 95, 302, 368, 399, 400;
 აგება **II** 32, 42, 44, 51, 82, 492 ;
 შესრულება **II** 617;
 დაყენება **II** 130, 202, 358;
 du₇ (ზმ.) გამოწევა **II** 416, 544; **IV** 87;
 (ზმ.) სრულყოფილად ყოფნა **II** 587;

du₈ (ზმ.) გაშლა, გაერცვლება **I** 31, 62; **III** 74, 221, 222, 259, 282, 289, 292, 293, 297, 298, 453, 481, 493; **IV** 53, 87, 92, 139, 174, 177, 191, 194, 207, 208;
 ყურება **II** 238, 554, 580;
 du₁₂ (ზმ.) გამოსვლა (სცენაზე) (საგალობელი) **II** 134, 206;
 du₁₄ (არს.) გაუგებრობა, განხეთქილება **IV** 180, 197;
 dub (ზმ.) დაღერა **II** 249
 დაყრა, **II** 553
 დაგროვება **II** 284, 285, 482, 485, 601, 621, 625
 პროვოცირება, გამოწვევა **III** 4;
 გამოწვევა **III** 357, 367;
 (არს.) თიხის ფირფიტა **II** 317, 455, 503, 506; **IV** 122;
 dub₂ (ზმ.) ფრენა **II** 488;
 მოქნევა **II** 507;
 კანკალი **III** 402; **IV** 201;
 dub₃ (არს.) მუხლი **I** 47; **III** 45, 255, 309, 321; **IV** 165;
 dub₃-us₂ (არს.) კვალი, გზა **II** 416; **IV** 164;
 dub₃-us₂-sa (არს.) თანამონაწილე **III** 169;
 dug₃ (ზმ.) კარგად ყოფნა **I** 7,30; **II** 36, 63, 94, 101, 215, 318, 416, 533, 585;
III 15, 105, 173, 174, 253, 262, 378, 383, 385; **IV** 229;
 dug₄ (ზმ.) თქმა **I** 22, 23, 24, 30, 39, 51, 54A, 54B, 54D, 61, 107, 120, 121, 151, 166, 167, 169, 174, 178, 187, 191, 198, 203, 206, 216, 262, 281; **II** 57, 63, 70, 88, 94, 114, 135, 146, 150, 174, 178, 179, 207, 208, 215, 218, 219, 226, 227, 231, 235, 241, 242, 246, 262, 265, 278, 287, 289, 293, 294, 307, 339, 346, 347, 354, 377, 380, 381, 388, 389, 392, 394, 396, 397, 411, 412, 414, 456, 460, 461, 462, 469, 470, 475, 486, 495, 496, 500, 513, 517, 518, 526, 533, 536, 540, 543, 561, 581, 587, 600, 627,

630; **III** 36, 38, 73, 99, 120, 133, 151, 152, 157, 158, 161, 165, 191,
205, 244, 280, 327, 336, 339, 342, 350, 384, 389, 414, 415, 470, 492;
IV 4, 56, 79, 80, 97, 98, 104, 106, 113, 114, 117, 126, 127, 131, 177,
179, 180, 194, 196, 197, 202, 212, 214, 245, 258, 272, 273, 275, 276,
278, 279, 281, 282, 316, 321, 328, 338, 358, 359, 382, 387, 395;

dug₄ (?) dug₄ **II** 559, 560, 561, 562

dugud (ზმ.) დამძიმება **II** 448, 501, 502

dul (ზმ.) გადაფარვა (ერთად) **I** 13, 133; **III** 199, 250; **IV** 33, 150;

dumu (არს.) შვილი **I** 135, 136, 212; **II** 35, 68, 104, 185, 214, 316, 366, 379,
519, 524, 532, 542, 570; **III** 19, 21, 53, 152, 157, 176, 208, 257, 263,
443; **IV** 11, 142, 149, 268, 292, 308, 327, 352, 359, 374, 401;

dumu-saġ (არს.) პირმშო, შვილი **I** 182, 195;

ḏdumu-zid-da (ღ.) დუმუზი **II** 99, 100, 567, 569, 574, 586; **III** 383; **IV** 155;

dun (ზმ.) თხრა **IV** 256;

dungu (არს.) დრუბელი **III** 29;

DUR (?) DUR **III** 395;

dur₂ (არს.) სამკვიდრო **II** 45, 230, 313, 359, 498

dur_{3ur3} (არს.) ჩოჩორი, კვიცი **I** 45, 46, 47; **II** 413; 599; **III** 273, 274, 275; **IV**
325;

ur_{ad}dur₁₀ (არს.) ცულის სახეობა **IV** 146, 147;

dur₁₀-gag (არს.) ნაჯახი **III** 57, 58;

durus (ზმ.) დასველება, სისველე **II** 26, 40, 41, 622; **III** 498; **IV** 17, 413;

E

E-KU (არს.) საკვები **III** 96;

e-ne (ჩვენაცვე) ის **I** 17, 20, 21, 25, 26, 27, 31, 33, 34 56, 57, 58, 62, 64, 78,108;
II 135, 226, 259, 261, 292, 293, 346, 411, 461, 476, 480, 496; **IV** 320,
386;

e-ne (არს.) ენა **III**;

თამაში **IV** 117;

e-ne-ne (ნაცვე) ისინი **III** 490;

e-sir₂ (არს.) ქუჩა **III** 413;

სანდალი **IV** 177, 194, 201;

e₂(არს.) სახლი (სამყოფელი) **I** 172, 198, 206; **II** 43, 269, 321, 375, 422, 466;
III 91, 143, 159, 183, 231, 250, 339, 407, 412, 465; **IV** 183, 200;

e₂-an-na (ტად.) ე-ანა **I** 106; **II** 7, 13, 31, 44, 215, 233, 264, 342, 384, 484, 533,
559, 624, 625; **III** 189;

e₂-gal (არს.) სასახლე **I** 155; **II** 322, 376; **IV** 291, 322;

e₂-gal₂ (არს.) მასა, დიდი რაოდენობა **I** 250;

e₂-gars (არს.) კედელი **II** 374; **III** 329;

e₂-ġar₂ (არს.) კედელი **I** 27, 58;

e₂-ġi₆-par₄ (ტად.) გიპარი **I** 138;

e₂-nun (არს.) საბრძანებელი **II** 132, 134, 204, 206, 323, 492;

e₂-za-gin (ტად.) ბრწყინვალე ტადარი **I** 27, 28, 59, 78, 149, 162; **II** 559;

e₃ (ზმ.) გამოსვლა ან შესვლა **I** 1, 8, 21, 41, 197, 213, 216, 229, 230, 233,
234, 237, 238,241, 242, 245, 246; **II** 15, 52, 56, 83, 87, 102, 132, 204,
211, 239, 308, 349, 427, 428, 448, 469, 523, 529, 565, 567, 589, 592,
606; **III** 12, 26, 58, 63, 73, 174, 206, 228, 231, 236, 264, 291, 356,
366, 371, 419, 433, 457, 458, 485; **IV** 45, 143, 144, 182, 199, 215,
220, 274, 276, 280, 283, 289, 308, 322, 325, 374, 404;

e₅(არს.) სამეფო **IV** 294, 309, 321, 360, 375, 387;

edz (ზმ.) ჩასვლა ან ასვლა **I** 210, 229, 230 231, 233, 234, 237, 238, 241, 242;
II 19, 43, 50, 73, 74, 81, 108, 109, 164, 165, 247; **III** 147, 153, 161,
172; **IV** 250, 260;

edin (არს.) ღია ადგილი, უდაბნო **I** 235; **II** 351, 414; **III** 167, 289, 359, 369,
379; **IV** 305, 371;

egz (არს.) დამბა, არხი **III** 6;

eġer (არს.) ზურგი, უკანა მხარე **III** 223, 235, 441; **IV** 251;

eġir (არს.) როგორც **II** 121, 193, 464, 480;

შემდეგ **II** 363, 572;

eme (არს.) ენა **II** 142, 146, 154, 155; **IV** 293;

(არს.) სახედარი (ხეადი) **II** 599;

en (არს.) ბატონი **I** 14,15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 52, 54, 121, 134, 163, 276,
278; **II** 28, 30, 33, 105, 114, 129,147, 148, 149,150, 151,175, 177,
181, 201, 217, 219, 220, 228, 232, 234, 236, 242, 267, 295, 301, 323,
332, 333, 337, 339, 346, 370, 372, 375, 388, 397, 411, 418, 421, 431,
433, 441, 446, 453, 456, 470, 497, 503, 506, 514, 516, 525, 535,
537,539, 541, 542, 552, 554, 556, 562, 603; **III** 24, 52, 70, 207, 209;
IV 326, 352, 353D, 353;

en-na (ზმნიზ.) მანამ სანამ **III** 294;

æen-ki (ღ.) ენქი **II** 119, 148, 150, 191, 420; **III** 373, 385, 394; **IV** 28, 300, 366;

æen-lilz (ღ.) ენლილი **I** 91, 92, 94, 182, 195, 226, 252; **II** 128, 146, 200, 474,
519, 542, 614, 616; **III** 42, 208, 265, 372, 373, 385, 429, 442, 451; **IV**
100, 101, 149;

en-lu-uġs (არს.) მცველი **III** 202 ;

en-me-er-karz (საკ.სახ.) ენმერქარი **I** 16, 39, 52A, 114, 130, 131, 275, 281,
282; **II** 35, 68, 69, 104, 185, 214, 316, 379, 420, 524, 532, 594; **III** 19,
21, 27, 37; **IV** 268, 292, 327, 359, 401;

en-na (მიმართ.ნაცვ.) იმდენი, რამდენიც **I** 132, 180, 181, 193, 194; **II** 154;
en-suh-gir₁₁-an-na (საკ.სახ.) ენსუხგირანა **I** 23, 54, 54B, 54D, 114, 117, 274,
281, 282;
en₃ შედგენილი ზმნის ნაწილი **IV** 226, 234;
en₃-du (არს.) სიმღერა **III**;
engar (არს.) გრძნეული **I** 170;
engur (არს.) მიწისქვეშა წყლები **IV** 79, 159, 408 ;
ensi (არს.) სიზმრის ამხსნელი, სიმართლის განმცხადებელი **III** 492 ;
ensi₂ (არს.) ქალაქის მმართველი **I** 69, 113;
en₃-du (არს.) სიმღერა **II** 585;
en₃-tukum-še₃ ... ახლავე **II** 478;
er₂ (არს.) ცრემლი **I** 200, 208; **II** 248; **III** 137, 138, 149, 159, 171, 181, 197,
213, 226, 238;
ereš₂ki (გეოგ.) ქ. ერეში **I** 171, 224, 251, 171, 224, 251, 273;
eridu_gki (გეოგ.) ქ. ერიდუ **II** 55, 58, 86, 89, 153, 492; **IV** 300, 366;
erim₂ (არს.) მტერი **IV** 164;
erim₂-du (ზედ.) გაბრაზებული **III** 488;
erin₂ (არს.) ხალხის ჯგუფი, ჯარი **I** 146, 147, 159; **II** 71, 106, 280; **III** 36,
69; **IV** 207, 208, 217, 224, 228, 307, 373, 407;
er₁₈erin (არს.) კედარის ხე **I** 160; **II** 401; **III** 498; **IV** 59, 95;
er₁₈erinas (არს.) ფესვი **III** 311, 323; **IV** 34;
er₁₈es₂-ad (არს.) ხაფანგი **IV** 121;
er₁₈esi (არს.) შავი ხე? **II** 403;
eš₂ (არს.) თოკი **III** 462;
eš₂-da (არს.) (წმინდა) თასი **II** 315;
eš₂-dam (არს.) დუქანი **III** 174;

eš-gar: (არს.) სამსახური, საქმიანობა II 617, 619;
eš: (არს.) წმინდა ადგილი II 31;
ტადარი II 215, 342, 384, 492, 533, 559;
საკურთხეველი II 44, 51, 56, 59, 61, 62, 82, 87, 90, 92, 93;
ešemen (არს.) ველი II 28;
სიმი(თამაში) III 14, 17, 39;
ešgiriz (არს.) ჯოხი I 207; III 13;
ezen (არს.) დღესასწაული II 20, 635;

G

GA (?) GA III 232A, 457;
ga (არს.) რძე I 177, 181, 184, 190, 194, 197, 199, 201, 220, 265, 267, 268; II 212, 530; III 61, 409; IV 230;
ga-ar: (არს.) ყველი III 89, 92;
ga-il: (არს.) მერძევე I 210;
ga-ar: (არს.) ყველი I 178, 191;
ga-nam (ზმნიზ.) ამას გარდა II 596, 597, 598, 599;
gaba (არს.) მკერდი I 42; II 3, 102, 240, 465, 5; III 45, 51, 163, 249, 252, 254, 338; IV 151
gaba-ri (არს.) ტოლი I 279; II 238, 239, 351;
gaba-šu-ġar (არს.) მტერი, მოწინააღმდეგე II 140; IV 109;
gabuz (არს.) მარცხენა (მხარე) III 51;
gada (არს.) თეთრეული I 13; III 338; IV 33;
GAG (?) GAG III 454;
gag (არს.) სოლი II 540;

^{na4}gakkul (არს.) ლუდის კასრი **IV** 17;
gal (ზმ.) გადიდება, გაზრდა **I** 6, 36, 46, 51, 67, 106, 111, 130, 140, 146, 153,
159, 179, 192, 210, 229, 231, 267, 278; **II** 5; **III** 54, 82, 187, 188, 220,
255, 274, 415, 428, 430, 433, 436; **IV** 20, 86, 102, 151, 183, 200, 231,
289, 291, 335, 337;
გრძნეული **II** 72, 107, 163;
მალალი **II** 519;
დიდებული **II** 51, 82, 142, 243, 531, 544;
დიდი **II** 1, 4, 52, 61, 62, 77, 83, 92, 93, 112, 168, 213, 224, 229, 312, 492, 574,
621;
gal-zu (ზედ.) გრძნეული **II** 72, 107; **III** 433;
galz (ზმ.) გაღება **II** 321, 323; **III** 395;
galam (ზმ.) ოსტატობა **I** 178, 191; **II** 13, 39, 46, 263; **III** 58, პირამდე
აესება 329, 330; **IV** 325;
gam (ზმ.) თავისუფლების შეზღუდვა **II** 291; **III** 355, 365; **IV** 3
gam₃-gam₃mu^{sen} (არს.) ბარტყი **IV** 248;
gan (არს.) ჭურჭელი, ჭურჭლის სადგამი **III** 107;
ganba (არს.) ნიშანი (ფასი) **II** 117, 189, 489;
gar₃ (არს.) სახელური, სადავე **III** 127;
gara₂ (არს.) ნაღები **I** 219; **IV** 157;
gaz (ზმ.) დარტყმა (მკვდარი) **II** 430;
gene (არს.) ძალადობა **III** 445;
GI (?) GI **III** 426;
GI-ak (არს.) ხელშუბი **IV** 144;
gi (არს.) ღერწამი **II** 163, 426, 430, 482; **III** 77; **IV** 299, 301, 365, 367, 396,
403;

gi-bar-bar-ra (არს.) ისრის სახეობა **IV** 256;
 gi-gag (არს.) წათლილი, წაწვეტებული ლერწამი **II** 317;
 gi-izi-eš-ta (არს.) პური (შესაწირი) **III** 293, 298; **IV** 53;
 gi-rin (არს.) მბრწყინავი **I** 60; **II** 561;
 (ზმ.) სუფთად ყოფნა **III** 192;
 gi-šu-ḫi (არს.) ლერწმის სახეობა **III** 295;
 gi(ზმ.) დაბრუნება **I** 41, 53, 54, 107, 128, 130, 132, 142, 155, 217, 155, 275;
     II 359, 122, 194; **III** 79, 118, 122, 341, 346, 414, 415, 441; **IV** 45, 46,
     70, 71, 72, 73, 74,75, 76, 77,151, 159, 167, 176, 193, 232 238, 259,
     270, 271, 326, 336, 357, 388;
 გაგზავნა **II** 176, 177, 185, 378, 379, 447, 515, 516;
 გამეორება **II** 217, 228, 267, 302, 464, 501, 502, 535;
 შემოტრიალება **II** 306;
 gi(არს.) ღამე **I** 14, 31, 43, 62; **II** 158, 161; **III** 465, 466;
 gi-e-para(არს.) ტადარი **I** 52, 115, 118;
 gib (ზმ.) გაჭიმვა, გადაწოლა **II** 246, 273;
 gibil (ზმ.) გაახლება **I** 5; **II** 216, 266, 534; **III** 200; **IV** 411;
 gidz(ზმ.) დაგრძელება, გრძლად ყოფნა **I** 148, 161; **III** 311, 323, 406, 408,
     413, 422, 423; **IV** 44, 141, 148, 154, 158, 159, 246;
 gidru (არს.) სკიპტრა **II** 376, 382, 409;
 gig (ზმ.) ავად ყოფნა **I** 200, 203, 208; **III** 76, 217, 218, 404; **IV** 170, 187, 308,
     311, 313, 374, 377, 379;
 (არს.) ხორბალი **II** 550, 551, 554;
 gigz(არს.) სიშავე **II** 457, 471, 599; **III** 15, 104, 201, 240, 377, 381, 446;
 gigz(გეოგ.) გიგ **III** 114;
 gišgigar (არს.) ეტლი **II** 404;

mulgisgigir (არს.) ეგლი-თანავარსკვლავედი III 497;
 giġ4 (არს.) ნაჯახის სახეობა II 430;
 gir5 (ზმ.) შეჭერება III 453;
 უცხო IV 324, 325;
 giri3 (არს.) ფეხი, ტერფი I 32, 63; III 80;
 giri17 (არს.) ცხვირი I 258; II 76, 111, 167, 250;
 giri17-zal (არს.) სიხარული II 65, 548; III 207, 409; IV 20, 28, 92;
 Giš (?) Giš III 390;
 giš (არს.) ხე I 274; II 187, 273, 398, 520, 620; III 491;
 giš-bur2 (არს.) აქცია II 244; III 497;
 giš-gan (არს.) ურდული III 455;
 giš-gen6-na (არს.) კიდური, ნაწილი III 130;
 ḡisḡišnimbar (არს.) ფინიკის პალმა II 402
 gu (არს.) სელი, ძაფი III 244, 402; IV 305, 371
 gu2 (არს.) კისერი I 25, 26, 38, 56, 57, 69, 113, 119, 134, 144, 147, 157, 160,
 225, 272; II 47, 79, 225, 226, 234, 293, 474, 482, 576, 601; III 40, 41,
 80, 118, 120, 284, 289, 413, 440; IV 10, 63, 64, 66, 247;
 gu2-e (არს.) მხარე II 631;
 ახლო მხარე III 271;
 gu2-en (არს.) სატახტო ოთახი I 26; II 300;
 gu2-ne(en) ყველა, სრულიად III 296, 393;
 gu2-me-ze2 (არს.) ლუდის სახეობა III 105, 378;
 gu2-nida (არს.) დარჩეული ქერი III 41;
 gu2-tuku (ზედ.) სრულყოფილი III 251;

gu₃ (არს.) ხმა **I** 117, 139, 249; **II** 68, 122, 194, 239, 241, 265, 303, 443, 543, 548, 556; **III** 25, 129, 195, 347, 350; **IV** 84, 85, 134, 161, 184, 209, 213, 224, 258, 284, 338, 353;

gu₅-li (არს.) მეგობარი **III** 100, 121, 135, 281; **IV** 107, 214, 225, 233, 244, 323, 339;

gu₇ (ზმ.) ჭამა **I** 33, 34, 38, 64, 65, 69, 108, 109, 113, 165, 175, 176, 188, 189; **II** 212, 255, 257, 393, 530; **III** 58, 61, 90, 125, 166, 175, 201, 385; **IV** 55, 203, 229, 230, 242, 243, 249, 293, 340, 392, 393, 406;

gub (ზმ.) დგომა **I** 5, 42, 44, 171, 226; **II** 172, 299, 314, 417, 438, 439, 503, 504, 506, 511, 522, 544, 571, 620; **III** 54, 70, 94, 124, 155, 156, 160, 236, 261, 267, 269, 460, 463, 470, 472, 476, 479; **IV** 19, 124, 130, 165, 175, 181, 192, 198, 219, 222, 223, 330, 332, 337, 346;

მოთავსება **II** 312;

შეჩერება **II** 354

gub₃ (არს.) მარცხენა მხარე **II** 306, 563;

gud (არს.) ხარი **I** 122, 123; **II** 1, 241, 256, 258, 265, 303, 304; **III** 177, 201, 228, 229, 258, 349; **IV** 164;

gud-ab₂-ba (არს.) ჯიშინი ხარი **III** 134;

gud₃ (არს.) ბუდე **II** 116, 188; **III** 88; **IV** 39, 41, 57, 61, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 86, 88, 89, 90, 91, 93, 105, 217, 218, 248;

gudug (არს.) ქურუმის სახეობა **I** 118;

na⁴gug (არს.) შიმშილი **II** 372, 453;

na⁴gug (არს.) სარდლონი **II** 408; **IV** 29;

ninda^gug₂ (არს.) გამომცხვარი პური **III** 292, 296, 297, 393;

GUL (ზმ.) GUL **III** 272;

gul (ზმ.) დანგრევა **II** 118, 120, 190, 192; **III** 23, 329;

gum₂-ga-am₃ (N:ideopone) ცხოველთა ხმაური **IV** 242;

gun₃ (ზმ.) აჭრელება, გაფერადება **I** 4; **II** 25, 132, 204, 459, 473, 578, 590;
III 40; **IV** 29, 58, 94;
gunu (არს.) სელი **II** 10;
gur (ზმ.) შემობრუნება **I** 224, 273; **II** 297; **III** 44; **IV** 60, 63, 64, 96;
შეხვევა **II** 424;
გაზომვა **IV** 67;
gur₄ (ზმ.) მსუქნად ყოფნა, ჩაფლობა **II** 78, 113, 169;
gur₇ (არს.) მარცვალი, **II** 284, 285, 329, 356, 485, 601, 621, 625;
გროვა **II** 329, 551;
ku₈gur₂₁ (არს.) ფარი **III** 230; **IV** 320, 386;
ur₃gur₂₁ (არს.) ფარი **IV** 320, 386;
guru₃ (ზმ.) მომგერელი **II** 1;
guru₃-guru₃ (ზ.) ტარება **III** 300;
guru₅ (ზმ.) გადაჭრა, ძირში მოჭრა **III** 225;
guru₇ (ზმ.) რისიმე გამოწვევა, პროვოცირება **IV** 166, 176, 193;
gurun (არს.) ხილი **II** 27, 216, 266, 534, 620;
guru₈ (არს.) ახალგაზრდა კაცი **II** 508; **III** 231;
guz (არს.) გადასაჩეხი, გზააბნეული **IV** 165;

Ġ

ġa₂ (პირ.ნაცვ.) მე **II** 47, 57, 128, 200, 207, 220, 254, 277, 291, 388, 631;
ġa₂-la სახელი-შედგენილი ზმნის ნაწილი **IV** 1;
ġalga (არს.) მიზეზი **II** 307;
ġal₂ (ზმ.) ყოფნა, განლაგება **I** 179, 192, 199, 200, 201, 205, 223, 258; **II** 9,
10, 20, 136, 137, 138, 139, 237, 344, 345, 357, 386, 387, 410, 474, 504,

547, 611; **III** 45, 81, 85, 209, 255, 339, 395, 396, 447, 448, 482, 483,
488; **IV** 2, 23, 168, 169, 183, 185, 186, 200, 216, 227, 253;

დადება **II** 60, 91, 117, 189, 489;

მიღება **II** 76, 111, 167;

გამოცხადება **II** 250;

დამორჩილება **II** 226, 234, 576;

ტარება **II** 272;

გამოჭრა **II** 409;

გალება **III** 195;

გარ (ზმ.) ადგილის დადება (ადგილი) **I** 7, 25, 26, 38, 56, 57, 69, 113, 119,
123, 125, 127, 128, 134, 141, 142, 144, 147, 154, 155, 157, 160, 163,
225, 270; **III** 10, 20, 22, 24, 29, 34, 80, 102, 139, 143, 173, 179, 211,
232B, 286, 337, 356, 366, 375, 376, 393, 465; **IV** 39, 41, 54, 60, 78,
81, 96, 119, 160, 223, 290, 411;

დადგმა **II** 45, 286, 392, 424, 498;

მიმართვა **II** 37;

დამორჩილება **II** 48, 225;

აგება **II** 51, 82;

სიარული, წამყვანი **II** 101, 252, 304, 322;

გამოჩენა **II** 105;

მოთავსება **II** 154, 434;

გაჩერება **II** 230;

შეგროვება **II** 280, 601;

დათმობა **II** 293;

შეთავაზება **II** 375;

ალება **II** 399;

დამცირება II 482;

დაყენება II 568;

ღე₂₆(პირ.ნაცვ.) მქ I 25, 26, 28, 32, 34, 35, 56, 57, 59, 63, 65, 66, 79, 81,
88,109, 110, 119, 133,134, 143, 156, 278, 280; III 351, 352; IV 166,
217, 272, 273, 275, 276, 278, 279, 281, 282, 285, 311, 312, 313, 314,
377, 378, 379, 380;

ღენ (ზმ.) წასვლა I 40, 49, 50, 51, 104, 105, 107, 256, 254, 260; III 23, 35, 37,
74, 131, 200, 235, 245, 246, 258, 273, 276, 308, 444; IV 26, 135, 140,
153, 162, 171, 174, 180, 188, 191, 197, 205, 206, 210, 221, 227, 231,
232, 257, 262, 266, 267, 272, 275, 276, 278, 279, 281, 282, 285, 286,
287, 328, 331, 335, 354, 356;

ღეštin (არს.) ყურძენი, ღვინო II 621; III 105, 378; IV 23;

აღეštin-an-na (ღ.) გეშთინანა II 633;

ღეštug₂(არს.) ყური, სობრძნე II 151, 153, 304, 320, 321, 322, 332, 366, 420,
586; III 474; IV 160;

ღი₆(არს.) ღამე III 204, 276, 407, 408, 410, 446, 465, 466; IV 345;

ღი₆-par₄(არს.) ტადარი, სალოცავი II 14, 31, 45, 61, 62, 92, 93, 216, 266,
534 ;

ღidr_u (არს.) სკიპტრა II 340, 344, 386, 398, 434, 439, 441;

ღინ (ზმ.) სვლა II 69, 156, 161, 162, 269, 298, 336, 337, 348, 413, 433, 435,
463, 479, 481, 491, 570, 577, 588, 626, 631;

ĠIR₂ (?) ĠIR₂ III 457;

ღირ₂ (ზმ.) განათება, გაელეება III 56, 467; IV 173, 190;

ღირ₃(არს.) სიმღერა III 448, 452;

ღირ₃-lam (არს.) კალათა I 35, 110;

ღირ₂(არს.) მორიელი II 136; III 186; IV 37;

წეგტი, ბასრი ბოლო, III 113; 312, 324, 354, 364, 380;

ġiri₃ (არს.) ფეხი **I** 30, 32, 171, 184, 209, 226; **II** 172, 238, 299, 349, 393, 417, 438, 511; **III** 126, 227, 330; **IV** 119, 175, 192, 202, 219, 334, 346;
ġiri₃-sigi₁₀-ga (არს.) დამსწრე **I** 118;
ġissu (არს.) ჩრდილი(დამცავი) **II** 427, 428, 494; **IV** 32;
ġiṣ (არს.) ხე **II** 48, 79, 115, 487, 576; **III** 74, 106, 304, 316, 417; **IV** 42, 228;
ġiṣ-bur₂ (არს.) ნაწილი, წილი **III** 78;
ġiṣ-dim₂ (არს.) ხის მთლელი, ოსტატი **IV** 181, 198;
ġiṣ-gi (არს.) ლერწმის ელორტი **I** 239; **III** 475; **IV** 220, 299, 365;
ġiṣ-gid₂-da (არს.) შუბი **IV** 319, 385;
ġiṣ-ħaṣ (არს.) ხის კვერთხი **III** 403;
ġiṣ-ħu-riz-in (არს.) ხის სახეობა **IV** 28;
ġiṣ-nu₂ (არს.) საწოლი **I** 29, 60; **III** 123, 408, 416;
Ġiṣ-ṢEṢ_{ku6} (არს.) თევზის სახეობა **IV** 394, 404;
ġiṣbun (არს.) შესაწირი, სამსხვერპლო ნადიმი **III** 374, 376; **IV** 12
ġiṣkim (არს.) ნიშანი **II** 496; **III** 34;
ġizzal (არს.) სმენა **II** 70, 627; **IV** 212;

ჴ

ĤA () ĤA **III** 495;

Ĥa-la (არს.) წილი, ნაწილი **III** 10; **IV** 118;

Ĥa-ma-ziz (არს. საკ.) ჰამაზი **I** 135, 136, 137; **II** 141;

Ĥa-mun (არს.) ჰარმონია, შეწყობა **II** 142;

Ĥa-ṣu-ur₂ (არს.) კვიპაროსის სახეობა **III** 196, 304, 316, 498; **IV** 36, 62, 129, 416;

Ĥa-za (ზმ.) დაჯერა **II** 118, 190;

սսԻձա-zi-in (არს.) ნაჯჯახის სახეობა **III** 110; 353, 363;
 Իal (ზმ.) შემცირება **III** 146;
 Իal-Իal (ზმ.) მოჩუხჩუხե **III** 266, 306, 318; **IV** 99;
 ԻսԻաժԻur (არს.) ვა՛ժლი (ხე) **IV** 137;
 Իաժ2 (არს.) თეძո **II** 297;
 Իar-ra-an (არს.) მარժრუցի **II** 334; **III** 22, 46, 457; **IV** 27, 165;
 Իe-nun (არს.) ბარაქა **IV** 235, 239;
 Իe2-գալ2 (არს.) ბევრი, სიუხვე, ბარაქა **II** 9, 150, 358, 602, 613; **III** 8; **IV**
 155;
 Իenbur (არს.) ყლორტი, Մժո **IV** 299, 365;
 Իi (ზմ.) արევა, Մերევა **III** 92;
 Իi-li (არს.) მიმზიდեցლობა **II** 131, 202, 285; **III** 192, 299, 397; **IV** 139, 306,
 372;
 Իi-suԻur (არს.) ժորժილა (თევზის სახეობა) **II** 437;
 Իu-ri2-inmuժen (არს.) արժիვი **II** 245, 247; **IV** 47;
 ԻսԻա-ժu-ur2 (არს.) კეյპարოსის სახეობა **II** 402;
 Իu-un-na (N:ideopone) ცხოველთა სმაური **IV** 324;
 Իul (ზմ.) ცუდად ყოფნა **III** 404, 478; **IV** 216, 261, 308, 311, 313, 374, 377,
 379;
 ԻsulԻ (ზմ.) ბუნებრივად ყოფնա **II** 188;
 Իul2 (ზմ.) გამხიարულება **II** 64, 95, 172, 299, 417, 431, 438, 511; **III** 199, 219,
 343; **IV** 111, 112, 179, 196, 346, 395;
 Իul3 (არს.) სადავე **III** 247;
 ԻUR.GAM (არს.) Մდეღի, Մდეღის დაღება, ცხოველის ԳაკոժԳա **III**
 325;

hur-ru-um (არს.) გამოქვაბული III 102, 106, 109, 136, 150, 154, 172, 179,
182, 211, 214, 232B, 233, 239, 264, 283;
hur-saġ (არს.) მთა (მთათა რიგი) II 19, 50, 55, 73, 74, 77, 80, 86, 108, 109,
112, 164, 165, 168, 170, 230, 243, 252, 268, 350, 436, 491, 509, 546,
548, 549; III 40, 45, 111, 114, 266, 273, 277, 302; IV 14, 29, 82, 231,
252, 335, 344;
huš (ზმ.) შიშისმომგერელი II 1, 229; III 162; IV 86, 414;

I

i (ზმ.) წარმოება II 630;
i-biz (არს.) კვამლი III 382;
i-gia-in-zu (ზმნიზ.) ისეთი როგორც III 383; IV 246;
i-gis (არს.) მნიშვნელობა უცნობია II 314, 317;
i-si-iš (არს.) ტირილი III 139;
i3 (არს.) ცხიმიანი რამ I 176, 180, 184, 189, 193, 197, 220, 265, 267, 268; II
426, 432; III 92, 93, 107, 146, 254; IV 156, 229;
i3-ge-en ნამდვილად II 285, 290, 307;
u3-li-in-nu-uš (არს.) მცენარის სახეობა III 307, 319, 337;
i-lu (არს.) ელეგია II 612; III 262;
i3-ne-eš2 (ზედ.) ახლა II 394, 505; IV 76, 389;
i3-nun (არს.) გამოყვანილი კარაქი III 96;
i3-udu (არს.) (ცხვარი) მსუქანი III 352;
ib2 (არს.) თეძო IV 22;
id2 (არს.) დინება, ჭავლი I 143, 156, 225, 228, 232, 236, 240, 244; III 8, 266,
306, 318; IV 35, 99, 235, 239, 389, 390;

uziid-udu (არს.) მსუქსალი ცხვარი, ცხვრის ქონი **IV** 55;
 iididigna (მდ.) ტიგროსი **II** 310, 311;
 giisig (არს.) კარი(ხის) **II** 224; **III** 118, 341, 419, 455; **IV** 102;
 igi (არს.) თვალი **I** 24, 31, 207, 216, 223, 248; **II** 64, 95, 171, 238, 270, 328,
 346, 388, 399, 411, 424, 431, 441, 449, 465, 510, 525, 539, 541, 554,
 555, 590; **III** 70, 97, 116, 143, 148, 180, 212, 230, 231, 237, 278, 286,
 331, 332, 345, 362, 388, 447, 448, 450, 453, 473, 493; **IV** 29, 54, 58,
 94, 102, 174, 175, 191, 192, 207, 208, 261, 277, 283, 351;
 (წინა) მხარე **II** 224;
 სახე **II** 270;
 წინაშე **II** 479, 553, 571;
 igi-gal (ზედ.) გრძნეული **II** 151, 569, 577;
 თვალურის დეგნება **II** 65;
 igi-nim (არს.) ზედა მიწა **I** 146, 147, 159, 160, 278;
 ilz (ზმ.) ასვლა, ამაღლება **I** 25, 56; **III** 13, 144, 148, 177, 180, 212, 224, 237,
 283, 472; **IV** 140, 173, 175, 190, 192, 207, 208;
 აწევა **II** 8, 27, 171, 309, 465, 510;
 ტარება **II** 16, 17, 97, 216, 266, 279, 534, 580;
 (ზედ.) მაღალი **II** 548;
 დატერილი **II** 432;
 giisilar (არს.) მოქნეული ჯოხი **I** 44; **III** 167;
 giisildagz (არს.) ალვის ხე, ჩინარი **II** 400;
 im (არს.) ქარიშხალი **II** 158; **IV** 256, 257, 262;
 (არს.) თიხა **II** 317, 503, 504, 524, 525, 538; **III** 223; **IV** 415;
 im-dus (არს.) ცვარი, ნამი **II** 159;
 im-dug (არს.) წვიმის წვეთი **IV** 257, 262;

imz (ზმ.) სირბილი **I** 40; **II** 599;
 immalx (არს.) გარეული ძროხა **III** 61; **IV** 121;
 in (არს.) რევიონი, მხარე **III** 4;
 (ზმ.) ნაწყენი ყოფნა **III** 168;
 in-dis (არს.) გზა **III** 16, 50;
 in-nin⁹ (არს.) ქაღალმერთი **II** 66, 222;
 ainanna (ღ.) ინანა **I** 27, 28, 31, 32, 58, 59, 62, 63, 78, 81, 88, 102, 269, 276,
 277; **II** 14, 28, 32, 33, 34, 37, 67, 72, 105, 107, 121, 163, 193, 222,
 246, 289, 343, 385, 445, 449, 484, 557, 564, 568, 573, 584, 624; **III**
 14, 176, 180, 183, 197, 199, 346, 389, 451, 457, 462, 463, 470, 479,
 490; **IV** 29, 142, 171, 188, 293, 294, 309, 321, 345, 347, 360, 375,
 387, 388, 390, 406;
 inim (არს.) სიტყვა **I** 24, 32, 39, 107, 117, 145, 158, 174, 187, 271, 274; **II** 70,
 72, 105, 107, 157, 160, 163, 174, 215, 262, 367, 373, 377, 391, 392,
 393, 419, 455, 495, 503, 504, 506, 513, 533, 540, 568, 587, 627; **III**
 414, 415, 424, 425; **IV** 4, 6, 7, 71, 73, 75, 77, 104, 106, 159, 163, 165,
 212, 245;
 შორსმჭვრეტელი **II** 71, 106;
 განცხადება **II** 448;
 ნათქვამი **II** 464;
 შეტყობინება **II** 240, 296, 525;
 ir (ზმ.) ზმნური ნაწილი **II** 236; **III** 359, 369, 383; 478; **IV** 269;
 ir-saġmu⁹sen (არს.) გარეული მტრედი? **II** 115, 187, 487;
 iriki (არს.) ქალაქი **I** 2, 100, 101, 134, 140, 150, 153, 171, 226, 251, 252, 253,
 260, 273; **II** 1, 115, 118, 187, 190, 293, 479, 487, 558, 634; **III** 20, 24,
 183, 184, 392, 433; **IV** 153, 178, 195, 253, 256, 266, 270, 272, 275,

278, 281, 285, 287, 308, 311, 312, 313, 314, 355, 374, 377, 378, 379,
380, 409, 411;

išī (არს.) მწვერვალი III 194; IV 2;

išīb (არს.) ქურუმის სახეობა I 118;

aiškur (ღ.) იშქური II 543; III 401; IV 172, 189;

itid (არს.) მთვარის შუქი I 8; II 592; IV 144, 259;

itima (არს.) სარდაფი I 144, 157; II 390, 442;

izi (არს.) ჩირაღდანი II 286;

ცეცხლი III 290, 291, 381, 466; IV 173, 190;

izi-ğar (არს.) ჩირაღდანი III 464, 471;

K

ka (არს.) პირი I 11, 263; II 154, 296, 302, 329, 356, 392, 413, 415, 465, 501,
502; III 78 ; IV 35, 56;

ka-inim-ma (არს.) შელოცვის ფორმულა III 426, 427, 434, 435, 447;

KA (ზმ.) KA I 222, 225; II 390, 425, 558; III 191, 389, 390, 425, 452, 454; IV
152;

KAxLI (?) KAxLI III 319;

KA.NI (არს.) მნიშვნელობა უცნობია I 127; III 191;

kabar (არს.) ახალგაზრდა მწყემსი I 209;

kada (ზმ.) ერთად შეკვრა, გაერთიანება III 344;

kal (ზმ.) ამასთანავე I 219, 220, 265; II 558, 559, 560, 561, 562; III 94, 129,
156; IV 5;

akAL.KAL (?) akAL.KAL III 456;

kalag (ზმ.) ძლიერად ყოფნა II 100, 210, 528;

kalam (არს.) მიწა I 8, 9, 216; II 151, 309, 494, 576; III 177, 240;

KAM (?) KAM III 491;

kan^a (არს.) ჭიშკარი, კარიბჭე I 216;

kar (ზმ.) განდენვა I 231, 235, 239, 243, 247; III 43, 390;

kar-ke^a (არს.) მეძავი III 174;

kar² (ზმ.) ბერვა II 442, 449, 615, 616;

kaskal (არს.) გზა II 349, 444; III 75, 163; IV 203, 263, 329, 340;

kaš (არს.) ლუდი III 104, 377; IV 19, 20, 21, 24, 25;

kaš^a (არს.) შარდი III 256;

kaš^a (ზმ.) სირბილი I 47; II 414; III 275, 277, 399; IV 168, 185;

KEš² (ზმ.) შეკვრა II 105, 160, 209, 246, 527;

შეიხვია II 579;

ჩაიცვა II 591;

kešez (ზმ.) ერთად შეკვრა, შეხვევა III 2, 70, 221, 222, 296, 410, 421, 453, 467; IV 223, 246, 264, 277, 283;

ki (არს.) ადგილი I 2, 37, 42, 50, 51, 52, 52A, 68, 112, 115, 116, 141, 154, 155, 216, 253, 276, 277; II 3, 13, 26, 31, 99, 120, 145, 192, 520, 574; III 1, 4, 8, 30, 54, 76, 82, 85, 86, 94, 126, 129, 130, 154, 155, 167, 193, 208, 217, 218, 227, 230, 250, 261, 271, 272, 282, 302, 339, 375, 379, 386, 416, 426, 434, 442, 478, 482, 491, 498; IV 1, 26, 30, 32, 46, 92, 119, 121, 141, 142, 148, 153, 154, 158, 177, 194, 206, 208, 219, 222, 241, 243, 263, 270, 271, 289, 291, 294, 311, 313, 332, 333, 337, 349, 360, 377, 379, 396, 403;

მიწა II 221, 234, 324, 522, 543, 544;

დედამიწა II 568;

ki - ki II 364;

⌘KI.KAL (არს.) დამწერლობის ნიშნები სხვადასხვა ტიპის ბაღახისთვის III 185; 305, 317;

KIŠI₄ - KIŠI₄I 150;
 ki-en-gi (გეოგ.) შუშქერი I 113; II 128, 142, 181, 200; III 62; IV 182, 199, 303, 369;
 ki-bal (არს.) აჯანყებული მიწა II 444; III 23, 404;
 ki-buru₁₄ (არს.) მკა, ყანა III 101; IV 139;
 ki-ġal₂-la (არს.) ადგილი IV 306, 372;
 ki-gub (არს.) ადგილმდებარეობა II 43; IV 62, 129;
 ki-ib_{mušen} (არს.) ჩიტის სახეობა IV 159;
 ki-in-dar (არს.) ბზარი, ნაპრაღი II 15, 56, 335; III 186; IV 83;
 ki-lul-la (არს.) საშიში ადგილი III 165;
 ki-nu₂ (არს.) მოსასვენებელი ოთახი, ადგილი III 174, 337;
 ki-sig₁₀-ga (არს.) დაკრძალვის რიტუალი III 39;
 ki-sikil (არს.) ახალგაზრდა ქალი II 589;
 ki-šar₂ (არს.) მთელი (რაოდენობა) II 326; IV 156, 157;
 ki-tuš (არს.) საცხოვრებელი ადგილი II 442, 469;
 ki-uri (გეოგ.) აქადი II 143; IV 303, 369;
 KID (?) KID III 478;
 ḡskid-da (არს.) დაწნული საგანი II 405; III 91;
 kid₇ (ზმ.) ჭრა II 344, 386, 409; IV 416;
 kiġ₂ (ზმ.) ძებნა, ძიება I 47, 117; II [376,] 440; III 17, 46, 47, 275, 302, 415; IV 270, 271;
 ცდა II 351;
 kiġ₂-gi₄-a (არს.) მაცნე I 24, 40, 114; II 71, 106, 106a, 114, 156, 158, 160, 175, 219, 228, 240, 242, 262, 295, 300, 337, 339, 348, 352, 355, 397, 413, 433, 435, 447, 454, 456, 463, 470, 501, 502, 507, 514, 537, 555, 556;
 kiġ₂-sig (არს.) საღამოს საჭმელი I 267; II 5;

kiġ₂-nim (არს.) დილის საჭმელი (საუზმე) **I** 266;
 kin₂-tur (არს.) ბაყაყი **IV** 392;
 kin (ზმ.) ძებნა **II** 237;
 kir₄ (არს.) აფთარი **II** 137;
 kir₁₄ (არს.) ცხვირი **III** 305, 317;
 kir₁₆ (არს.) ხილის ბაღი, ხილნარი **IV** 124;
 kisal (არს.) შიდა ეზო, გაღავენის შიგნით **II** 172, 284, 300, 355, 438, 485,
 511, 553, 625;
 kiš₁₆ (არს.) ჭიანჭველა **II** 335; **IV** 83;
 ḡiskiš₁₆ (არს.) აკაცია **IV** 264;
 ku (კავშ.) ku **III** 256;
 ku (ზმ.) დაწოლა (მიწაზე) **I** 30, 61; **III** 198;
 KU (?) KU **I** 116, 138;
 ku-bu-ul-lum (არს.) საკვების სახეობა **III** 96;
 KU.ERIN₂ (არს.) საკვების სახეობა **III** 96;
 ku₆ (არს.) თევზი **IV** 146, 405;
 ku₇-ku₇ (ზმ.) დატკობა **III** 90, 299;
 ku₁₀-ku₁₀ (ზმ.) დაბნელება **I** 248; **III** 418;
 kud (ზმ.) გაჭრა, გადაჭრა **I** 267; **IV** 146;
 ჴარკვეთა **II** 119, 191;
 kug (ზედ.) ბრწყინვა, ნათება **I** 52, 52A, 106, 115, 116, 178, 180, 181, 185,
 191, 193, 194, 205, 277; **III** 11, 94, 129, 133, 136, 178, 202, 210, 232,
 232A, 233, 249, 264, 283, 353, 312, 324, 363, 387, 433, 437, 482,
 486; **IV** 134, 155, 161, 167, 184, 209, 220, 238, 250, 294, 309, 317,
 321, 322, 345, 347, 351, 353, 357, 360, 361, 375, 383, 387, 388, 396,
 403, 409, 417;

წმინდა II 14, 26, 31, 32, 34, 37, 42, 45, 54, 60, 85, 91, 105, 129, 134, 183, 201,
 206, 222, 276, 321, 343, 385, 442, 445, 449, 481, 568, 586;
 ბრწყინვალეობა II 65;
 ძვირფასი ლითონი II 15, 56, 87, 126, 198, 61; III 110, 117, 118; IV 136;
 kug-babbar (არს.) ვერცხლი I 165; II 18, 39, 407, 483;
 kug-dim₂ (არს.) მჭედელი IV 409;
 kug-me-a (არს.) ნათელი ლითონი I 12; II 125, 197, 407; III 53; IV 18;
 kug-sig₁₇ (არს.) ოქრო I 164; II 18, 29, 39, 124, 196, 315, 318, 406, 483, 619,
 620; III 459; IV 18;
 kul-aba_{ki} (გეოგ.) ქუდაბა I 2, 16, 22, 103, 121, 134, 134; II 2, 7, 11, 13, 15, 30,
 32, 53, 60, 84, 91, 177, 213, 217, 219, 235, 242, 267, 299, 301, 333,
 341, 372, 383, 397, 411, 417, 418, 446, 453, 456, 464, 503, 506, 516,
 535, 560, 562; III 13, 27, 29, 43, 60, 84, 127, 132, 184, 200; IV 140,
 178, 195, 255, 267, 271, 273, 276, 279, 282, 286, 289, 296, 310, 318,
 328, 346, 362, 376, 384;
 kum₂ (ზმ.) სიცხის დადგომა III 86;
 kun (არს.) კუდი IV 391, 395, 396;
 kur (არს.) მთა I 7, 11, 38, 69, 103, 113, 147, 159, 160, 261, 262, 263, 273; II 4,
 19, 34, 42, 50, 54, 81, 85, 101, 127, 156, 184, 199; 202, 210, 213,
 223, 224, 230, 231, 247, 250, 273, 275, 279, 286, 337, 432, 433, 437,
 456, 528, 531, 560, 588; III 17, 18, 22, 25, 44, 49, 82, 85, 102, 106,
 109, 127, 136, 140, 150, 153, 154, 163, 170, 172, 179, 182, 196, 211,
 214, 232B, 233, 239, 264, 272, 283, 291, 295, 307, 308, 310, 313,
 319, 322, 328, 337, 355, 360, 365, 370, 375, 431, 445, 455, 458, 498;
 IV 1, 32, 36, 46, 48, 49, 62, 63, 64, 87, 102, 109, 121, 129, 151, 152,
 235, 239, 243, 264, 274, 280, 291, 295, 361, 393, 416;
 მიწა II 12, 75, 110, 141, 144, 166, 444;

ქვეყანა II 65, 67, 557, 564, 573, 616;
ყრილი II 142, 143, 481;
დიდმიწები II 181, 545;
უცხო ქვეყანა II 628;
kur-bad₃ (არს.) მთის მწვერვალი II 182; IV 342;
kur-gi₄ (არს.) ბატი I 33, 34, 35, 37, 64, 65 68, 108, 109, 110, 112;
kur-saġ₄ (არს.) მთის გული I 43, 242, 243;
kur-ur₂ (არს.) მთის ბორცვი IV 48, 342;
kur₂ (ზმ.) განსხვავებულად ყოფნა I 209, 210; II 154;
kur₉ (ზმ.) შესვლა I 52, 52A, 218, 231, 239, 243, 247; II 233, 322, 390, 552;
III 49, 132, 140, 159, 383, 407, 412, 443, 451; IV 83, 107, 128, 178,
195, 296, 318, 324, 325, 362, 384;
kurku₂ (არს.) სურვილი II 36;
ღინება, ნაკადი III 329;
kurun (არს.) ლუდის სახეობა III 104, 377;
kuš₂ (ზმ.) დაკარგვა, დაკარგულად ყოფნა I 119; III 42, 265; IV 21, 100,
168, 185, 226, 234;
kuš₇ (არს.) სიცარიელე II 123, 195;
kušu (არს.) შედგენილი ზმნის ნაწილი II 414;
kuš₂ (არს.) ზღვის არსებობა სახეობა IV 47;
kutum_{6i} (კაემ.) თუ II 284;

L

LA (?) LA III 87;

la-ĥa-ma (არს.) ღახამა, ზღვის არსება IV 221;

la₂ (ზმ.) დაკიდება **I** 149, 162, 208, 220; **III** 109, 232, 234, 247, 260, 313, 325, 398; **IV** 10, 31, 65, 66, 120, 247, 305, 307, 312, 314, 371, 373, 378, 380;

ჩამოკიდება **II** 47, 360, 466;

დატვირთვა **II** 127, 199, 282, 330, 354;

ეფინება **II** 494;

lagab (არს.) ლოდი **II** 18, 40;

LAGAB (?) LAGAB **III** 440;

lal₃ (არს.) ტკბილი წვენი, ნაყენი **III** 95, 299, 331, 332; **IV** 53;

lam (ზმ.) აყვავება **II** 404, 615;

LAM (?) LAM **III** 409;

lam-saz-ri (არს.) ლუდის კასრი **IV** 18;

lamma (არს.) მფარველი ღვთაება ღამა **II** 275; **III** 235; **IV** 331;

li (ზედ.) მშვენიერი **II** 432; **IV** 42;

LI (?) LI **II** 478;

lib₄ (არს.) აღელვება **II** 238;

libir (ზმ.) დაძველება **I** 141, 154; **II** 325;

lid₂-da-ga (არს.) საზომი იარაღი **II** 324;

ligidda (არს.) ბოტ. რძიანა **III** 107;

lil₂ (არს.) ნაკვალევი **II** 490, 634;

მოჩვენება, სული **III** 457;

lil₃ (ზმ.) ცხოვრება **II** 181;

lipi₃ (არს.) სული, შიგანი **III** 356, 366;

lirum (არს.) დამარცხებული, დაპრესილი **I** 122; **IV** 169, 186;

lu (ზმ.) მრავალრიცხოვანი **II** 77, 99, 112, 168;

გამრავლება **II** 596, 597, 598, 599; **III** 347;

LU (?) LU **III** 375, 460;

kušLU.UB₂+LU.UB₂-šir (არს.) ტყავის ტომარა **II** 124, 196;

lu₂(არს.) კაცი, ადამიანი **I** 21, 124, 125, 151, 168, 182, 195, 218, 275; **II** 251, 260, 394, 395, 396, 447, 566, 567, 620, 628; **III** 38, 67, 68, 90, 161, 162, 164, 245, 246, 248, 258, 278, 3262, 343, 347, 405, 422, 423, 463, 470, 479; **IV** 6, 105, 140, 145, 148, 154, 158, 179, 180, 196, 197, 222, 228, 231, 232, 251, 266, 270, 272, 275, 278, 281, 285, 286, 287, 304, 328, 335, 336, 370;

lu₂-ḡešpu₂(არს.) მებრძოლი **III** 355, 365;

LU₂XKAR₂(არს.) LU₂XKAR₂ **III** 258;

lu₂-lirum-ma (არს.) მებრძოლი **III** 355, 365;

lu₂-lul-la (ზმ.) მატყუარა **III** 248;

lu₂-ma (არს.) ქურუმის სახეობა **I** 118;

lu₂-ulus(არს.) კაცი, ადამიანი **I** 174, 187; **II** 140; **III** 33; **IV** 108;

lus-lus-bi (გეოგ.) ლულუბი **IV** 46;

lugal (არს.) მეფე **I** 14, 53, 54A, 140, 153, 269; **II** 147, 148, 149, 160, 173, 176, 178, 179, 180, 186, 217,219, 232, 242, 253, 267, 301, 305, 310, 315, 325, 332, 378, 380, 381, 397, 418, 423, 456, 512, 515, 517, 518,519, 535, 616, 626; **III** 20, 26, 35, 74, 81, 215, 217, 327, 340; **IV** 285, 300, 366;

lugal-ban₃-da (საკ.სახ.) ლუგალბანდა **III** 71, 117, 136, 140, 141, 233, 264, 283, 312, 324, 336, 349, 361, 372, 384; **IV** 1, 50, 111, 134, 135, 140, 148, 154, 158, 161, 162, 167, 184, 206, 208, 209, 210, 219, 223, 227, 238, 244, 250, 322, 338, 351, 353, 354, 357, 417;

lugud₂(ზმ.) მოკლედ გახდომა **III** 407, 408;

luḡ(ზმ.) გაწმენდა **III** 72, 92; **IV** 230;

lul(ზმ.) გაცრეება, გაყალბება **II** 371, 372, 450, 452, 453, 478; **III** 342

M

- ma (ზმ.) დიდებულად ყოფნა **I** 36, 111, 216, 225, 276;
MA (?) MA **III** 87, 460, 495;
ma-da (არს.) მიწა, ხმელეთი **IV** 342, 397;
ma-mu₂ (არს.) სიზმარი **I** 31; **III** 340, 341, 348, 361;
ma-na (არს.) საზომი ერთეული **I** 164, 165;
ma₂ma₂ (არს.) ნაგი **I** 148, 149, 161, 162; **III** 101, 474; **IV** 136, 139;
mas (ზმ.) დაფქვა **II** 181; **III** 304, 316;
maḥ (ზმ.) ჯადოქრობა **II** 221, 271, 300, 323, 421, 445, 455, 466, 469, 500,
557, 565; **III** 442, 470, 494; **IV** 32;
mam-a-a (ზმ.) დასვენება, თვლემა **III** 475;
mar (ზმ.) გაგზავნა **II** 278;
(ზმ.)ჩვენება, ღაქის დასმა **III** 169;
(ზმ.) აყვავება **III** 41;
mar-tu (არს.) მართუ(დასავლეთი) **II** 144; **IV** 304, 370;
mas-su (არს.) მეთაური **II** 152 ;
MAŠ (?) MAŠ **III** 396;
MAŠ (რიცხვ. სახ.) ½ **IV** 345;
maš-da₃ (არს) ქურციკი **I** 245, 247; **III** 78, 399, 497;
maš-gu-la (საკ. სახ.) მაშგულა **I** 214;
kašmaš-li-um (არს.) სათლი, ჩამწა **III** 98, 279;
maš -maš (არს) გრძნეული **I** 135, 170, 218, 229, 233, 237, 241, 245, 248, 250,
255, 271;
maš₂ (არს.) (ბეკეკა) თხა **I** 201, 204; **II** 99, 183, 508, 597; **III** 144, 314, 320,
325, 357, 367, 380;

maš₂-anšē (არს.) ცხოველები **III** 17, 403;
 maš₂-gu₂-e₃-gu₂-e₃ (არს.) მსუქანი, მადლარი თხა **III** 314;
 maš₂-sa-keš₂-keš₂-sa (არს.) ტილიანი თხა **III** 314;
 maš₂-sa-na₂ (არს.) მკბენარებდასეული თხა **III** 314;
 maš₂-uds-da (არს.) ჯიშინი, ნასუქი თხა **I** 202; **III** 314, 320, 325, 357, 367;
 me (ზმ.) ყოფნა **I** 5, 15, 102, 214, 215, 279; **II** 12, 103, 155, 251, 317, 396, 398,
 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 444, 505, 506; **III** 59, 60,
 183, 185, 186, 243, 405; **IV** 106, 108, 110, 126, 127, 145, 146, 216,
 217, 297, 298, 299, 363, 364, 365, 397;
 (არს.) არსი, მეობა **I** 6, 103, 263, 261; **II** 53, 58, 84, 89, 130, 142, 202, 210,
 223, 229, 340, 382, 466, 528, 531, 560, 588; **IV** 289;
 არსება **III** 22, 490;
 me-a (ზმნიზ.) სად? **I** 250; **II** 72, 107, 163, 450 ;
 me-en-de₃-en (კუთვ. ნაცვ.) ჩვენ **II** 371, 452; **III** 131 ;
 me-lam₂ (არს.) ბრწყინვალეობა **II** 272, 547;
 me-lem₄ (არს.) სხივი, განივთებული სხივი, ღვთაებრიობის ნიშანი **I**
 12; **III** 178, 210, 232B;
 me-na - რატომ? **IV** 329;
 me-ta (ზმნიზ.) დროისა და ადგილის გარემოების სახეობა **II** 451;
 me-te (არს.) ნიშანი, სიმბოლო **I** 179, 192; **II** 286, 611; **III** 209, 393; **IV** 23,
 183, 200;
 me-te-ḡal₂ (ზედა.) წესიერი **II** 143; **IV** 15, 16;
 me-teš₂ (არს.) ქება-დიდება **III** 263;
 me₃ (არს.) ბრძოლა **II** 288, 289; **III** 13, 14, 437, 460, 461, 463, 464, 468, 470,
 471, 476, 479; **IV** 150, 228, 406;
 men (არს.) გვირგვინი **II** 59, 90, 180, 542; **III** 207, 472;

Ⴑsmes (არს.) ხის სახეობა **II** 27, 216, 243, 266, 519, 534;
 meႱ (არს.) გმირი **IV** 110;
 miႱ (არს.) სიყვარულით მოვლა, შემოვლება **IV** 113, 114, 202;
 MIR (?) MIR **III** 468;
 mir (არს.) გველის სახეობა **II** 466;
 (ზმ.) დეღვა, ჩხუბი **II** 540;
 Ⴑsmitum (არს.) იარაღის სახეობა **III** 20, 456;
 MU (?) MU **III** 449, 452;
 mu (არს.) წელი **I** 104, 214, 215; **II** 429; **IV** 257, 259, 262, 302, 368;
 სახელი **I** 3, 15, 16; **III** 5, 116, 168, 372; **IV** 182, 199;
 mu-du-li-a (არს.) შენახული, დამარიღებული ხორცი **IV** 60, 96;
 mu-ud-gi (არს.) გემრიელი კერძი **IV** 51;
 mu₂ (ზმ.) გაზრდა **I** 2; **II** 54, 85, 243, 319, 499, 520, 550, 551; **III** 55, 220, 382,
 443; **IV** 180, 197, 298, 299, 364, 365;
 muds-me-Ⴑar (არს.) სისარული **IV** 20;
 mul (ზმ.) ელვარება **II** 133, 205, 342, 384, 632; **III** 57, 454, 482; **IV** 43;
 (არს.) ვარსკვლავი **II** 161; **III** 202, 203, 484, 496;
 munu₄ (არს.) აღაო (ჩახურებული ხორბალი, ფქვილი) **II** 326, 362;
 munus (არს.) ქალი, ქალბატონი **IV** 15;
 mur-ma-ra (N:ideophone) ცხოველის ხმა **I** 48;
 mur₁₀ (ზმ.) ჩაცმა **III** 249;
 murgu (არს.) ზურგი, უკან **I** 183, 184, 196, 197; **IV** 122;
 muru₉ (არს.) დრუბელი **III** 30, 82;
 murub₄ (არს.) შუა **IV** 223;
 muႱ (არს.) გველი **II** 136; **III** 77, 185, 225, 360, 370; **IV** 37, 252;
 muႱ-Ⴑag₄-tur₃ (არს.) რქოსანი საქონელი **IV** 145;

MUš₂(?) MUš₂ **III** 364;
muš₃ (არს.) სწორი ადგილი **II** 274;
სახე, ზედაპირი **III** 170, 179, 196, 211;
mušen (არს.) ჩიტი **II** 116, 188, 507; **III** 244; **IV** 8, 24, 40, 43, 44, 63, 68, 70,
72, 74, 76, 78, 80, 84, 90, 97, 113, 115, 132, 160, 207, 209, 218, 305,
371;
muš-saġ-kal (არს.) გველის სახეობა **II** 181; **IV** 34;

N

na (არს.) რჩევა **II** 69, 626; **IV** 3, 211;
NA (?) NA **I** 225; **II** 439;
na-an-ga-ma (ზმნიზ.) მანამდე **IV** 74;
na-izi-in (არს.) საკმეველი **III** 382;
na-me (განუხ.ნაცვ.) რამდენიმე **I** 101, 132;
na-šu-ur₂ (არს.) კვიპაროსის სახეობა **III** 229;
NA₄ (?) NA₄ **III** 287;
na₄ (არს.) ქვა **II** 19, 50, 80, 350, 425, 491; **III** 5, 192;
na₄-gug-ġiñ-dili (არს.) სარდიონის მძივის ძაფი **II** 345, 387, 410
na₄-za-ġiñ-ġiñ-dili (არს.) ლილაქის მძივის ძაფი **II** 345, 387, 410
nagga (არს.) კალა **II** 18, 613; **III** 110; **IV** 415;
naġ (ზმ.) სმა **I** 167, 175, 177, 188, 190; **III** 95, 105, 306, 318, 378; **IV** 24, 25,
237, 241, 249, 398;
naġa (არს.) კალა, მოკალეული ქვა **II** 183;
nam (არს.) ბედი **I** 226, 252; **II** 3, 6, 119, 191, 390, 574; **III** 395, 445; **IV** 99,
103, 108, 131, 166, 213;
NAM - NAM **III** 103;

nam-a-a (ზმ.) წოლა, დასვენება III 301;
nam-en (არს.) საკურთხეველი II 59, 90;
მაღალი II 180, 523, 531, 542;
უმაღლეს ქურუმთა ადგილი III 12;
nam-en-na-tum₂-ma (საკ. სახ.) ნამენათუმა I 16;
nam-ga-raš (არს.) ვაჭრობა II 17;
nam-guz-ka (არს.) დამფლობელო III 328;
nam-gur₄ (არს.) სივრცე, სიფართე I 257;
nam-ġu₁₀ (კითხ.ნაცვ.) რა არის ჩემთვის I 54A, 54B; II 178, 380, 517;
nam-lu₂-ulu₃ (არს.) კაცობრიობა, ხალხი II 49, 63, 80, 94, 96, 155, 335, 353,
361, 618, 629; III 347, 419;
nam-lugal (არს.) მეფობა II 523, 632; III 12;
nam-maḫ (არს.) დიდებულება I 262; II 277, 292;
nam-maš-maš (არს.) ჯადოქრობა I 138, 250, 254;
nam-me-te (არს.) შესაბამისობა IV 8, 9;
nam-niġin (არს.) განგებამ III 430;
nam-nir-gal₂ (არს.) ძალაუფლება II 173, 512;
nam-nun (არს.) ძალაუფლება I 6; II 142, 213, 340, 382;
nam-ra (არს.) ნადავლი I 168;
nam-sumun (არს.) ასაკოვანი, ბებერი III 134;
nam-šub (არს.) ღოცვა II 135, 206, 207;
nam-tag (არს.) ცოდვა I 268;
nam-til₃ (არს.) სიცოცხლე I 273; II 575; III 226, 265, 266, 267, 268, 269, 270;
nam-tur (არს.) პატარაობა II 293;
nam-ušur (არს.) მეზობლობა III 161;
ananibgal (დ.) ნანიბგალი II 319;

ananna (ღ.) ნანნა **II** 271; **III** 133, 206, 490; **IV** 86;
 ne შედგენილი ზმნის ნაწილი **IV** 247;
 ne-en (ჩგ.ნაცვ.) ეს **II** 505; **III** 125; **IV** 105, 319, 320, 385, 386;
 NE (?) NE **I** 100; **II** 305; **III** 173, 285;
 nemur_x (არს.) ღომი (როგორც მცველი) **I** 242, 243;
 ne-mur (არს.) ნახშირი, ნაკვერჩხალი **III** 284, 293, 298;
 ne-saġ (არს.) სამსხვერპლო, შესაწირი **III** 376; **IV** 23;
 NI (?) NI **III** 390; **IV** 152 ;
 ni_z (არს.) შიში **II** 1, 139, 442, 547; **IV** 48, 86, 111, 112, 261, 269;
 (არს.) თვითონ **II** 343, 385; **III** 471; **IV** 44;
 ni_z-bi (უკუქც.ნაცვ.) ისინი თვითონ **I** 148, 161; **II** 77, 112, 168, 336, 550,
 551, 616; **III** 122, 294, 441; **IV** 7, 48, 97, 98, 132, 133, 201;
 ni_z-te-a-ni (უკუქც.ნაცვ.) თვითონ **II** 238; **III** 349; **IV** 316, 382;
 niġz-muż (არს.) ძვირფასი ქვის სახეობა **II** 103;
 niġz (არს.) საგანი **I** 130, 132, 169, 198, 206, 221; **II** 260, 482, 621;
 ნიოთი **III** 55, 90, 124, 138, 175, 229, 236, 256, 279, 280, 331, 334, 381, 384,
 400, 409, 450, 454; **IV** 19;
 niġz-a_z-ziġ (არს.) ძალადობა, მოძალადე **III** 493;
 niġz-erim_z (არს.) მოტყუება, გაცურება **III** 217, 218, 222, 223, 225, 488, 492;
 niġz-giġ (არს.) საზარელი რამ, საზიზღრობა **I** 220, 267, 265;
 niġz-gu₇ (არს.) საკვები **I** 148;
 niġz-gur₁₁ (არს.) ცუდი **I** 148, 161; **III** 101
 საგანძური **III** 231;
 niġz-keše_z (არს.) შესაკვრავი **IV** 147 ;
 niġz-me-ġar (არს.) სიხუმე **III** 362;
 niġz-si-sa_z (არს.) სამართალი **III** 98, 99, 217, 218, 219, 221 ;

nigîn (არს.) უწყება, მაცნე III 25;
niġinz (ზმ.) გარშემო სიარული I 223; II 145, 393, 436, 565, 569; III 43, 145,
278, 326; IV 218, 303, 369, 412;
niġins (არს.) მხარე IV 115, 116;
nim (არს.) გაფრენა II 436;
განათება III 56, 467; IV 173, 190;
nim-saġar-ra (არს.) კოდო II 298;
nin (არს.) ქალბატონი I 106; II 36, 65, 67, 221, 229, 233, 288, 320, 484, 557,
564, 573, 582, 624, 632; III 188, 415, 449; IV 347;
nin-gal (ღ.) ნინგალი III 152, 257, 263, 443;
nin-guz-en-na-ka (საკ.სახ.) ნინგუენაკა IV 13;
nin-ġur-saġ (ღ.) ნინხურსაგი III 373, 385;
nin-ka-si (ღ.) ნინკასი III 335; IV 16, 22;
nin-lil (ღ.) ნინლილი I 253; III 345, 400;
nin-TAB.KU.LIBIR (ღ.) nin-TAB.KU.LIBIR III 483;
nin-turs (ღ.) ნინთური III 480;
nin-urta -ღვთაება ნინურთა IV 149;
nin⁹ (არს.) და II 36, 38; III 188; IV 294, 309, 321, 360, 375, 387;
ninda (არს.) პური III 90, 282, 293, 294, 298; IV 51, 53, 56, 203, 340;
nir (არს.) ძალაუფლება, ხელისუფლება IV 2;
niraġ - ღვთაება ნირა IV 123;
nir-ġalz (ზედ.) უფლებამოსილება I 166, 167;
nisaba (ღ.) ნისაბა I 171, 176, 177, 179, 182, 185, 189, 190, 192, 195, 211, 251,
255, 283; II 320, 321;
nitalam (არს.) ქმარი II 585, 594;
nitaġ (არს.) მამრობითი III 487;

NU (?) NU **III** 495;
 nu-banda₃ (არს.) უფროსი, მხედართმთავარი **III** 65, 68, 332;
 nu₂ (ზმ.) დაწოლა **I** 29, 30, 60, 61, 202, 205; **II** 144, 264, 390; **III** 241, 289,
 340, 406, 408, 422, 423, 487; **IV** 121;
 Ⴀnu₂ (არს.) საწოლი **II** 561;
 Ⴀnu-dim₂-mud (ღ.)ნუდღიმუდი **II** 129, 135, 201, 207;
 numun (არს.) თესლი, მარცვალი **I** 170; **IV** 141, 148, 154, 158;
 Ⴀnu₂ (არს.) თესვა **II** 498; **III** 32;
 Ⴀnumun₂-bur (არს.) ლერწამი **III** 304, 316;
 nun (არს.) უფლისწული **I** 17, 18, 19; **II** 241, 265, 498, 543; **III** 62, 350, 470;
IV 99, 118, 258;
 NUN - NUN **III** 9, 457;
 nundumn (არს.) ბაგე **II** 327; **III** 118;
 nunuz (არს.) კვერცი **I** 35, 110; **IV** 39;

P

pa (არს.) ტოტი, შტო **I** 21; **II** 15, 52, 56, 83, 87, 244, 341, 383, 384, 448, 521,
 523, 623; **III** 12, 295, 305, 310, 317, 322; **IV** 43, 120, 182, 199, 215;
 PA (ზმ.) PA **II** 582; **III** 432;
 PA.A (არს.) მნიშვნელობა უცნობია **II** 61, 62, 92, 93;
 pas (არს.) არხი **III** 6, 116; **IV** 202;
 pads (ზმ.) პოვნა **I** 277; **II** 33, 238, 239; **III** 33, 149, 181, 213, 238; **IV** 26, 289,
 295, 361;
 ამორჩევა **II** 34, 71, 106, 129, 153, 201, 628;
 pap-bilz-ga (არს.) წინაპარი **IV** 118;
 peš (ზმ.) სქლად ყოვნა **III** 31; **IV** 55;

peš-tar-zi (არს.) გარტყმა III 60;
peš₂ (არს.) თაგვი II 76, 111, 167;
(ზმ.) მსუქნად ყოფნა II 54;
peš₃ (არს.) ბრინჯი II 621;
ლელვი, ლელვის ხე III 89, 397;
peš₁₀ (არს.) მდინარის ნაპირი, შლამი IV 236, 240, 391;
pisag (არს.) კალათა III 344;
piriġ (არს.) ღომის სახეობა II 264, 579; IV 87, 150;
pu₂ (არს.) ჭა III 7;

R

ra - ra II 604;
ra (ზმ.) მიჯახება, მირტყმა I 124, 126; II 122, 194, 425, 503; III 25, 77, 124,
236, 285, 288, 417, 461; IV 46, 145, 146, 147, 224, 228;
ra-gaba (არს.) კურიერი II 363;
rab₃ (არს.) ბორკილი II 221;
re (ჩგ.ნაცვ.) ეს II 6; III 429;
ri (ზმ.) მიმართულების ქონა I 219, 279; III 202, 225, 387; IV 14, 86, 396;
ყურადღების წარმართვა II 209, 374, 527;
დარიგება II 69, 626;
დაბრუნება II 240
გადაღდება II 290;
წაყვანა II 304;
rib (ზმ.) გამორჩეულად, კარგად ყოფნა III 164, 254, 464;
rig₇ (ზმ.) ბოძება II 614;

RU (?) RU III 478;
ru-guz (ზმ.) პირდაპირ, სახეში III 51, 112;

S

sa (?) sa III 452;
sa (არს.) ბადე IV 120, 152;
sa-ar-tu¹¹ (არს.) ნამსხვრევეები, ნაფოტები, ავარდნილი მტვერი I 217;
sa-par⁴ (არს.) ბადის სახეობა II 244; III 499;
sa-sa (ზმ.) კბენა, წვა, სუსხვა IV 37 ;
sa² (ზმ.) გათანაბრება I 9, 128; II 53, 84, 276, 334, 440, 593, 607; III 7, 97,
99, 206, 219; 279, 280, 327, 336, 339, 426, 434, 435, 449, 486, 487;
IV 21, 56, 165, 290, 302, 368;
sa⁴ (ზმ.) დაძახება II 398;
sa⁹ (ზმ.) შუაზე გაყოფა III 75;
sag-du (არს.) თავი III 367;
sag² (ზმ.) გაფანტვა II 444; III 133; IV 316, 382;
sag³ (ზმ.) გულისცემა, დოლის დაკვრა I 173, 186, 207; III 139; IV 339,
402;
sag⁹ (ზმ.) კარგად ყოფნა II 30, 275; III 18, 150, 182, 214, 234, 235, 239, 345,
400, 417, 463, 479; IV 216, 330, 331;
sagi (არს.) მერიქიყე IV 21;
saġ (არს.) თავი II 8, 105, 145, 160, 181, 252, 253, 254, 274, 289, 309, 467, 593,
614; III 13, 15, 32, 35, 37, 55, 76, 77, 102, 106, 107, 109, 112, 144,
177, 223, 240, 244, 325A, 357, 367, 396, 417, 465, 475; IV 52, 59,
60, 95, 96, 140, 267, 329, 343, 414;
saġ-bur-ru (საკ.სახ.) საგბურუ I 227, 230, 234, 238, 242, 246, 249;

na4saġ-kal (არს.) ქვის სახეობა **III** 193;
saġ-ki (არს.) შუბლი **II** 272, 540; **III** 473;
saġ-men (არს.) გვირგვინის სახეობა **II** 29, 60, 91;
saġ-PA (არს.) ღითონის სატარებელი ჩანთა **II** 126, 198;
saġ4(არს.) გული **III** 479, 488;
^{tu2}saġšu (არს.) გაურკვეველი ქსოვილი **II** 578;
თავსაბურავი, მუზარადი **IV** 150;
saġar (არს.) მიწა **II** 211, 529; **IV** 208, 334;
მტკერი **II** 78, 113, 118, 125, 169, 190, 197, 289, 349, 436, 529; **III** 31, 78, 166;
sal (ზმ.) გამხდრად, მოხდენილად ყოფნა **III** 275, 290;
saman (არს.) ყულფიანი თოკი **III** 313;
SAR (?) SAR **III** 395, 396;
sar (ზმ.) სირბილი **II** 290; **III** 462, 466; **IV** 48, 49;
(ზმ.) წერა **III** 5, 203; **IV** 122;
sed4(ზმ.) შეცემა **III** 85, 282, 379;
seg3(ზმ.) მიხეთქება, მიჯახება **II** 236;
si (არს.) რქა **I** 9, 128; **II** 84, 276, 334, 440, 593, 607; **III** 7, 25, 97, 206, 219,
279, 300, 426, 434, 435, 486, 487; **IV** 165, 290;
(ზმ.) ავსება **I** 43, 50; **III** 381;
შეესება **II** 281, 326, 329, 349, 356, 419, 594;
დადება **II** 117, 189, 268, 278, 489;
დაფარული **II** 362;
Si (?) SI **II** 439, 612; **III** 191, 432, 439;
si-dug4(არს.) ხიდრმე, გამოქვაბული **III** 108, 358, 368, 374;
si-gigir (ზმ.) ეტლის ღვედი? **II** 413;

si-il (ზმ.) გამოსხნა, გამოყოფა, შუაზე გახლეჩა **I** 45; **II** 413; **III** 77, 273, 286, 307, 319;
 si-muš (არს.) ბრწყინვალება **I** 4, 183, 184, 196, 197; **II** 132, 204; **III** 232;
 si-si-ig (არს.) **III** ნიაგი 411;
 si-un³-na (არს.) ზენიტი **II** 271; **III** 209;
 sig (ზმ.) ღმუილი **I** 146, 159; **IV** 293;
 sig³ (ზმ.) ცემა **II** 236, 555; **III** 477;
 ხეთქვა **II** 432;
 sig⁴ (არს.) აგური (წყობა) **II** 15, 32, 235, 299, 417, 464, 560;
 sig⁷ (ზმ.) გამწვანება, აყვავება, მოსაფლის მოსვლა **IV** 115, 116, 124, 260;
 sig⁹ (ზმ.) დადება **I** 198, 205, 206; **III** 382;
 (ზმ.) გაჩუმება **III** 73;
 sig¹⁰ (არს.) მოთავსება **II** 145, 260, 283, 296, 303, 331, 455, 464; **III** 88, 94, 468; **IV** 6, 7, 27, 52, 163, 164;
 siki (არს.) თმა **III** 250; **IV** 31;
 sikil (ზმ.) სინათლე, კაშკაში, სუფთად ყოფნა **I** 7, 103; **II** 55, 86, 130, 202, 210, 220, 223, 275, 319, 375, 528, 560, 562, 588; **III** 22, 302, 307, 319, 337, 386;
 sila (არს.) ქუჩა **III** 200;
 sila⁴ (არს.) ბეკეკა **I** 49, 210, 233, 235; **II** 99, 313, 596;
 silim (ზმ.) კარგად, ჯანმრთელად ყოფნა **III** 151, 152, 205; **IV** 97, 98, 130, 131;
 sim (ზმ.) ყნოსვა, შესრუტვა **III** 305, 317, 360, 370;
 sim^{mušen}-sim^{mušen} (არს.) მერცხალი **III** 411;
 sipad (არს.) მწეგმისი **I** 208, 211; **II** 480; **III** 240; **IV** 350;

sis (ზმ.) ტანჯვა, გაჭირვებაში ყოფნა III 166;
siskur (არს.) ღოცვა II 250;
su (?) su III 395;
su (ზმ.) აღგვა, განადგურება II 123, 195;
(არს.) ხორცი II 139; IV 87, 261;
(არს.) სხეული III 146;
su-bu (ზმ.) გახეხვა, გაპრიანება III 438;
su-lim (არს.) ბრწყინვალება II 426, 430;
su-lum (არს.) სიძულვილი III 169;
su-ub (ზმ.) შეხება IV 247;
su-ur (არს.) კობრა I 229, 231;
su₃ (ზმ.) ღაქა I 248;
su₄ (ზმ.) გაწითლება II 458, 472; III 300, 302, 308, 313, 314, 320, 324, 351,
355, 357, 365, 367, 380;
su₆ (არს.) წვერი II 209, 527;
su₁₀ (არს.) გვირგვინი I 178, 191;
sud (ზმ.) განცალკევებით ყოფნა II 500, 575; III 15, 215, 216; IV 1, 170,
187, 259, 395, 405, 407;
sud-aḡ₂ (არს.) ბრწყინვალება II 41, 483;
sud₂-sud₂ (ზმ.) დაფქვა II 183;
«Suen (ღ.) სინი III 176, 205, 208, 212, 216, 218, 226, 277, 387, 388, 390, 399,
404, 444;
sug (არს.) ჭაობი IV 117, 159, 297, 363;
sug₄ (ზმ.) დაცარიელება II 327, 371, 452; III 362;
suḥ (არს.) იქვე ახლოს III 295, 310, 322;
suḥ₃-suḥ₄ (n:deopone) გრგვინვა II 350;

suḥ₁₀ (არს.) გვირგვინი **III** 2, 410;
suḥ_{ur}-maš₂ ku₆ (არს.) კობრის სახეობა **IV** 392, 394, 404;
sukkal (არს.) მსახური, აღმასრულებელი **I** 15, 16, 139, 150, 155;
sukud (ზმ.) ამადლევა **II** 268;
sul-sul (ზმ.) აჩქარება **IV** 37;
SUM (?) SUM **III** 495;
sumun (ზმ.) დაბერება **IV** 299, 301, 365;
sumun₂ (არს.) გარეული ძროხა **II** 297;
sumur (ზმ.) შიმშილი **III** 154;
sumur₃ (არს.) საზრდილობელი, დასაფარი **II** 423;
sun₄ (არს.) წვერი **III** 443;
SUR (?) SUR **III** 287;
sur (ზმ.) წვეთვა, თხრა **III** 4, 108, 115, 195, 256; **IV** 236, 240;
suš₂ (არს.) ქონი, ცხიმი **IV** 55;

š

ša-dug₄-ga-ta (ზმნიზ.) გუშინ **IV** 125, 129;
ša₃-ġar (არს.) შიმშილი **II** 360;
ša₃-tam (არს.) მეთაურის სახეობა **II** 363, 443;
ša₄ (ზმ.) შედგენილი ზმნის ნაწილი **III** 349;
šab (ზმ.) გაჭრა **III** 312, 324;
šag (არს.) თავი **I** 170, 173, 186;
šag₄ (არს.) გული **I** 119, 132; **II** 4, 27, 33, 34, 46, 47, 129, 184, 201, 236, 265,
376, 377, 500, 513, 525, 549, 612; **III** 42, 139, 199, 219, 224, 265,
277, 425, 462, 463, 468, 470, 479; **IV** 6, 7, 35, 38, 100, 112, 163, 166,

176, 177, 193, 194, 216, 245, 268, 291, 295, 338, 339, 361, 395, 404;
 šag₄-da (არს.) სასთუმალი, ბალიში IV 348;
 šag₄-ka-tab (არს.) მოშიმშილე I 202, 205; II 390;
 šag₄-ne-ša₄ (არს.) შუამავალი III 138;
 šag₄-sig (არს.) უდაბნო III 277, 291, 301;
 šag₄-sud (არს.) ზურგი, ხიდი IV 124;
 šag₄-sug₄ (არს.) სიცარიელე I 200, 205;
 šagina (არს.) საერთო III 66, 69;
 šah (არს.) ღორი III 446, 475;
 ოგšakir₃ (არს.) სადღვებელი I 205; IV 155;
 ოšakkan₂ (დგ.) შაქანი III 273;
 šar₂ (ზმ.) მრავალრიცხოვნად ყოფნა II 222, 391, 495; III 480, 497;
 (ზმ.) მშვენივრად ყოფნა ? II 246;
 (ზმ.) არევა, შერევა III 95;
 ოšara₂ (დგ.) შარა III 178, 210; IV 142, 352;
 še (არს.) ხორბალი, ქერი I 33, 34, 64, 65, 108, 109; II 10, 278, 279, 281, 325,
 329, 356, 393; III 3, 166, 303, 315, 357, 367, 402; IV 136, 304, 370;
 ოგše-du₁₀ (არს.) ხის სახეობა III 310, 322;
 še-er-gum (არს.) ასხმულა (ხილის) III 397;
 še-er-ka-an (არს.) მორთულობა I 61; II 231, 287, 561; III 389;
 ოგše-nu (არს.) ხის სახეობა III 305, 317;
 še₂₍₀₎ (ზმ.) დაჭერა III 244;
 še₂₁ (ზმ.) დაწოლა III 284; IV 35, 41, 57, 93;
 šeg_x (IM.A) (არს.) წვიმა II 10, 357;
 šeg₃ (ზმ.) სხმა II 158;
 šeg₉ (არს.) ტახი I 241, 243;

šeg̃o-bar (არს.) ქორბუდა ირემი **I** 241, 243;
 šeg̃u (არს.) ხმამაღალი მოთქმა **II** 122, 194; **IV** 45, 46, 70, 72, 74, 76;
 šeg̃u (არს.) აგური, აგურის წყება **I** 1, 103; **III** 127, 132, 200; **IV** 140, 296,
 310, 318, 346, 362, 376, 384, 414;
 šeg̃z (ზმ.) წვიმა, წვიმის მოსვლა **IV** 256;
 šeg̃z (ზმ.) სიცხე, დაცხობა **III** 93, 294; **IV** 405;
 šembiz-zid (არს.) ქუთუთოების საღებავი **II** 66, 590; **IV** 58, 94;
 šen (არს.) ჭურჭლის სახეობა **I** 36, 67, 111;
 (ზმ.) სუფთად ყოფნა **IV** 389;
 ŠEŠ (?) ŠEŠ **III** 454;
 šeš (არს.) ძმა **III** 34, 100, 119, 121, 123, 128, 132, 135, 153, 158, 168, 260,
 281; **IV** 27, 128, 215, 219, 223, 224, 225, 233, 244, 323, 338, 358;
 šeš-ab (არს.) მეგობარი **III** 245;
 šeš-gal (არს.) უფროსი ძმა **III** 140;
 šešz (ზმ.) ტირილი **I** 200, 208; **II** 248; **III** 159;
 šibir (არს.) კომბალი **I** 208; **III** 13;
 šika (არს.) ნანგრევი **I** 133; **IV** 396;
 šilam-za (არს.) ცხოველის სახეობა **II** 183;
 šim (არს.) სურნელოვანი მცენარე **I** 147, 160; **II** 425;
 ႁႀšim-gig (არს.) სურნელოვანი ხე **II** 400; **III** 107, 303, 315;
 ႁႀšinig (ბოტ.) იაღღუნი **IV** 397, 400, 401;
 širz (არს.) სიმღერა **II** 134, 206, 587; **III** 425;
 širz-širz (ზმ.) სიმღერა **III** 343;
 šitaz (არს.) იარაღის სახეობა **III** 482, 486;
 šu (?) šu **III** 389, 390, 396;

šu (არს.) ხელი **I** 49, 169, 207, 227, 258; **II** 76, 111, 167, 217, 220, 250, 264, 267, 290, 302, 325, 345, 368, 370, 374, 387, 399, 410, 423, 424, 434, 440, 451, 455, 474, 491, 493, 501, 502, 503, 535, 538, 558, 559, 560, 561, 562, 580, 587; **III** 79, 81, 111, 114, 145, 150, 171, 182, 197, 214, 226, 239, 262, 287, 329, 330, 353, 363, 384, 411, 414, 420, 438, 441, 445, 465, 481, 494; **IV** 60, 65, 96, 103, 109, 119, 141, 148, 154, 158, 204, 218, 289, 310, 341, 376, 403, 407, 412;

šu-luḫ (არს.) გამოსასყიდი (სარიტუალო) **III** 6;

imšU-RIN-NA (არს.) ზედმეტი, გადაფრენა **II** 538, 541;

imšU-rin-na (არს.) ღუმელი **III** 292, 297;

šu-ur₂ (არს.) წარბი **IV** 115, 116;

ḡimšU-ur₂-me (არს.) კვიპაროსის სახეობა **II** 401;

šuz (ზმ.) დაფარვა **I** 199, 201; **II** 97, 493, 578, 636; **III** 331, 406;

šub (ზმ.) დაცემა **I** 150, 221, 228, 232, 236, 240, 245; **III** 167; **IV** 245, 317, 383;

šuba (ზედ.) ნათელი **I** 1; **II** 34, 230, 231, 247, 432; **III** 455, 458; **IV** 295, 361;

šubur (გეოგ.) შუბური **II** 141;

(არს.) მსახური **II** 232;

šudul₄ (არს.) უღელი **I** 25, 56;

šul (არს.) ახალგაზრდა კაცი **III** 232, 242, 295, 424, 427, 435;

šukur₂-ud (არს.) დღიური უღუფა **III** 296;

šum (ზმ.) დაჭრა, მოკვლა **III** 351;

šum₂ (ზმ.) მიცემა **I** 158, 164; **II** 253, 254, 307, 420, 446, 459, 473, 524, 632; **III** 19, 206, 226, 233, 409, 430, 444; **IV** 110, 267;

šur₂ (ზმ.) მძვინვარე **II** 416;

šurum (არს.) ფუნა **III** 134, 144;

šušin_{in} (გეოგ.) შუშინი **II** 75, 110, 166;

T

ta (ზმ.) დამატება I 54A, 54B, 54D;

tab (ზმ.) იქვე ყოფნა II 11, 224, 310, 311, 441; III 230, 231; IV 102, 151;

TAB (?) TAB III 9, 10;

tag (ზმ.) შეხება I 46, 145, 158; II 414, 493; III 74, 274; IV 265;

taḥ (ზმ.) დამატება II 114, 157, 178, 179, 219, 242, 329, 338, 339, 356, 380, 381, 395, 397, 456, 470, 477, 486, 517, 518; III 126, 142, 227, 431, 444; IV 52, 53, 358, 359;

taka⁴ (ზმ.) უკან დატოვება I 37, 68, 112, 207; II 259, 261, 321, 323, 364, 474; III 134, 136, 195, 395; IV 228;

talz (ზმ.) ფართედ ყოფნა, სიფართე III 106;

tar (ზმ.) გადაჭრა I 11, 226; II 3, 6, 487; IV 99, 103, 108, 131, 166, 213, 226, 234;

tarah (არს.) გარეული თხა III 18; IV 49;

tarah-maš (არს.) ირემი II 182;

ḡis¹taškarin (არს.) ხის სახეობა II 131, 202; III 458; IV 42;

te (ზმ.) მიღწევა I 11, 49, 116, 172, 185, 222; II 98, 171, 352, 437, 510;

III 76, 171, 197, 215, 216, 226, 287, 353, 363, 478; IV 3, 4, 5, 24, 25, 78, 79, 90, 91, 204, 269, 341, 345, 403;

TE -TE II 439; III 432;

teḡz (ზმ.) მიღწევა II 139;

ten (ზმ.) ჩაქრობა II 98, 343, 385; III 145;

tešz (არს.) სიამაყე II 1;

ერთობა II 19, 255, 257, 374; III 288, 421; IV 87, 246, 265;

ti (არს.) ისარი III 56; IV 143, 145;

(არს.) ნეკნი, ძვალი (სხეულის) **III** 115; **IV** 123;
til (ზმ.) დასრულება **II** 589; **IV** 306, 372, 408;
til₃ (ზმ.) სიცოცხლე **I** 27, 28, 58, 60, 102, 103, 118; **III** 62, 347; **IV** 65, 68, 69,
92;
tir (არს.) ტყე **I** 247; **II** 298;
tir-an-na (არს.) ცისარტყელა **I** 3;
tus (ზმ.) განბანვა **II** 20; **III** 48, 391, 392; **IV** 117;
tu₆ (არს.) ჯადოქრობა, მაგია **IV** 146;
tud (ზმ.) შობა **I** 20, 100, 212; **II** 124, 180, 184, 196, 210, 318, 528; **III** 61, 149,
181, 184, 213, 238, 265; **IV** 115, 116;
TUG₂(?) TUG₂ **III** 258;
tug₂ (არს.) ქსოვილი, სამოსი **I** 13; **II** 471, 472, 473, 579, 591; **III** 199, 248;
IV 33;
tuku (ზმ.) არსებობა **II** 71, 134;
ყოფნა **II** 140, 206, 351; **IV** 15, 16, 109;
tuku (ზმ.) ქონა **I** 108; **III** 248;
TUKU (?) TUKU **IV** 151;
tuku₄ (ზმ.) მიწისძვრა **II** 545;
g_{is}tukul (არს.) იარაღი **II** 253; **IV** 204, 341;
tukum-bi (კავშ.) თუ **III** 128;
tukur₂ (ზმ.) ცოხნა **III** 303, 315;
tum₂ (ზმ.) საკადრისად ყოფნა **II** 180, 213, 220, 288, 531, 542; **III** 207;
tum₉ (არს.) ქარი **II** 415;
tum₁₂-gur_{4mušen} (არს.) მტრედის სახეობა **IV** 243;
TUN₃(?) TUN₃ **III** 77;

tur (ზმ.) პატარად ყოფნა **I** 36, 50, 69, 111, 200, 209, 219; **II** 76, 111, 167, 313, 328, 350; **III** 192;
tur₃ (არს.) ბოსკელი **I** 172, 173, 180, 193, 206, 209, 198, 213, 218, 219, 220; **III** 92; **IV** 229;
tur₅ (ზმ.) ავად ყოფნა **III** 76, 90, 141, 147, 151, 152, 154, 168, 169; **IV** 250;
tuš (ზმ.) ჯდობა **I** 172, 217; **II** 21, 305, 372, 453; **III** 374; **IV** 12, 20, 248, 333, 348;

U

u (?) u **III** 457;
u₂ (არს.) მცენარე **I** 166; **III** 265, 267, 269, 305, 307, 308, 317, 319, 320, 337;
u₂-lal₃ (არს.) მცენარის სახეობა **IV** 392;
u₂-sal (არს.) მდელო **II** 144; **IV** 242, 391;
u₂-šim (არს.) მცენარეულობა **II** 313;
u₃ (?) u₃ **IV** 152;
u₃ (კავშ.) და **I** 26, 30, 57; **III** 128, 303, 315;
u₃-dub₂ (არს.) ნახშირი **III** 289;
u₃-gul (არს.) ლოცვა **II** 37;
u₃-lu_h (არს.) სკიპტრა **III** 220 ;
u₃-mun (არს.) სისხლი **II** 247;
u₃-na (არს.) ღამე **II** 158, 161; **III** 410, 446, 466;
u₃-sa₂ (არს.) ძილი **III** 198, 327, 328, 336, 340, 361;
u₃-sumun₂ (არს.) გარეული ძროხა **I** 182, 195;
u₅ (ზმ.) ჭენება, ჯირითი **I** 22
გამგზავრება **II** 229; **III** 52;

u⁵mu⁵en (არს.) ვარხვი? II 436; IV 220;
u⁶ (არს.) აღფრთოვანება I 216; II 63, 94; IV 124, 181, 198;
u⁸ (არს.) ცხვარი I 233, 235; II 99, 444, 596; III 44;
სიმშვიდის დარღვევა IV 79, 80;
ub⁴ (არს.) ორმო II 621;
ubur (არს.) ჯიქანი, ქალის მკერდი I 199, 201; II 212, 530; IV 202;
ud (არს.) ქარიშხალი I 168; II 3, 544; III 404, 405, 478, IV 189;
დღე (სინათლე) I 9, 14, 26, 41, 42, 48, 57, 105, 196, 198, 199, 201, 206, 280;
II 97, 141, 147, 308, 318, 391, 504, 505) 65, 102, 236, 276, 277, 291,
298, 317, 357, 427, 428, 497, 549, 589; III 1, 20, 47, 48, 49, 59, 123,
131, 141, 142, 145, 179, 203, 204, 211, 224, 232B, 249, 252, 254, 265,
406, 408, 409, 429, 484; IV 28, 44, 63, 74, 143, 171, 172, 187, 246,
251, 259, 287, 294, 311, 313, 319, 320, 337, 360, 377, 379, 385, 386;
დრო II 6, 22;
უწინ II 33;
როდესაც II 98;
ერთხელაც II 136;
იმ დროს II 542;
ამ დღიდან II 586;
ყოველდღე II 636;
ud-sakar (არს.) ახალი მთვარე I 5; III 205;
ud⁵ (არს.) თხა I 186, 187, 188, 197, 201, 204, 220; II 465, 597;
udu (არს.) ცხვარი II 101, 416, 479;
audug (ღ.) მვარველი დემონი III 234, 449; IV 330;
ug (არს.) ლომი II 544;
ug³ (არს.) ხალხი II 628; III 74, 187; IV 284;

ugnim (არს.) ჯარის ნაწილები **IV** 274, 280;
 ugu (არს.) თავსაბურავი **II** 578; **IV** 30, 150;
 ugula (არს.) თავი (ქალაქის), მეთვალყურე **III** 64, 67, 333;
 uḡḡ (არს.) ხალხი **III** 241, 242;
 uḡirin (არს.) ბაღახის სახეობა **II** 327;
 ukur (ზმ.) დარიბად ყოფნა **III** 173, 175, 248;
 ukuš (არს.) კიტრი **IV** 138;
 ul (არს.) დროის დისტანცია **III** 1, 2, 3;
 (ზმ.)ამაღლება **III** 472;
 სიხარულით ამაღლება **IV** 24, 25, 132, 133;
 UL - UL **III** 10;
 ul-lez-a (არს.) შორეული მომავალი **III** 253 ;
 ul (ზმ.) ბედნიერად ყოფნა **I** 163 ;
 ul₄ (ზმ.) სიჩქარე, აჩქარება **I** 49, 137; **II** 570; **III** 360, 370;
 ulu₃ (არს.) შტორმი, ჩრდილოეთის ქარი **III** 52 ;
 UM (?) UM **III** 268, 270;
 um-ma (არს.) გრძნეული ქალი **I** 227, 230, 234, 238, 242, 246, 249; **II** 588;
 umbin (არს.) საქონელი **II** 183, 245, 247; **III** 17, 271; **IV** 45, 47, 121;
 kušummud (არს.) წყლის ზედაპირი **III** 103, 106; **IV** 241, 390;
 unken (არს.) კრება **I** 128; **II** 317; **III** 230; **IV** 290;
 UNU (?) UNU **III** 429;
 unuz (არს.) სატრაპეზო **I** 179, 182; **II** 5, 51, 52, 82, 83; **III** 345;
 unud (არს.) მწვემსი **I** 207, 211;
 unuḡ₆ (გეოგ.) ურუქი **I** 3, 11, 22, 24, 70, 102, 121, 123, 125, 127, 129, 133, 134,
 143, 145, 148, 156, 158, 161; **II** 4, 7, 11, 13, 38, 42, 48, 60, 79, 91,

177, 181, 225, 226, 252, 333, 370, 516, 529, 558, 562; **III** 8, 12, 26, 28, 83; **IV** 26, 251, 255, 297, 305, 326, 363, 371;

ur (არს.) კაცი, მამრი, საყვარელი **I** 126, 127;
 ძაღლი **II** 290, 457, 458, 459, 460, 474, 475, 569, 577; **III** 58, 162; **IV** 324;
 ur-edin-na (საკ.სახ.) ურედინა **I** 215;
 ur-bar-ra (არს.) მგელი **I** 49, 234, 235; **II** 138, 508; **IV** 242;
 ur-gir¹⁵ (არს.) გარეული ძაღლი **II** 138;
 ur-maḥ (არს.) ღომი **I** 48, 238, 239; **II** 137;
 ur-nim (არს.) ღომი **I** 246, 247;
 ur-saḡ (არს.) გმირი **I** 231; **II** 268, 288, 289; **III** 62, 152, 257, 263, 333, 422, 424;
 ur-šub^s (არს.) ვეფხვი **I** 246, 247;
 ur₂ (არს.) ფესვი **II** 244, 340, 382, 522, 622; **III** 106, 113, 295, 310, 322, 354, 364, 412; **IV** 255, 403;
 UR₂xTAK₄-UR₂Xtak₄ (ზმ.) მნიშვნელობა უცნობია **II** 555;
 ur₄ (ზმ.) შეგროვება **II** 570; **III** 484;
 ur₅ (ჩვენაცვ.) ეს **I** 39; **II** 218, 227, 235, 294, 347, 368, 389, 412, 462, 505, 536;
III 303, 315, 339; **IV** 163, 216, 321, 387;
 (არს.) ღვიძლი **III** 381, 400;
 a¹⁵raš (დ.) ურაში **III** 61;
 ur₁₃ (არს.) დროშა **II** 133, 205;
 urine (ზმ.) ღარიბად ყოფნა **III** 57;
 uru (ზმ.) მადლად ყოფნა, აღმართვა **IV** 30;
 uru⁶ (ზმ.) მადლად, ცადაბჯენილად ყოფნა **III** 51, 274;
 urud (არს.) სპილენძი **II** 18, 406;
 uru⁶ (ზმ.) მადლად, ცადაბჯენილად ყოფნა **I** 17, 18, 19, 46;

us₂ (ზმ.) დაახლოება **I** 4; **II** 13, 116, 125, 188, 197, 313, 324, 374, 480, 508,
521; **III** 27, 30, 31, 78, 82, 126, 227, 230, 262; **IV** 30, 39, 125, 241,
251, 261, 263, 291, 329, 334, 396;

g_{is}usan₃ (არს.) მათრახი **II** 405;

usu (არს.) ძალა, ძალაუფლება **I** 124, 126;

uš (?) uš **III** 422, 423; **IV** 152;

uš (არს.) დაარსება, დაფუძნება **I** 141, 154;

uš₂ (არს.) სისხლი **II** 270; **III** 358, 368;

(ზმ.) შეჩერება, შეფერხება **IV** 301, 367

გარდაცვალება **IV** 66;

uš₃ (არს.) ხალხი **II** 145;

uš₁₁ (არს.) შხამიანი; **III** 225

ušub (არს.) ღერწმის თავი, წვეტი **II** 623;

ušumgal (არს.) გველის სახეობა **II** 351; **IV** 265;

ušur (არს.) მეზობელი **III** 159;

u_{tu} (დ.) უთუ -მზის ღმერთი **I** 14, 89, 216, 217; **II** 35, 64, 68, 95, 104, 132, 162,
185, 204, 214, 269, 308, 309, 316, 379, 448, 505, 524, 532; **III** 19, 21,
53, 118, 123, 128, 143, 148, 151, 153, 164, 171, 198, 206, 210, 232,
237, 240, 242, 243, 246, 356, 366, 371, 388, 411, 423, 424, 427, 429,
435, 442, 447, 485, 490; **IV** 35, 45, 178, 195, 268, 291, 327, 359, 401;

utul₂ (არს.) ქოთანის, თახვი **I** 36, 67, 111;

uzu (არს.) სხეული **III** 380;

Z

za (პირ. ნაცვ.) ზენ **I** 53, 129, 131; **II** 88, 104, 602; **III** 243, 246; **IV** 127, 217, 227;

(ზმ.) ხმაურის შექმნა **II** 350; **III** 257; **IV** 242, 324;

ქედის მოხრა, დაწოქება **IV** 349;
 (არს.) ქვა **IV** 410;
 ოza-an-gar₃-ra (ლ.) ზანგარა **III** 348;
 ო₃za-ba-lum (არს.) ზაბალუმის ხე **II** 403;
 za-bu (გეოგ.)ზაბუ **IV** 2;
 na⁴za-gin₃ (არს.) ლილაქვა **II** 18, 26, 40, 41, 47, 209, 408, 481, 527, 619, 622 ;
     III 210, 389, 410, 462; **IV** 17, 390, 413;
 za-pa-aḡ₂ (არს.) ხმაური **IV** 269;
 za-ra (არს.) კარი, კარის ბოძი **III** 341, 421;
 za₃-mi₂ (არს.) ქება, ქება-დიდება **IV** 417;
 zabar (არს.) ბრინჯაო **III** 57;
 zadim (არს.) ქვის მჭრელი, მოქანდაკე **IV** 410;
 zag (არს.) მხარე **I** 42, 44, 208; **II** 305, 306, 313, 579, 591; **III** 46, 482, 491; **IV**
     22, 68, 69, 125, 343; **II** 125, 197;
 გეგრდიგეგრდ **II** 374;
 zag-e₃ (არს.) საყრდენი **IV** 413;
 zag-dus (არს.) კარიბჭე **II** 133, 205;
 zag-eš-zag-eš (არს.) მნიშვნელობა უცნობია **III** 16;
 zag-mi₂ (არს.) სადიდებად სიმღერა **II** 57, 88, 104;
 zag-še (არს.) მხარი **II** 71, 106; **IV** 168, 185, 241;
 zal (ზმ.) გასვლა **I** 42, 48; **II** 22, 298, 308, 391, 429; **III** 47, 141, 203, 352,
     484; **IV** 44, 259, 337;
 zalag (ზმ.) ნათება **I** 9;
 zar (არს.) ძნა, კონა **IV** 252;
 ze₂ (არს.) დვარძლი, შხამი **III** 225; **IV** 67;
 ze₂-er (ზმ.) ცრემლად დაღვრა **III** 11; **IV** 301, 367;

zi (არს.) სიცოცხლე (სუნთქვა) **I** 132, 169, 202; **II** 236; **III** 15, 120, 372, 394, 478, 481; **IV** 49, 125, 269, 289, 408;

zi-pa-aḡz (არს.) ყელი **II** 103;

zi-šag+ḡal (ზედ.) სიცოცხლის მიმნიჭებელი **III** 172, 198, 477;

zid (ზედ.) მართალი **I** 12, 182, 195; **III** 53, 107, 342, 424;

ჭეშმარიტი **II** 150, 184, 212, 407, 530, 592;

მარჯვენა **II** 305, 563;

zid-du (ზედ.) სამართალი **III** 42, 265; **IV** 100;

zidz (არს.) ფქვილი **II** 181, 249;

zigz (ზმ.) ამოსვლა, აწევა **I** 122, 150, 182, 195;

ამაღლება **II** 121, 139, 159, 193, 252, 415, 466, 467, **III** 24, 26, 27, 28, 29, 32, 45, 81, 120, 123, 150, 182, 214, 239, 242, 356, 361, 366; **IV** 61, 87, 284, 304, 370, 414;

zilz (ზმ.) მოწონება **II** 451;

ziz (არს.) ქერი **III** 377;

zizz (არს.) ხორბალი **III** 104;

zu (ზმ.) ცოდნა **I** 107, 175, 183, 188, 196; **II** 71, 106, 173, 255, 257, 258, 277, 292, 307, 373, 461, 476, 512, 587, 614; **III** 22, 26, 33, 46, 83, 84, 156, 162, 163, 164, 167, 292, 297, 333, 425, 428, 436, 446, 448, 452; **IV** 5, 36, 50, 62, 129, 266, 304, 337, 370;

zu-ubz (არს.) მნიშვნელობა უცნობია **III** 494, 495, 496, 497;

zuz (არს.) კბილი **II** 329, 356, 425; **III** 56, 70, 85, 221, 222, 267, 269, 296, 421, 467; **IV** 143, 145, 223, 264, 277, 283;

na4Zuz (არს.) კაჟი **III** 290;

zuz-lum (არს.) ფინიკი **II** 163; **III** 89, 91, 95, 299;

zubi (გეოგ.) ზუბის მთები **II** 73, 74, 108, 109, 164, 252; **III** 111;

zuḥ (ზმ.) პარვა, მოპარვა **III** 418;

ⵛⵉⵣⵓⵍⵉⵎḥi (არს.) გრძელი. ცხვრის მატყლი **II** 416;

შალი **III** 249, 338;

zur-zur (ზმ.) დამტვრევა, დამსხვრევა **IV** 320, 386;

2-kam-ma - მეორე **II** 156, 262, 477; **III** 228; **IV** 72, 233, 280;

3-kam-ma - მესამე **II** 486; **III** 246;

6-kam-ma - მეექვსე **III** 48;

7-kam-ma - მეშვიდე **III** 49;

8-kam-ma - მერვე **III** 71;

½ maš ½ ნახევარი **III** 465;

რედაქტორი

მარინე გიორგობიანი

გარეკანი და დაკაბადონება

ნინო ვაჩეიშვილი